

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra historie

Studijní program: učitelství pro 2. stupeň základní školy

Studijní obor: český jazyk – dějepis

Příručka pro výuku regionálních dějin na ZŠ Handbook for Teaching Regional History

Diplomová práce: 2010-FP-KHI-183

Autor:

Petra LANGOVÁ

Podpis:

Adresa:

Krušnohorská 10

360 10, Karlovy Vary

Vedoucí práce: Mgr. Václav Ulvr

Konzultant:

Počet:

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
254	15	17	34	37	1

V Liberci dne: 21. 6. 2010

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

Datum
21. 6. 2010

Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu diplomové práce Mgr. Václavu Ulvrovi za ochotu a pomoc, kterou mi poskytoval v průběhu práce. Ráda bych poděkovala vedení a učitelům Prvního českého gymnázia v Karlových Varech a Základní školy na Růžovém Vrchu za umožnění empirického výzkumu a Základní školy J. A. Komenského za poskytnutí prostoru pro vypracování vybraných částí diplomové práce.

Abstrakt

Cílem diplomové práce je vytvořit příručku pro učitele k výuce regionálních dějin Karlových Varů na základě vyhodnocení empirického výzkumu, který zkoumal znalosti žáků 6. a 9. tříd základní školy a prim a kvart gymnázia.

Práce je rozdělena do čtyř na sebe navazujících částí, jedné teoretické a třech praktických. Teoretická část obsahuje informace k vybraným vyučovacím metodám, využitých v praktické části diplomové práce, dále zeměpisné vymezení Karlových Varů a úvod do jejich historie. Praktická část je rozdělena na tři díly: anketa, příručka pro výuku regionálních dějin a reálné vypracování projektů na druhém stupni základní školy. Empirický výzkum v podobě ankety probíhal mezi žáky 6. a 9. tříd základní školy a prim a kvart gymnázia v Karlových Varech. Statistické vyhodnocení ankety se stalo podnětem k vytvoření příručky pro výuku regionálních dějin. V té bylo vybráno pět nejvýznamnějších témat týkajících se Karlových Varů a byly vytvořeny projekty a aktivity, které mohou učitelé využít při výuce regionálních dějin Karlových Varů. Poslední část obsahuje ukázky z praktické realizace některých částí projektu na Základní škole J. A. Komenského v Karlových Varech.

Výsledkem diplomové práce je vytvoření reálně využitelné příručky pro výuku regionálních dějin Karlových Varů pro učitele dějepisu druhého stupně základní školy a tříd nižšího gymnázia, ve které učitel nalezne již připravené konkrétní projekty, úkoly a aktivity, které může využít ve svých hodinách dějepisu.

Klíčová slova

příručka pro výuku regionálních dějin, regionální dějiny Karlových Varů, empirický výzkum, anketa, projekt, aktivity

Abstract

The thesis aim is to create a guide for teachers who teach the regional history of the town of Karlovy Vary. It is based on the evaluation of empirical research, which examined the knowledge of the students of the sixth and ninth grades of elementary school and freshman and senior years of secondary school.

The thesis is divided into four successive parts, one theoretical and three practical. The theoretical part contains information about teaching methods used in the practical part, the geographic definition of the town of Karlovy Vary and an introduction to their history.

The practical part is divided into three parts: survey, guide for regional history teaching and real development projects at elementary schools.

The empirical research is in the form of a survey conducted among students of the sixth and ninth classes of elementary school and freshman and senior years of secondary school in Karlovy Vary. Statistical evaluation of the responses to the survey has become a stimulus to create a guide for the teaching of regional history. Five major themes were selected in it relating to Karlovy Vary and projects and activities in development that teachers can use in teaching regional history of Karlovy Vary. The last section contains examples of practical implementation of some parts of projects at elementary school J.A.Komenskeho in Karlovy Vary.

The result of this thesis is a really useful guide for the teaching of regional history of the town of Karlovy Vary for history teachers of upper primary and lower secondary school classes, in which teachers will find pre-prepared specific projects, tasks and activities that can be used in their history classes.

Keywords:

Guide for teaching regional history, regional history of Karlovy Vary, empirical research, survey, project, activities

Einleitung

Diese Diplomarbeit orientiert sich an eine Schaffung des Lehrerhandbuches für Unterricht der Regionalgeschichte von Karlsbad aufgrund der empirischen Forschung, die die Schülerkenntnisse der sechsten und neunten Klasse der Grundschule und Prima und Quarte der Gymnasien forschte.

Die Diplomarbeit ist in vier aneinander schließenden Hauptteile, ein theoretischer und drei praktischen. Der theoretische Hauptteil beinhaltet Informationen zu den ausgewählten Lehrermethoden, die in dem praktischen Hauptteil der Diplomarbeit verwendet wurden, weiterhin die geographische Abgrenzung von Karlsbad und die Einführung in die Geschichte von Karlsbad.

Der praktische Hautteil ist in drei Teile geteilt: die Umfrage, das Handbuch der Regionalgeschichte und das realistische Elaborat von Projekten, die von der zweiten Schulstufe der Grundschulen auskommen. Die empirische Forschung nützte die Umfrage aus, die unter Schülern der sechsten und neunten Klasse der Grundschule und Prima und Quarte der Gymnasien in der Karlsbadstadt läute. Die statistische Auswertung der Umfrage diente zur Erstellung des Handbuches für Unterricht der Regionalgeschichte. Dar Autor des Handbuches nahm fünf bekanntesten Themen betreffend Karlsbadstadt. Sie erstellte Projekte und Aktivitäten, die man für Unterricht der Regionalgeschichte von Karlsbad auswerten könne. Der letzte Teil beinhaltet Beispiele aus der praktischen Realisierung einiger Projektsteile auf der J.A. Komensky Grundschule in Karlsbad.

Der Hauptpunkt der Diplomarbeit liegt in der Erstellung des Lehrerhandbuches für Unterricht der Regionalgeschichte der Geschichte auf der zweiten Stufe der Grundschule und der Klassen des niedrigeren Gymnasiums. Im Lehrerhandbuch findet man schon vorbereitete konkreten Projekten, Aufgaben und Aktivitäten, die man in dem Geschichtenunterricht auswerten könnte.

Schlagwörter

Regionalgeschichtehandbuch, Regionalgeschichte von Karlsbad, empirische Forschung, Umfrage, Projekt, Aktivitäten

Obsah

1 Seznam použitých zkratk a symbolů.....	10
2 Úvod.....	11
3 Použité formy a metody.....	14
3.1 Organizační formy vyučování.....	14
3.1.1 Projektová výuka.....	14
3.1.2 Skupinové vyučování.....	17
3.2 Vyučovací metody.....	17
3.2.1 Vybrané metody.....	20
3.2.1.1 Metody slovní.....	20
3.2.1.1.1 Vypravování.....	20
3.2.1.1.2 Vysvětlování.....	21
3.2.1.2 Dialogické metody.....	21
3.2.1.2.1 Rozhovor.....	21
3.2.1.2.2 Diskuze.....	23
3.2.1.3 Metody práce s učebnicí a knihou.....	23
3.2.1.4 Dramatizace.....	24
4 Karlovy Vary.....	25
4.1 Zeměpisné vymezení.....	25
4.2 Historie.....	25
4.3 Architektura.....	29
5 Anketa a její vyhodnocení.....	31
5.1 Školy.....	31
5.1.1 Primy.....	31
5.1.2 Kvarty.....	34
5.1.3 6. třídy.....	36
5.1.4 9. třídy.....	39
5.2 Využití regionálních dějin ve výuce.....	42
6 Příručka pro výuku regionálních dějin na základní škole.....	43
6.1 Výchovně vzdělávací projekt pro 6. ročník ZŠ.....	43
6.1.1 Název projektu.....	43
6.1.2 Doba trvání.....	43
6.1.3 Prostorová orientace.....	43
6.1.4 Pomůcky.....	43
6.1.5 Téma.....	44
6.1.6 Motivace.....	44
6.1.7 Cíle.....	44
6.1.8 Klíčové kompetence.....	46
6.1.9 Průřezová témata.....	49
6.1.10 Činnosti v jednotlivých předmětech.....	52
6.1.11 Struktura projektu.....	53
6.1.11.1 Získané informace.....	55
6.1.11.1.1 Pravěk.....	55
6.1.11.1.2 Doba kamenná.....	55
6.1.11.1.3 Doba bronzová.....	57

6.1.11.1.4 Doba železná.....	58
6.1.11.1.5 Germáni.....	59
6.1.11.1.6 Pravěk v Karlových Varech.....	60
6.1.11.1.6.1 Otázky k textu:.....	61
6.1.11.2 Práce s mapou.....	64
6.1.11.3 Práce s obrazovým materiálem.....	67
6.1.11.4 Co jste si zapamatovali:.....	69
6.1.11.5 Aktivita.....	74
6.2 Výchovně vzdělávací projekt pro 6. až 9. ročník ZŠ.....	86
6.2.1 Název projektu:.....	86
6.2.2 Doba trvání:.....	86
6.2.3 Prostorová orientace:.....	86
6.2.4 Téma:.....	86
6.2.5 Pomůcky.....	86
6.2.6 Motivace:.....	87
6.2.7 Cíle:.....	87
6.2.8 Klíčové kompetence.....	90
6.2.9 Průřezová témata.....	93
6.2.10 Činnosti v jednotlivých předmětech.....	96
6.2.11 Struktura projektu.....	97
6.2.11.1 Získané informace.....	99
6.2.11.1.1 Otázky k textu.....	101
6.2.11.2 Práce s textem.....	102
6.2.11.3 Aktivita.....	104
6.3 Výchovně vzdělávací projekt pro 8. a 9. ročník ZŠ.....	111
6.3.1 Název projektu:.....	111
6.3.2 Doba trvání:.....	111
6.3.3 Prostorová orientace:.....	111
6.3.4 Téma.....	111
6.3.5 Pomůcky.....	111
6.3.6 Motivace:.....	112
6.3.7 Cíle:.....	112
6.3.8 Klíčové kompetence.....	115
6.3.9 Průřezová témata.....	118
6.3.10 Činnosti v jednotlivých předmětech.....	121
6.3.11 Struktura projektu.....	123
6.3.11.1 Získané informace.....	126
6.3.11.1.1 Vytvoř své lázně - historie.....	126
6.3.11.1.2 Vytvoř své lázně – dnešní procedury.....	129
6.3.11.1.2.1 Otázky k textu:.....	133
6.3.11.2 Práce s obrazovým materiálem.....	136
6.3.11.3 Co jste si zapamatovali?.....	141
6.3.11.4 Aktivita.....	144
6.3.11.5 Test.....	156
6.4 Výchovně vzdělávací projekt pro 8. a 9. ročník ZŠ.....	160
6.4.1 Název projektu:.....	160

6.4.2 Doba trvání:	160
6.4.3 Prostorová orientace:	160
6.4.4 Téma:	160
6.4.5 Pomůcky:	160
6.4.6 Motivace:	161
6.4.7 Cíle:	161
6.4.8 Klíčové kompetence:	163
6.4.9 Průřezová témata:	166
6.4.10 Činnosti v jednotlivých předmětech:	168
6.4.11 Struktura projektu:	169
6.4.11.1 Získané informace:	171
6.4.11.1.1 Otázky k textu:	174
6.4.11.2 Co jste si zapamatovali?	176
6.4.11.3 Aktivita:	179
6.5 Výchovně vzdělávací projekt pro 9. ročník ZŠ:	187
6.5.1 Název projektu:	187
6.5.2 Doba trvání:	187
6.5.3 Prostorová orientace:	187
6.5.4 Téma:	187
6.5.5 Pomůcky:	187
6.5.6 Motivace:	188
6.5.7 Cíle:	188
6.5.8 Klíčové kompetence:	190
6.5.9 Průřezová témata:	194
6.5.10 Činnosti v jednotlivých předmětech:	196
6.5.11 Struktura projektu:	197
6.5.11.1 Získané informace:	200
6.5.11.1.1 Otázky k vypracování:	205
6.5.11.2 Co jste si zapamatovali?	205
6.5.11.3 Práce s textem:	212
6.5.11.4 Aktivita:	214
7 Vypracování na základní škole:	231
7.1 Výchovně vzdělávací projekt pro 8. a 9. ročník ZŠ:	231
7.2 Výchovně vzdělávací projekt pro 9. ročník ZŠ:	236
7.3 Výchovně vzdělávací projekt pro 6. ročník ZŠ:	239
8 Závěr:	242
9 Seznam použité literatury:	245
9.1 Literatura:	245
9.2 Internetové stránky:	247
10 Seznam příloh:	248
10.1 ANKETA:	249

1 Seznam použitých zkratk a symbolů

aj.	a jiné
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
cca.	cirka
č.	číslo
např.	například
stol.	století
tzn.	to znamená
tzv.	tak zvaný
viz.	odkaz na
ZŠ	základní škola

2 Úvod

Cílem této diplomové práce s názvem Příručka k výuce regionálních dějin je vytvoření reálně využitelné příručky pro učitele dějepisu druhého stupně základní školy a nižších gymnázií. Příručka pro výuku regionálních dějin a empirický výzkum s tím spojený se zaměřuje na oblast města Karlovy Vary a jeho okolí.

Toto téma jsem si zvolila za účelem zjistit a porovnat znalosti žáků na druhém stupni základní školy a nižšího gymnázia v Karlových Varech z vybraných témat z regionálních dějin a vytvoření příručky jako pomůcky pro výuku regionálních dějin. Tato výuka je významnou součástí dějepisu, neboť znalost regionálních dějin rodného města a kraje je žákům blízká svým zaměřením, což je motivuje k činnosti a větší aktivitě. Znalost regionálních dějin dává prostor všem žákům k vyjádření svých vědomostí a znalostí o rodném městě a kraji a probouzí a rozvíjí v nich kladný citový vztah prohlubující pocit vlastenectví.

Diplomová práce je rozdělena do čtyř částí (jedné teoretické a tří praktických), které na sebe navazují.

V teoretické části jsou popsány vybrané vyučovací metody, které učitel při výuce využívá a které použije při práci s vytvořenou příručkou pro výuku regionálních dějin. Tato kapitola obsahuje teoretické informace např. k projektové metodě, práci s textem a obrazovým materiálem, rozhovoru a dramatizaci. Tato kapitola obsahuje i základní informace k historii a pověstem Karlových Varů, které může učitel využít pro samostatnou přípravu nebo jako podklad pro práci s žáky.

Praktické části diplomové práce obsahují empirický výzkum, příručku pro výuku regionálních dějin a vypracování vybraných částí příručky pro výuku regionálních dějin ve třídách druhého stupně základní školy.

Empirický výzkum probíhal v 6. a 9. třídách základní školy a primách a kvartách gymnázia v Karlových Varech a zaměřoval se na obecné znalosti žáků o Karlových Varech. Výsledky výzkumu byly podnětem k vytvoření příručky pro výuku regionálních dějin.

Příručka pro výuku regionálních dějin vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, obsahuje konkretizaci cílů, klíčových kompetencí a průřezových témat. Nalezneme v ní připravené žákovské projekty na vybraná témata, práce s textovým a obrazovým materiálem, úkoly a aktivity pro žáky. Aktivity jsou vybírány tak, aby děti zaujaly, bavily a žáci při nich neseděli pouze v lavicích. Obsahuje i vybrané informace k danému tématu, které učitel může využít jako základní podklady pro výuku. Příručka pro výuku regionálních dějin navrhuje několik způsobů hodnocení žákovské práce, které může učitel využít. Tato kapitola se nezaměřuje pouze na hodnocení žáka učitelem, ale i na sebehodnocení žáka samotného, kdy si má žák uvědomit, jak se mu pracovalo, které činnosti se mu zdařily a co se naučil. Ale také co se mu naopak nepovedlo a co musí zlepšit.

Některé části příručky pro výuku regionálních dějin byly vypracované v průběhu souvislé praxe na Základní škole J. A. Komenského v Karlových Varech. Reálné vypracování části příručky pro výuku regionálních dějin probíhalo v 6., 8. a 9. třídě základní školy a bylo podmíněno časovou dotací dvou vyučovacími hodin a možností vystavit výsledky v aule školy.

V závěru diplomové práce nalezneme kapitolu Seznam použité literatury, která obsahuje publikace, ze kterých jsem čerpala informace a náměty pro svou práci. Pro teoretickou část jsem využila literaturu *Výukové metody* od J. Maňáka a V. Švece¹ a publikace *Školní didaktika*². V praktické části jsem se inspirovala aktivitami z publikace *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí*³, publikací *Učíme v projektech*⁴ a zveřejněnými projekty na stránkách www.rvp.cz. Praktické i teoretické informace o výukových metodách a jejich využití jsem získala i na semináři Projektová výuka v českém jazyce PhDr. Vladimíry Neužilové a na konferenci Labyrint českého jazyka v Brně. Při získávání informací, textových a obrazových materiálů jsem použila publikace *Karlovy Vary na přelomu tisíciletí*⁵, *Obrazy z dějin lázeňství*⁶, vybrané regionální publikace, turistické příručky a učebnice pro druhý

1 MAŇÁK, J., ŠVEC, V., *Výukové metody*, Brno, 2003

2 KALHOUS, Z., OBST, O., *Školní didaktika*, Praha, 2002

3 HANSEN ČECHOVÁ, B. A KOL., *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí*, Praha, 2006

4 TOMKOVÁ, A., KAŠOVÁ, J., DVOŘÁKOVÁ, M., *Učíme v projektech*, Praha, 2009

5 VILITA B., KLSÁK J., BURACHOVIČ S., DOLINA J., *Karlovy Vary na přelomu tisíciletí*, Karlovy Vary, 2001

6 KRÍŽEK, V., *Obrazy z dějin lázeňství*, Praha, 2002

stupeň základní školy a nižšího gymnázia. Informace o dnešních lázeňských domech a jejich procedurách a o kultuře města jsem čerpala z internetových stránek. Ve většině případech šlo o oficiální webové stránky těchto institucí.

3 Použité formy a metody

3.1 Organizační formy vyučování

Organizační formy výuky můžeme chápat jako uspořádání vyučovacího procesu. Jde o snahu vytvořit prostředí a způsob organizace činnosti učitele a žáků při vyučování. Vytváří se tak vztahy mezi žákem, vyučujícím, obsahem vzdělávání a vzdělávacími prostředky.

V současné době můžeme využít mnoho organizačních forem, které se navzájem prolínají a podporují. Učitel si volí organizační formu podle cíle, charakteru látky a individuálních požadavků a možností žáků.

Mezi základní organizační formy můžeme počítat:

- *individuální výuku*
- *hromadnou a frontální výuku*
- *individualizovanou výuku*
- *projektovou výuku*
- *diferencovanou výuku*
- *skupinovou a kooperativní výuku*
- *týmovou výuku*
- *otevřené vyučování⁷*

3.1.1 Projektová výuka

Projektová výuka se začala rozvíjet na několika školách v USA na přelomu 19. a 20. století. Za zakladatele projektové výuky jsou považováni J. Dewey a W. H. Killpatrick.

Projektové vyučování je založeno na řešení úkolu komplexního charakteru (projektu), který vychází z praktických potřeb, nebo je s praxí úzce spjat. Zadaný úkol, či problém má být pro žáky zajímavý, aby jej mohli se zájmem řešit. Žáci pracují se zájmem, bez potřeby vlastní motivace a práce na projektu by je měla bavit. Projekt se vyznačuje otevřeností. Činnosti nejsou fixně stanoveny a žáci mají vliv na výběr a organizaci. Při projektové výuce

⁷ KALHOUS, Z. OBST, O.: *Školní didaktika*, Praha, 2002.

je možné pracovat i učit se ve třídě i mimo ni. Žáci mohou na projektu pracovat ve skupinách nebo individuálně. Nejčastěji se využívá kombinace obou organizačních forem. Žáci se učí odpovědnosti, kázni, toleranci, spolupracovat, řešit problémy, přemýšlet a pracovat zároveň, osvojují si mnohé vědomosti a dovednosti, atd.

Problémem projektového vyučování je realizace projektové výuky na druhém stupni základní školy, protože většina učitelů zde učí jen některé hodiny a příprava a realizace projektové výuky je časově náročná. Projektové vyučování může mít různý časový rozsah. Projektů můžeme věnovat několik hodin, celý den, ale i delší dobu. Drobnější projekty je možné realizovat v rámci jednoho předmětu, větší projekty již zasahují do více předmětů. Podle potřebného času můžeme projekty rozdělit na:

- *krátkodobé: několik hodin*
- *střednědobé: jeden až dva týdny*
- *dlouhodobé: tzv. Projektový týden*
- *mimořádně dlouhodobý: několik týdnů nebo i měsíců, probíhá paralelně s obvyklou výukou⁸*

Projekt můžeme hodnotit známkou i slovně. Hodnotíme formulaci hypotéz, jejich prověřování, prezentaci výsledků a pracovní proces. Žáky hodnotíme individuálně a současně i celou skupinu, ve které jednotlivci pracovali. Hodnocení se účastní i samotní žáci.

Můžeme rozlišit projekty:

- *individuální: na projektu pracuje každý žák samostatně*
- *skupinové: na projektu pracuje skupina žáků*
- *třídní: na projektu pracuje celá třída*
- *školní: jsou určeny pro práci celé školy*

Při realizaci každého projektu musíme podle W. H. Killpatricka respektovat čtyři základní kroky (Valenta, 1993, s. 6):

- *Nejprve je třeba zpracovat záměr projektu, což je konkretizace představ o smyslu a provedení projektu a stanovení cílů projektu. Projekty mohou vzniknout spontánně např. ze zájmu dětí. Mohou vycházet z pedagogické situace. Téma projektu souvisí*

8 MAŇÁK, J.- ŠVEC, V.: *Výukové metody*, Brno, 2003, s. 169.

s učební látkou, přesahuje však více předmětů. Při formulaci závěru je třeba přesně stanovit, o co v projektu přesně půjde.⁹

Učitel nebo žáci navrhnou téma projektu a stanoví jeho cíle. Na začátku projektu je důležitá motivace.

- Druhou fází je zpracování plánu, který úvodní záměry konkretizuje do jednotlivých kroků, určuje čas jejich provedení, místo, účast žáků, nutné pomůcky apod. Ze samé podstaty projektové metody vyplývá, že se na předchozích krocích budou podílet sami žáci, neboť projekt je především jejich záležitost. Při přípravných krocích se musí projevit v dostatečné míře kreativita a invence učitelů i žáků. Vyučující plánování sleduje a může je do jisté míry usměrňovat, aby byl projekt realizovatelný, a aby co nejlépe splnil vytyčené cíle.¹⁰*

Žáci zkoumají, z kterých pohledů je možné na téma nahlížet. Vybírají si konkrétní problém. Stanovují hypotézy, tj. snaží se předpovědět výsledek zkoumaného problému. Plánují a rozdělují si činnosti a úkoly. Určují, které materiály budou potřebovat. Je možné s žáky vypracovat plán činnosti, podle kterého bude možné práci žáků lépe kontrolovat a i sami žáci do něj mohou nahlížet a svou práci průběžně podle plánu kontrolovat a přizpůsobovat. Určuje se způsob prezentace a hodnocení činností.

- Po přípravné fázi následuje vlastní provedení projektu. Postupuje se podle plánu, jsou však možné (a někdy i nutné) určité korekce. Učitel by měl být spíše v pozadí a pomáhat jen v případě nutnosti.¹¹*

V této části projektu žáci vyhledávají informace, zajišťují si potřebný materiál a informace ke zpracování projektu, využívají media, provádějí měření, pozorování, dotazování, rozhovory, účastní se všech činností a exkurzí spojených s projektem, aj.

- Poslední fází je vyhodnocení projektu, na němž se podílejí společně vyučující i žáci (studenti) a jež je zároveň východiskem plánování dalších projektů.¹²*

Žáci sami ohodnotí svůj projekt i projekt ostatních skupin. Vyjadřují, jak se jim na projektu pracovalo, co jim dělalo problémy, co se jim povedlo, co by příště udělali

9 KALHOUS, Z. - OBST, O.: *Školní didaktika*, Praha, 2002.

10 KALHOUS, Z. - OBST, O.: *Školní didaktika*, Praha, 2002.

11 KALHOUS, Z. - OBST, O.: *Školní didaktika*, Praha, 2002.

12 KALHOUS, Z. - OBST, O.: *Školní didaktika*, Praha, 2002.

jinak, atd. Učitel by práci žáků celkově zhodnotit a pokud je to možné vystavit na veřejném místě, např. v aule školy, v městské knihovně, atd.

3.1.2 Skupinové vyučování

V této organizační formě výuky jsou žáci rozděleni do skupin podle různých kritérií, např. druhu činnosti, obtížnosti činnosti, zájmu žáků, pracovního tempa, dovednosti spolupracovat apod. Malou skupinu tvoří 3 – 5 žáků, ve kterých žáci spolupracují na zadaném úkolu. Tyto skupiny může vytvořit učitel podle kritérií vhodných k dané činnosti, nebo mohou vzniknout spontánně.

Skupinové vyučování umožňuje vytvářet interaktivní situace a podporuje tak příznivé klima třídy, zdravé vztahy mezi žáky, jejich spolupráci a příznivou atmosféru k učení. Vznikají tak malé sociální útvary, mezi jejichž členy se rozvíjí sociální interakce. Členové skupiny jsou řízeni společným cílem a chováním ostatních členů. Vztahy mezi členy skupiny ovlivňují jejich práci, utváření názorů a postojů a dovednosti kooperativního chování. Žáci si navzájem pomáhají, uplatňují se i žáci pasivní, méně výkonní, nesmělí apod. Práce ve skupině rozvíjí a upevňuje dovednosti spolupracovat, navzájem si pomáhat, vést diskuze, vyměňovat si názory, organizovat společnou práci, podporuje ochotu ke spolupráci, odpovědnost, kritičnost, toleranci, vlastní iniciativu aj.

Pro skupinové vyučování je vhodné upravit rozmístění žakovských lavic, aby žáci mohli dobře kooperovat, diskutovat, organizovat svou práci.

Hodnocení skupinového vyučování může být různého druhu: hodnocení společných zápisů, rozbor jejich kladů a nedostatků, porovnávání práce skupin a jejich výsledků, hodnocení práce skupin a jejich členů. Hodnocení je hlavně ústní, i formou klasifikace.

3.2 Vyučovací metody

Vyučovací metodu můžeme vyjádřit jako způsob, s jehož pomocí směřuje učitel k vytyčeným cílům. Jejich prostřednictvím se uskutečňuje vazba mezi cíli a obsahem pedagogického procesu s jeho výsledkem. U volby vyučovací metody se významně projevuje spolupráce mezi učitelem a žákem, kvalita a kvantita prostředků, které má učitel k dispozici, znalosti žáků, konkrétní situace a zkušenosti učitele. Učitel přihlíží k individuálním potřebám žáka.

O nejvhodnějších metodách se učitel rozhoduje již při určování cílů vyučovací hodiny. Vyučovací metody se v průběhu hodiny mění a střídají, protože jednostranné používání vyučovacích metod nevede k úspěšným výsledkům.

V didaktické teorii se setkáváme s celou řadou pokusů o klasifikaci vyučovacích metod, a to podle různých kritérií. Příkladem podnětným pro učitele je následující klasifikace základních metod vyučování (Maňák, 1995):

Metody z hlediska pramene poznání a typu poznatků – aspekt didaktický

1. Metody slovní

- *Monologické metody (např. Vysvětlování, výklad, přednáška)*
- *Dialogické metody (např. Rozhovor, dialog, diskuze)*
- *Metody písemných prací (např. Písemná cvičení, kompozice)*
- *Metody práce s učebnicí, knihou, textovým materiálem*

2. Metody názorně demonstrační

- *Pozorování předmětů a jevů*
- *Předvádění (předmětů, činností, pokusů, modelů)*
- *Demonstrace statických obrazů*
- *Projekce statická a dynamická*

3. Metody praktické

- *Nácvik pohybových a pracovních dovedností*
- *Laboratorní činnosti žáků*
- *Pracovní činnosti (v dílnách, na pozemku)*
- *Grafické a výtvarné činnosti*

Metody z hlediska aktivity a samostatnosti žáků – aspekt psychologický

1. *Metody sdělovací*
2. *Metody samostatné práce žáků*
3. *Metody badatelské, výzkumné, problémové*

Charakteristika metod z hlediska myšlenkových operací – aspekt logický

1. *Postup srovnávací*
2. *Postup induktivní*
3. *Postup deduktivní*
4. *Postup analyticko-syntetický*

Varianty metod z hlediska fází výchovně vzdělávacího procesu – aspekt procesuální

1. *Metody motivační*
2. *Metody expoziční*
3. *Metody fixační*
4. *Metody diagnostické*
5. *Metody aplikační*

Varianty metod z hlediska výukových forem a prostředků – aspekt organizační

1. *Kombinace metod s vyučovacími formami*
2. *Kombinace metod s vyučovacími pomůckami*

Aktivizující metody – aspekt interaktivní

1. *Diskuzní metody*
2. *Situační metody*
3. *Inscenační metody*
4. *Didaktické hry*

3.2.1 Vybrané metody

3.2.1.1 Metody slovní

Tyto metody jsou založeny na chápání a vnímání řeči žákem. Učitel by měl dbát na to, aby jeho řeč byla srozumitelná, jasná, výrazná, pečlivě vyslovovaná, se správným přízvukem, rytmem a pauzami. Učitel by měl svou řeč přizpůsobit věku a schopnostem žáků. Učitel nedbá pouze na správnost své řeči, ale kontroluje i správnost řeči žáků. Mezi slovní metody patří Monologické metody (např. vysvětlování, výklad, přednáška), Dialogické metody (např. rozhovor, dialog, diskuze), Metody písemných prací (např. písemná cvičení, kompozice) a Metody práce s učebnicí, knihou, textovým materiálem.

3.2.1.1.1 Vypravování

Jde o monologickou slovní metodu, při které učitel vypráví probíranou látku jako příběh a žáci poslouchají. Žáci se mohou ptát, ale hlavní úlohu zde hraje vyprávěč / učitel. Vyprávěč vkládá do svého vyprávění své emoce a postoje, které napomáhají udržení pozornosti poslouchajících. Důležité jsou komunikační a jazykové dovednosti vyprávěče, který si musí umět udržet posluchačovu pozornost. Vyprávěč využívá i řeč těla a pracuje s hlasem. Příběh by neměl být čtený.

Příběh by měl mít znaky vyprávění: poutavý obsah, dynamický děj a dramatičnost, názornost, atd. Vyprávěč musí dodržovat časovou posloupnost, volit vhodná dějová slovesa a může používat přímou řeč, aj. Každé vypravování by mělo mít určitou stavbu, vypravování proto dělíme na čtyři části: uvedení / seznámení posluchače s dějem a postavami, zápleтка, vyvrcholení děje a rozuzlení, kdy děj ukončíme a vyvodíme případná ponaučení.

Vyprávění můžeme použít k motivaci žáků. Podporuje jejich představivost, fantazii a sociální učení, rozvíjí kreativitu, pokud se žáci podílejí na vypravování, rozvíjí i své jazykové schopnosti a dovednosti, rozšiřují svou slovní zásobu a učí se využívat neverbální komunikace.

13 SKALKOVÁ, J.: *Obecná didaktika*, Praha, 2007, s. 184 – 185.

3.2.1.1.2 Vysvětlování

Při použití této metody se učitel snaží o to, aby žáci pochopili a osvojili si podstatu funkci probíraného předmětu, informace. Učitel předpokládá již dřívější zkušenosti žáků a navazuje na jejich již osvojené poznatky. Při vysvětlování bychom měli postupovat od konkrétního k abstraktnímu, od známého k neznámému a od jednoduchého k složitějšímu. Učitel může využívat názorné ukázky. Důležité je využívání logických operací učitelem. Při této metodě se žáci učí vytvářet si logický systém a propojovat si nové a dřívější zkušenosti a dovednosti.

Učitel probíranou látku vysvětluje postupně a pokaždé etapě by měl zjistit, zda žáci probíranou látku pochopili a zvládli. Učitel může žákům klást otázky, žáci řeší zadané úkoly, které jim pomáhají látku pochopit a učitelé umožňují zjistit, jak žáci látku zvládli. Při této metodě je významný požadavek srozumitelnosti a výstižnosti.

K této výukové metodě je často přiřazován i popis, který se zaměřuje na vyjádření vzhledu, vlastností a funkcí probíraného předmětu nebo jevu.

3.2.1.2 Dialogické metody

Při dialogických metodách se předpokládá přímá interakce mezi učitelem a žákem nebo mezi žáky, tato metoda je založena na komunikaci.

3.2.1.2.1 Rozhovor

Při rozhovoru dochází ke komunikaci mezi učitelem a žákem nebo ke komunikaci mezi žáky. Propojuje společensko- historické a individuální zkušenosti žáka. Při rozhovoru žáci i učitel formulují tvrzení, zpřesňují ho, rozšiřují a vymýšlejí protitvrzení. Rozhovor je založen na výměně argumentů mezi rozmlouvajícími, které vznikají z odlišných stanovisek při jejich analýze a hodnocení. Úkolem učitele při rozhovoru je navozovat ve třídě atmosféru důvěry, umožňovat svobodné vyjadřování názorů, učit žáky klást otázky, argumentovat, naslouchat druhému, korigovat vlastní názory, být tolerantní, spolupracovat, apod. Pokládání otázek umožňuje žáky motivovat, aktivizovat a získat zpětnou vazbu, zjistit, jak žáci látku pochopili, umožňuje žáky hodnotit, atd. Při rozhovoru můžeme postupně vyvolávat jednoho žáka za druhým, nevýhodou zde je časová náročnost, kdy učitel nemusí stihnout zapojit všechny žáky. Další variantou je, že učitelova otázka vyvolá reakci více žáků. Nejúčinnější je,

když na základě učitelovy otázky vznikne ve třídě výměna názorů. (J. Maňák, 2003).

Při rozhovoru je velice důležitá otázka, kterou učitel využívá k dosažení vytyčeného cíle. Můžeme rozlišit několik druhů otázek:

1. *Otázka zjišťovací, na vybavení pojmů (např. Kdo jsou naši nositelé Nobelovy ceny?).*
2. *Otázka otevřená (např. Jak lze vysvětlit vznik bouřky?).*
3. *Otázka zavřená (např. Jak zní odborný název pro základní sportovní odvětví zahrnující přirozené pohybové činnosti člověka?).*
4. *Otázka konvergentní a divergentní (v prvním případě se vyžaduje známá, jednoznačná odpověď, v druhém případě se očekává postižení nových souvislostí).*
5. *Otázka na pozorování (např. Jak se připravuje příroda na příchod zimy?).*
6. *Otázka problémová (např. Proč je v noci tma?)*
7. *otázka na posouzení situace (např. Co by se stalo, kdyby J. A. Komenský nemusel emigrovat?).*
8. *Otázka rozhodovací (např. Je Lešetínský kovář dílo Sv. Čecha nebo J. Vrchlického?).¹⁴*

Po učitelově otázce následuje žákova odpověď. Učitel by měl žáka vždy pochválit, aspoň za snahu odpovědět, tím ho motivuje k další práci. Pokud je odpověď špatná nebo neúplná, opraví ji / doplní ostatní žáci. Učitel by se měl snažit, aby žáky od odpovídání neodradil. Mnozí žáci na otázky nechťejí odpovídat, protože se stydí, nebo se bojí kritiky od učitele a výsměchu od žáků. Učitel by se měl snažit o vytvoření pozitivního prostředí, ve kterém se žáci nebudou muset bát odpovídat. Učitel žákům pozorně naslouchá, povzbuzuje je, klade pomocné otázky, ale ve vhodnou dobu dokáže mlčet, aby se žák mohl vyjádřit.

¹⁴ MAŇÁK, J. - ŠVEC, V.: *Výukové metody*, Brno, 2003, s. 70.

3.2.1.2.2 Diskuze

Diskuzi můžeme definovat jako rozhovor mezi všemi zúčastněnými členy skupiny, v němž jde o vyjasnění stanovené problematiky. Doporučuje se využívat diskuzi ve vyšších třídách základní školy a ve třídách středních škol.

Žáci si v diskuzi osvojují nové poznatky, rozvíjejí komunikační dovednosti a přemýšlejí nad názory spolužáků. Učí se koncentrovat pozornost a pozorně a trpělivě vyslechnout druhého, pružně a pohotově reagovat, formulovat přesně vlastní stanoviska. Úspěšný průběh diskuze předpokládá respektovat určité požadavky vyplývající ze sociálního učení. Diskuze aktivizuje učení, navyká jednotlivce veřejně vystoupit, formulovat přesně své názory a obhajovat je. Žáci provádějí hodnocení i sebehodnocení.¹⁵

Učitel diskuzi řídí a podporuje, navozuje vhodné podmínky pro rozvinutí vztahů mezi žáky, taktně aktivizuje pasivnější žáky, zajišťuje, aby každý žák mohl bez obav vyjádřit svůj názor, učí žáky kultuře diskuze a udržuje orientaci diskuze k hlavnímu, vytyčenému cíli. Učitel nepřipouští zesměšňování a útočnost, které by mohly narušit příznivé klima a sociální vazby ve skupině. Trpělivě vysvětluje a argumentuje nesprávné názory a omyly. Na konci diskuze vede k jejímu shrnutí, doplní informace a zdůrazní základní zobecnění, ke kterému diskuze dospěla.

3.2.1.3 Metody práce s učebnicí a knihou

Jde o vyučovací metodu, při které žák zpracovává informace v textu tak, aby si osvojil nové poznatky, rozšířil a prohloubil znalosti již získané, případně již osvojené vědomosti zafixoval. Žák postupně rozvíjí své schopnosti pracovat s knihou. Samostatná práce s knihou je předpokladem k dalšímu sebevzdělávání žáka. K tomu jsou nutné dobré čtenářské dovednosti a plynulé čtení s porozuměním. Při čtení s porozuměním by měl žák zvládnout: *vyčlenit a označit v textu klíčové informace a hlavní myšlenky, stanovit vztah mezi těmito informacemi, uspořádat klíčové informace podle určitého kritéria, vyjádřit uspořádané informace graficky, prezentovat obsah textu vlastními slovy, zaujmout k hlavním myšlenkám textu vlastní stanovisko, zformulovat otázky k textu a doplnit text vlastním, hodnotícím*

¹⁵ SKALKOVÁ, J.: *Obecná didaktika*, Praha, 2007, s. 192.

*kritériem.*¹⁶ Žáci by měli s knihou pracovat ve všech předmětech tak, aby jejich činnost byla stále samostatnější.

Při práci s knihou se žáci zaměřují na samostatné čtení odstavců, vyhledávání pojmů, zajímavých slov a hlavních myšlenek, jejich reprodukci vlastními slovy, vyhledávání odpovědí na zadané úkoly a otázky. Žáci mohou text samostatně členit na odstavce, vymýšlet nadpisy, vytvářet si čtenářské deníky, apod. Po prvním přečtení textu jej žáci dělí na jednotlivé části, v nichž hledají hlavní myšlenky, vztahy mezi nimi, odpovědi na zadané úkoly a spojují nové poznatky s dovadními zkušenostmi a vědomostmi. Starší žáci dovedou zpracovat osnovu, teze, připravují konspekt a referáty, dělají výpisky z knihy nebo z vybraných pasáží. Úkolem školy a učitele je naučit žáky pracovat s pomocnou literaturou. Žák se učí vyhledávat prameny v knihovnách, dělat si výpisky, srovnávat, kriticky hodnotit, využívat získané poznatky v praxi. Žák si osvojuje dovednost pracovat s pomůckami jako jsou slovníky, sbírky úkolů, tabulky, encyklopedie, statistické ročenky, aj. Žák by měl být veden k pravidelnému čtení novin, odborných časopisů aj., které podporují rozvoj jejich intelektuálních potřeb a rozšiřují jejich získané poznatky.

Po učiteli se požaduje vysvětlování obtížných slov a termínů a formulování otázek a úkolů, díky kterým žák lépe pronikne hlouběji do čteného textu. Učitelovy otázky a úkoly by měly být stále náročnější. K lepší práci s knihou napomáhá její grafická úprava. Učitel využívá i doprovodného materiálu knihy, mezi které patří ilustrace, diagramy, schémata, plánky, mapky, tabulky, aj.

3.2.1.4 Dramatizace

*Obecnou charakteristiku podává J. Valenta takto: „Dramatická výchova je systém řízeného, aktivního sociálně uměleckého učení dětí či dospělých založený na využití základních principů a postupů dramatu i divadla, limitovaných primárně výchovnými či formativními a sekundárně specificky uměleckými požadavky na straně jedné a individuálními i společenskými možnostmi dalšího rozvoje zúčastněných osobností na straně druhé“ (1997, s. 27)*¹⁷

16 MAŇÁK, J. - ŠVEC, V.: *Výukové metody*, Brno, 2003, s. 65.

17 SKALKOVÁ, J.: *Obecná didaktika*, Praha, 2007, s. 202.

4 Karlovy Vary

4.1 Zeměpisné vymezení

Karlovy Vary, lázeňské město s 54 405 tisíci obyvateli, leží v západní části České republiky na soutoku řek Ohře, která pramení na území SRN a na území Karlových Varů se dostává v oblasti Svatošských skal, a Teplé, pramenící u Závěšína u Mariánských Lázní a na jejímž toku jsou dvě vodní díla (Březová, Podhora) ,v nadmořské výšce 368 – 600metrů. Nejvyššími vrcholy Karlových Varů jsou Goethova vyhlídka (641 metrů) a Vítkova hora (644metrů). Dalšími řekami protékajícími Karlovými Vary jsou Rolava, pramenící severně od Rolavy u Kraslic, a Chodovský potok, který pramení u obce Mezihorská.

Karlovarsko je součástí Českého masivu, který je geologicky velice pestrý a v minulých dobách prošel složitým a dlouhým vývojem. Ve starohorách bylo území severozápadních Čech dnem oceánu, Assyntské horotvorné pohyby vyzvedly tuto oblast a vyvolaly ústup oceánu. Z geologického hlediska je Český masiv tvořen hlavně svory a rulami. Častými výlevy žhavého magmatu se vytvořil tzv. Krušnohorský pluton, který je v podstatě rozlomen na tři části: severní deska tvoří dnešní Krušné hory, z jižní části vznikl Slavkovský les a Tepelská plošina. Nedaleko Krušných hor se nachází Doupovské hory, vzniklé mohutnými lávovými erupcemi. Jen málo míst na světě soustřeďuje na tak malém území tak rozmanité a četné geologické jevy jako Karlovarsko. Bohatá ložiska nerostných surovin, především rud a kaolinu, ale také významné výskyty přírodních léčivých vod, zajistily tomuto regionu světovou proslulost. Například Jáchymovsko patří mezi mineralogicky nejbohatší lokality na světě.

4.2 Historie

Vznik a vývoj Karlových Varů byl vždy nerozlučně spjat s léčivými účinky léčivých minerálních pramenů. Poznamenaly dějiny, architekturu, ekonomiku i celkového ducha města. Ony prameny vždy člověka fascinovaly a probouzely jeho fantazii, jako příklad můžeme uvést pověsti o vzniku léčivých pramenů na Karlovarsku a pověst o založení Karlových Varů. Tyto pověsti uvádím v příloze, neboť se domnívám, že jsou nedílnou součástí založení

Karlových Varů a také jejich znalost předpokládám v žákovské anketě.

Založení lázeňského města na soutoku řek Ohře a Teplé jistě nebylo tak náhodné, jak o tom vypráví pověst, spíš zákonitým vývojem dávno známého místa s léčebnou tradicí. Přesné datum založení města není přesně známo. Vznik stálého osídlení můžeme klást do doby kolem roku 1349. První stopy člověka kolem Karlových Varů jsou však mnohem staršího data. Archeologické nálezy prokázaly na území dnešního města několik sídelních lokalit z období pravěku, jsou to například lokality: Tašovice, Dvory, Drahovice. Z mladší doby nám pobyt dávných obyvatel dokazuje hradiště v Drahovicích, kde žili lidé v pozdní době bronzové. Slovanské osídlení máme v blízkosti Karlových Varů doloženo např. v Tašovicích a Sedleci. V nejbližším okolí žili lidé prokazatelně již ve 13. stol. n. l. Předpokládáme, že již tehdy znali léčivé účinky karlovarských léčivých pramenů.

Psaná historie vřidelního města začíná 14. srpnem 1370, kdy císař Karel IV. udělil již stávajícímu městu svobody a práva jež do té doby mělo město Locket. Karlovým Varům byla také udělena mnohá privilegia, která byla průběžně potvrzována panovníky Čech až do roku 1858. Karlovarská lázeňská léčba sestávala od středověku až do sklonku 16. století převážně pitná kůra se začala prosazovat až díky lékaři Václavu Payerovi, který roku 1522 vydal v Lipsku první odbornou knihu o karlovarské léčbě. V ní doporučil vedle koupelí i pití zřidelní vody. Dalšími příznivci pitné kůry se po roce 1600 stali místní lékaři Michael Reudenius a Stephan Strobelberger. V 17. století začala pitná kůra převažovat nad koupelemi a vyústila až v extrémy, kolem roku 1750 se v některých případech popíjelo až 50 – 70 koflíků vody denně.

Prosperita a stavební vývoj Karlových Varů byly koncem 16. a začátkem 17. století zastaveny dvěma živelnými pohromami. Dne 9. května 1582 byly Karlovy Vary postiženy velkou povodní a dne 13. srpna 1604 bylo město zcela zničeno velkým požárem, při němž ze 102 domu shořelo 99 stavení. Ani Karlovým Varům se nevyhnuly útrapy třicetileté války v jejímž průběhu bylo město několikrát vystaveno řádění vojsk, požárům, nemoci a hladomoru. Karlovarští obyvatelé si v této době museli hledat nové zdroje obživy. Tak se od 17. stol. rozvíjí typická karlovarská řemesla jako cínařství, puškařství, . Roku 1791 jehlařství a nožířství. Koncem 17. století dochází k částečnému oživení lázeňského života a to díky přílivu bohatých šlechtických návštěvníků a to převážně z ruského a polského panovnického dvora. Velkou propagací Karlových Varů byly dva Lázenské pobyty ruského cara Petra

Velikého v letech 1711 a 1712.

Osmnácté století přineslo vřidelnímu městu dlouhá desetiletí rozkvětu a slávy. Roku 1707 potvrdil císař Josef I. Karlovým Varům všechna privilegia a zároveň je označil za královské svobodné město. V první polovině 18. století se Karlovy Vary těšily obzvláštní přízni Habsburků, zejména císařovny Marie Terezie, což se kladně projevilo hlavně na finančních dotacích na stavební rozvoj města. Byla postavena řada společenských a lázeňských staveb, v roce 1701 např. Saský sál, v roce 1728 Český sál. Na místě těchto sálů později vznikl Grandhotel Pupp. Roku 1711 byly vystavěny Mlýnské lázně. V roce 1717 měly lázně již svou první malou divadelní scénu. V letech 1732 – 1736 byl na místě původního gotického kostela postaven podle plánů architekta Kiliána Ignáce Dienzenhofera nový barokní chrám sv. Máří Magdalény. V této době má pro vývoj města velký význam také práce lékaře dr. Davida Bechera (1725 – 1792), který zavedl řadu nových léčebných metod (pití vody u pramenů, vycházky jako součást terapie, vyváženost pitné a koupelové kúry aj.) a přispěl též k výstavbě Karlových Varů.

V 1. polovině 18. století byl dne 23. května 1759 rozvoj lázní přerušen požárem, který zničil 224 domů. Následky požáru byly však v krátké době překonány a nová výstavba byla více než velkorysá. Namísto původních hrázdných staveb byly postaveny domy s více patry, s bohatými štukovými fasádami, kryté frejzovými střechami. V roce 1762 byly modernizovány Mlýnské lázně. Roku 1777 byl zřízen moderní vřidelní sál. Roku 1791 byl postaven Poštovní dvůr, který později proslul koncerty orchestru Josefa Labitzkého a dalších slavných hudebníků. Nejvyhledávanějším společenským místem šlechty se stal Český dvůr, který roku 1775 koupil cukrář Johann Georg Pupp a položil tím základ k rozvoji největšího restauračního a hotelového provozu Grandhotel Pupp. Růst Lázeňské návštěvnosti vedl k pořizování seznamu hostů, nazývaly se Kurlisty. První dochované seznamy jsou již ze s lonku 17. století a byly psány ručně, od roku 1795 začaly Kurlisty vycházet tiskem v místním nakladatelství Freineck.

Počátek 19. století přinesl Karlovým Varům další rozmach lázeňství. Prosperitu lázní neohrozily ani napoleonské války. Léčebné způsoby byly v 1. polovině 19. století dále zdokonaleny vynikajícími karlovarskými lékaři: např. dr. Rudolf Mann (1812 – 1863) a dr. Eduard Hlawaczek (1808 – 1879), který má také zásluhu na vývozu vřidelní vody. Štědrost a okázalost zámožných návštěvníků Karlových Varů umožnily rychlé rozšiřování sítě

vycházkových cest v okolí lázní. Do 1. světové války bylo kolem Karlových Varů 130 km vycházkových cest. Společnost scházející se v Karlových Varech měla v 18. a 19. století stále více mezinárodní charakter. Vedle aristokratů se zde začíná scházet také evropská kulturní elita, připomeňme třeba Johanna Wolfganga Goetha, Friedricha Schillera, Theodora Körnera, Ludwiga van Beethovena nebo Nikolu Paganiniho. Karlovy Vary se také staly oblíbeným dějištěm četných politických a diplomatických jednání. V roce 1819 se u Vřídla sešla významná minsteriální konference, jíž předsedal rakouský kancléř K. V. L. Metternich.

Po roce 1860 se v do té doby ryze německých Karlových Varech začala utvářet malá komunita Čechů, kteří získali v Karlových Varech práci a trvale se zde usadili. Reprezentantem české menšiny v Karlových varech se stal spolek Slovanská beseda, založený v roce 1881. Všele Slovanské besedy stáli vynikající čeští lékaři Emanuel Engel, František Zatloukal, Vincenc Janatka a Milan Mixa.

Stinným datem této éry se stal 24. listopad 1890, kdy bylo centrum Karlových Varů zničeno mohutnou povodní. I přesto byl před rokem 1900 společenský život v Karlových Varech výrazně ovlivňován představiteli evropské kultury, vědy a politiky, např. zde byl N. V. Gogol, F. Lizst, S. Freud, J. Brande, A. Dvořák, K. Marx, J. Brahms, R. Wagner a řada dalších slavných osobností.

První světová válka znamenala tečku za vzestupnou křivkou vývoje vřídelského města. Narušila příliv lázeňských hostů a tím vážně ochromila celý život Karlových Varů. První světová válka přinesla i privilegovaným lázním nouzi a hlad. Pro válečné účely byly sejmuty zvony z kostelů, zabaveni psi vhodní k tažení břemen a byl zaveden lístkový přiděl potravin, mýdla a kuřiva. Došlo i k sociálním nepokojům, např. ve dnech 17. až 18. července 1918 se u Vřídla konala hladová demonstrace. Po válce byl sice lázeňský život rychle obnoven, ale město už nedosáhlo předválečné návštěvnosti. Po vytvoření Československé republiky roku 1918 nastala v jejím pohraničí složitá situace. Po staletí zde žijící Němci ve snaze uhájit své navyklé národnostní, hospodářské a politické pozice, pokusili se vytvořit v pohraničí autonomní provincii Deutsch-Böhmen s plným právem na sebeurčení německého etnika. tento pokus byl zlikvidován zásahem československé armády a policie. Ve dnech 4.-5. března 1919 se v Karlových Varech konaly velké demonstrace německého obyvatelstva. Došlo přitom ke střetům demonstrantů s českými vojáky. Toto předznamenávalo následující národnostní třenice mezi Čechy a Němci. Německé národnostní hnutí vyvrcholilo v roce 1935 založením

Sudetoněmecké strany, jejímiž předáky se v Karlových Varech stali Konrád Henlein a Karl Herman Frank.

Druhá světová válka uvrhla Lázenské město po počáteční euforii jeho německých obyvatel do neutěšených hospodářských problémů. Už v roce 1940 nastaly první vážné problémy se zásobováním potravin. Ubývalo lázeňských hostů a mnohé Lázenské budovy byly přeměněny na vojenské lazarety. V říjnu 1938, po návštěvě říšského vůdce Adolfa Hitlera, byly Karlovy Vary obsazeny německým vojskem a připojeny k tzv. „třetí říši“. Krátce před tím opustili město poslední Češi. Ve dnech 19. září 1944 a 17. a 19. dubna 1945 bylo několik náletů spojeneckých bombardérů na Karlovy Vary, které poškodily Horní a Dolní nádraží. Mnoho škod utrpělo i předměstí Rybáře. Dne 6. května byl v Karlových Varech ustanoven Český revoluční národní výbor, který o dva dny později bezkonfliktně převzal správu města. Rudá armáda vstoupila do Karlových Varů 11. května 1945.

Léta 1945-1946 přinesla německým obyvatelům Karlových Varů na základě Postupimské dohody odsun, tj. vysídlení z jejich domovů. Následoval složitý proces osídlování pohraničí českým obyvatelstvem. Za komunistického režimu po roce 1948 došlo v padesátých a šedesátých letech v okolí Karlových Varů k devastaci a zániku četných vesnic a památek.

Lázeňská léčba v Karlových Varech byla po roce 1948 znárodněna a začala se uplatňovat celoroční komplexní lázeňská léčba. Důležité poznatky přinesly po roce 1945 výzkumy a studie balneologů A. Frieda, J. Hanycze, J. Koliminského, A. Weisse, V. Křížka, P. Šolce a dalších.

Rok 1989 se stal počátkem nové nadějně éry svobodného rozvíjení lázeňství, kultury, cestovního ruchu a podnikatelských aktivit.

4.3 Architektura

Až do sklonku 17. století si Karlovy Vary zachovaly gotický ráz s městskými branami a těsnou zástavbou kolem Vřídla. Dominantou byl lovecký hrádek Karla IV. nad tržištěm. Pod ním byla v roce 1520 postavena radnice a městská lékárna. Na břehu Teplé stál pozdněgotický hrázděný kostel Maří Magdalény, prvně zmiňovaný roku 1485.

Po velkém požáru roku 1759 byly původní hrázděné stavby nahrazeny vícepatrovými štukovanými budovami a byly postaveny např. Poštovní dvůr (1791), Vřídelní sál (1777) a zmodernizovány Mlýnské lázně (1762).

Poslední třetina 19. století byla pro Karlovy Vary obdobím rozsáhlých stavebních prací. Ty dávají Karlovým Varům dnešní architektonickou tvářnost, nesoucí znaky historismu a secese. Vznikly tak v pořadí již čtvrté Karlovy Vary. První, gotické a renesanční město zaniklo požárem roku 1604. Barokní Karlovy Vary poničil požár roku 1759. Empírové a biedermaierovské domy byly v rámci přestavby města v letech 1870 až 1900 postupně zbořeny. Místo nich byly postaveny stavby velkoměstského rázu. Dominantními lázeňskými místy byly: Vřídelní kolonáda (1879), Mlýnská kolonáda (1871-1881), Tržní kolonáda (1883), Lázně III. (1866) a Anglikánský kostel (1877).

Moderní architektura je prezentována sanatoriem Thermal (1977) a Vřídelní kolonádou (1975). Jako další můžeme jmenovat např. sanatorium Švýcarský dvůr (1971), sanatorium Bristol (1974) a obchodní dům Perla (1986). Mnoho významných historických a lázeňských objektů bylo renovováno, rekonstruováno či nahrazeno replikami. (Tržní kolonáda, Sadová kolonáda)

5 Anketa a její vyhodnocení

5.1 Školy:

První české gymnázium v Karlových Varech

Národní 25, 360 20 Karlovy Vary

Prima A,B; Kvarta A, B

datum ankety: 9.4. 2007

Základní škola Karlovy Vary

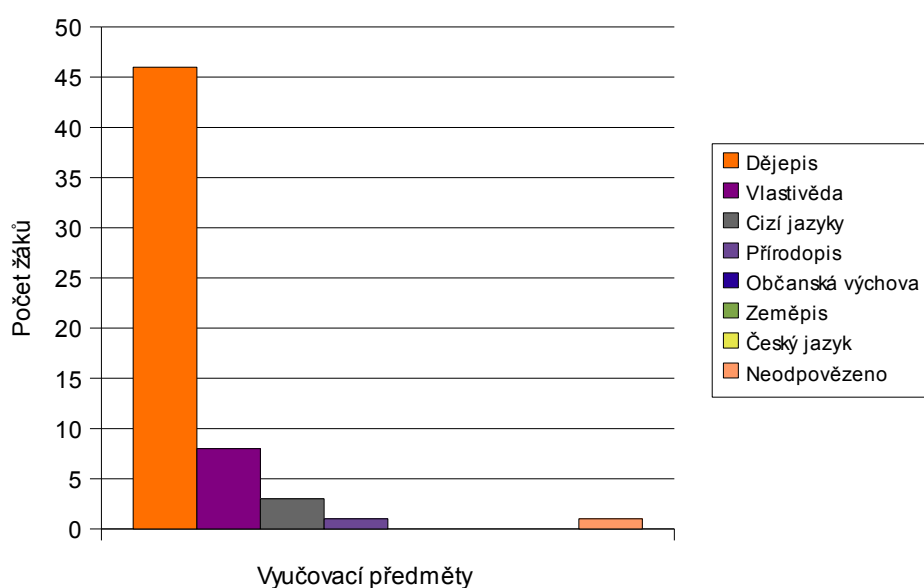
Krušnohorská 11, 360 10 Karlovy Vary

6. AB, 9. AB

datum ankety: 10. 4. 2007

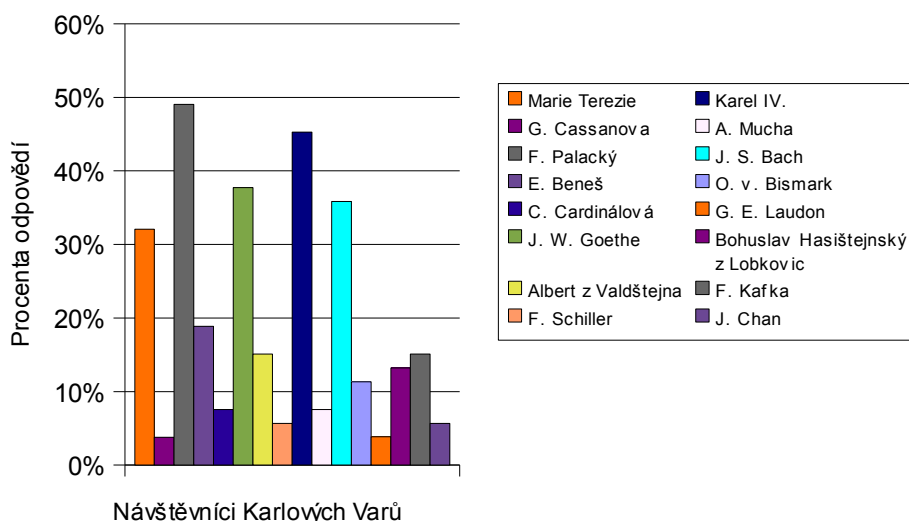
5.1.1 Primy

Graf č.1: Vyučovací předměty prim o Karlových Varech

V primách na Prvním českém gymnáziu odpovědělo přes 45 žáků, že se o Karlových Varech učili v hodinách dějepisu, dále se o nich učili ve vlastivědě a méně již v cizích jazycích, přírodopisu a několik žáků neodpovědělo. U otázky na lázeňský trojúhelník odpovědělo 69,23% správně, tedy že tam patří Karlovy Vary, Mariánské Lázně a Františkovy Lázně, 15,38% odpovědělo špatně a stejné procento neodpovědělo vůbec. U otázky na nejbližší lázeňské město odpovědělo v primách 5,88% správně Jáchymov, 90,20% odpovědělo špatně a 3,92% neodpovědělo. U úkolu, kdy měli žáci vybrat obrázek, na kterém je znázorněno objevení Karlových Varů, určilo 75% žáků první obrázek, tedy obrázek správný, a 25% obrázek číslo 2. U úkolu, kdy měli nalézt a zaškrtnout návštěvníky Karlových Varů v 18. století, zaškrtnulo 58,14% žáků správně. Na následujícím grafu si můžete prohlédnout, které osobnosti žáci nejčastěji zaškrtovali.

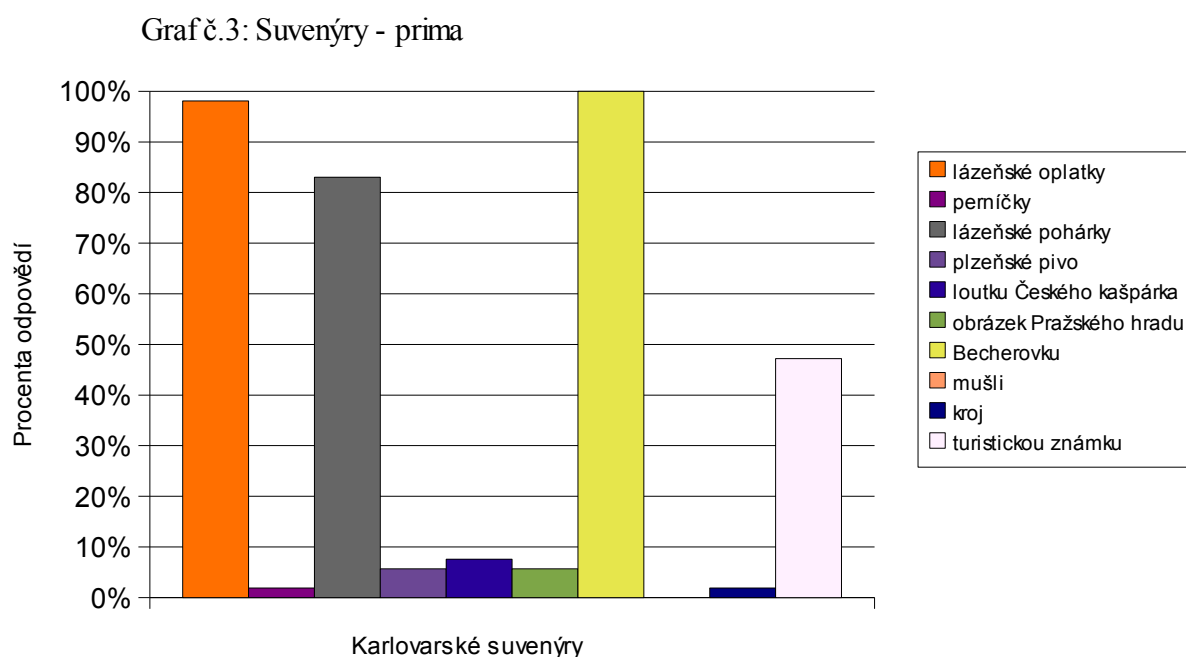
Graf č.2: Návštěvníci Karlových Varů prima

V otázce, kterého karlovarského rodáka považují za nejznámějšího, napsalo nejvíce žáků, 13 žáků, Davida Bechera, 5 žáků Drdu, účastníka Superstar, 3 žáci Holoubka a 22 žáků nenapsalo nic. Za nejvýznamnějšího karlovarského rodáka označili Davida Bechera, 7 žáků, 5 žáků Holoubka a 4 žáci Karla IV., 30 žáků nenapsalo nic. U další otázky, která se týkala pramenů, napsalo 25 žáků, že v Karlových Varech je 13 pramenů, 14 žáků napsalo 12 pramenů, někteří napsali i 15 a více, za nejznámější pramen považuje 41 žáků Vřídlo a 3 žáci

Becherovku. Na otázku, které současné kulturní akce pořádané v Karlových Varech znají, odpovědělo 40 žáků, že znají Mezinárodní filmový festival, 3 žáci Canoe Mattoni a 2 žáci znají Folklorní festival.

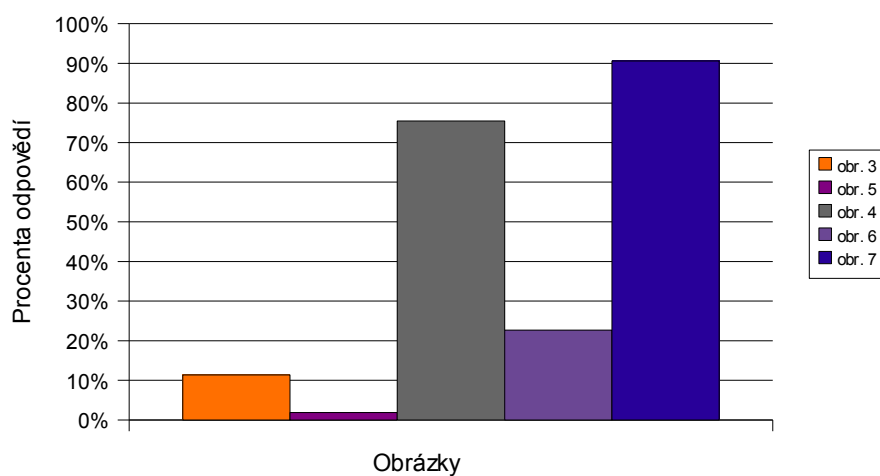
V následujícím grafu si můžete prohlédnout, jaké suvenýry považují žáci prim za tradiční karlovarské. Je zajímavé, že všichni znají Becherovku.

Na otázku, které historická památka je turisticky neatraktivnější, odpovědělo 18 žáků, že Vřídlo, 6 žáků označilo kostel sv. Máří Magdaleny, 7 žáků rozhlednu Diana, 8 žáků Městské divadlo a 11 žáků kolonády.

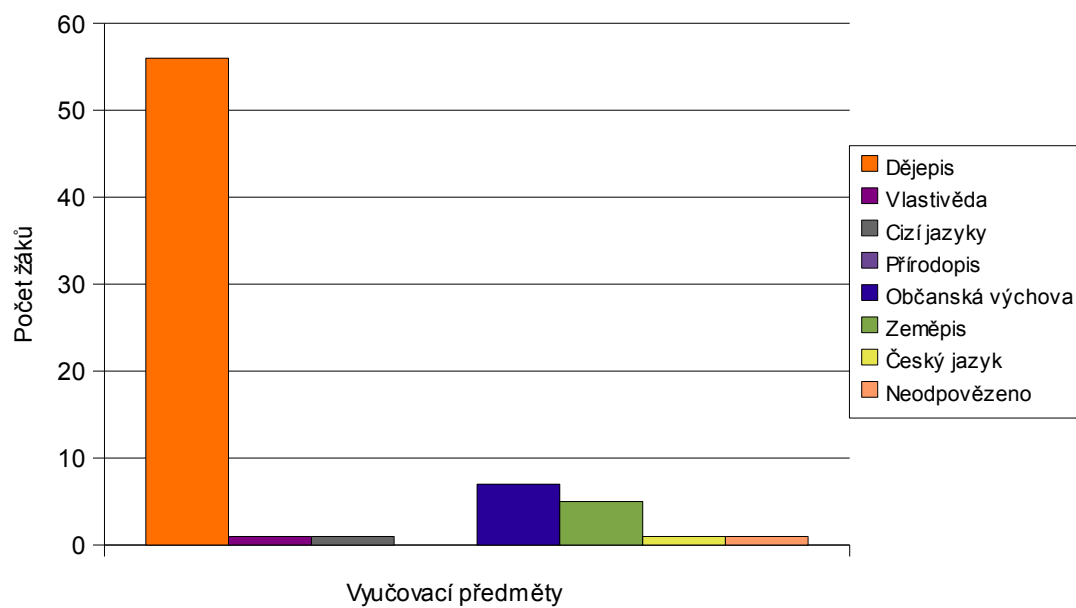
V následujícím grafu si můžete prohlédnout, jak žáci vyhledávali správné obrázky, které patří ke Karlovým Varům. Většina našla pouze dva ze tří správných. Správně odpovědělo 70,57% žáků.

Graf č.4: Obrázky ke Karlovým Varům

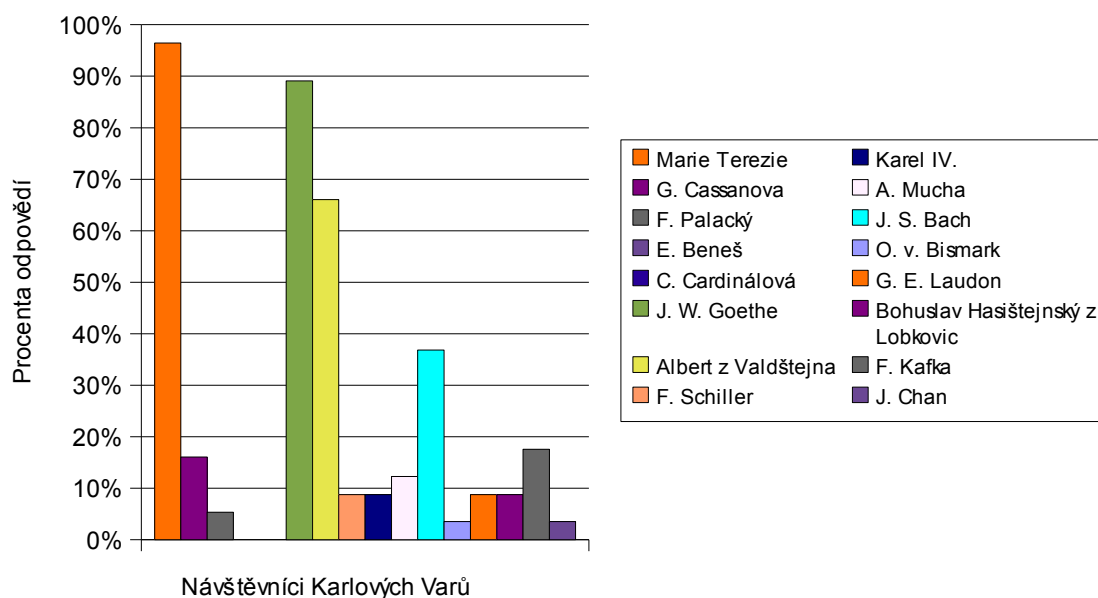
5.1.2 Kvarty

Graf č.5: Vyučovací předměty kvarty o Karlových Varech

V kvartách na Prvním českém gymnáziu odpovědělo přes 55 žáků, že se o Karlových Varech učili v hodinách dějepisu, dále se o nich učili v občanské výchově, zeměpisu českém jazyce, méně již v cizích jazycích a několik žáků neodpovědělo. U otázky na lázeňský trojúhelník odpovědělo 89,13% správně, tedy že tam patří Karlovy Vary, Mariánské Lázně a Františkovy Lázně, 10,87% odpovědělo špatně, všichni na tuto otázku odpověděli. U otázky na nejbližší lázeňské město odpovědělo v kvartách 19,30% správně Jáchymov, 75,44% odpovědělo špatně a 5,26% neodpovědělo. U úkolu, kdy měli žáci vybrat obrázek, na kterém je znázorněno objevení Karlových Varů, určilo 48% žáků první obrázek, tedy obrázek správný, a 52% obrázek číslo 2. U úkolu, kdy měli nalézt a zaškrtnou návštěvníky Karlových Varů v 18. století, zaškrtno 70% žáků správně. Na následujícím grafu si můžete prohlédnout, které osobnosti žáci nejčastěji zaškrtovali.

Graf č.6: Návštěvníci Karlových Varů - kvarta

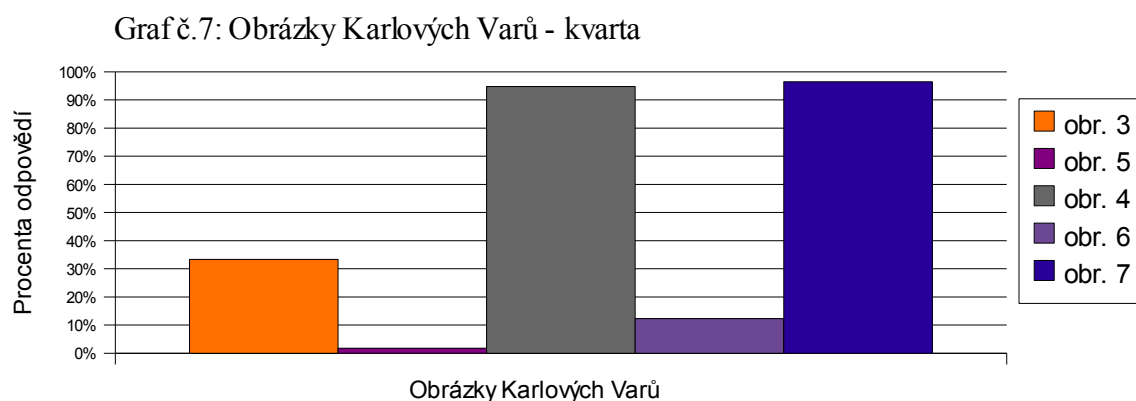

V otázce, kterého karlovarského rodáka považují za nejznámějšího, napsalo nejvíce žáků, 28 žáků, Davida Bechera, 6 žáků Drdu, účastníka Superstar, 2 žáci Holoubka a 14 žáků nenapsalo nic. Za nejvýznamnějšího karlovarského rodáka označilo 20 žáků Davida Bechera, 5 žáků Holoubka a 2 žáci Karla IV., 19 žáků nenapsalo nic. U další otázky, která se týkala pramenů, napsalo 27 žáků, že v Karlových Varech je 13 pramenů, 22 žáků napsalo

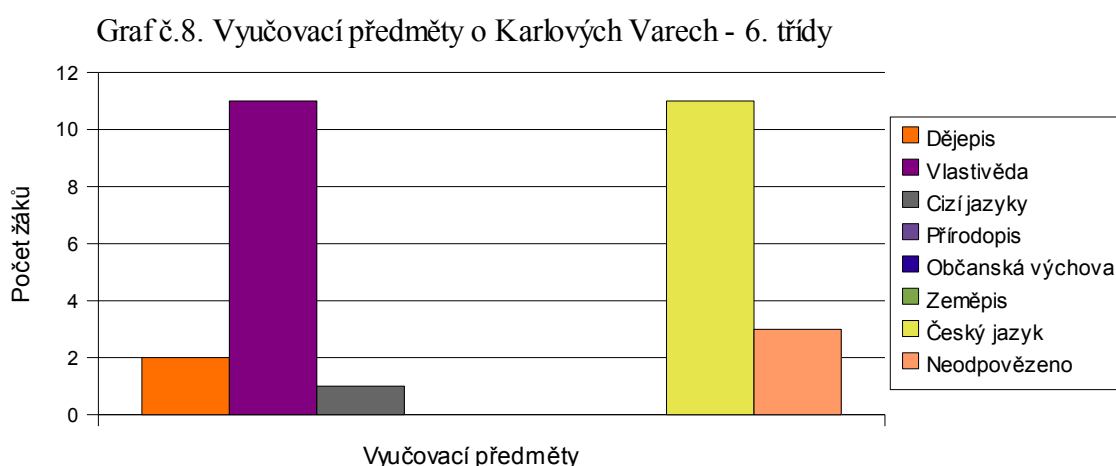
12 pramenů, někteří napsali i 15 a více, za nejznámější pramen považuje 41 žáků Vřídlo a 14 žáci Becherovku. Na otázku, které současné kulturní akce pořádané v Karlových Varech znají, odpovědělo 57 žáků, že znají Mezinárodní filmový festival, 3 žáci Kanoe Mattoni a 1 žák zná Folklorní festival.

Na otázku, která historická památka je nejvíce zaujala, odpovědělo 23 žáků, že Vřídlo, 10 žáků označilo kostel sv. Máří Magdaleny, 5 žáků rozhlednu Diana, 8 žáků Městské divadlo a 25 žáků kolonády.

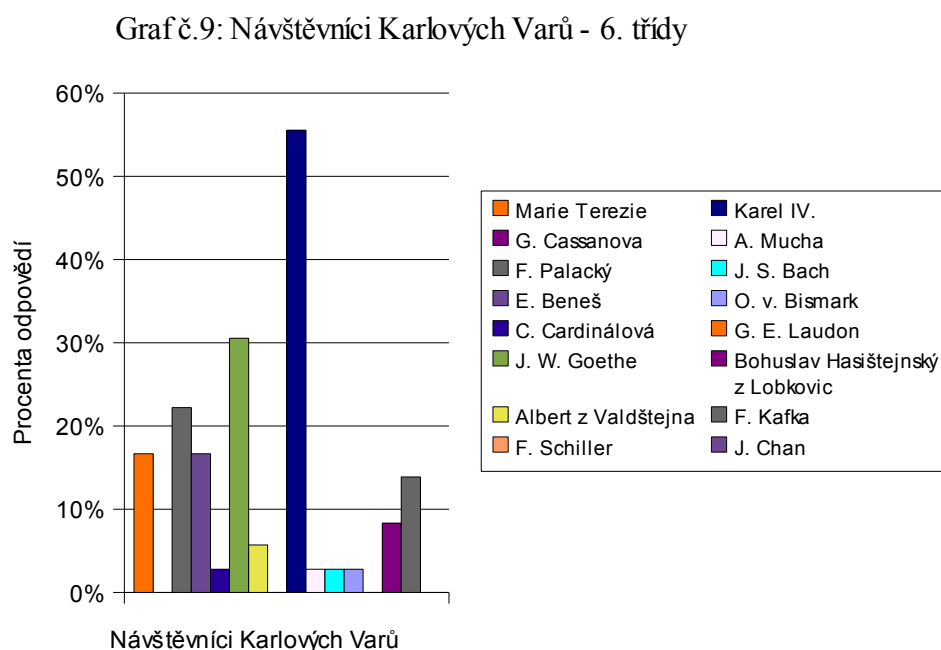
V následujícím grafu si můžete prohlédnout, jak žáci vyhledávali správné obrázky, které patří ke Karlovým Varům. Většina našla pouze dva ze tří správných. Správně odpovědělo 82% žáků.

5.1.3 6. třídy

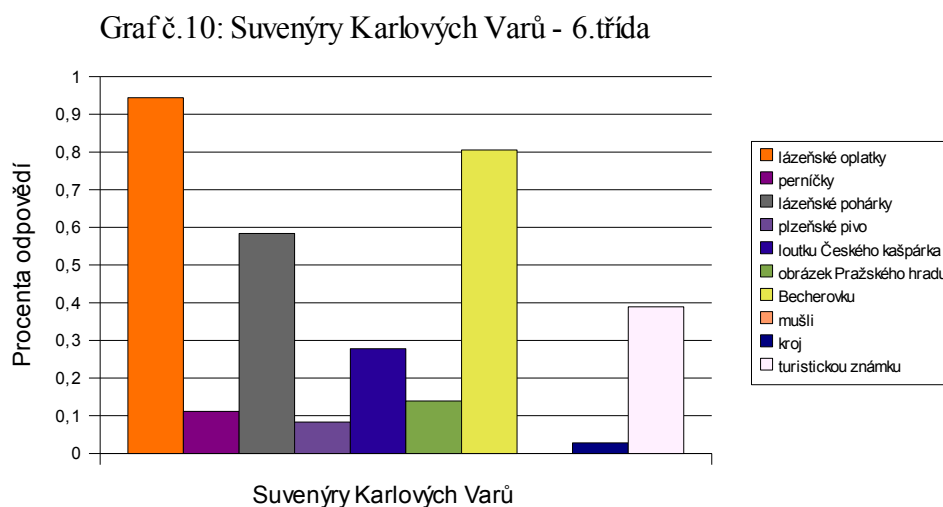
V 6. třídách na Základní škole na Růžovém Vrchu v Karlových Varech odpovědělo 11 žáků, že se o Karlových Varech učili v hodinách dějepisu, dále se o nich učili ve vlastivědě, odpovědělo 11 žáků a méně již v cizích jazycích, dějepisu a několik žáků neodpovědělo. U otázky na lázeňský trojúhelník odpovědělo 11% správně, tedy že tam patří Karlovy Vary, Mariánské Lázně a Františkovy Lázně, 36% odpovědělo špatně a 53% neodpovědělo vůbec. U otázky na nejbližší lázeňské město odpovědělo v primách 5,41% správně Jáchymov, 62,16% odpovědělo špatně a 32,43% neodpovědělo. U úkolu, kdy měli žáci vybrat obrázek, na kterém je znázorněno objevení Karlových Varů, určilo 73% žáků první obrázek, tedy obrázek správný, a 27% obrázek číslo 2. U úkolu, kdy měli nalézt a zaškrtnout návštěvníky Karlových Varů v 18. století, zaškrtno 57,47% žáků správně. Na následujícím grafu si můžete prohlédnout, které osobnosti žáci nejčastěji zaškrtovali.

V otázce, kterého karlovarského rodáka považují za nejznámějšího, napsalo 5 žáků hokejistu Vokouna, 4 žáci účastníka televizní soutěže Drdu, 3 žáci Holoubka, 8 žáků Karla IV. a 17 žáků nenapsalo nic. Za nejvýznamnějšího karlovarského rodáka označilo 10 žáků Karla IV. , ostatní žáci nenapsali nic nebo napsali všeobecné označení, např. primátor, hokejista. U další

otázky, která se týkala pramenů, nenapsal žádný žák, že v Karlových Varech je 13 pramenů, pouze 9 žáků napsalo 12 pramenů, ostatní nenapsali nic nebo příliš vysoká čísla. Za nejznámější pramen považuje 14 žáků Vřídlo. Na otázku, které současné kulturní akce pořádané v Karlových Varech znají, odpovědělo 17 žáků, že znají Mezinárodní filmový festival, ostatní nenapsali nic.

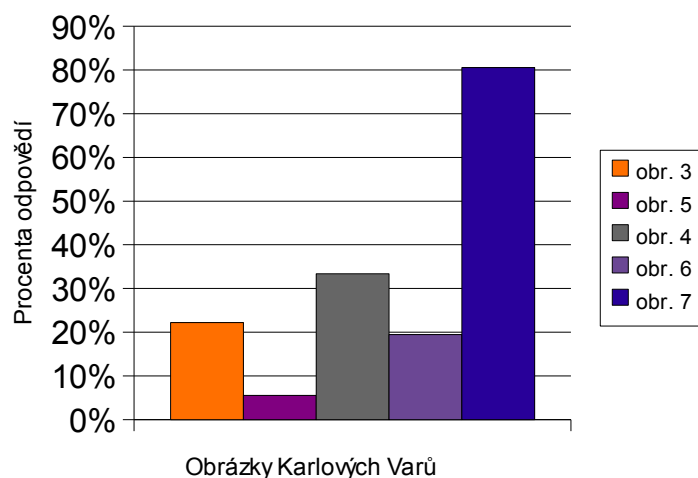
V následujícím grafu si můžete prohlédnout, které suvenýry považují žáci 6. třídy za tradiční karlovarské. Většina žáků zná lázeňské oplatky a Becherovku.

Na otázku, která historická památka je nejvíce zaujala, odpovědělo 9 žáků, že Vřídlo, 2 žáci rozhlednu Diana, 2 žáci Jelení skok a 10 žáků kolonády.

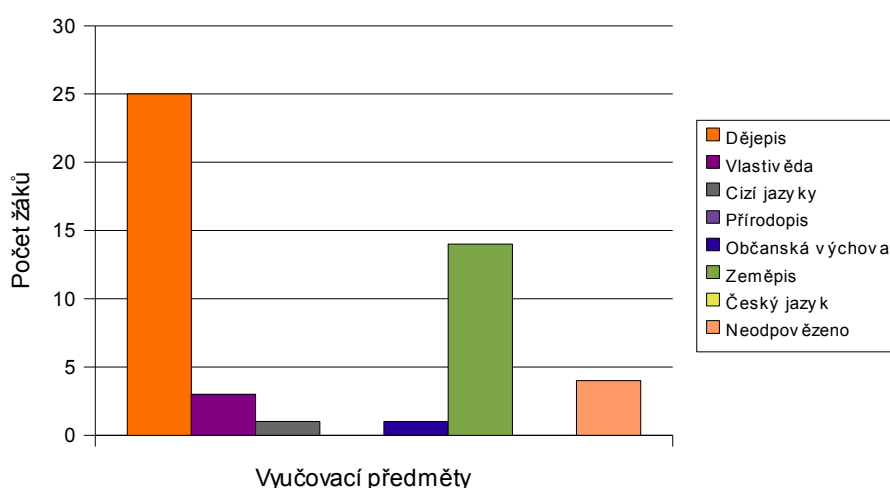
V následujícím grafu si můžete prohlédnout, jak žáci vyhledávali správné obrázky, které patří ke Karlovým Varům. Většina našla pouze dva ze tří správných. Správně odpovědělo 62,22% žáků.

Graf č.11: Obrázky Karlových Varů - 6.třída

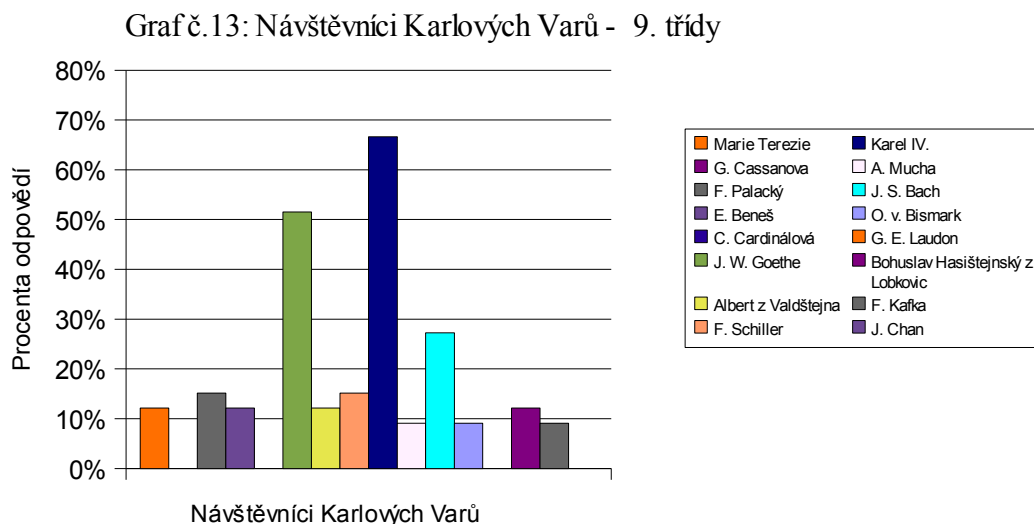
5.1.4 9. třídy

Graf č.12: Vyučovací předměty o Karlových Varech - 9. třídy

V 9. třídách na Základní škole na Růžovém Vrchu v Karlových Varech odpovědělo 11 žáků, že se o Karlových Varech učili v hodinách dějepisu, dále se o nich učili v občanské výchově, vlastivědě a méně již v cizích jazycích, a několik žáků neodpovědělo. U otázky na lázeňský trojúhelník odpovědělo 72,73% správně, tedy že tam patří Karlovy Vary, Mariánské Lázně a Františkovy Lázně, 18,18% odpovědělo špatně a 9,09% neodpovědělo vůbec. U otázky na nejbližší lázeňské město odpovědělo v primách 13,04% správně Jáchymov, 73,91% odpovědělo špatně a 13,047% neodpovědělo. U úkolu, kdy měli žáci vybrat obrázek, na kterém je znázorněno objevení Karlových Varů, určilo 57% žáků první obrázek, tedy obrázek správný, a 43% obrázek číslo 2. U úkolu, kdy měli nalézt a zaškrtnout návštěvníky

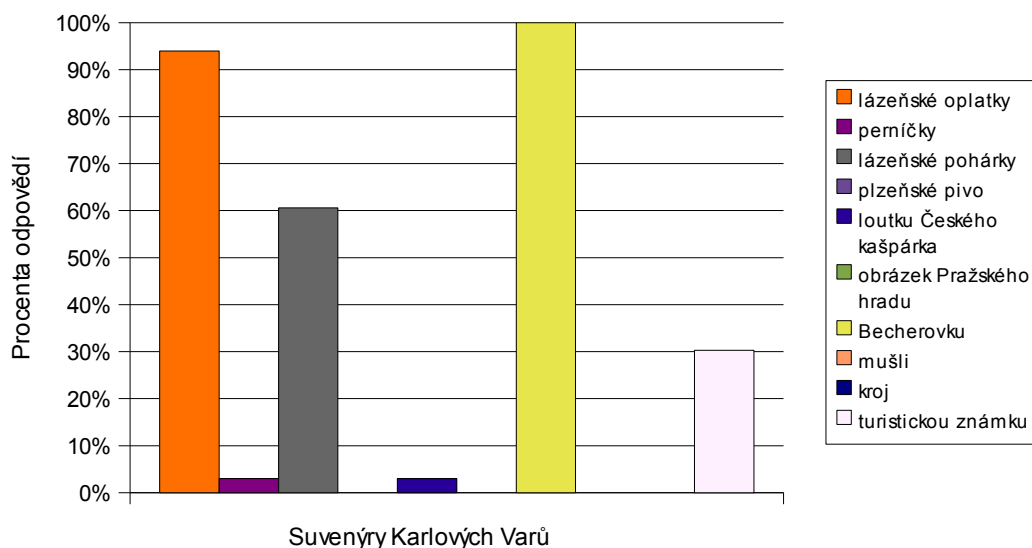
Karlových Varů v 18. století, zaškrtno 60% žáků správně. Na následujícím grafu si můžete prohlédnout, které osobnosti žáci nejčastěji zaškrtovali.

V otázce, kterého karlovarského rodáka považují za nejznámějšího, napsalo 28 žáků Davida Bechera, 6 žáků hokejistu Vokouna, 6 žáků Karla IV. a 16 žáků nenapsalo nic. Za nejvýznamnějšího karlovarského rodáka označilo Karla IV. 6 žáků, Davida Bechera 2 žáci a hokejistu Vokouna 2 žáci, 19 žáků neodpovědělo. U další otázky, která se týkala pramenů, napsalo 10 žáků 13 pramenů, 12 žáků 12 pramenů. Za nejznámější pramen považuje 12 žáků Vřídlo a 3 žáci Becherovku. Na otázku, které současné kulturní akce pořádané v Karlových Varech znají, odpovědělo 28 žáků, že znají Mezinárodní filmový festival a 1 žák Kanoe Mattoni.

V následujícím grafu si můžete prohlédnout, jaké suvenýry považují žáci 9. tříd za tradiční karlovarské. Většina žáků zná lázeňské oplatky a Becherovku.

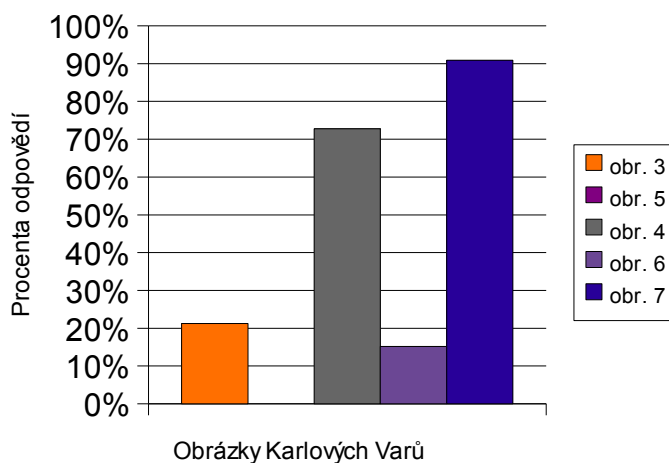
Graf č.14: Suvenýry Karlových Varů - 9.třída

Na otázku, která historická památka je nejvíce zaujala, odpovědělo 6 žáků, že Vřídlo, 2 žáci rozhlednu Diana, 11 žáků kolonády, 10 žáků kostel sv. Máří Magdaleny a 1 žák napsal Městské divadlo.

V následujícím grafu si můžete prohlédnout, jak žáci vyhledávali správné obrázky, které patří ke Karlovým Varům. Většina našla pouze dva ze tří správných. Správně odpovědělo 73,94% žáků.

Graf č.15: Obrázky Karlových Varů - 9.třída

5.2 Využití regionálních dějin ve výuce

Myslím si, že o svém rodném městě by žáci měli vědět více, neboť je možné se tomuto tématu věnovat v mnoha vyučovacích předmětech. Učitel může využít velké množství vyučovacích metod a aktivit. Já upřednostňuji formu projektového vyučování, kdy si děti informace zjišťují sami, pracují na zadáných úkolech, účastní se aktivit a exkurzí a výsledky společně konzultujeme. Nejlepší forma je propojení učiva s jinými předměty. Například v chemii a zeměpise by se mohli děti dozvědět o složení karlovarského podloží a chemickém složení pramenů. V občanské nauce si mohou povídat o lázeňské hygieně, chování v lázních a chování všeobecně, etiketě, atd. V cizích jazycích by bylo možné učit o tom, jak pomoci turistovi v nouzi, jak se zeptat na informace o lázních, jak povyprávět o historii města a každodenním životě v něm. V literatuře si přečíst ukázky z pověstí, odborné literatury a pramenů k historii Karlových Varů. Na těchto textech může učitel ukázat i vývoj českého jazyka. V jiných předmětech si mohou objasnit principy stáčení vody, atd. Domnívám se, že regionálních znalostí se dá využít v mnoha vyučovacích předmětech a žáci tak získají širší okruh poznatků o svém bydlišti.

6 Příručka pro výuku regionálních dějin na základní škole

6.1 Výchovně vzdělávací projekt pro 6. ročník ZŠ

6.1.1 Název projektu:

Pravěká vesnice

6.1.2 Doba trvání:

Střednědobý projekt

Vhodný do Historického nebo výběrového semináře; můžeme jej také použít v rámci projektového dne / týdne

celková doba: 8 vyučovacích hodin

3 vyučovací hodiny na vytvoření repliky

1 vyučovací hodina na vypracování otázek k textu

30 minut na práci s obrazovým materiálem

1 vyučovací hodina na práci s mapou

1 vyučovací hodina na pracovní list

4,5 vyučovací hodiny na aktivity

1 vyučovací hodina na diskuzi a vyhodnocení

6.1.3 Prostorová orientace:

Školní třída

Exkurze k pozůstatkům pravěkého naleziště v Tašovicích

6.1.4 Pomůcky

pastelky, fixy, vodové barvy, nebo tempery; lepidlo; staré noviny, nebo toaletní papír; pero, propisovací tužka; tužka;

6.1.5 Téma:

Pravěká vesnice a její obyvatelé

6.1.6 Motivace:

1. Úvodní
 - tvořivá činnost – tvorba modelu
 - aktivity
2. Průběžná
 - chválení
 - aktivity
3. Vystavění výsledků projektu a ohodnocení známkou

6.1.7 Cíle:

1. Vzdělávací
 - Orientuje se a pracuje s textovým materiálem
 - Orientuje se a pracuje s obrazovým materiálem
 - Je schopen samostatně vyhledat informace a materiály
 - Rozhodne, které informace jsou vhodné
 - Diskutuje nad výsledky své práce a práce spolužáků
 - Navrhne a naplánuje řešení zadaného úkolu
 - Použije získané znalosti při realizaci projektu
 - Obhájí své řešení zadaného úkolu
 - Dokáže ocenit a podpořit názory a nápady ostatních spolužáků
 - Argumenty podpoří své návrhy a názory
 - Obhájí své názory a je schopen oponovat ostatním spolužákům
 - Je schopen kriticky ohodnotit svou práci

- Skupinově pracuje
- Dovede zorganizovat svou práci
- Rozvíjí svou komunikaci a slovní zásobu
- Dovede zvolit odpovídající jazykový kód
- Je schopen vhodným způsobem komunikovat
- Rozvíjí výtvarné schopnosti a dovednosti
- Rozvíjí estetické cítění
- Rozvíjí orientaci v prostoru
- Rozvíjí tvořivost žáka

2. Výchovné

- Rozvoj spolupráce mezi žáky
- Utvrzování kladných vztahů ve třídě
- Je schopen vyslechnout názory druhého člověka
- Akceptuje je
- Je schopen klidným způsobem diskutovat
- Ovládá své chování ve chvílích nesouhlasu
- Při diskusi a nesouhlasu se nechová agresivně
- Je schopen přijmout lepší, rozumnější nápad, názor
- Je schopen bez problémů pracovat ve skupině
- Je schopen spolupracovat

6.1.8 Klíčové kompetence

Klíčové kompetence vycházejí a jsou čerpány z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

Kompetence k učení

- vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě,
- operuje s obecně užívanými termíny, znak a symboly, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy,
- poznává smysl a cíl učení, má pozitivní vztah k učení, posoudí vlastní pokrok a určí překážky či problémy bránící učení, naplánuje si, jakým způsobem by mohl své učení zdokonalit, kriticky zhodnotí výsledky svého učení a diskutuje o nich.

Konkretizace: žáci si vyhledají potřebné informace, třídí je podle jejich důležitosti, vybírají vhodné poznatky a aplikují je pro svou činnost v projektu a aktivitách; v textu vyhledávají klíčová slova, hlavní myšlenky, důležité informace a učí se číst s porozuměním, žáci se účastní mnohých aktivit, při kterých vyhledávají, zpracovávají a opakují si informace z různých zdrojů; žáci propojují své nové a dříve získané znalosti, dovednosti, zkušenosti; žáci zapojí i své znalosti z jiných předmětů, např. přírodovědy, kdy tvoří např. jídelníček pravěkého člověka, hovoří o jeho způsobu života, jídle, obydlí, nástrojích; žáci získávají nový pohled na učení, plánují si svou práci na projektu, rozdělují si činnosti, jsou schopni vyjádřit, co se naučili, a ohodnotit svou práci.

Kompetence k řešení problémů

- vnímá nejruznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností,
- vyhledává informace vhodné k řešení problému, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky, využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému,

- samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení, užívá při řešení problémů logické, matematické a empirické postupy,
- ověřuje prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problémů,
- kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů hodnotí.

Konkretizace: žáci řeší problémové úkoly, rozpoznají a naleznou problém, označí jeho příčiny, promyslí a navrhnou jeho řešení; žáci sami kladou problémové otázky a diskutují o nich; ve vhodné literatuře naleznou informace, které jim pomohou problém vyřešit; najdou společné znaky problémových úloh, které již řešili a které by jim mohli pomoci problém vyřešit, žák vyjádří svůj názor, obhájí svůj návrh řešení problému, přejímá za svoje činy odpovědnost, pracuje podle navrženého řešení; žáci se účastní aktivit a úkolů, při kterých hledají, řeší, vyslovují závěry, atd..

Kompetence komunikativní

- formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu,
- naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhájí svůj názor a vhodně argumentuje,
- rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů, běžně užívaných gest, zvuků a jiných informačních a komunikačních prostředků, přemýšlí o nich, reaguje na ně a tvořivě je využívá ke svému rozvoji a aktivnímu zapojení do společenského dění
- využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi

Konkretizace: Žáci se účastní aktivit a činností, které rozvíjejí jejich jazykové a komunikační dovednosti; žák obhájí své názory logicky, výstižně, souvisle, promyšleně a volí vhodný způsob komunikace, rozšiřuje svou slovní zásobu; žáci znají pravidla diskuse a dodržují je, naslouchají ostatním, neskáčou do řeči, na nesouhlas či napomenutí reagují neagresivně, dodržují pravidla komunikace i slušného chování, respektují názory ostatních; žáci pracují s textem, mapou, obrazovým materiálem,

orientují se v nich a s jejich pomocí odpovídají na otázky; žák se orientuje ve verbální i neverbální komunikaci; zjišťují, jakými způsoby mohl komunikovat pravěký člověk; žáci se učí spolupracovat, vytvářejí kladné vztahy mezi sebou; žáci volí vhodné jazykové prostředky k rozmluvě se spolužáky a s dospělými; prezentují svou tvorbu, názory, myšlenky; žáci využívají moderní informační technologie, pracují např. s internetem, textovými editory, prezentacemi, znají pravidla bezpečného internetu, jsou seznámeni s pravidly autorského zákona a uvádějí své zdroje;

Učitel se snaží o vytvoření kladného a přátelského prostředí, ve kterém se žáci nebudou bát a stydět pracovat, odpovídat na otázky, navrhnout řešení, diskutovat, aj.

Kompetence sociální a personální

- účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce,
- podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevňování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá,
- přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají.

Konkretizace: žáci spolupracují ve skupině, organizují svou práci, stanovují si pravidla chování a práce v průběhu projektu; vytváří pozitivní atmosféru ve skupině, jednají mezi sebou klidně, neagresivně, naslouchají svým názorům, žáci si navzájem pomáhají; žáci komunikují s žáky a dospělými nepracujícími na projektu, kterých se ptají v rámci ankety, dotazníku nebo rozhovoru.

Žák se vcítí do pozice pravěkého člověka, zkoumá jeho potřeby, postoje, názory, výtvary; určuje, které předměty a duševní výtvary již mohl znát; najde rozdíly mezi dnešním a pravěkým člověkem a jeho možnostmi, tyto rozdíly zdůvodní; uvědomí si postavení muže a ženy dnes a v pravěku; uvědomí si výhody a nevýhody dnešního a pravěkého života; zamyslí se nad dnešním životním stylem.

Kompetence občanské

- respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost, aktivně se zapojuje do kulturního dění a sportovních aktivit.

Konkretizace: žáci poznávají a pracují s kopiemi historických obrazů a textů, učí se o kultuře v lázních ve vybraných historických epochách, seznamují se s vybranými tématy české historie a kultury, učí se jí ocenit a chránit.

Žáci se účastní exkurze k nalezišti pravěkého sídliště na území Karlových Varů, seznamují se s prací archeologa.

Kompetence pracovní

- používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky.

Konkretizace: žáci bezpečně pracují s nástroji potřebnými k vytvoření např. plakátu; pracují s textem, obrazovým materiálem a mapami, orientují se v nich, vyhledávají klíčová slova, hlavní myšlenky, odpovídají na otázky; žáci pracují s výpočetní technikou, která je ve škole dostupná, pracují s textovým a tabulkovým editorem; vytvářejí prezentace, na internetu vyhledávají informace a obrazový materiál (umí pracovat s internetovým vyhledávačem); účastní se všech vybraných aktivit. Seznámí se s nástroji a výtvary pravěkého člověka, zjistí, jakým způsobem byly vytvořeny a k čemu sloužili.

6.1.9 Průřezová témata

Průřezová témata jsou čerpána a vycházejí z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

Osobnostní a sociální výchova

Osobnostní rozvoj

- Rozvoj schopností poznávání – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovedností zapamatování, řešení problémů; dovednosti pro učení a studium,

- Kreativita – cvičení pro rozvoj základních rysů kreativity (pružnosti nápadů, originality, schopnosti vidět věci jinak, citlivosti, schopnosti „dotahovat“ nápady do reality), tvořivost v mezilidských vztazích,

Konkretizace: žáci jsou nuceni se na práci nad projektem a úkoly soustředit; v průběhu vlastní práce si lépe zapamatují důležité informace; řeší problémy vzniklé s vypracováním projektu a úkolů; tyto problémy jsou nuceni řešit ve skupině, čímž se rozvíjí jejich schopnost komunikace a spolupráce s ostatními spolužáky, úkoly řeší kreativně, originálně a nápaditě; pro správné splnění projektu a úkolů žáci potřebují dokončit jim zadanou činnost.

Sociální rozvoj

- Mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy; chování podporující dobré vztahy, empatie a pohled na svět očima druhého, respektování, podpora, pomoc; vztahy a naše skupina/třída (práce s přirozenou dynamikou dané třídy jako sociální skupiny,
- Komunikace – dovednosti pro sdělování verbální i neverbální (technika řeči, výraz řeči, cvičení v neverbálním sdělování); specifické komunikační dovednosti (monologické formy – vstup do tématu „rétorika“); dialog (vedení dialogu, jeho pravidla a řízení, typy dialogů); komunikace v různých situacích (informování, odmítání, omluva, pozdrav, prosba, přesvědčování, řešení konfliktů, vyjednávání, vysvětlování, žádost, apod.),
- Kooperace a kompetice – rozvoj individuálních dovedností pro kooperaci (seberegulace v situaci nesouhlasu, odporu apod., dovednost odstoupit od vlastního nápadu, dovednost navazovat na druhé a rozvíjet vlastní linku jejich myšlenky, pozitivní myšlení apod.); rozvoj sociálních dovedností pro kooperaci (jasná a respektující komunikace, řešení konfliktů, podřízení se, vedení a organizování práce skupiny); rozvoj individuálních a sociálních dovedností pro etické zvládání situací soutěže, konkurence.

Konkretizace: Učitel se snaží ve třídě vytvořit pozitivní a příjemné klima, ve kterém se žáci nebudou bát pracovat, odpovídat na otázky a diskutovat. Žáci na projektu pracují ve skupině, je tedy nutné, aby byli schopni: komunikovat mezi sebou, sdělovat informace, respektovat ostatní spolužáky, navrhnout,

vysvětlit a obhájit svůj nápad na řešení, diskutovat nad návrhy, neagresivně řešit konflikty vzniklé při řešení různých problémů, požádat o pomoc spolužáky i učitele, rozdělit si práci tak, aby na ní pracovali všichni členové skupiny, seberegulovat své pocity a činnost při nesouhlasu s vítězným nápadem, řešením, zvoleným vedoucím skupiny, vést skupinu, zorganizovat si časové rozmezí dané práce, vyrovnat se se zátěží vyplývající z konkurence, atd. Žáci aktivně využívají verbální i neverbální komunikace, orientují se v neverbální komunikaci a jsou schopni vyčíst informace neverbálně sdělované,

Žák se vcítí do pravěkého člověka a hovoří o jeho způsobu života, jeho činnostech, postojích, nástrojích, možnostech, aj.. Zjišťuje, jaké byly vztahy mezi pravěkými lidmi, jakým způsobem spolu komunikovali, jak se seberealizovali, co vytvářeli, které pozůstatky se dochovaly do dnešní doby a čím to bylo způsobeno, atd.

Morální rozvoj

- Řešení problémů a rozhodovací dovednosti – dovednosti pro řešení problémů a rozhodování z hlediska různých typů problémů a sociálních rolí, problémy v mezilidských vztazích, zvládání učebních problémů vázaných na látku předmětů, problémy v seberegulaci.

Konkretizace: žáci rozpoznají problémovou úlohu, vyhledají vhodné informace a navrhnou způsob řešení, v aktivitě Horká židle se vžívají do rolí jiných osob, objasňují jejich činy, myšlenky, názory a postoje, zkouší z pozice jiného člověka popsat vybrané události; žáci neagresivně řeší problémy v mezilidských vztazích vzniklé v různých situacích v průběhu projektu, např. nesouhlas s navrženým řešením, nesplnění zadaného úkolu členem skupiny.

Mediální výchova

- Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení – rozlišování zábavných („bulvárních“) prvků ve sdělení od informativních a společensky významných; hledání rozdílů mezi informativním, zábavným a reklamním sdělením; identifikování základních orientačních prvků v textu,
- Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality – různé typy sdělení, jejich

rozlišování a jejich funkce; identifikace společensky významných hodnot v textu, prvky signalizující hodnotu, o kterou se sdělení opírá.

Konkretizace: žáci vyhledají vhodné prameny a informace k vypracování projektu a úkolů, jsou schopni rozeznat historický, odborný, beletristický a reklamní text od textu bulvárního a podle toho s ním zacházet; rozpoznají reklamní plakát, jsou schopni s ním pracovat a vytvořit jej; k vyhotovení projektu a úkolů vyhledají vhodnou odbornou literaturu, získají z ní informace a aplikují je; v textu vyhledávají klíčová slova, hlavní myšlenky a nejdůležitější informace, pracují s nimi, zapamatují si je a využijí ke splnění projektu a úkolů; zhodnotí obsah vybraného textu a zhodnotí jeho důvěryhodnost, Pracují s výpočetní technikou a znají základy práce na počítači, s internetem, textovým a tabulkovým editorem, vytváří prezentace.

6.1.10 Činnosti v jednotlivých předmětech:

Dějepis:

Žáci se seznamují s tématem a hledají problémové otázky, které by je zajímaly. Vytvářejí dotazník, nebo anketu pro spolužáky, rodinu, učitele, aj., jejíž výsledky zpracují do grafů, tabulek, nebo přehledů.

Žáci jsou rozděleni do skupin po čtyřech dětech; žáci si vyhledávají informace o daném období v učebnicích a jiných textech; promyslí si a připraví návrh vesnice podle získaných informací; vytvoří popisky, na kterých budou stručné informace o budovách, řemeslech, lidech atd.; i na hodinách dějepisu mohou žáci pracovat na tvorbě plastického modelu.

Žáci se účastní vybraných aktivit.

Český jazyk:

Žák je schopen zvolit odpovídající jazykový kód a dovede vhodně prezentovat svůj projekt.

Má dostatečné komunikační schopnosti a dovednosti.

Zná gramatické jevy a umí je používat.

Přírodověda:

Žák se seznámí s přírodními podmínkami na našem území v pravěku. Seznámí se s florou a faunou vybraného pravěkého období.

Výtvarná výchova:

Pomocí papíru, lepidla a barev vytvoří plastické modely budov, předmětu a osob.

6.1.11 Struktura projektu

1. Identifikace problému

Žáci se pomocí úvodních a motivačních aktivit seznamují s problémem.

V této části projektu je možné využít těchto aktivit: Přímka postojů, Bingo, Podomní prodejce a volné psaní (viz. podkapitola Aktivita)

2. Analýza problému

Žáci zjišťují, z kterých hledisek je možné téma pravěk zkoumat. Je možné využít např. brainstorming, myšlenkovou mapu a sněhovou kouli, které jsou popsány v podkapitole Aktivita.

3. Hledání jádra problému

Žáci konkretizují oblasti zkoumání, vyjadřují, co by je zajímalo jako oblast zkoumání.

4. Stanovení hypotéz

Skupiny si vybírají téma a stanovují hypotézu. Formulují svou představu o výsledku zkoumání.

Témata: Kolik obyvatel ví, kde jsou v Karlových Varech archeologické vykopávky. Kolik obyvatel by chtělo žít v pravěku a proč. Kolik lidí zná některé pravěké nástroje a zbraně.

5. Ověřování hypotéz

Žáci formulují otázky k vybranému tématu. V terénu (v rodině, ve škole, mezi kamarády) zjistí odpovědi a vytvoří přehled, žebříček, nebo graf odpovědí.

Žáci pracují s textem a obrazovým materiálem, odpovídají na otázky, viz. podkapitoly Získané informace, Otázky k textu, Práce s mapou, Práce s obrazovým materiálem a Co jste si zapamatovali. Při práci s textem mohou žáci využít aktivity I.N.S.E.R.T., Filtř a Pyramida z podkapitoly Aktivita.

Žáci ve skupinách vytvoří plastický model pravěké vesnice a nástrojů. Výrobky označí popisky.

Žáci se účastní vybraných aktivit z podkapitoly Aktivita, např. Letadlo, Živý obraz, Pravda nebo lež, Řekni, jak to patří?, Kvarteto, Novináři, Zádá k zádům a Posuzování. Žáci se zúčastní výletu do Tašovic, kde jsou patrné pozůstatky archeologických vykopávek.

6. Hodnocení

- Žáci prezentují výsledky svého výzkumu, své grafy, žebříčky, aj.
- Žáci představí své modely, porovnají je a vysvětlí své závěry.
- Žáci hodnotí sami sebe i práci ostatních skupin.
- Žák vyplní tabulku, ve které zhodnotí, co se mu dařilo, co se nepovedlo, co je nutné zlepšit, jak může svou činnost zlepšit, co jej bavilo a nudilo.

PODAŘILO SE MI	NEPODAŘILO SE, JE NUTNÉ ZLEPŠIT	CO PRO ZLEPŠENÍ UDĚLÁM	CO MĚ BAVILO	CO MĚ NUDILO

- Žáci odevzdají vypracované úkoly.
- Žáci hodnotí své pocity v průběhu jednotlivých činností. Můžeme využít Barometr pocitů z podkapitoly Aktivita.
- Práci žáků ohodnotíme známkou.
- Práce vystavíme v areálu školy, pokud je to možné třeba i v knihovně nebo v jiných veřejných prostorech.

6.1.11.1 Získané informace

V této kapitole jsou informace, které můžeme dát žákům jako základní text k vypracování úkolů. Žáci mají za úkol si podklady k projektu vyhledat sami, přesto si někteří žáci nic nepřinesou, protože na projekt zapomenou, nebo se jim nechce nic dělat. V této situaci může učitel využít text této kapitoly a dát ji žákům jako podklady pro práci.

6.1.11.1.1 Pravěk

6.1.11.1.2 Doba kamenná

Starší doba kamenná

Vše, co lidé v tomto období potřebovali, si vyráběli z kamene, dřeva, kosti, parohu a hlíny. Výrobky z kamene se zhotovovali štípáním, broušením a vrtáním.

Lidé začali žít v tlupách, naučili se rozdělovat oheň, oblékali se do kožešin a živili se např. lovem, rybolovem a sběrem bobulí, hlíz, lesních plodů a ptačích vajec. Nejstarší nástroje

byly sekáče, opracované štípáním, pěstní klíny, kostěná dlátka a drasadla, používané ke strouhání dřeva a kostí. Nejčastějším materiálem byl pazourek a rohovec. Nástroje těchto lidí se neustále zdokonalovaly. Začali vyrábět i šídla, jehly, bodce, kopáče, luky a šípy, nože, rydla a vrtáky. Lidé bydleli v přístřešcích zhotovených z mamutích kůží a dřevěných kůlů, přes které byly položeny kůže.

Naleziště z této doby nalezneme v okolí Berouna, v Přezleticích u Prahy a pozůstatky byly nalezeny i na Stránské skále u Brna. Významné naleziště je v oblasti Pálavských vrchů, hlavně z míst Dolních Věstonic a Pavlova, kde byly nalezeny pozůstatky obydlí a nástrojů.

Střední doba kamenná

Zdokonalila se výroba kamenných nástrojů, které často zasazovali do rukojetí ze dřeva a parohu. Objevují se lodě vydlabané z kmene stromů, rybářské sítě a proutěné vrše. Lidé používají saně a primitivní lyže. Ochočili si první zvíře, psa.

Mladší doba kamenná (neolit)

Na území tzv. „úrodného půlměsíce“ na Blízkém východě se začíná rozvíjet zemědělství, které se postupně šíří do dalších oblastí. Začíná se pěstovat pšenice, ječmen, luštěniny a len. Lidé si ochočili ovce, kozy, skot a prasata. Při zemědělských pracích používali rycí hole, srpy, srpové čepelky, ruční kamenná dvoudílná drtidla, kterými se rozdíralo obilí na mouku, motyky a jiné ruční nářadí.

Rody žijí ve vesnicích či dvorcích, v jejichž blízkosti bylo pohřebiště. V prostorech mezi domy byly jámy na skladování obilí a jiných potravin, pece na sušení obilí a vaření, odpadní jámy a hliníky, odkud se získávala hlína k výrobě keramiky. Lidé bydlí v dřevěných domech, vytvářejí roubení studní, atd. Díky nálezům máme představu o vzhledu domů. *„Šlo o kůlovou konstrukci o délce od 8 do 45 m a šířce 6 – 8 m. Dům sestával z pěti řad kůlů. Vnitřní tři řady nesly sedlovou střechu pokrytou slámou nebo rákosem, obvodové řady tvořící stěny domu byly proplétány proutím a omazány hlinou. Chaty byly většinou orientovány podélnou osou k severozápadu a vnitřně příčně členěny na tři prostory, které zřejmě sloužily různým účelům: severozápadní (stáj, snad i zásobárna), střední (obytná) a jihovýchodní (sýpka, skladiště). Dlouhé domy se stavěly až do začátku pozdní doby kamenné, měnily se však některé konstrukční prvky. Mladší domy měly lichoběžníkový půdorys a vzhledem ke zdokonalení*

stavebních technik ubývalo vnitřních kůlů podpírajících střechu.“¹⁸

K opracování dřeva používají sekerky a klíny. Zhotovují hliněné nádoby, které byly zdobené rytím nebo malováním.

Pozůstatky vesnice nalezneme např. u Bylan u Kutné Hory a u Vedrovic u Moravského Krumlova.

Pozdní doba kamenná

V této době byl významný objev oradla taženého dobytčaty, dokládají to dochované stopy po orbě. Obyvatelé mohli díky oradlu obdělávat více půdy a získat větší množství obilovin. Z Balkánu, alpské oblasti a Slovenska se dovážela měď a předměty z ní vyrobené. Mezi nejstaršími měděnými výrobky nalezneme hlavně šperky. V Makotřasech u Prahy byla nalezena část tavícího kelímku se zbytky roztavené rudy. Z mědi se vyráběly šperky, dýky, klíny, šídla a dlátka. V pozdní době kamenné začíná člověk využívat vůz.

Stále přetrvávají typy domů z mladší doby kamenné, ale zmenšují se. Začínají se stavět polozemnice a zemnice, které jsou částečně nebo zcela zahloubené v zemi. Zachovaly se i stopy po kruhových stanech a srubech. Vznikají hradiště opevněná dřevěnými palisádami, hradbami postavenými z kůlů, příkopy, hlinitými valy a někde i kamennou hradbou. Hradiště bylo hospodářským, správním a náboženským centrem. Vyráběly se zde nejrůznější nástroje, látky a soustřeďoval se tu obchod.

6.1.11.1.3 Doba bronzová

Bronz je slitina mědi a cínu, která se do střední Evropy rozšířila od Středozemního moře. Bronz se lépe odlévá a je tvrdší. Vyráběly se z něj zbraně (dýky, sekeromlaty), šperky (jehlice, záušnice, korálky, nárameníky, závěsky, čelenky, náramky), pracovní nástroje (sekery, šídla, dláta), meče, srpy, nože, nádoby i ochranná zbroj (náhlenice, štíty, pancíře), aj. Bronz se odléval z kamenných forem, známá je technika lití na „ztracenou formu. „*Tvar výrobku byl nejdříve vymodelován z vosku. Model obalený hlínou se dal vypálit. Vosk při výpalu hlíny vytekl a do vzniklé formy se nalil roztavený bronz. Hliněná forma se pak musela rozbít,*

¹⁸ RULF, J. - VÁLKOVÁ, V.: *Dějepis pro 6. ročník základní školy a 1. ročník osmiletého gymnázia*, Praha, 2004.

aby mohl být výrobek vyjmut. Odtud se odvozuje název ztracená forma.“¹⁹

Lidé začali získávat a zpracovávat zlato, vyráběli rytím zdobenou keramiku.

Žijí v zemědělských osadách s domy kůlové konstrukce a polozemnicemi. Vznikají četná opevněná hradiště chráněná příkopy a valy.

6.1.11.1.4 Doba železná

Dobu železnou rozdělujeme na dobu halštatskou a laténskou.

Železo se začalo prvně objevovat na území dnešního Turecka. Výhodou železa byla jeho pevnost, pružnost a ostrost.

Doba halštatská

Lidé se naučili tavit železnou rudu v pecích při vysokých teplotách, tuto dovednost nazýváme hutnictví. Z vybavení kováren se dochovala kladiva, perličky, kleště, kovadliny, atd. Vyráběly se železné nástroje (nože, sekery, dláta, srpy, kosy), zbraně (meče, hroty, kopí, šipky, části koňských postrojů), aj.

Lidé v době halštatské začali vyrábět vozy. Jejich vlastnictví bylo symbolem bohatství a vysokého společenského postavení. V mnohých archeologických vykopávkách se našly pozůstatky koňských postrojů, např. uzdy, udidla a postranice.

V této době vede přes naše území obchodní cesta spojující Středozemní moře se severními oblastmi. Přes naše území putuje velké množství skla, hlavně různobarevných perel, jantaru, zlata, vína, keramiky a bronzových nádob, mezi kterými byly koflíky, vědra, amfory, kotle, tepané mísy, konvice, aj. Většinu těchto předmětů si mohla dovolit jen knížata.

Doba laténská

V době laténské žijí na našem území Keltové. Keltové v zemědělství využívají železnou radlici, díky níž lépe zpracovávají půdu. Z železa vyrábějí srpy, kosy, motyčky a rýče. K rozdrčení obilí na mouku se používá rotačních dvoudílných mlýnků. Díky rotačnímu hrnčířskému kruhu se rychle rozvíjí hrnčířství. Skleněné korále, perly a náramky se vyrábějí i na našem území, lidé zpracovávají zlato a razí mince, hlavně ze zlata.

¹⁹ RULF, J. - VÁLKOVÁ, V.: *Dějepis pro 6. ročník základní školy a 1. ročník osmiletého gymnázia*, Praha, 2004.

Keltové žijící na vesnici nebo zemědělském dvorci bydleli nejčastěji v polozemnici se sedlovou střechou. Vznikala rozsáhlá řemeslná a obchodní střediska a oppida. „*Oppida byla velká, mohutně opevněná střediska řemeslné výroby, obchodu, náboženství i vojenské moci jednotlivých keltských kmenů. Základ opevnění tvořila kamenná na sucho skládaná hradba, prokládaná soustavou vodorovných vazných trámů. Před hradbou byly hloubeny mohutné příkopy, vstup do hradiště chránily složité brány. Zástavbu oppida tvořily jednotlivé dvorce a řemeslnické dílny spojené cestami zpevněvanými oblázky. K zásobování vodou se hloubily studny a nádrže na vodu.*“²⁰ Na našem území jsou známá oppida na vrchu Závist nad Zbraslaví, oppidum Stradonice, Staré Hradisko u Prostějova a Hostýn.

6.1.11.1.5 Germáni

V období po přelomu letopočtu (O – 400 n.l.) žije na našem území kmeny Germánů, kmeny Markomanů a Kvádů. Ti pravděpodobně přišli ze severu, jejich domovinou je označována oblast Jutska a severního Německa.

Germánie sousedila s územím ovládaným Římem, takže se na naše území dováželo z Říma luxusní zboží, např. bronzové pánve, naběračky, konvičky, cedníky, vědra, sklo, ozdobné keramické nádoby, stříbrné spony, zdobené opaskové soupravy, aj. Některé tyto předměty mohly být i válečnou kořistí, protože Římané a Germáni spolu často válčili.

Příchod Germánů byl pro naše území krokem zpátky. Opět se začalo používat dřevěné oradlo, zmenšil se počet užívaného zemědělského náčiní, zapomenuty jsou i rotační mlýnky a keramika tvořená na hrnčířském kruhu. Rozvíjí se hlavně železářství, ze kterého vzkvétá hlavně výroba zbraní (hroty, kopí, sekáče, nože, meče, kování štítů) a zdokonaluje se výroba ozdob (spon, nákrčníků).

20 RULF, J. - VÁLKOVÁ, V.: *Dějepis pro 6. ročník základní školy a 1. ročník osmiletého gymnázia*, Praha, 2004.

6.1.11.1.6 Pravěk v Karlových Varech

Doba kamenná v Karlových Varech

Starší doba kamenná

V této době se v Karlových Varech objevují první známky osídlení, zatím je ojedinělé a vzácné. V Tašovicích byl nalezen omletý křemencový úštěpek, který dokazuje pobyt člověka neandrtálského typu. Tento úštěpek byl nalezen mezolitickým člověkem, který jej znovu použil. V Děnicích u Chebu byly nalezeny stopy po Homo sapiens.

Střední doba kamenná

V této době je v oblasti Karlových Varů osídlení již docela hojné. Jeho pozůstatky se našly na nalezištích v Tašovicích I, II, Dvorech, Rybářích I, II, Bohaticích a Všeborovicích. Tašovice I je nejlépe prozkoumaná lokalita. Bylo zde nalezeno velké množství štípaných nástrojů a můžeme si díky zdejším nálezům vytvořit představy o obydlí lovců a rybářů ze střední doby kamenné. Nezachovaly se zde kosti, ale zbytky kamenných nástrojů a pozůstatky obydlí. V Tašovicích I byly nalezeny zbytky dvou obydlí.

Mladší doba kamenná

V Dalovicích se našly pozůstatky po prvních zemědělci, např. střepy lineární a volutové keramiky a broušený kopytový klínek. Na Andělské hoře a na Doupovsku byly vykopány kamenné neolitické nástroje.

Pozdní doba kamenná

V této době jsou u Karlových Varů nejbližší sídliště v povodí řeky Střely. V Karlových Varech byly nalezeny kamenné nástroje v Čankově, Dalovicích a Doupově.

Doba bronzová

Oblast Karlových Varů je ovlivněna kulturou popelnicových polí, která přichází z oblasti jižního Německa. Tato kultura je nazývána podle toho, že své mrtvé pohřbívala žehem a jejich popel uložený v nádobách (popelnicích) pohřbívala na pohřebištích.

Mladší a pozdní doba bronzová je ve znamení rozmachu a zvýšené intenzity osídlení.

V oblasti Karlových Varů nalezneme mnohé pozůstatky sídlišť, hradišť a žárových pohřebišť. Byla objevena keramika na neopevněných sídlištích v Chodově a Dubině. Další sídliště byla v Karlových Varech Tašovicích, Bohaticích a Dalovicích. V roce 1883 byla v Tuhnicích vykopána bronzová sekera.

V hradišti v Drahovicích byl nalezen roubený dům obklopený valem ze dřeva, kamene a hlíny. Tento dům byl zničen pravděpodobně požárem v důsledku války, protože kolem byly žárem rozpukané kameny. Do nálezů z Drahovic patří i keramika, cedníky, zásobníky na obilí a zlomky kamenných drtel, kamenný sekeromlat z eneolitu. Tyto nálezy potvrzují znalost obilnictví, chovu dobytka a kovolictví na našem území. O důvodech postavení tohoto hradiště se můžeme jen dohadovat. Možná bylo postaveno na ochranu obchodní stezky nebo na něm bydlel výše postavený jedinec s rodinou. Předpokládá se, že v jeho okolí musela být neohrazená vesnice, která hradiště zásobovala.

6.1.11.1.6.1 Otázky k textu:

Pojmenujte jednotlivá období pravěku.

Vyjmenujte je, jak jdou za sebou.

Vysvětlete, podle čeho jsou jednotlivá období pojmenována.

Které materiály lidé používali na výrobu nástrojů? Rozlište je podle období.

Z kterých materiálů se vyráběly nástroje v době kamenné?

Popište a vysvětlete způsoby, kterými se nástroje vyráběly.

Pojmenujte některé nástroje z doby kamenné.

Čím se lidé živili?

Jak se jmenuje zvíře, které si člověk ochočil jako první?

Ve které oblasti nalezneme počátky zemědělství?

Které plodiny lidé mladší doby kamenné pěstovali?

Která zvířata lidé mladší doby kamenné chovali?

Ukažte na mapě České republiky některá naleziště pozůstatků z doby kamenné.

Jaké výhody mělo používání oradla?

Vysvětlete pojem zemnice a polozemnice. Případně doplňte nákresem.

Co znamená pojem hradiště?

Jak bylo hradiště chráněno?

Vyjmenujte kovy, ze kterých je slit bronz.

Pojmenujte některé bronzové výrobky. K čemu sloužily?

Vysvětlete pojem „lití na ztracenou formu“.

Na která dvě období rozdělujeme dobu železnou?

Jakou výhodu mělo železo oproti bronzu?

Kdo vlastnil vůz?

Co si představíte pod pojmem dálkový obchod?

Které suroviny se přes naše území dovážely?

Odkud kam vedla přes naše území obchodní stezka?

Který kmen žil na našem území v době laténské?

Popište oppidum.

Ukažte na mapě, kde na našem území byly nalezeny pozůstatky oppida.

Které dva germánské kmeny žily na našem území?

Ukažte na mapě oblast, odkud Germáni pocházeli.

Z které země bylo dováženo luxusní zboží?

Ukažte tuto zemi na mapě.

Najděte na mapě významná česká naleziště.

Vzpomeňte si, které předměty se na nich našly.

Kde byly prováděny vykopávky v Karlových Varech a jejich okolí?

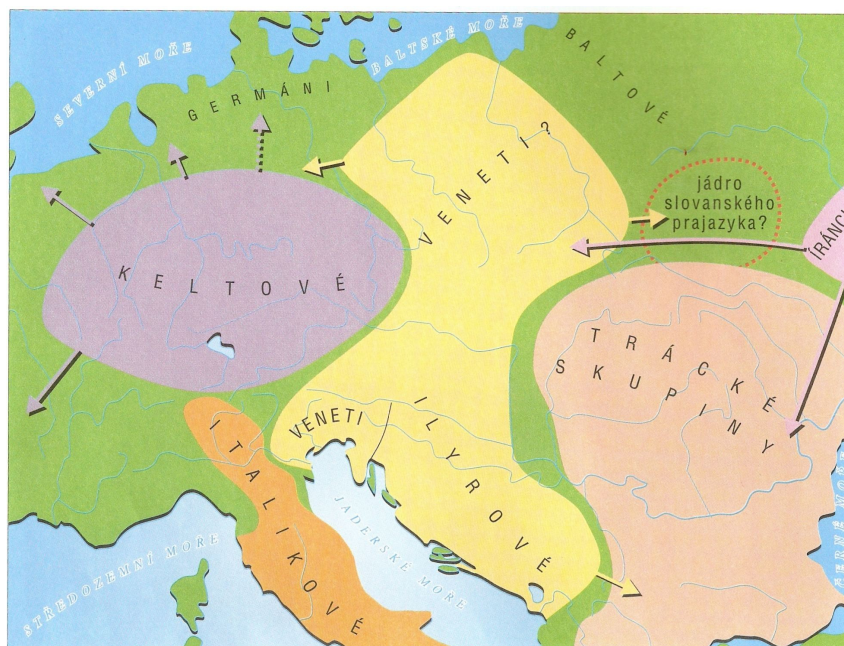
Které předměty se na nich našly?

V které době byly Karlovy Vary osídleny?

Našly se pozůstatky obydlí? Řekněte kde.

6.1.11.2 Práce s mapou

Obrázek č. 1²¹

Obrázek č. 2²²

21 RULF, J. - VÁLKOVÁ, V.: *Dějepis pro 6. ročník základní školy a 1. ročník osmiletého gymnázia*, Praha, 2004.

22 RULF, J. - VÁLKOVÁ, V.: *Dějepis pro 6. ročník základní školy a 1. ročník osmiletého gymnázia*, Praha, 2004.

První obrázek:

Který kontinent je zobrazen na mapě?

Která část Evropy je zobrazena na mapě?

Které kmeny žily v oblasti střední Evropy?

Porovnejte mapu s atlasem světa.

Který kmen žil na našem území?

Na území kterých dnešních států Keltové žili?

Do kterých oblastí se rozpínali?

Které kmeny jsou vyznačeny žlutě?

Na území kterých dnešních států tyto kmeny žily?

Na které světové strany se tyto kmeny přesouvaly?

Který kmen je označen oranžově?

Na území kterého dnešního státu tento kmen žil?

Přesouval se? Pokud ano, tak kam.

Jaká může být souvislost mezi jménem kmene a dnešního státu?

Který kmen je zobrazen růžovou barvou?

Kterými směry se stěhoval? Na která území?

Na kterém dnešním území žily trácké skupiny?

Kde najdeme slovanskou pravlast?

Vzpomeňte si, kterými směry se stěhovali Slované.

Na které skupiny Slovany rozdělujeme a proč?

Které národy patří mezi Slovany západní, jižní a východní?

Které slovanské jazyky znáte?

Druhý obrázek:

Kterou barvou jsou na mapě označeni Keltové?

Které dnešní země osídlili?

Na kterou světovou stranu se dál přesídlovali?

Které dnešní státy jsou ve východní Evropě?

Žili Keltové i v jižní Evropě?

Území kterého dnešního státu osídlili?

S kterými dalšími kmeny se na území dnešní Itálie setkali?

Který velký stát vznikl na území Itálie?

Vyprávějte pověst o založení Říma.

Který kmen je zobrazen zeleně?

Na kterém dnešním území žil?

Snažil se rozšířit i do dalších zemí? Do kterých?

Žily Germánské kmeny i na našem území?

Popište jejich způsob života: které nástroje používaly, které plodiny pěstovaly, atd.

S kým Germáni obchodovali?

Přes naše území vedla obchodní cesta. Odkud kam směřovala?

Které zboží po této obchodní cestě putovalo?

Znáte některé další významné obchodní cesty?

Porovnání map:

Kterou mapu byste označili za časově první?

Jsou na obou mapách stejné kmeny?

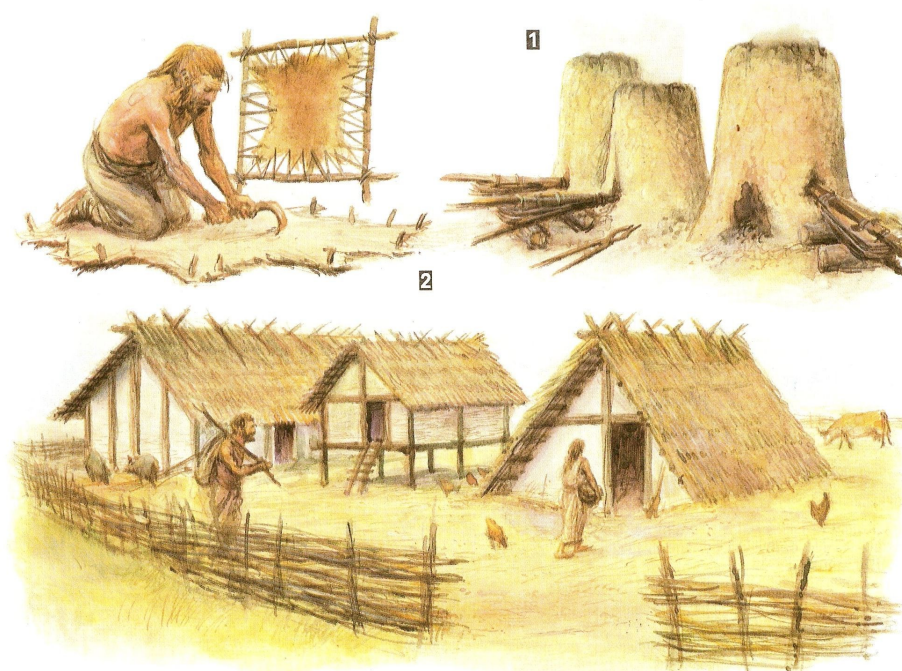
Které kmeny chybí nebo jsou na mapě nové?

Proč nejsou na mapách stejné kmeny?

Zaujímají kmeny stále stejná území? Obhajte svůj názor.

Proč se kmeny stěhovaly na jiná území?

6.1.11.3 **Práce s obrazovým materiálem**

23

Vyjmenujte, co všechno na obrázku vidíte.

Podívejte se na obrázek. Co může být zobrazeno pod číslem 1? Popište jej.

K čemu mohly tyto předměty sloužit?

Objasněte, k čemu slouží železářské pece.

Které kovy Germáni používali?

Které předměty se vyrábějí ze železa?

23 RULF, J. - VÁLKOVÁ, V.: *Dějepis pro 6. ročník základní školy a 1. ročník osmiletého gymnázia*, Praha, 2004.

Pojmenujte řemeslníka pracujícího se železem?

Popište, jak se železo zpracovávalo dříve a jak se zpracovává nyní.

Jaké jsou mezi dnešním a pravěkým zpracováním rozdíly? Obhájte svůj názor.

Kterým dalším řemeslům se Germáni věnovali?

Které další řemeslo je na obrázku?

Jak byste jej pojmenovali?

Které nástroje k tomu používá?

Vysvětlete, jak se kůže zpracovávala.

Z kterých zvířat se kůže zpracovávala?

Která zvířata lovili a která chovali?

K čemu kůže používali?

Co je namalováno ve spodní části obrázku?

Jak říkáme tomuto typu obydlí?

Vysvětlete pojem polozemnice.

Nakreslete, jak tato polozemnice vypadala.

Co všechno v obydlí bylo?

Z kterých materiálů bylo obydlí postaveno postaven?

Která zvířata jsou na obrázku?

Proč jsou obydlí ohrazená?

Nalezněte rozdíly mezi dřívějšími obydlími a polozemnicemi?

6.1.11.4 Co jste si zapamatovali:

Myšlenková mapa

Žáci dostanou do skupiny papír A3.

Doprostřed papíru nakreslete kruh a do něj napište hradiště. Kolem tohoto kruhu napište (nakreslete), co vše se vám vybaví pod pojmem hradiště.

Vyznač chybné věty:

V době kamenné lidé vyráběli nástroje z kamene, bronzu, kosti, parohu a hlíny.

Výrobky z kamene se zhotovovaly kovářím a tavením.

Lidé v době kamenné začali žít v tlupách.

Lidé v době kamenné neuměli rozdělovat oheň.

Lidé bydleli v přístřešcích zhotovených z mamutích kůží a dřevěných kůlů.

Významné naleziště je v oblasti Pálavských vrchů, hlavně z míst Dolních Věstonic.

Na území tzv. „úrodného půlměsíce“ na Blízkém východě se začíná rozvíjet tkalcovství.

V hradišti se vyráběly nejrůznější nástroje, látky a soustřeďoval se zde obchod.

Vlastnictví vozu bylo symbolem bohatství a vysokého společenského postavení.

Na našem území žily kmeny Franků a Siuxů.

Doplň následující text:

Lidé v době halštatské tavili v pecích při vysokých teplotách, nazýváme to Železo se zpracovávalo v kovárnách, z jejichž vybavení se dochovaly Vyráběly se železné nástroje (.....), zbraně (.....), aj.

Lidé v době halštatské začali vyrábět vozy. Jejich vlastnictví bylo symbolem V této době vede přes naše území obchodní cesta spojující a Přes naše území se dováží

Určete, která tvrzení jsou pravdivá:

Nejčastějším materiálem doby kamenné byl pazourek.	ANO	NE
Prvním ochočeným zvířetem byla kočka.	ANO	NE
Bronz je slitina mědi a cínu.	ANO	NE
Dobu železnou rozdělujeme na dobu halštatskou a laténskou.	ANO	NE
Přes naše území vedla obchodní cesta spojující Rusko s Římem.	ANO	NE
Z Londýna se dováželo luxusní zboží.	ANO	NE

Vysvětlíte pojmy:

oppidum =

hradiště =

polozemnice =

pazourek =

sekeromla =

Dolní Věstonice =

doba laténská =

rod =

Keltové =

Tašovice =

Určete pojem, který do skupiny slov nepatří. Vysvětlete proč.

1. Kámen, dřevo, kost, parohy, drahokamy
2. sekáče, rotační mlýnek, pěstní klíny, kostěná dlátka, drasadla
3. Přezletice u Prahy, Stránská skála u Brna, Dolní Věstonice, Stradonice, Pavlov
4. brambory, pšenice, ječmen, luštěniny, len
5. jehlice, záušnice, sekeromlat, čelenky, náramky,
6. Bohatice, Všeborovice, Andělská hora, Tuklaty, Tašovice

Výsledky:

1. materiály starší doby kamenné; drahokamy
2. nástroje starší doby kamenné; rotační mlýnek – doba laténská
3. naleziště starší doby kamenné; Stradonice – doba laténská
4. plodiny z mladší doby kamenné; brambory – v Evropě po objevení Ameriky roku 1492
5. šperky; sekeromlat – zbraň
6. naleziště v Karlových Varech a jejich okolí; městečko ve středních čechách

Podle popisu nakreslete pravěké obydlí:

„Šlo o kůlovou konstrukci o délce od 8 do 45 m a šířce 6 – 8 m. Dům sestával z pěti řad kůlů. Vnitřní tři řady nesly sedlovou střechu pokrytou slámou nebo rákosem, obvodové řady tvořící stěny domu byly proplétány proutím a omazány hlínou. Chaty byly většinou orientovány podélnou osou k severozápadu a vnitřně příčně členěny na tři prostory, které zřejmě sloužily různým účelům: severozápadní (stáj, snad i zásobárna), střední (obytná) a jihovýchodní (sýpka, skladiště).²⁴

²⁴ RULF, J. - VÁLKOVÁ, V.: *Dějepis pro 6. ročník základní školy a 1. ročník osmiletého gymnázia*, Praha, 2004.

Odpovězte na otázky k obrázku:

25

Vyjmenujte, co všechno na obrázku vidíte.

Kterou práci vykonává člověk na obrázku č. 1?

Popiš jeho oblečení.

Které kovy může odlévat?

Do které doby obrázek s číslem 1 zařadíte?

Vysvětlíte tzv. „lití na ztracenou formu“.

Je „lití na ztracenou formu“ zobrazeno na obrázku? Určete jej.

Co je na obrázku s číslem 2?

Jakou činnost žena vykonává?

25 RULF, J. - VÁLKOVÁ, V.: *Dějepis pro 6. ročník základní školy a 1. ročník osmiletého gymnázia*, Praha, 2004.

Které nástroje k tomu používá?

Z kterých rostlin se vyrábí příze?

Podle obrázku popište, jak je žena oblečená.

Používali již lidé v období pravěku šperky?

Které ozdoby byly nalezeny?

Jsou na obrázku nějaká stavení? Označte je.

Popište tato stavení.

Z kterých materiálů jsou stavení postavena?

Pokuste se objasnit, jak se tyto domy stavěly.

Kdo staví domy dnes? Vyjmenujte tato zaměstnání.

Z kterých materiálů se staví domy dnes?

Co všechno musí stavitelé umět a znát?

Popište dnešní postup stavby domu.

Najděte rozdíly mezi pravěkou a dnešní stavbou domu.

Kdo v nich bydlel?

Vysvětlete pojem rod.

Pod číslem tři je na obrázku keramická nádoba. Z čeho je vyrobena?

Kterými způsoby můžeme nádobu vyrobit?

Jak se nazývají řemeslníci vyrábějící keramické nádoby?

Vysvětlete pojem hrnčířský kruh.

Jak vypadá hrnčířský kruh?

Vysvětlete, jak se na něm pracuje.

Jakými způsoby byly keramické nádoby zdobeny?

Proč se nádoba nerozmočí, když do ní nalijeme vodu?

Používá se hrnčířský kruh i dnes?

Co znamená slovo glazura?

Jsou rozdíly v práci s hrnčířským kruhem a výrobě keramických nádob dnes a v pravěku? Rozlište je.

6.1.11.5 Aktivita

Přímka postojů (cca 20 minut)

Žáci si ve třídě představí pomyslnou přímku. Na jednom konci této přímky je ano, na druhém ne a uprostřed nevím/nejsem si jistý. Čím blíží jsou u konce, tím víc jsou přesvědčeni o svém ano/ne. Žáci odpovídají na učitelovy otázky tím, že se po přímce přesouvají. Po otázce se učitel zeptá několika žáků, proč si stoupli na toto místo. Je možné vést i krátkou diskusi. Tvrzení si připravuje učitel předem podle cíle, kterého chce dosáhnout.

Možná tvrzení:

Já jsem rok nula. Ukažte mi, kam byste na časové přímce zařadili pravěk.

Pravěcí lidé měli stejné vymoženosti, jaké máme dnes.

Pravěcí lidé se nemuseli živit lovem a zemědělstvím.

Život pravěkých lidí byl jednodušší.

Život pravěkých lidí byl zábavnější.

Zvládl bych žít v pravěku.

Uměl bych rozdělat oheň.

Uměl bych vyrobit pravěké zbraně a nástroje.

Ulovil bych mamuta/ koně, atd.

Chtěl bych žít v pravěku.

Libí se mi život v současné době.

Bingo (cca 20 minut)

Žáci si nakreslí na papír čtverec o 3 x 3 čtverečky (můžete použít i níže vytvořenou předlohu). Napište na tabuli 18 pojmů, ze kterých si žáci 9 vyberou a zapíší si je do čtverečků. Vysvětluje pojmy v libovolném pořadí. Žáci si křížkují již definované pojmy a snaží se vytvořit linii. Ti, kteří zakřížkují slova v linii, zakřičí BINGO! Hra pokračuje, dokud některý žák nemá zakřížkovaný celý arch. Na konci hry si zopakujeme problematické pojmy. Ve hře můžeme využít následující tabulky.

BINGO

Možné pojmy s definicemi:

pazourek: nejčastěji používaný materiál k tvorbě nástrojů v době kamenné

Přezletice u Prahy: naleziště ze starší doby kamenné

pes: první ochočené zvíře

„úrodný půlměsíc“: země na Blízkém východě, kde se začíná rozvíjet zemědělství

hliníky: jámy, ze kterých se získává hlína na výrobu keramiky

Bylany u Kutné Hory: naleziště z mladší doby kamenné

polozemnice: obydlí, které je částečně vyhloubené v zemi

hradiště: sídlo pozdní doby kamenné opevněné dřevěnými palisádami a hradbami

„ztracená forma“: způsob tvorby nástrojů odléváním z kamenných forem

hutnictví: dovednost tavit železnou rudu

doba halštatská: doba železná se dělí na dobu laténskou a ...

kovadlina: předmět, který potřebuje kovář ke své práci

vůz: předmět, jehož vlastnictví bylo symbolem bohatství a vysokého společenského postavení

rotační hrnčířský kruh: předmět, který urychlil rozvoj hrnčířství

oppidum: keltské řemeslné a obchodní středisko

Markomani: Germánský kmen

Tašovice: čtvrť v Karlových Varech, kde najdeme archeologické naleziště

kultura popelnicových polí: kultura pohřbívající své mrtvé žehem

Podomní prodejce (cca 10 – 15 minut)

Do třídy přineseme obrázky pravěkých nástrojů, šperků, zbraní, obydlí, atd. Obrázky nalezneme např. v RULF, J. - VÁLKOVÁ, V.: *Dějepis pro 6. ročník základní školy a 1. ročník osmiletého gymnázia*, Praha, 2004. Žáci si mezi obrázky jeden vyberou a mají se pokusit předmět zobrazený na obrázku prodat ostatním spolužákům. Prodávající žák má 1 – 2 minuty na svou řeč, v této době mu nikdo nesmí skákat do řeči. Po uplynutí času se zeptáme ostatních žáků, zda by předmět koupili. V jeden okamžik se nemusí vystřídat všichni žáci, aktivitu si můžeme rozdělit na několik a využít ji

jako úvodní motivaci na začátek hodiny.

Volné psaní (cca 5 – 10 minut)

Učitel žákům zadá téma. Každý žák si vezme tužku a papír a svým tempem píše všechny své myšlenky na dané téma. Žáci si text dopředu nepromýšlejí, nepřipravují, v průběhu práce se již k napsanému nevrací, neopravují své chyby. Snaží se psát vše, co je v dané chvíli napadne. Po ukončení činnosti mohou žáci svůj text přečíst. V průběhu aktivity vedeme žáky k tomu, aby se druhému nesmáli, naopak ocenili jeho nápady a myšlenky.

Možná témata:

Proč bych ne/chtěl žít v pravěku? Práce ženy a muže; Co bude dnes k obědu? Pravěký lov.

Brainstorming (cca 20 minut)

Na tabuli napíšeme téma: Pravěk. Dva vybraní žáci mají úlohu zapisovatele a píší na tabuli k zadanému tématu všechny informace. Cílem všech žáků je shromáždit co nejvíc nápadů a myšlenek týkajících se zadaného tématu. Žáci říkají informace, své nápady a myšlenky. V průběhu aktivity nehodnotíme zapisované informace, žáci by se neměli obávat říct jakýkoli svůj nápad. Na konci aktivity můžeme barevně zvýraznit informace, které budou důležité pro další práci, nebo můžeme aktivitu použít ke zjištění dosavadních znalostí žáků.

Myšlenková mapa (cca 20 minut)

Žáci se rozdělí do skupin, nejlépe po čtyřech až šesti žácích. Skupinky si napíší na list papíru téma: Pravěk. Žáci ve skupině zapisují a zakreslují informace tak, aby mezi nimi byly patrné vztahy, souvislosti a jejich hierarchie. Skupiny pracují samostatně. Na konci aktivity mapy porovnáme a diskutujeme o tom, jak se žákům pracovalo, podle kterých kritérií informace řadili, jaké vztahy a souvislosti objevili. Z aktivity můžeme využít jako přípravu pro další práci.

Sněhová koule (cca 10 – 15 minut)

Žák si na papír napíše téma: Pravěk a čtyři své informace k danému tématu. Na tuto část úkolu stačí několik minut. Poté žáky spojíme do dvojic, ve kterých si porovnají své informace a postřehy, každý žák si zapíše a podtrhne informace nové. Následně žáky spojíme do čtveřic a postup probíhá stejně: zapíší a podtrhnou nové informace. Žáky můžeme spojit i do osmic. Po ukončení této části úkolu si skupiny ze svého středu vyberou mluvčího, který bude prezentovat jejich výsledek. Diskutujeme s žáky, které nové informace získali, co si uvědomili nového, jak se jim pracovalo, atd. Tuto aktivitu je možné využít i pro práci s textem.

I.N.S.E.R.T (cca 10 minut)

Při čtení si žák text na okraji označuje domluvenými znaménky. Žáci musí číst pozorně a uvědomovat si obsah zadaného textu. Znaménka: $\sqrt{\quad}$ žák si „zafajfkne“ informaci, kterou již zná; + plus označuje novou informaci; ? Otazník žák udělá u informace, které nerozumí a potřebuje ji vysvětlit. V aktivitě je možné využít i tabulku, kdy si žáci zapisují informace do sloupečků se znaménky. Po ukončení aktivity žáci řeknou, co již věděli, co se nového

dověděli a navzájem si pokusí vysvětlit informace, kterým nerozuměli. Pokud si žáci s některou informací nevědí rady, objasní ji učitel. K aktivitě je možné využít části textu z podkapitoly Získané informace.

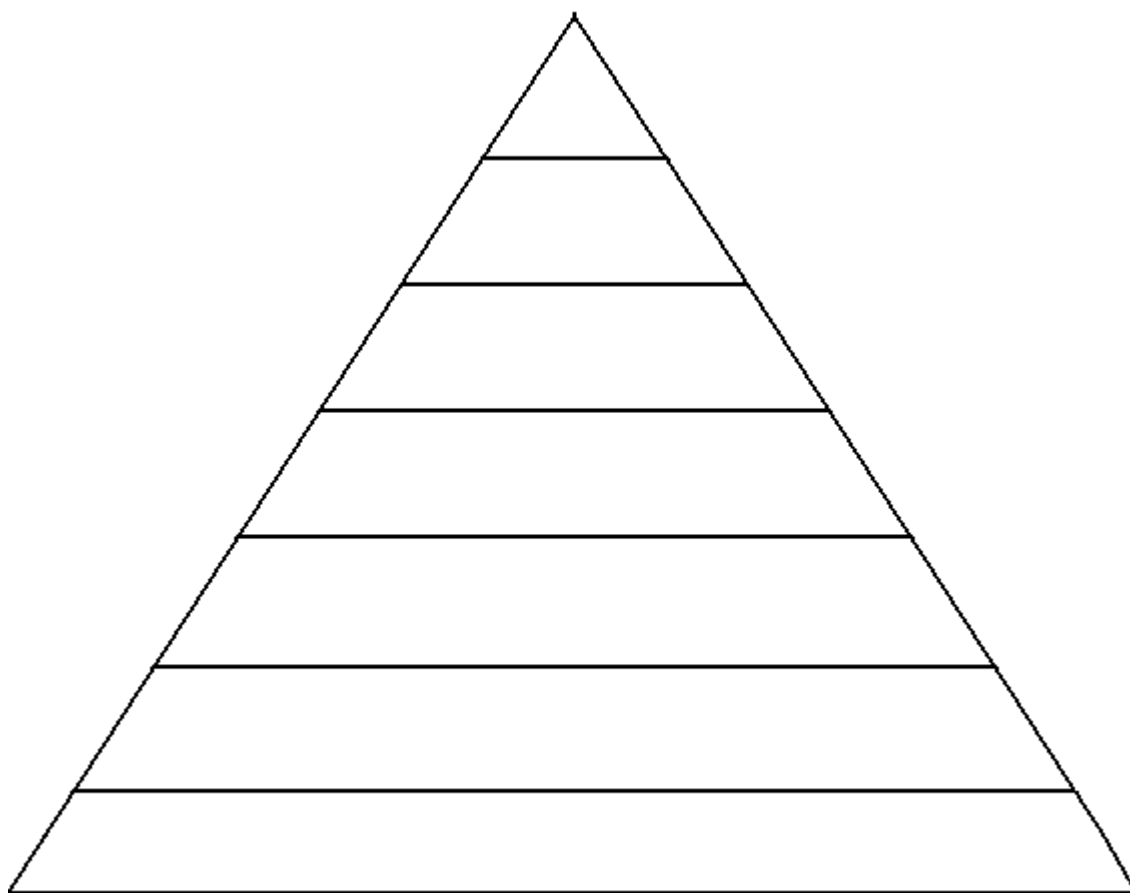
√	+	-

Filtr (cca 15 minut)

Při této aktivitě mohou žáci pracovat samostatně nebo ve dvojici. Cílem je naučit žáky pracovat s textem, vyhledávat důležité informace a klíčová slova. Žáci si nakreslí do sešitu trychtýř, v sešitě A5 aspoň na půl stránky. Tento trychtýř má tu vlastnost, že se v něm zachytí důležitá slova. Úkolem žáků bude zapsat z určeného textu pět, deset, dvacet nebo i více klíčových slov. Počet slov upravujeme podle délky a obtížnosti textu, podle potřeby, časové dispozice, individuálních potřeb žáků, aj. Text můžeme vybrat z podkapitoly Získané informace. Jakmile jsou žáci s činností hotovi, napíší svá slova do trychtýře na tabuli. Až se u tabule vystřídají všichni žáci, vybíráme z tabule základní informace.

Pyramida (cca 20 min)

Žáci pracují s textem, hledají hlavní myšlenky a důležité informace. Tyto informace vpisují žáci do pyramidy tak, že na vrcholku je hlavní myšlenka nebo informace a směrem k základně pyramidy zapisují sestupně detaily a méně důležité informace. K této činnosti můžeme využít kteroukoli část textu z podkapitoly Získané informace. Po ukončení aktivity pyramidu s žáky probereme a porovnáme pyramidy různých žáků, diskutujeme nad důležitostí vybraných informací, které žáci obtížněji identifikovali nebo měli problém s jejich pochopením. S žáky hovoříme o tom, proč je důležité poznat hlavní myšlenky a informace v textu.

Letadlo (cca 15 – 20 min.):

Otázky k textu můžeme využít i v aktivitě letadlo. Žáci jsou pasažéry v letadle, dají to najevo tím, že stojí nebo mají ruce na lavici. Učitel jim dává do dvojice otázky, kdo odpoví dřív a správně, zůstává v letadle. Kdo odpoví špatně nebo pozdě, je vyhozen z letadla. To dá žák najevo tím, že si sedne nebo dá ruce z lavice. Vyhrává poslední žák, který vydrží v letadle.

Živý obraz (cca 45 minut)

Žáci se snaží zachytit důležitou událost, ale bez zvuků, slov a pohybů. Vytvářejí prostorovou fotografii.

Žáky rozdělíme do skupin podle potřeby. K vytvoření obrazu využívají mimiky, gest i předmětů, které naleznou ve třídě. Skupina si během zadaného času (cca. 10 – 20 minut)

promyslí a připraví svůj obraz. Po uplynutí zadané doby skupiny postupně předvedou své obrazy. V průběhu instalace obrazu by se zbytek žáků neměl dívat, měli by např. na chvíli zavřít oči. Skupina, vytvářející obraz, zůstane chvíli nehnutá, aby si je mohla třída pořádně prohlédnout. Učitel pak chodí od jednoho účastníka obrazu k druhému, poklepe mu na rameno a žák musí představit svou postavu. Ostatní žáci mohou klást otázky.

Možná témata obrazu:

- lov mamutů
- běžný den v době kamenné
- běžný den v době laténské
- archeologické naleziště

Pravda nebo lež (cca 25 minut)

Žáky rozdělíme do skupin po 4 žácích. Skupiny si mají v průběhu 10 minut připravit pravdivé a nepravdivé výroky. Ty by měly být promyšlené tak, aby ostatním skupinám dalo práci přijít na jejich pravdivost. Po uplynutí času přednesou své výroky ostatním skupinám, které určují ty pravdivé. Skupiny se postupně prostřídají. Na konci s žáky probereme, které výroky byly matoucí, těžko určitelné a lživé výroky uvedeme na pravou míru.

Řekni, jak to patří? (cca 15 minut)

Žáky rozdělíme do skupin podle potřeby. Žákům ve skupině rozdáme kartičky, každému jednu a jejich úkolem je vytvořit chronologickou řadu. Žáci ve skupině nesmí mluvit a ukazovat si kartičky, dorozumívát se mohou pouze pomocí posunků. Na konci aktivity se všechny skupiny seřadí do chronologické řady a navzájem si vyhodnotí svoji správnost.

Starší doba kamenná	Střední doba kamenná	Mladší doba kamenná
Pozdní doba kamenná	Doba bronzová	Doba halštatská
Doba laténská		

Kvarteto (cca 30 minut)

Třídu rozdělíme na skupiny po 5 žácích. Vyberte jeden ze dvou archů s pojmy. Každý arch má osm osobností a u každé jsou čtyři jejich významná díla. Můžete archy mezi skupinami střídat nebo archy navzájem promíchat, podle vaší aktuální potřeby. Arch s pojmy rozstříháme, zamícháme a jeden balíček dáme každé skupině.

Žáci ve skupině si karty rozdají. Každý žák se snaží získat čtveřici k sobě patřících karet. Žáci si rozdají všechny karty. „Hru začíná hráč po levici rozdávajícího hráče. Zeptá se kteréhokoliv hráče na konkrétní kartu z kvarteta, od které má alespoň jednu kartu. Jestliže tuto oslovený hráč má, musí ji tazajícímu se hráči odevzdat. Ten se pak může opět zeptat na další kartu a to jak stejného, tak kteréhokoliv z ostatních hráčů. Pakliže hráč nevlastní kartu, na kterou je dotazován, dostává se tím na tah a může se sám někoho zeptat na libovolnou kartu, která by se mu hodila do jeho kvartet.“²⁶

26 Matěj Bařha, hrejsi.cz [online]. Aktualizace 30. ledna 2008 [cit. 21. 4. 2010].
<<http://hrejsi.cz/karty/kvarteto.htm>>

Starší doba kamenná pěstní klín	Starší doba kamenná Přezletice u Prahy	Starší doba kamenná pazourek	Starší doba kamenná štípání
Střední doba kamenná lodě z kmene stromů	Střední doba kamenná rybářské sítě	Střední doba kamenná proutěné vrše	Střední doba kamenná pes
Mladší doba kamenná „úrodný půlměsíc“	Mladší doba kamenná pšenice	Mladší doba kamenná hliníky	Mladší doba kamenná Bylany u Kutné Hory
Pozdní doba kamenná Makotřasy u Prahy	Pozdní doba kamenná vůz	Pozdní doba kamenná hradiště	Pozdní doba kamenná palisáda
Doba bronzová bronz	Doba bronzová záušnice	Doba bronzová zlato	Doba bronzová sekeromlat

Doba halštatská železo	Doba halštatská jantar	Doba halštatská kovadlina	Doba halštatská víno
Doba laténská rotační mlýnek	Doba laténská hrnčířský kruh	Doba laténská Závist nad Zbraslaví	Doba laténská oppidum
Karlovy Vary Tašovice	Karlovy Vary Bohatice	Karlovy Vary Dvory	Karlovy Vary Rybáře

Novináři (cca 20 minut)

Žáky rozdělíme do skupin po 5 žácích. Každá skupina představuje novinářský tým, který má zpracovat článek do zítřejších novin. Skupiny připravují tiskovou zprávu, rozhovor nebo televizní vstup. Žákům zadáme téma.

Možná témata:

- běžný den ve starší době kamenné
- běžný den v mladší době kamenné
- lovec mamutů
- život v oppidu
- významný archeologický objev

Po ukončení činnosti prezentují žáci své práce před celou třídou.

Záda k zádům (cca 10 – 15 minut)

Žáky rozdělíme do dvojic a posadíme zády k sobě. Měli by sedět dostatečně blízko, aby se slyšeli. Žáci se rozhodnou, kdo bude A a B. Žákovi A dáme obrázek pravěkého nástroje, šperku, zbraně, atd. Obrázky můžeme čerpat např. z RULF, J., VÁLKOVÁ, V., *Dějepis pro 6. ročník základní školy a 1. ročník osmiletého gymnázia*, Praha, 2004, nebo jiné učebnice dějepisu. Žák A drží obrázek tak, aby jej ostatní neviděli, a snaží se jej žákovi B popsat tak, aby jej mohl nakreslit. Žák B obdrží papír a tužku a snaží se podle instrukcí žáka A obrázek nakreslit. Cílem je vytvořit repliku popisovaného obrázku. Po dokreslení žáci porovnají originál se svou kopií. Na konci aktivity provedeme reflexi, co se jim dařilo, jak to šlo, atd.

Posuzování (cca 15 minut)

Žáky rozdělíme na skupiny po 2 – 4 žácích. Každé skupině dáme balíček kartiček s pravěkými nástroji a objevy. Úkolem skupiny je, aby kartičky seřadili od nejužitečnějších po nejméně užitečné pro vývoj člověka. Žáci kartičky skládají podle svého přesvědčení. Po ukončení aktivity si skupiny své závěry porovnají a diskutují nad nimi.

Rotační mlýnek	železo	oheň	pazourek
vůz	hrnčířský kruh	hradba	záušnice

Jednodenní školní výlet k pozůstatkům vykopávek v Tašovicích.

Byl vynalezen stroj času a umožnil nám vrátit se do pravěku.

Žáky rozdělíme na skupiny. Každá skupina navrhne svou podobu stroje času. Diskutujeme na téma, které události bychom chtěli s pomocí stroje času navštívit a proč. Skupiny si rozdělí témata a připraví si: pravěkou floru, faunu a nástroje. Zjistí, jak zvířata, rostliny a nástroje vypadaly a k čemu sloužily. Před výletem uskutečníme výlet do své fantazie a vydáme se s žáky na cestu do pravěku, kde vidíme zvířata, rostliny, nástroje, lidi, aj. Povídáme si, co lidé dělají, které předměty používají, co jedí, atd. Při výletě své poznatky uplatníme.

- Autobusem číslo 10 na konečnou stanici a pak pěšky přes Tašovice do lesa směrem k Svatošským skalám a Lokti
- Možné spojit s návštěvou Svatošských skal.
- Možné spojit s návštěvou Svatošských skal a hradu Lokte. Autobusem do Lokte a pěšky kolem řeky Ohře k Svatošským skalám a nalezišti v Tašovicích. Z Tašovic odjezd autobusem číslo 10 na Tržnici.

Barometr pocitů

Při této aktivitě mají žáci vyjádřit své pocity pomocí barev. Žáci si vyberou pastelku (barva neutrální, smutná, veselá, hravá, atd.) a na proužek papíru vyjadřují, jak se cítí v průběhu činností. Vysvětlují, proč danou barvu použili, který pocit tato barva evokuje, otevřeně hovoří o svých pocitech.

Mé pocity při činnosti

--	--	--	--	--	--	--	--

6.2 Výchovně vzdělávací projekt pro 6. až 9. ročník ZŠ

6.2.1 Název projektu:

Pověsti pokaždé jinak

6.2.2 Doba trvání:

Střednědobý projekt

Vhodný do historického nebo výběrového semináře; můžeme jej použít i v rámci projektového dne (týdne)

celková doba: 16 vyučovacích hodin

2 vyučovací hodiny na zpracování dotazníků a ankety

6 vyučovacích hodin na přečtení pověsti a jejího přepracování do nové podoby

1 vyučovací hodina na zpracování otázek k textu

1 vyučovací hodina na práci s textem

6.2.3 Prostorová orientace:

Školní třída

6.2.4 Téma:

Karlovarské pověsti

6.2.5 Pomůcky

čtvrtka (nejlépe A3); pastelky, fixy, vodové barvy, nebo tempery; lepidlo; pero, propisovací tužka; tužka; pravítko; audio přehrávač

6.2.6 Motivace:

1. Úvodní

- tvořivá činnost: tvorba výkresu, básně, písně, dramatizace, atd.
- získání nových informací
- využití dřívějších poznatků
- skupinová práce
-

2. Průběžná

- chválení

3. Představení výsledků projektu a ohodnocení známkou

6.2.7 Cíle:

1. Vzdělávací

- Získání informací o významných místech Karlových Varů a jejich okolí, která jsou spojena s pověstmi
- Pojmenuje některé karlovarské pověsti
- Převypráví děj několika nejznámějších pověstí
- Přiřadí k pověsti lokalitu
- Vysvětlí pojem pověst
- Reprodukuje informace o osídlení Karlových Varů
- Zjistí, která místa v Karlových Varech jsou úzce spojena s pověstí o jejich založení
- Porovná historii s pověstí o založení Karlových Varů

- Pomocí dříve získaných vědomostí navrhne, proč byla osídlena oblast Karlových Varů
- Najde společné znaky pověsti o založení Karlových Varů a skutečností
- Probuzení zájmu o historii
- Probuzení zájmu o město Karlovy Vary a jeho historii
- Orientuje se a pracuje s textovým materiálem
- Orientuje se a pracuje s obrazovým materiálem
- Je schopen samostatně vyhledat informace a materiály
- Rozhodne, které informace jsou vhodné
- Diskutuje nad výsledky své práce a práce spolužáků
- Navrhne a naplánuje řešení zadaného úkolu
- Použije získané znalosti při realizaci projektu
- Obhájí své řešení zadaného úkolu
- Dokáže ocenit a podpořit názory a nápady ostatních spolužáků
- Argumenty podpoří své návrhy a názory
- Obhájí své názory a je schopen oponovat ostatním spolužákům
- Je schopen kriticky ohodnotit svou práci
- Skupinově pracuje
- Dovede zorganizovat svou práci
- Rozvíjí svou komunikaci a slovní zásobu
- Dovede zvolit odpovídající jazykový kód
- Je schopen vhodným způsobem komunikovat
- Rozvíjí výtvarné schopnosti a dovednosti
- Rozvíjí estetické cítění

- Rozvíjí orientaci v prostoru
- Rozvíjí tvořivost žáka
- Rozvíjí literární dovednosti: rým, sloka
- Rozvíjí rytmus
- Dramatizace
- Rozvíjí pohybové dovednosti

2. Výchovné

- Rozvoj spolupráce mezi žáky
- Utvrzování a rozvoj kladných vztahů ve třídě
- Je schopen vyslechnout názory druhého člověka
- Akceptuje je
- Je schopen klidným způsobem diskutovat
- Ovládá své chování ve chvílích nesouhlasu
- Při diskusi a nesouhlasu se nechová agresivně
- Je schopen přijmout lepší, rozumnější nápad, názor
- Je schopen bez problémů pracovat ve skupině
- Je schopen spolupracovat

6.2.8 Klíčové kompetence

Kompetence k učení

- vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě
- operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy
- poznává smysl a cíl učení, má pozitivní vztah k učení, posoudí vlastní pokrok a určí překážky či problémy bránící učení, naplánuje si, jakým způsobem by mohl své učení zdokonalit, kriticky zhodnotí výsledky svého učení a diskutuje o nich

Konkretizace: žáci si vyhledají potřebné informace, třídí je podle jejich důležitosti, vybírají vhodné poznatky a aplikují je pro svou činnost v projektu a aktivitách; v textu vyhledávají klíčová slova, hlavní myšlenky, důležité informace a učí se číst s porozuměním, žáci se účastní mnohých aktivit, při kterých vyhledávají, zpracovávají a opakují si informace z různých zdrojů; žáci propojují své nové a dříve získané znalosti, dovednosti, zkušenosti; žáci získávají nový pohled na učení, plánují si svou práci na projektu, rozdělují si činnosti, jsou schopni vyjádřit, co se naučili, a ohodnotit svou práci;

Kompetence k řešení problémů

- vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností
- vyhledává informace vhodné k řešení problému, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky, využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému
- samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení, užívá při řešení problémů logické, matematické a empirické postupy
- ověřuje prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání

problémů

- kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí

Konkretizace: Žáci řeší problémové úkoly, rozpoznají a naleznou problém, označí jeho příčiny, promyslí a navrhnou jeho řešení; žáci sami kladou problémové otázky a diskutují o nich; ve vhodné literatuře naleznou informace, které jim pomohou problém vyřešit; najdou společné znaky problémových úloh, které již řešili a které by jim mohli pomoci problém vyřešit; žák vyjádří svůj názor, obhájí svůj návrh řešení problému, přejímá za svoje činy odpovědnost, pracuje podle navrženého řešení; žáci se účastní aktivit a úkolů, při kterých hledají, řeší, vyslovují závěry, atd.;

Kompetence komunikativní

- formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu
- naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhájí svůj názor a vhodně argumentuje
- rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů, běžně užívaných gest, zvuků a jiných informačních a komunikačních prostředků, přemýšlí o nich, reaguje na ně a tvořivě je využívá ke svému rozvoji a aktivnímu zapojení do společenského dění
- využívá získané komunikační dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi

Konkretizace: Žáci se účastní aktivit a činností, které rozvíjejí jejich jazykové a komunikační dovednosti; žák obhájí své názory logicky, výstižně, souvisle, promyšleně a volí vhodný způsob komunikace, rozšiřuje svou slovní zásobu; žáci znají pravidla diskuse a dodržují je, naslouchají ostatním, neskáčí do řeči, na nesouhlas či napomenutí reagují neagresivně, dodržují pravidla komunikace i slušného chování, respektují názory ostatních; žáci pracují s textem, mapou, obrazovým materiálem, orientují se v nich a s jejich pomocí odpovídají na otázky; žáci se učí spolupracovat, vytvářejí kladné vztahy mezi sebou; volí vhodné jazykové prostředky k rozmluvě se spolužáky a s dospělými; prezentují svou tvorbu, názory, myšlenky; žáci využívají moderní informační technologie, pracují např. s internetem, textovými editory, prezentacemi, znají pravidla bezpečného internetu, jsou seznámeni s pravidly

autorského zákona a uvádějí své zdroje;

Žáci vytváří básně, skládají písně, dramatizují texty; přizpůsobují jazykové prostředky literárnímu žánru a svému záměru, vyjadřují emoce verbálně i neverbálně, orientují se v neverbální komunikaci, vcítí se do druhé osoby; přejímají a vciťují se do jiné role, která je obsažena v pověsti;

Učitel se snaží o vytvoření kladného a přátelského prostředí, ve kterém se žáci nebudou bát a stydět pracovat, odpovídat na otázky, navrhnout řešení, diskutovat, aj.

Kompetence sociální a personální

- účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce
 - podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevňování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá
 - přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají
- Konkretizace: žáci spolupracují ve skupině, organizují svou práci, stanovují si pravidla chování a práce v průběhu projektu; vytváří pozitivní atmosféru ve skupině, jednají mezi sebou klidně, neagresivně, naslouchají svým názorům, žáci si navzájem pomáhají a povzbuzují se; komunikují s žáky a dospělými nepracujícími na projektu, kterých se ptají v rámci ankety, dotazníku nebo rozhovoru;

Žáci se vcítí do postav obsažených ve zpracovávaném textu, přejímají jejich role a pokouší se jejich myšlenky, názory a pocity pomocí svých básní, písní, dramatizací, komiksů, aj. předat ostatním spolužákům;

Kompetence občanské

- respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost, aktivně se zapojuje do kulturního dění a sportovních aktivit

Konkretizace: Žáci pracují s různými texty díky nimž poznávají život jiných lidí; žáci znají znaky pověstí a příčiny jejich vzniku; dokážou vysvětlit, proč lidé pověsti

vymýšleli;

Žáci spoluvytvářejí pravidla chování, která v průběhu činností dodržují; žáci prezentují své práce před spolužáky a učiteli např. na školní akademii;

Kompetence pracovní

- používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky

Konkretizace: žáci bezpečně pracují s nástroji potřebnými k vytvoření např. plakátu, kulisy, komiksu, kostýmů; žáci pracují s textovým editorem, který je ve škole k dispozici; na internetu vyhledávají informace a obrazový materiál, umí pracovat s internetovým vyhledávačem; účastní se všech vybraných aktivit

6.2.9 Průřezová témata

Osobnostní a sociální výchova

Osobnostní rozvoj

- Rozvoj schopností poznávání – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovedností zapamatování, řešení problémů; dovednosti pro učení a studium
- Kreativita – cvičení pro rozvoj základních rysů kreativity (pružnosti nápadů, originality, schopnosti vidět věci jinak, citlivosti, schopnosti „dotahovat“ nápady do reality), tvořivost v mezilidských vztazích

Konkretizace: žáci jsou nuceni se na práci nad projektem a úkoly soustředit; v průběhu vlastní práce si lépe zapamatují důležité informace; odhalí problém, podle dřívějších zkušeností navrhnou jeho řešení a problém vyřeší; tyto problémy jsou nuceni řešit ve skupině, čímž se rozvíjí jejich schopnost komunikace a spolupráce s ostatními spolužáky; kreativně a nápaditě přemýšlí; vytváří básně, písně, dramatizace, komiksy, plakáty, aj. podle textu vybrané pověsti; pro své představení vytvoří např. kulisy, kostýmy, zvukové efekty, aj.; pro správné splnění projektu a úkolů žáci potřebují dokončit jim zadanou činnost;

Sociální rozvoj

- Mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy; chování podporující dobré vztahy, empatie a pohled na svět očima druhého, respektování, podpora, pomoc; lidská práva jako regulativ vztahů; vztahy a naše skupina/třída (práce s přirozenou dynamikou dané třídy jako sociální skupiny)
- Komunikace – dovednosti pro sdělování verbální i neverbální (technika řeči, výraz řeči, cvičení v neverbálním sdělování); specifické komunikační dovednosti (monologické formy – vstup do tématu „rétorika“); dialog (vedení dialogu, jeho pravidla a řízení, typy dialogů); komunikace v různých situacích (informování, odmítání, omluva, pozdrav, prosba, přesvědčování, řešení konfliktů, vyjednávání, vysvětlování, žádost, apod.);
- Kooperace a kompetence – rozvoj individuálních dovedností pro kooperaci (seberegulace v situaci nesouhlasu, odporu apod., dovednost odstoupit od vlastního nápadu, dovednost navazovat na druhé a rozvíjet vlastní linku jejich myšlenky, pozitivní myšlení apod.); rozvoj sociálních dovedností pro kooperaci (jasná a respektující komunikace, řešení konfliktů, podřízení se, vedení a organizování práce skupiny); rozvoj individuálních a sociálních dovedností pro etické zvládání situací soutěže, konkurence

Konkretizace: Učitel se snaží ve třídě vytvořit pozitivní a příjemné klima, ve kterém se žáci nebudou bát pracovat, odpovídat na otázky a diskutovat. Žáci na projektu pracují ve skupině, je tedy nutné, aby byli schopni: komunikovat mezi sebou, sdělovat informace, respektovat ostatní spolužáky, navrhnout, vysvětlit a obhájit svůj nápad na řešení, diskutovat nad návrhy, neagresivně řešit konflikty vzniklé při řešení různých problémů, požádat o pomoc spolužáky i učitele, ocenit a ohodnotit svou i cizí práci, rozdělit si práci tak, aby na ní pracovali všichni členové skupiny, seberegulovat své pocity a činnost při nesouhlasu s vítězným nápadem, řešením, zvoleným vedoucím skupiny, vést skupinu, zorganizovat si časové rozmezí dané práce, vyrovnat se se zátěží vyplývající z konkurence, atd.

Žáci přejímají role postav z vybraného textu, snaží se vcítit do jejich pocitů, názorů, myšlenek a pomocí verbální i neverbální komunikace předat tyto

poznatky ostatním spolužákům; ovládají hlasitý přednes např. básně, písně, či jiného textu; vhodně zvolí slohový útvar a jazykové prostředky

Morální rozvoj

- Řešení problémů a rozhodovací dovednosti – dovednosti pro řešení problémů a rozhodování z hlediska různých typů problémů a sociálních rolí, problémy v mezilidských vztazích, zvládání učebních problémů vázaných na látku předmětů, problémy v seberegulaci

Konkretizace: žáci rozpoznají problémovou úlohu, vyhledají vhodné informace a navrhnou způsob řešení, v aktivitě Horká židle se vžívají do jiných rolí a snaží se předat jejich myšlenky, názory a pocity spolužákům; žáci neagresivně řeší problémy v mezilidských vztazích vzniklé v různých situacích v průběhu projektu, např. nesouhlas s navrženým řešením, nesplnění zadaného úkolu členem skupiny;

Mediální výchova

- Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení – rozlišování zábavných („bulvárních“) prvků ve sdělení od informativních a společensky významných; hledání rozdílů mezi informativním, zábavným a reklamním sdělením; identifikování základních orientačních prvků v textu

Konkretizace: žáci vyhledají vhodné prameny a informace k vypracování projektu a úkolů, jsou schopni rozeznat historický, odborný, beletristický a reklamní text od textu bulvárního a podle toho s ním zacházet; v textu vyhledávají klíčová slova, hlavní myšlenky a nejdůležitější informace, pracují s nimi, zapamatují si je a využijí ke splnění projektu a úkolů, čtou s porozuměním; vybrané části textu přepracují podle svého výběru např. v báseň, píseň, komiks, či text zdramatizují;

6.2.10 Činnosti v jednotlivých předmětech

Dějepis:

Žáci se pomocí vybraných aktivit seznámí s tématem projektu, zjišťují, které otázky z tématu vyplývající by je zajímaly, připraví dotazník, anketu nebo šetření. Výsledky svého šetření zpracují do grafů, tabulek nebo přehledů.

Žáci jsou rozděleni do několika skupin (čtyři žáci ve skupině). Z nabídnutého materiálu, hlavně knih karlovarských pověstí od Vladimíra Hulpacha *Báje a pověsti z Čech a Moravy – Karlovarsko*²⁷ a od Zdeňka Šmída *Strašidla a krásné panny*²⁸. Žáci si mohou přinést i jinou knihu s pověstmi Karlových Varů. Skupina žáků si vybere jednu z pověstí a pokusí se ji tvořivým způsobem prezentovat. Jejich úkolem je danou pověst zdramatizovat, vytvořit báseň, písničku, komiks, atd. Svoji práci prezentují před spolužáky.

Žáci se účastní vybraných aktivit.

Český jazyk:

Žák je schopen zvolit odpovídající jazykový kód a dovede vhodně prezentovat svůj projekt.

Má dostatečné komunikační schopnosti a dovednosti.

Zná gramatické jevy a umí je používat.

Žáci se seznámí s hlavními znaky pověstí a bájí.

Žáci se seznamují se znaky pověstí, čtou si ukázky světových i českých pověstí, zpracovávají karlovarské pověsti, pracují s literárními texty, vytvářejí básně, písně a dramatizují texty. Učí se o slohových útvarech a literárních žánrech, které mohou při své práci využít. Provádějí jazykovou kontrolu svých prací, své chyby opravují a zdůvodňují.

Zeměpis:

Žáci se orientují na mapě Karlových Varů, jsou schopni v ní vyhledávat.

Znají polohu známých karlovarských míst, která jsou spojována s některou pověstí.

27 HULPACH, V.: *Báje a pověsti z Čech a Moravy – Karlovarsko*, Praha: nakl. Libri s.r.o., 2002.

28 ŠMÍD, Z.: *Strašidla a krásné panny*, Praha, nakl. Formát a Hart, 2002 .

Výtvarná výchova:

Žáci vytvoří kreslenou encyklopedii strašidel Karlových Varů a jejich okolí. Kreslí podle vlastních představ, bez předlohy. Vzniklé výtvary mohou svázat. Získají znalosti a dovednosti o vázání knih. Své výtvary porovnají s představami spolužáků i ilustrátorů.

Žáci si připravují kulisy, kostýmy, dokončují obrazové ztvárnění svých prací.

6.2.11 Sruktura projektu

1. Identifikace problému

Žáci se pomocí úvodních a motivačních aktivit seznamují s problémem.

V této části projektu je možné využít aktivitu Přímka postojů, Nakresli svou představu a volné psaní. (viz. podkapitola Aktivita)

2. Analýza problému

Žáci zjišťují, z kterých hledisek je možné téma Pověsti Karlových Varů zkoumat. Je možné využít např. brainstorming, myšlenkovou mapu a sněhovou kouli.

3. Hledání jádra problému

Žáci konkretizují oblasti zkoumání, vyjadřují, co by je zajímalo jako oblast zkoumání.

4. Stanovení hypotéz

Skupiny si vybírají téma a stanovují hypotézu. Formulují svou představu o výsledku zkoumání.

Témata: Kolik obyvatel zná pověst o založení Karlových Varů nebo Svatošských skal? Které nadpřirozené bytosti spojené s Karlovými Vary jsou známé? Znájí obyvatelé Karlových Varů místa spojená s některou pověstí?

5. Ověřování hypotéz

Žáci formulují otázky k vybranému tématu. V terénu (v rodině, ve škole, mezi kamarády) zjistí odpovědi a vytvoří přehled, žebříček nebo graf odpovědí.

Žáci pracují s textem a obrazovým materiálem, odpovídají na otázky, viz. podkapitoly Získané informace, Otázky k textu a Práce s textem. Při práci s textem můžeme využít aktivity I.N.S.E.R.T., Filtr a Pyramida z podkapitoly Aktivita.

Žáci se snaží vytvořit kreativní prezentaci vybrané pověsti. Úkolem žáků je danou pověst zdramatizovat, vytvořit báseň, písničku, komiks, atd. Svoji práci prezentují před spolužáky.

Žáci vytvoří ilustrovanou encyklopedii karlovarských strašidel s jejich stručným popisem a charakteristikou.

Žáci se účastní vybraných aktivit z podkapitoly Aktivita, např. Obhajoba, Živý obraz a Novináři.

6. Hodnocení

- Žáci prezentují výsledky svého výzkumu, své grafy, žebříčky, aj.
- Žáci představí své básně, písničky, dramatizace, aj. před třídou.
- Žáci hodnotí sami sebe i práci ostatních skupin.
- Žák vyplní tabulku, ve které se zamyslí, co se mu dařilo, co se nepovedlo, co je nutné zlepšit, jak může svou činnost zlepšit, co jej bavilo a nudilo.

PODAŘILO SE MI	NEPODAŘILO SE, JE NUTNÉ ZLEPŠIT	CO PRO ZLEPŠENÍ UDĚLÁM	CO MĚ BAVILO	CO MĚ NUDILO

- Žáci vyjadřují své pocity pomocí barev v Barometru pocitů z podkapitoly Aktivity.
- Žáci odevzdají vypracov úkoly.
- Práci žáků ohodnotíme známkou.
- Představení žáků můžeme prezentovat na školní akademii.

6.2.11.1 Získané informace

V této kapitole jsou informace, které můžeme dát žákům jako základní text k vypracování úkolů. Žáci mají za úkol si podklady k projektu vyhledat sami. V situaci, kdy žáci nemají žádné informační podklady, může učitel využít tuto kapitolu a dát ji žákům jako podklady pro práci.

Z těchto knih mohou žáci čerpat pověsti k vypracování úkolů. Ke Karlovarsku se váží hlavně první dvě knihy, jiné by žáci měli znát z výuky českého jazyka pro 6. ročník, kde se probírají báje a pověsti.

HULPACH, Vladimír: *Báje a pověsti z Čech a Moravy – Karlovarsko*, Praha, 2002.

ŠMÍD, Zdeněk: *Strašidla a krásné panny*, Praha, 2002.

PETIŠKA, Eduard: *Staré řecké báje a pověsti*, Praha, 2006.

JIRÁSEK, Alois: *Staré pověsti české*, Praha, 2008.

„*O Karlových Varech*”²⁹

Víme sice podle pověsti, proč a jak v dávných dobách karlovarské Vřídlo vzniklo, ale přece jen je musel objevit někdo z lidí, aby poznal jeho léčivou moc. A byl to sám český král a římský císař Karel IV., který na tom měl zásluhu.

Býval totiž nejednou hostem na hradě Lokti, třebaže jeho první pobyt v roce 1319 se mu nejspíš nikterak nezamlouval. Tenkrát coby tříletý následník trůnu byl držen v malé komůrce po dva měsíce jako vězeň vlastního otce Jana Lucemburského pro jeho rozmlísky s královnou Eliškou.

V době svého panování už sem však císař jezdil rád, neboť právě odtud se často vydával

²⁹ HULPACH V.: *Báje a pověsti z Čech a Moravy – Karlovarsko*, Praha, 2002.

na lov do blízkého a vzdálenějšího okolí. Tamější královské hvozdy bývaly totiž hluboké i rozlehlé a žilo zde mnoho zvěře.

Přihodilo se však jednou, když Karel pronásledoval statného jelena, že paroháč přeskočil nejen jakousi výšinu, ale také malé jezírko pod ní. To jezírko ovšem nepřekonali ohaři, kteří se hnali za ním. a zatímco jelen prchal plavnými skoky dál a dál, psi vylezli z vody se žalostným vytím a začali si hbitě olizovat všechny čtyři. Opařili si je tam, vždyť z jezírka stoupala i horká pára, a chvílemi z něho dokonce tryskal vroucí pramen vysoko do výšky!

Král při pohledu na ten nezvyklý jev hned zanechal honitby, poručil lovčím, ať psi ošetří, a požádal svého osobního lékaře Baiera, aby dal prozkoumat složení vody v jezírku.

Jeho mínění se brzy potvrdilo: pramen byl léčivý, a když ho nechal panovník zbavit všech nečistot a nánosů, brzy sem chodili lidé s různými neduhy. A poněvadž šlo o pramen nevídaně silný, nesl za nedlouho i název Vřídlo, zatímco výšina, kterou přeskočil pronásledovaný paroháč, je dodnes známá jako Jelení skok.

Po nějakém čase se k léčení u pramene odhodlal i sám císař. I když vřidelní voda pomáhá hlavně při chorobách trávení a látkové výměny, Karel si tady prý léčil nohu, poraněnou v bitvě u Kreščaku léta Páně 1346, kde zahynul i jeho slepý otec Jan Lucemburský.

Pro léčení vyhledal lékař Baier ve skalách dokonce jakousi kamennou vanu, kam vřidelní voda proudila a v níž jeho urozený pacient mohl sedět. Denně po nějakou dobu sem panovník chodíval, aby se zdravil na svém „císařském stolci“, jak nakonec onen zvláštní kamenný útvar lidé nazvali.

Karel se tady postaral o své zdraví, ale i o to, aby nové lázeňské místo vešlo ve známost. Na zámeckém vrchu dal postavit lovecký zámček a poblíž i špitál. Léta Páně 1358 se už hovoří o založení lázeňského města Karlovy Vary, jemuž císař udělil veškeré městské výsady i erb v roce sedmdesátém.“

6.2.11.1.1 Otázky k textu

- Charakterizuj báje a pověsti.
- Které antické báje znáte? Některé vyprávějte.
- Které české pověsti znáte? Některé vyprávějte.
- Vysvětlete pojem erbovní pověst a některou převyprávějte.
- Které karlovarské pověsti znáte a s kterým konkrétním místem jsou spojené?
- Některé karlovarské pověsti převyprávějte.
- Najděte na mapě známá místa spojená s některou pověstí.
- Která karlovarská pověst je nejznámější?
- Jak zní pověst o založení Karlových Varů?
- Kdo podle pověsti založil Karlovy Vary?
- Jak byly Karlovy Vary podle pověsti objeveny?
- Čím byly a jsou významné?
- Jsou pověsti pravdivé?
- Byly Karlovy Vary opravdu založeny Karlem IV. nebo známe i dřívější osídlení?
- Kde nalezneme pozůstatky dřívějšího osídlení?
- Do které doby je datována první zmínka o Karlových Varech?
- Proč je tato zmínka důležitá? Co udělil Karel IV. Karlovým Varům?
- Vysvětlete pojmy: hradiště, privilegium.

6.2.11.2 Práce s textem

Karlovarská pověst o vodníkovi

„Například vodník z Ohře zajímal obyvatelstvo jen potud, že když se přiblížili k vodě, koukali, jestli tam je nebo není. Pokud tam byl, prchali s vyděšeným křikem přes dvě vesnice, takže ani pořádně nevěděli, jak vodník vypadá.

Vodníka znali pouze voraři. Jak zaznělo v peřejích nad Svatošskými skalami vrzání houžví a pokřik plavců, vysoukal se vodník na tak řečený Egerstein, plochý a hladký balvan, a rybíma očima vyhlížel první pramen. Jeho studené srdce dychtivě tlouklo: voraři byli správní chlapi, dovedli přervat křik vody, s napjatými svaly letěli řekou, slunce jim hrálo ve vlasech. Vodník miloval sílu.

„Hastrman,“ hulákali předáci u napřažených rudlat, „máme to dobrý pantáto!“ Rádi jej viděli, neboť hastrman je pánem vod. Voda si netroufne na toho, kdo je s nim zadobře.

Někdy vyskočil na vor, plavci mu opékali pstruha a radostně sledovali, jak baští. Jezdívá s nimi až za Drahovice; v peřejích u Sovích skal si otřel pusou, přátelsky kváknul a skočil do vody.

Nejraději měl starého Jakuba z Lokte. Jakub s ním klábosíval celou cestu a vůčihledě mu nadržoval.

„Vodníka na Teplý znáš?“ zeptal se jednou Jakub na klidné vodě, když vor pomalu plul a klády voněly v ranním slunci, „Víš kterýho, bydlí tam někde v Tepličce u mlejna, takovej slaměnej klobouk nosí ...“

„Znám“ mlask vodník. „To je Matlas“ A zase jen okusoval rybí páteř.

„Toho tam mají rádi,“ vykládal Jakub. „Voni s ním po večerech hrajou na mlejnici karty a von má tak povedený řeči, von třeba říká: držte si klobouk, jedeme do náhonu. Voni prej celý večer brečí smíchy a nevidí na karty, takže ten vodník pokaždý vyhraje.“

„Protože švindluje,“ řekl poříčský Fric, jenž neměl vodníky v lásce. „A když mu to jednou řekli, tak vzteky sežral žaludský eso. A to neříkáš, kolik utopil v náhoně.“

„Neutopil,“ namítl vodník. „Neuměly plavat,“

Fric chtěl odseknout něco jízlivého, ale pohlédl na hlubokou vodu a raději šel píchat bidlem.

Až po chvíli vyjel:

„Ale to snad víš, že se tam u Teplicky každých sedm let někdo utopí, ať umí plavat nebo ne?“

„To je jiná,“ řekl pokojně vodník. „Řeka chce obět'. Každých sedm let. To vodník musí.“³⁰

Rozuměli jste všem slovům?

Slyšeli jste tuto pověst již dříve?

Libila se vám pověst? Svou odpověď zdůvodněte.

Ke kterému městu se tato pověst váže?

Která známá karlovarská místa se v textu objevují?

Která nadpřirozená bytost se podle pověsti v Karlových Varech vyskytovala?

Které další nadpřirozené / pohádkové bytosti znáte?

Popište, jak vodník vypadal.

Kde se nejčastěji objevoval?

Vysvětlete, proč se lidé vodníka báli?

Báli se ho i voraři? Svou odpověď zdůvodněte.

Kdo jsou voraři?

Jaká je náplň jejich práce?

Proč se vodník rád stýkal s voraři?

Zdůvodněte, proč voraři rádi viděli vodníka.

Byl v okolí Karlových Varů jen jeden vodník?

Objasněte důvody, proč vodník podle pověsti topí lidi.

Co by se mohlo stát, kdyby přestal dávat řece oběti?

Byl vodník v pověsti zlý?

Co si o něm myslíte?

30 ŠMÍD, Z.: *Strašidla a krásné panny*, Praha, 2002.

Zkuste domyslet konec příběhu.

Vysvětlíte pojmy: houžev, náhon, vor,

Nakreslete, jak podle vás, vodník vypadá.

Znáte jiné pověsti nebo pohádky s vodníkem?

Vyprávějte je.

Na textu ukažte znaky pověsti.

Napište krátký text, ve kterém jelen popisuje svou verzi objevení Vřídla.

6.2.11.3 Aktivita

Přímka postojů (cca 20 minut)

Žáci si ve třídě představí pomyslnou přímku. Na jednom konci této přímky je ano, na druhém ne a uprostřed nevím/nejsem si jistý. Čím blíží jsou u konce, tím víc jsou přesvědčeni o svém ano/ne. Žáci odpovídají na učitelovy otázky tím, že se po přímce přesouvají. Po otázce se učitel zeptá několika žáků, proč si stoupli na toto místo. Je možné vést i krátkou diskusi. Tvrzení si připravuje učitel předem podle cíle, kterého chce dosáhnout.

Možná tvrzení:

Znám pověst o založení Karlových Varů.

Karlovy Vary založil král a císař Karel IV.

Karlovy Vary byly založeny dříve než vládl Karel IV.

Znám další pověsti o Karlových Varech a jejich okolí.

Byl jsem na některém z míst v okolí města, ke kterému se vztahuje některá pověst.

Pověsti jsou pravdivé.

V pověstech se vyskytují nadpřirozené bytosti.

Věřím v existenci nadpřirozených bytostí.

Mám svou oblíbenou pověst Karlovarska.

Rád čtu pověsti.

Nakresli svou představu (20 min)

Rozstříháme připravené kartičky se jmény různých pohádkových bytostí a každý žák si jednu vylosuje. Žáci nakreslí svou představu bytosti, kterou si vylosoval. Postavy můžeme vybrat z knížky *Lexikon ohrožených druhů strašidel strašidel*³¹.

Volné psaní (cca 5 – 10 minut)

Učitel žákům zadá téma. Každý žák si vezme tužku a papír a svým tempem píše všechny své myšlenky na dané téma. Žáci si text dopředu nepromýšlejí, nepřipravují, v průběhu práce se k již napsanému nevrací, neopravují své chyby. Snaží se psát vše, co je v dané chvíli napadne. Po ukončení činnosti mohou žáci svůj text přečíst. V průběhu aktivity vedeme žáky k tomu, aby se druhému nesmáli, naopak ocenili jeho nápady a myšlenky.

Možná témata:

Existují nadpřirozené bytosti? Jak vypadá např. víla, hejkal, vodník? Co je to pověst?

Proč pověsti vznikaly?

Brainstorming (cca 20 minut)

Na tabuli napíšeme téma: Pověsti. Dva vybraní žáci mají úlohu zapisovatele a píší na tabuli k zadanému tématu všechny informace. Cílem všech žáků je shromáždit co nejvíc nápadů a myšlenek týkajících se zadaného tématu. Žáci říkají informace, své nápady a myšlenky. V průběhu aktivity nehodnotíme zapisované informace, žáci by se neměli obávat říct kterýkoli svůj nápad. Na konci aktivity můžeme barevně zvýraznit informace, které budou důležité pro další práci, nebo můžeme aktivitu použít ke zjištění dosavadních znalostí žáků.

31 KLIMTOVÁ, V., *Lexikon ohrožených druhů strašidel lesních, lučních a domácích*, Praha: Radix, 2003

Myšlenková mapa (cca 20 minut)

Žáci se rozdělí do skupin, nejlépe po čtyřech až šesti žácích. Skupinky si napíší na list papíru téma: Pověsti. Žáci ve skupině zapisují a zakreslují informace tak, aby mezi nimi byly patrné vztahy, souvislosti a jejich hierarchie. Skupiny pracují samostatně. Na konci aktivity mapy porovnáme a diskutujeme o tom, jak se žákům pracovalo, podle kterých kritérií informace řadili, jaké vztahy a souvislosti objevili. Z aktivity můžeme využít jako přípravu pro další práci.

Sněhová koule (cca 10 – 15 minut)

Žák si na papír napíše téma: Pověsti a čtyři své informace k danému tématu. Na tuto část úkolu stačí několik minut. Poté žáky spojíme do dvojic, které si porovnají své informace a postřehy, každý žák si zapíše a podtrhne nové informace. Následně žáky spojíme do čtveřic a postup probíhá stejně: zapíší a podtrhnou nové informace. Žáky můžeme spojit i do osmic. Po ukončení této části úkolu si skupiny ze svého středu vyberou mluvčího, který bude prezentovat jejich výsledek. Diskutujeme s žáky, které nové informace získali, co si uvědomili nového, jak se jim pracovalo, atd. Tuto aktivitu je možné využít i pro práci s textem.

I.N.S.E.R.T (cca 10 minut)

Při čtení si žák text na okraji označuje domluvenými znaménky. Žáci musí číst pozorně a uvědomovat si obsah zadaného textu. Znaménka: $\sqrt{\quad}$ žák si „zafajfkne“ informaci, kterou již zná; + plus označuje novou informaci; ? Otazník žák udělá u informace, které nerozumí a potřebuje ji vysvětlit. V aktivitě je možné využít i tabulku, kdy si žáci zapisují informace do sloupečků se znaménky. Po ukončení aktivity žáci řeknou, co již věděli, co se nového dověděli a navzájem si pokusí vysvětlit informace, kterým nerozuměli. Pokud si žáci s některou informací nevědí rady, objasní ji učitel. K aktivitě je možné využít části textu z podkapitoly Získané informace.

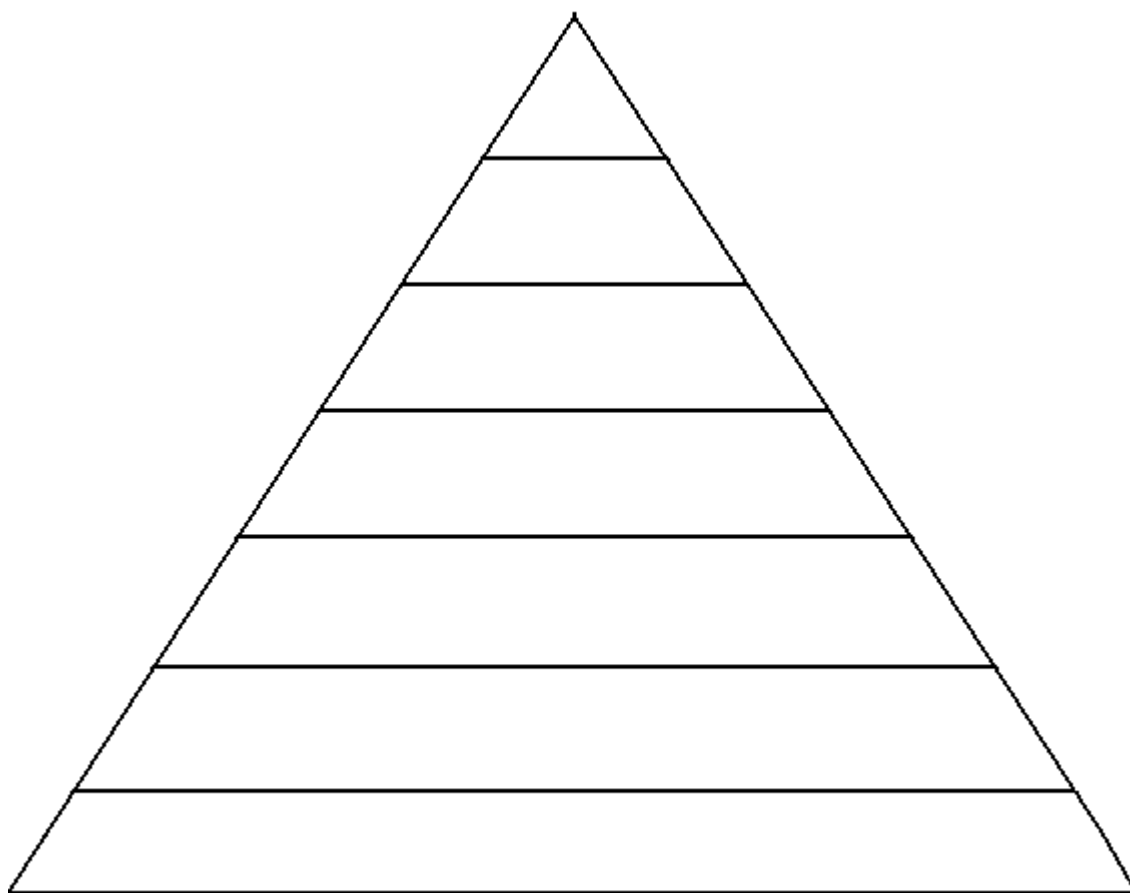
$\sqrt{\quad}$	+	-

Filtr (cca 15 minut)

Při této aktivitě mohou žáci pracovat samostatně, nebo ve dvojici. Cílem je naučit žáky pracovat s textem, vyhledávat důležité informace a klíčová slova. Žáci si nakreslí do sešitu trychtýř, v sešitě A5 aspoň na půl stránky. Tento trychtýř má tu vlastnost, že se v něm zachytí důležitá slova. Úkolem žáků bude zapsat z určeného textu pět, deset, dvacet, nebo i více klíčových slov. Počet slov upravujeme podle délky a obtížnosti textu, podle potřeby, časové dispozice, individuálních potřeb žáků, aj. Text můžeme vybrat z podkapitoly Získané informace. Jakmile jsou žáci s činností hotoví, napíší svá slova do trychtýře na tabuli. Až se u tabule vystřídají všichni žáci, vybíráme z tabule základní informace.

Pyramida (cca 20 min)

Žáci pracují s textem, hledají hlavní myšlenky a důležité informace. Tyto informace vpisují žáci do pyramidy tak, že na vrcholku je hlavní myšlenka, nebo informace a směrem k základně pyramidy zapisují sestupně detaily a méně důležité informace. K této činnosti můžeme využít kteroukoli část textu z podkapitoly Získané informace. Po ukončení aktivity pyramidu s žáky probereme a porovnáme pyramidy různých žáků, diskutujeme nad důležitostí vybraných informací, které žáci obtížněji identifikovali, nebo měli problém s jejich pochopením. S žáky hovoříme o tom, proč je důležité poznat hlavní myšlenky a informace v textu.

Obhajoba (cca 30 minut)

Žáci pracují samostatně, nebo ve skupinách maximálně po 4 žácích. Mají obhájit nadpřirozené bytosti na kartičce, vysvětlit: „proč jsem na světě.“ Žáci promýšlejí obhajobu 5 – 10 minut, poté ji přednesou před ostatní třídou, kteří mohou obhajobu doplnit a rozhodují, zda bytost uspěla, či nikoli.

Vodní paní	rusalka	vodník	skřítek
Víla Ohře	Hadí král	Dřevěné panenky	Čert

Živý obraz (cca 45 minut)

Žáci se snaží zachytit důležitou událost, ale bez zvuků, slov a pohybů. Vytvářejí prostorovou fotografii.

Žáky rozdělíme do skupin podle potřeby. K vytvoření obrazu využívají mimiky, gest i předmětů, které naleznou ve třídě. Skupina si během zadaného času (cca. 10 – 20 minut) promyslí a připraví svůj obraz. Po uplynutí zadané doby skupiny postupně předvedou své obrazy. V průběhu instalace obrazu by se zbytek žáků neměl dívat, měli by např. na chvíli zavřít oči. Skupina, vytvářející obraz, zůstane chvíli nehnutá, aby si je mohla třída pořádně prohlédnout. Učitel pak chodí od jednoho účastníka obrazu k druhému, poklepe mu na rameno a žák musí představit svou postavu. Ostatní žáci mohou klást otázky.

Možná témata obrazu:

- objevení Vřídla
- zkamenělá svatba – Svatošské skály
- vodník na voru
- vznik Vřídla – pověst o skřítcích

Novináři (cca 20 minut)

Žáky rozdělíme do skupin po 5 žácích. Každá skupina představuje novinářský tým, který má zpracovat článek do zítřejších novin. Skupiny připravují tiskovou zprávu, rozhovor nebo televizní vstup. Žákům zadáme téma.

Možná témata:

- Zpráva o založení Karlových Varů – vychází ze stejnojmenné pověsti
- Zpráva o zkamenění svatby – pověst o Svatošských skalách u Karlových Varů
- Objevení nadpřirozené bytosti v okolí Karlových Varů
- Rozhovor s vodní vílou – pověst o Svatošských skalách
- Rozhovor s vodníkem

Po ukončení činnosti prezentují žáci své práce před celou třídou.

Barometr pocitů

Při této aktivitě mají žáci vyjádřit své pocity pomocí barev. Žáci si vyberou pastelku (barva neutrální, smutná, veselá, hravá, atd.) a na proužek papíru vyjadřují, jak se cítí v průběhu činnosti. Vysvětlují, proč danou barvu použili, který pocit tato barva evokuje, otevřeně hovoří o svých pocitech.

Mé pocity při činnosti

--	--	--	--	--	--	--	--

6.3 Výchovně vzdělávací projekt pro 8. a 9. ročník ZŠ

6.3.1 Název projektu:

Historie lázeňství v Karlových Varech

6.3.2 Doba trvání:

Střednědobý projekt

Vhodný do historického nebo výběrového semináře; můžeme jej použít i v rámci projektového dne / týdne

celková doba: 15 vyučovacích hodin

2 vyučovací hodiny na vytvoření plakátu k historii lázní

2 vyučovací hodiny na letáček k současným lázním

2 vyučovací hodiny na vypracování otázek k testu

1 vyučovací hodina na práci s obrazovým materiálem

1,5 vyučovací hodiny na pracovní list

4 vyučovací hodiny na aktivity

1 vyučovací hodina na test

1 vyučovací hodina na diskuzi a vyhodnocení

6.3.3 Prostorová orientace:

Školní třída

6.3.4 Téma

Historie lázeňství v Karlových Varech: vybrané lázeňské procedury

6.3.5 Pomůcky

čtvrtka (nejlépe A3); pastelky, fixy, vodové barvy, nebo tempery; lepidlo; pero, propisovací tužka; tužka

6.3.6 Motivace:

1. Úvodní

- tvořivá činnost: tvorba plakátu k historickým a současným lázním
- aktivity

2. Průběžná

- chválení
- aktivity

3. Závěr

- představení výsledků projektu
- ohodnocení známkou
- diskuse a obhájení svých názorů
- vystavení projektů v areálu školy

6.3.7 Cíle:

1. Vzdělávací

Vytvoř své lázně 1

- Získá informace o historických lázeňských procedurách v Karlových Varech
- Pojmenuje a popíše tři hlavních lázeňských procedury
- Vysvětlí postup jednotlivých procedur
- Vybere nejdůležitější informace vhodné k řešení úkolu
- Získané informace správně použije k řešení daného úkolu
- Rozliší jednotlivé procedury a specifikuje jejich vývoj

Vytvoř své lázně 2

- Získá informace o současných lázeňských procedurách v Karlových Varech
- Pojmenuje jednotlivé lázeňské domy a pět jejich procedur
- Vybere nejznámější lázeňské domy a jejich nejvýznamnější procedury (koupele, léčba chladem, léčba teplem, léčba elektrickým proudem, masáže)
- Objasní důvody rozdílné nabídky procedur a cen některých lázeňských domů
- Navrhne vlastní nabídku lázeňských procedur a vyčíslí jejich cenu

Porovnání

- Porovná vypracované projekty.
- Vyjmenuje kúry, které přetrvaly do současnosti
- Vyjmenuje kúry, které v současnosti nejsou nabízeny, nebo jen výjimečně
- Najde aspoň 10 rozdílů mezi současnými a historickými procedurami.
- Porovná současný a historický postup procedur a svými slovy vyjádří jejich odlišnosti
- Vyjádří svůj názor, z jakého důvodu jsou některé kúry upřednostňovány
- Svůj názor obhájí

Ostatní

- Probuzení zájmu o historii
- Probuzení zájmu o město Karlovy Vary a jeho historii
- Orientuje se a pracuje s textovým materiálem
- Orientuje se a pracuje s obrazovým materiálem
- Samostatně vyhledá informace a materiály
- Rozhodne, které informace jsou vhodné

- Diskutuje nad výsledky své práce a práce spolužáků
- Navrhne a naplánuje řešení zadaného úkolu
- Použije získané znalosti při realizaci projektu
- Obhájí své řešení zadaného úkolu
- Dokáže ocenit a podpořit názory a nápady ostatních spolužáků
- Argumenty podpoří své návrhy a názory
- Obhájí své názory a je schopen oponovat ostatním spolužákům
- Je schopen kriticky ohodnotit svou práci
- Skupinově pracuje
- Dovede zorganizovat svou práci
- Rozvíjí svou komunikaci a slovní zásobu
- Dovede zvolit odpovídající jazykový kód
- Je schopen vhodným způsobem komunikovat
- Rozvíjí výtvarné schopnosti a dovednosti
- Rozvíjí estetické cítění
- Rozvíjí orientaci v prostoru
- Rozvíjí tvořivost žáka

2. Výchovné

- Rozvoj spolupráce mezi žáky
- Utvrzování a rozvoj kladných vztahů ve třídě
- Je schopen vyslechnout názory druhého člověka
- Akceptuje je
- Je schopen klidným způsobem diskutovat

- Ovládá své chování ve chvílích nesouhlasu
- Při diskusi a nesouhlasu se nechová agresivně
- Je schopen přijmout lepší, rozumnější nápad, názor
- Je schopen bez problémů pracovat ve skupině
- Je schopen spolupracovat

6.3.8 Klíčové kompetence

Kompetence k učení

- vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě,
- operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy,
- poznává smysl a cíl učení, má pozitivní vztah k učení, posoudí vlastní pokrok a určí překážky či problémy bránící učení, naplánuje si, jakým způsobem by mohl své učení zdokonalit, kriticky zhodnotí výsledky svého učení a diskutuje o nich.

Konkretizace: žáci si vyhledají potřebné informace, třídí je podle jejich důležitosti, vybírají vhodné poznatky a aplikují je pro svou činnost v projektu a aktivitách; vyhledávají klíčová slova, hlavní myšlenky, důležité informace a učí se číst s porozuměním, žáci se účastní mnohých aktivit, při kterých vyhledávají, zpracovávají a opakují si informace z různých zdrojů; žáci propojují své nové a dříve získané znalosti, dovednosti a zkušenosti; žáci získávají nový pohled na učení, plánují si svou práci na projektu, rozdělují si činnost, jsou schopni vyjádřit, co se naučili, a ohodnotit svou práci.

Kompetence k řešení problémů

- vnímá nejružnější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu k tomu vlastního úsudku a zkušeností,
- vyhledává informace vhodné k řešení problému, nachází jejich shodné, podobné

a odlišné znaky, využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému

- samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení, užívá při řešení problémů logické, matematické a empirické postupy,
- ověřuje prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problémů,
- kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí.

Konkretizace: žáci řeší problémové úkoly, rozpoznají a naleznou problém, označí jeho příčiny, promyslí a navrhnou jeho řešení; žáci sami kladou problémové otázky a diskutují o nich; ve vhodné literatuře naleznou informace, které jim pomohou problém vyřešit; najdou společné znaky problémových úloh, které již řešili a které by jim mohli pomoci problém vyřešit, žák vyjádří svůj názor, obhájí svůj návrh řešení problému, přejímá za svoje činy odpovědnost, pracuje podle navrženého řešení; žáci se účastní aktivit a úkolů, při kterých hledají, řeší, vyslovují závěry, atd..

Kompetence komunikativní

- formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu,
- naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhájí svůj názor a vhodně argumentuje,
- rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů, běžně užívaných gest, zvuků a jiných informačních a komunikačních prostředků, přemýšlí o nich, reaguje na ně a tvořivě je využívá ke svému rozvoji a aktivnímu zapojení do společenského dění,
- využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi.

Konkretizace: Žáci se účastní aktivit a činností, které rozvíjejí jejich jazykové a komunikační dovednosti; žák obhájí své názory logicky, výstižně, souvisle, promyšleně a volí vhodný způsob komunikace, rozšiřuje svou slovní zásobu; žáci znají

pravidla diskuse a dodržují je, naslouchají ostatním, neskáčou do řeči, na nesouhlas či napomenutí reagují neagresivně, dodržují pravidla komunikace i slušného chování, respektují názory ostatních; žáci pracují s textem, mapou, obrazovým materiálem, orientují se v nich a s jejich pomocí odpovídají na otázky; žáci se učí spolupracovat, vytvářejí kladné vztahy mezi sebou; žáci volí vhodné jazykové prostředky k rozmluvě se spolužáky a s dospělými; prezentují svou tvorbu, názory, myšlenky; žáci využívají moderní informační technologie, pracují např. s internetem, textovými editory, prezentacemi, znají pravidla bezpečného internetu, jsou seznámeni s pravidly autorského zákona a uvádějí své zdroje.

Učitel se snaží o vytvoření kladného a přátelského prostředí, ve kterém se žáci nebudou bát a stydět pracovat, odpovídat na otázky, navrhopvat řešení, diskutovat, aj..

Kompetence sociální a personální

- účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce,
- podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevňování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá,
- přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají.

Konkretizace: žáci spolupracují ve skupině, organizují svou práci, stanovují si pravidla chování a práce v průběhu projektu; vytváří pozitivní atmosféru ve skupině, jednají mezi sebou klidně, neagresivně, naslouchají svým názorům, žáci si navzájem pomáhají a oceňují se; žáci komunikují s žáky a dospělými nepracujícími na projektu, kterých se ptají v rámci ankety, dotazníku nebo rozhovoru.

Žáci se seznamují s životem v Karlových Varech v dřívějších stoletích, snaží se odhalit příčiny vybraných událostí a způsobů chování karlovarských obyvatel ve vybraných historických epochách, poznávají rozdíly mezi chováním lázeňského hosta dnes a v dřívějších historických dobách, a mezi hostem bohatým a chudším; rozlišují úlohu ženy a muže v odlišných historických epochách; vcítí se do role a postavení jiné osoby

a z této pozice vysvětlují její činy, chování a pocity, ale také její pohled na určité události.

Kompetence občanské

- respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost.

Konkretizace: žáci poznávají a pracují s kopiemi historických obrazů a textů, učí se o kultuře v lázních ve vybraných historických epochách, seznamují se s vybranými tématy české historie a kultury, učí se jí ocenit a chránit, poznávají život lidí ve vybraných historických obdobích; objasní příčiny chování vybraných osob v určitém období; naleznou příčiny a důsledky vybraných událostí.

Společně s učitelem vytváří pravidla chování, která dodržují.

Kompetence pracovní

- používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky

Konkretizace: žáci bezpečně pracují s nástroji potřebnými k vytvoření např. plakátu; žáci ovládají internetové vyhledávače, textové a tabulkové editory, vytvářejí prezentace, pracují s výpočetní technikou, která je ve škole k dispozici; zpracovávají výsledky dotazníků a anket v tabulkovém editoru, na internetu vyhledávají informace a obrazový materiál; účastní se všech vybraných aktivit.

6.3.9 Průřezová témata

Osobnostní a sociální výchova

Osobnostní rozvoj

- Rozvoj schopností poznávání – pozornosti a soustředění; cvičení dovedností zapamatování, řešení problémů; dovednosti pro učení a studium
- Kreativita – cvičení pro rozvoj základních rysů kreativity (pružnosti nápadů, originality, schopnosti vidět věci jinak, citlivosti, schopnosti „dotahovat“ nápady do reality), tvořivost v mezilidských vztazích.

Konkretizace: žáci jsou nuceni se na práci nad projektem a úkoly soustředit; v průběhu vlastní práce si lépe zapamatují důležité informace; řeší problémy

vzniklé s vypracováním projektu a úkolů; tyto problémy jsou nuceni řešit ve skupině, čímž se rozvíjí jejich schopnost komunikace a spolupráce s ostatními spolužáky, úkoly řeší kreativně a nápaditě; vyjádří vlastní nápady, pro správné splnění projektu a úkolů žáci potřebují dokončit jim zadanou činnost.

Sociální rozvoj

- Mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy; chování podporující dobré vztahy, respektování, podpora, pomoc; vztahy a naše skupina/třída (práce s přirozenou dynamikou dané třídy jako sociální skupiny),
- Komunikace - komunikace v různých situacích (informování, odmítání, omluva, pozdrav, prosba, přesvědčování, řešení konfliktů, vyjednávání, vysvětlování, žádost, apod.),
- Kooperace a kompetice – rozvoj individuálních dovedností pro kooperaci (seberegulace v situaci nesouhlasu, odporu apod., dovednost odstoupit od vlastního nápadu, dovednost navazovat na druhé a rozvíjet vlastní linku jejich myšlenky, pozitivní myšlení apod.); rozvoj sociálních dovedností pro kooperaci (jasná a respektující komunikace, řešení konfliktů, podřízení se, vedení a organizování práce skupiny); rozvoj individuálních a sociálních dovedností, dovedností pro etické zvládání situací soutěže, konkurence.

Konkretizace: Učitel se snaží ve třídě vytvořit pozitivní a přátelské klima, ve kterém se žáci nebudou bát pracovat, odpovídat na otázky a diskutovat. Žáci na projektu pracují ve skupině, je tedy nutné, aby byli schopni: komunikovat mezi sebou, sdělovat informace, respektovat ostatní spolužáky, navrhnout, vysvětlit a obhájit svůj nápad na řešení, diskutovat nad návrhy, neagresivně řešit konflikty vzniklé při řešení různých problémů, požádat o pomoc spolužáky i učitele, rozdělit si práci tak, aby na ní pracovali všichni členové skupiny, seberegulovat své pocity a činnost při nesouhlasu s vítězným nápadem, řešením, zvoleným vedoucím skupiny, vést skupinu, zorganizovat si časové rozmezí dané práce, vyrovnat se se zátěží vyplývající z konkurence, atd..

Žáci se při řešení úkolů setkávají s různými lidmi, kladou jim otázky, naslouchají jim a jejich odpovědi zpracovávají. Získávají informace o životě lidí v různých historických obdobích, porovnávají jejich způsob života s dnešním životním stylem a názory.

Morální rozvoj

- Řešení problémů a rozhodovací dovednosti – dovednosti pro řešení problémů a rozhodování z hlediska různých typů problémů a sociálních rolí, problémy v mezilidských vztazích, zvládání učebních problémů vázaných na látku předmětů, problémy v seberegulaci.

Konkretizace: žáci rozpoznají problémovou úlohu, vyhledají vhodné informace a navrhnou způsob řešení, v aktivitě Horká židle se vžívají do jiných rolí; žáci neagresivně řeší problémy v mezilidských vztazích vzniklé v různých situacích v průběhu projektu, např. nesouhlas s navrženým řešením, nesplnění zadaného úkolu členem skupiny.

Žák zaujímá role spojené s vypracováním projektu; chová se přiměřeně vzhledem k zaujaté roli; vcítí se do ostatních spolužáků i osob z jiného historického období; přejímá roli osoby z vybraného období a snaží se vyjádřit její myšlenky, názory, pocity, hodnoty, pohledy na vybrané události.

Mediální výchova

- Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení – rozlišování zábavných („bulvárních“) prvků ve sdělení od informativních a společensky významných; hledání rozdílů mezi informativním, zábavným a reklamním sdělením; identifikování základních orientačních prvků v textu,
- Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality – různé typy sdělení, jejich rozlišování a jejich funkce; identifikace společensky významných hodnot v textu, prvky signalizující hodnotu, o kterou se sdělení opírá.

Konkretizace: žáci vyhledají vhodné prameny a informace k vypracování projektu a úkolů, jsou schopni rozeznat historický, odborný, beletristický a reklamní text od textu bulvárního a podle toho s ním zacházet; rozpoznají reklamní plakát, jsou schopni s ním pracovat a vytvořit jej; v textu vyhledávají klíčová slova, hlavní myšlenky a nejdůležitější informace, pracují s nimi, zapamatují si

je a využijí ke splnění projektu a úkolů.

Žáci pracují s interaktivní tabulí a výpočetní technikou; pracují např. s internetovým vyhledávačem, textovým a tabulkovým editorem, prezentacemi; vyberou vhodné a důvěryhodné internetové stránky, zhodnotí kvalitu a hodnotu vyhledané informace.

6.3.10 Činnosti v jednotlivých předmětech

Dějepis:

Žáci se účastní motivačních aktivit. Pomocí brainstormingu, myšlenkové mapy a jiných aktivit si ujasní otázky, souvislosti a problémy, které mohou zpracovat. K vybrané oblasti zjistí nové informace ve svém nejbližším okolí, např. v rodině, ve škole, nebo zjišťují i mínění veřejnosti. Výsledky svého šetření zpracují do tabulek, grafů nebo přehledů.

Žáci pracují s textem, s obrazovým materiálem, odpovídají na otázky, pracují s úkoly a účastní se aktivit.

Úkolem žáků ve skupinách je vytvořit plakát k historickým lázeňským procedurám. Žáci pracují s nabídnutým materiálem a informacemi, které si sami připravili. Z materiálů mohou opisovat a vystřihovat. Vymyslí si název svých lázní a podle informací o historických lázeňských procedurách vytvoří vlastní lázeňskou nabídku, jednotlivé procedury cenově ohodnotí. Na plakátě bude název lázní a několika historických procedur, jejichž postup stručně popíše. Informace doplní obrázky, které namaluje nebo vlepí.

Úkolem je vytvořit upoutávkový letáček k vlastním vymyšleným lázním. Žáci pracují s materiálem, který dostanou od učitele a s informacemi, které si sami připravili. Informace mohou opsat, obrázky nakreslit nebo vlepit. Vymyslí si název svých lázní a podle reálných lázeňských procedur připraví vlastní nabídku a letáček.

Po vypracování obou projektů je skupiny porovnají. Hledají rozdíly a shodné prvky, své závěry zdůvodní.

Žáci se účastní všech aktivit.

Český jazyk:

Žáci jsou seznámeni s vývojem jazyka.

Žák je schopen zvolit odpovídající jazykový kód a dovede vhodně prezentovat svůj projekt.

Má dostatečné komunikační schopnosti a dovednosti.

Zná gramatické jevy a umí je používat.

Žáci se seznámí s jazykem a funkcí reklamy.

Zeměpis:

Žáci se orientují na mapě Karlových Varů a České republiky, jsou schopni na ni vyhledávat. Znají polohu významných karlovarských lázní. Získají informace o lázeňství a turistice.

Přírodověda:

Žáci mají základní hygienické návyky, jsou poučeni o zdravém životním stylu, zdravé výživě, nemocech, jejich léčení, imunitě a o fungování vlastního těla.

Výpočetní technika:

Žáci pracují s internetem, textovými a tabulkovými editory, které jsou na škole dostupné. Učí se vytvářet referáty, prezentace, tabulky a grafy. Pracují s internetovým vyhledávačem, jsou seznámeni s pravidly bezpečného internetu.

6.3.11 Struktura projektu

1. Identifikace problému

Žáci se pomocí úvodních a motivačních aktivit seznamují s problémem.

Přímka postojů

Žáci si ve třídě představí pomyslnou přímku. Na jednom konci této přímky je ano, na druhém ne a uprostřed nevím/nejsem si jistý. Čím blíže jsou u konce, tím víc jsou přesvědčeni o svém ano/ne. Žáci odpovídají na učitelovy otázky tím, že se po přímce přesouvají. Po otázce se učitel zeptá několika žáků, proč si stoupli na toto místo. Je možné vést i krátkou diskusi. Otázky si připravuje učitel předem podle cíle, kterého chce dosáhnout.

Možná tvrzení:

Znám další lázeňská města.

Podstoupil jsem lázeňskou proceduru.

Podstoupil bych některou lázeňskou proceduru.

Lázně jsou důležité.

Do lázní jezdí jen nemocní lidé.

Snažím se žít podle zásad zdravého životního stylu.

Využívám sportovních možností, které mi město Karlovy Vary nabízí. (U žáků z Karlových Varů)

Jsem spokojen s lázeňským ruchem v Karlových Varech.

Nic bych na aktivitách, které lázně nabízí, neměnil.

Vím, co znamená aromaterapeutická masáž.

Vím, co znamená sázení baněk.

V této části projektu je možné využít i dalších aktivit, např. Bingo, Pexeso, Skládanku a volné psaní. (viz. podkapitola Aktivita)

2. Analýza problému

Žáci zjišťují, z kterých hledisek je možné lázeňství zkoumat. Je možné využít např. brainstorming, myšlenkovou mapu a sněhovou kouli.

3. Hledání jádra problému

Žáci konkretizují oblasti zkoumání, vyjadřují, co by je zajímalo jako oblast zkoumání.

4. Stanovení hypotéz

Skupiny si vybírají téma a stanovují hypotézu. Formulují svou představu o výsledku zkoumání.

Témata: Kolik obyvatel podstoupilo některou lázeňskou proceduru? Která lázeňská procedura je podle mínění lidí nejnavštěvovanější? Znájí obyvatelé Karlových Varů historické osobnosti, které se zasloužily o rozvoj lázeňství? Kolik obyvatel zná některé historické pojmy vztahující se k lázeňství v Karlových Varech?

5. Ověřování hypotéz

Žáci formulují otázky k vybranému tématu. V terénu (v rodině, ve škole, mezi kamarády) zjistí odpovědi a vytvoří přehled, žebříček nebo graf odpovědí.

Žáci pracují s textem a obrazovým materiálem, odpovídají na otázky, viz podkapitoly Získané informace, Práce s textem, Práce s obrazovým materiálem a Co jste si zapamatovali. Práci s textem je možné procvičit v aktivitě Pyramida, kterou nalezneme v podkapitole Aktivita.

Žáci vytvoří dva plakáty. Plakát číslo 1 se bude týkat historie lázní a plakát číslo 2 současných lázní. Žáci podle získaných informací vytvoří své lázně. Vymyslí název,

vyberou procedury, klientelu a cenovou relaci svých služeb. Na konci aktivity své lázně prezentují a porovnají. Hledají rozdíly a shodné prvky, vysvětlují je.

Žáci se účastní vybraných aktivit z podkapitoly Aktivity, např. Letadlo, Horká židle, Obhajoba, Pravda nebo lež, Je to pravda?, Hádej kdo.

6. Hodnocení

- Žáci prezentují výsledky svého výzkumu, své grafy, žebříčky, aj.
- Žáci představí své lázně, porovnají je a vysvětlí své závěry.
- Žáci hodnotí sami sebe i práci ostatních skupin.
- Žák vyplní tabulku, ve které se zamyslí, co se mu dařilo, co se nepovedlo, co je nutné zlepšit, jak může svou činnost zlepšit, co jej bavilo a nudilo.

PODAŘILO SE MI	NEPODAŘILO SE, JE NUTNÉ ZLEPŠIT	CO PRO ZLEPŠENÍ UDĚLÁM	CO MĚ BAVILO	CO MĚ NUDILO

- Žáci odevzdají vypracované úkoly.
- Můžeme zadat test s funkcí zjišťovací i hodnotící. (viz. podkapitola Test)
- Práci žáků ohodnotíme známkou.
- Práce vystavíme v areálu školy, pokud je to možné třeba i v knihovně nebo v jiných veřejných prostorech.

6.3.11.1 Získané informace

V této kapitole jsou informace, které můžeme dát žákům jako základní text k vypracování úkolů. Žáci mají za úkol si podklady k projektu vyhledat sami, přesto si někteří žáci nic nepřinesou, protože na projekt zapomenou, nebo se jim nechce nic dělat. V této situaci může učitel využít text této kapitoly a dát ji žákům jako podklady pro práci.

6.3.11.1.1 Vytvoř své lázně - historie

Koupele

Léčebným koupelím často předcházelo pocení, užívání projímadla nebo u sangviniků pouštění žilou. Přihlíželo se k temperamentu pacienta a podle toho se volila roční doba koupele. Byly různé koupelové postupy pro ženy a muže. Teprve po těchto počátečních procedurách mohlo dojít k léčebné koupeli.

Koupele měli vzestupnou a následně sestupnou tendenci. Na začátku kúry se hodiny strávené v koupeli každým dnem zvyšovaly a s blížícím se koncem pobytu se zase doba v koupeli zkracovala. Lázeňský host tak prožil za dobu pobytu 100 až 200 hodin v koupeli. Postupem času se ale doba, kterou host strávil v koupeli, začala zkracovat.

Termální bazény byly většinou pod širým nebem, případně pod jednoduchými přístřešky. Koupelové léčebné kúry pod nimi probíhaly ve dne i v noci a léčili se tam i chudí nemocní. Hlavně tito chudí lidé se snažili absolvovat kúru co nejrychleji, nejlépe aniž by vylezli z bazénu s termální vodou. Bazény byly mělké, nesloužily k plavání, ale pouze k posedávání ve vodě nebo na schůdkách na okraji bazénu. Některé bazénky měly dřevěné dno s otvory, kudy proudila voda. Na hladině vody často pluly stoly s jídlem a pitím, případně se společenskými hrami, např. šachy, dáma.

V Karlových Varech byly malé dřevěné bazénky v jednotlivých lázeňských domech. Vodu do jednotlivých koupelen přiváděli pomocí dřevěných žlabů, které byly vedeny podél řeky Teplé. V 17. století bylo v Karlových Varech minimálně 150 koupelen.

Do koupelí se začaly přidávat nejrůznější látky, které měly pomoci k léčení. Mezi tyto látky patřily např. minerální soli, kamenec, soda, jodová a bromová sůl, antimon, kobalt, odvary ze zvířecího masa, atd.. Vytvářely se vody melasové, kvasové nebo mravenčí. Mravenčí koupele sloužily hlavně revmatikům, vznikaly tak, že se mraveniště přineslo v pytli a zalilo se

lihem nebo vodou. Kosmetické účinky se přisuzovaly koupelím v mléce a syrovátce. Velké léčivé účinky se přisuzovaly koupelím v železité vodě.

Nejprve se do koupelí k ohřátí vody přilévala voda teplá nebo se do koupelí ponořovaly rozpálené kameny, železné koule a řetězy. Později se začaly používat např. parní průtokové ohřívače, vany s dvojitým dnem nebo stěnou, které se vyhřívaly párou.

Pitné kúry

Na našem území až do 16. století převládaly koupele, ale kvůli zvyšujícím se cenám dřeva na otop, infekcím z koupelí, aj. se začaly do popředí dostávat kúry pitné. To znamenalo ústup lázeňských měst, které byly zaměřené na koupele. Karlovy Vary toto období překonaly a celkem plynule přešly k pitné kúře a staly s ještě proslulejšími. V Karlových Varech se léčí hlavně žlučnickové a jaterní choroby. Tímto způsobem se léčí i žaludeční katary, vředy, žlučník, močové kameny a pacienti po žloutence.

Pitné kúry se doporučovaly k pročištění organismu, jehož hlavním důkazem byly průjmy. Pacienti vypili kolem 5 litrů termální vody denně. Věřilo se, že čím více vody pacient vypije, tím je to lepší pro jeho zdraví.

Dr. Payer z Lokte byl prvním ve střední a západní Evropě, kdo v 16. století zavedl vedle koupelí i pitnou kúru. Roku 1522 sepsal indikační seznam chorob, které se pitnou kúrou léčí. Pacientům doporučuje čtyři týdny léčby, kdy mají pít vodu a dopřávat si léčebné koupele, ty ale již nejsou celodenní.

Počátkem 18. století již pacienti nevyužívají koupelových kúr a dávají přednost pití termální vody. Denně vypijí až 55 koflíků vody, tedy něco kolem 8 litrů, hlavně z Vřídla. Pokud jsou účinky vody slabé, doporučuje se přidávat do ní vřidelní sůl. V této době se šířila domněnka, že stačí přidávat do domácích koupelí vřidelní sůl. Příčinou této domněnky je pravděpodobně spis Friedricha Hoffmanna, tvůrce známých Hofmanských kapek, který byl vydán roku 1734 a pojednával o účincích karlovarské vřidelní soli. Protože by takovéto používání soli znamenalo snížení počtu lázeňských hostů, bránili se Karlovarští vývozu vřidelní soli. Nakonec si na Karlu VI. vymohli v letech 1739 – 1740 císařský patent, který vývoz soli zakazoval. Tento patent platil až do doby Davida Bechera, který se přičinil o to, aby byl tento zákaz zrušen. Doktor Friedrich Hoffmann doporučoval svým pacientům sedmidenní pitnou kúru a poté krátkou 2 – 3 denní kúru koupelovou. Čas koupele doporučoval maximálně jednu

hodinu.

Známým byl i doktor Karl Gottlob Springsfeld, který kritizoval dosavadní léčebné postupy. Nelíbilo se mu hlavně přesné vymezení počtu dní pro pití a koupele bez ohledu na individuální vliv vody na pacienta. Bojoval také proti představám, že koupele v minerálních pramenech jsou škodlivé a přestávají se proto používat. Doktor Springsfeld zpopularizoval Nový pramen, takže se stal vedle Vřídla a Mlýnského pramene jedním z nejpoužívanějších.

Nejvýznamnějším lékařem byl doktor David Becher, který se zasloužil o modernizaci karlovarského lázeňství. Mnohé jeho metody jsou platné a používané dodnes. David Becher doporučoval pití vody přímo u pramenů (je kolem nich mnoho blahodárně působících plyných látek), vyžadoval na svých pacientech více tělesného pohybu, z toho důvodu zavedl procházky jakou součást léčebné terapie, a zdůrazňoval vyváženost pitné a koupelové kúry. Becher považoval za optimální vypít denně 15 – 20 koflíků. Na základě svého rozboru karlovarských vod, předepisoval k užívání i vodu z dosud neuznávaných zřídels a tím se zasloužil o jejich popularizaci. Za jeho nejslavnějšího následovníka je považován Jean de Carro, který roku 1925 napsal Becherův životopis.

Pitné kúry byly spojeny s mnohými rituály. Např. v Karlových Varech nabíraly vodu do pohárku tzv. pramenářky. Byly to ženy, které stály u pramenů a nabíraly hostům vodu. Tryskající vodu z Vřídla zachycovaly do pohárku zavěšeném na tyči. Původně byly těmito ženami měšťanky, později začala tuto činnost vykonávat mladá děvčata.

U studených pramenů byla možnost nechat si vodu přehřát na vyhřívaných deskách nebo ve vodní lázni. Někdy se do minerální vody přidávaly různé přísady pro zvýšení jejich účinku. Hosté pili vodu se vřidelní solí, s mlékem, syrovátkou, medem, ovocnými šťávami nebo s rozpuštěnými léky. Někteří si vodou z pramenů ředili víno.

Počet vypitých pohárků byl dlouhou dobu veliký a mnozí hosté si často pletli jejich počet, proto počátkem 19. století vznikl speciální počítač vypitých pohárků. Nosil se připevněný na kabátu a vypadal jako ciferník, na kterém se nastavoval počet.

Bahenní koupele

K bahenním koupelím se používaly přírodní hmoty v rozmělněném stavu a s kašovitou konzistencí, často ohřáté do příjemné teploty. Používala se železitá slatina, které se počátkem 19. století rozšířila do Mariánských Lázní, Karlových Varů, Františkových Lázní a Teplic.

Nejprve se bahno natíralo na tělo a na slunci se nechalo uschnout, poté se sloupalo. Tento postup se několikrát opakoval. Léčil se tak revmatismus, bolesti nohou a spáleniny. První zmínka je ze spisu dr. J. J. Nehra z roku 1813, který léčil zábalý ze slatiny z okolí Mariína pramene.

Sázení baněk

Jde o často užívanou metodu léčení, kdy se mají škodlivé šťávy dostat z těla ven nebo přemístit z poškozeného, nemocného místa. Používaly se baňky z kameniny, kovu, bronzu, mosazi, mědi, stříbra, skla, ale i dřeva. Baňky se nahřívaly nad lihovým plamínkem nebo se do nich dal zapálený smotek vaty. Tím vznikl podtlak, díky kterému se baňky na těle přichytily a vytvořily krvavé podlitiny. Tomuto použití baněk se říkalo na sucho. Krvavé použití baněk se provádělo tak, že místo, na které se měla baňka dát, se před použitím baňky nebo po jejím použití nařízlo. Někdy se místo naříznutí přikládala pijavice. Jedna baňka pojala 50ml krve. Často po sázení baněk následovala slabost, doporučovalo se pití vína. V lázních se baňky sázely přímo v bazéně a bylo možné mít na svém těle až 12 baněk.

6.3.11.1.2 Vytvoř své lázně – dnešní procedury

Mezi lázeňské domy, které poskytují lázeňské služby ve formě procedur, patří: Lázně III., Lázně IV. (neboli Alžbětiny lázně), Parkhotel Richmond, Bristol, Zámecké lázně, aj. Tyto lázeňské domy nabízejí velké množství lázeňských procedur, pohybových aktivit, relaxační, antistresové, redukční a detoxikační pobyty. V Karlových Varech jsou nabízené procedury nejrozličnějšího druhu. Můžeme si objednat různé koupele, vodoléčbu, kryoterapii, léčbu teplem, lymfodrenáže, masáže, léčbu elektrickým proudem, mnohé individuální i skupinové pohybové aktivity, atd. Lázeňský host má velkou škálu, ze které může vybírat podle svých individuálních potřeb, možností a podle atraktivity dané procedury.

Koupele

- *Perličkové koupele: Koupel ve vřidelní vodě teplé 37-38°C s malými vzduchovými bublinkami. Kombinací efektu teplé koupele a mikromasáže kůže se docílí zlepšení prokrvení a celkové relaxace organismu*
- *Uhličitě koupele: Koupel ve vřidelní vodě saturovaná přírodním oxidem uhličitým, který působí intenzivní místní i celkové prokrvení, snížení krevního tlaku a vede k psychickému uvolnění.*
- *Minerální koupele: Ve vřidelní vodě teplé 37-40°C. Využívá se účinku teplé koupele a minerálních látek obsažených ve vřidelní vodě, které se vstřebávají kůží.*
- *Vířivé koupele: Mechanické víření teplé vody masíruje části těla ponořené do vany, vhodná k léčbě poúrazových stavů, bolestivých afekcí pohybového systému.*
- *Přísadové koupele: Jódová koupel, Calmonalová koupel, pивní, vinná, pohybová a relaxační koupel, bahenní koupel - příznivě ovlivňují pohybový aparát, uvolňují svalové napětí, mají protibolestivé účinky, jsou zvláště vhodné k léčení poúrazových a pooperačních stavů nebo při léčení degenerativních změn páteře a kloubů.³²*
- *Uhličitě koupele: Ve vodě rozpuštěný přírodní kysličník uhličitý proniká přes pokožku do krevního řečiště a vyvolává silný vasodilatační / cévy rozšiřující / efekt.³³*

Vodol léčba

- *Skotské stříky: Střídavá aplikace proudu teplé a studené vody z trysky. Procedura podporuje krevní oběh, obranné mechanismy organismu, aktivuje látkovou výměnu, snižuje napětí i vnímání bolesti.*

32 Alžbětiny lázně: hlavní strana [online] [citováno 20.4. 2009] < <http://www.spa5.cz/index.php?ln=03&lang=CZ>>

33 EDEN HOTELS Karlovy Vary: Hlavní strana [online] [citováno 20.4.2009] <<http://www.edenhotels.cz/sluzby-lazne.php>>

Léčba chladem

- *Kryoterapie: Unikátní metoda celotělové chladové léčby, využívající extrémně nízkých teplot (minus 160°C). 2-3 minutový pobyt v kryokomůře s následnou pohybovou aktivitou má výborný efekt analgetický, protizánětlivý, regenerační, vede ke zlepšení imunity, sexuální potence, fyzické a psychické odolnosti. Kryoterapie je určena pro nemocné se zánětlivými, degenerativními změnami pohybového aparátu, revmatickým postižením tkání, s chorobami centrálního a periferního neurologického systému, kožními (celulitida, lupenka, atopická dermatitida), poruchami imunity, osteoporosou, pro osoby s nadváhou a obezitou, pro osoby postižené stresem, poruchami spánku a depresivními stavy a pro sportovce a osoby, kteří si chtějí zlepšit fyzickou kondici a sexuální potenci.*

Léčba teplem

- *Parní lázeň: Prohřívání organismu horkými vodními parami navozuje celkovou relaxaci a pozitivně ovlivňuje patologické stavy dýchacích cest.*
- *Sauna: Několikaminutové působení suchého horkého vzduchu s následným ochlazením. Střídání cyklů podporuje krevní oběh a výrazně přispívá k regeneraci organismu.*
- *Parafrínové zábaly: Parafrín o teplotě 40-42°C aplikovaný na léčenou část těla zlepšuje prokrvení tkání, pohyblivost kloubů a pomáhá odstranit bolesti pohybového segmentu.*
- *Rašelinový zábal: Ohřátá rašelina ve směsi s vřídelní vodou se aplikuje přímo na příslušnou část těla. Docílí se uvolnění svalového napětí, prokrvení tkání se snížením či odstraněním bolestivých projevů pohybového systému.*

Léčba elektrickým proudem

- *Elektroléčba: Využívá elektrický proud různé frekvence, intenzity a polarity k léčení. Obecný efekt je analgetický (snížení bolesti), myorelaxační (uvolnění svalového napětí), antiedematozní (ústup otoku), hyperemizační (zlepšení prokrvení) a zlepšení výživy tkání.*
- *Léčebný ultrazvuk: Principem je mechanické vlnění a tvorba tepla hluboko v tkáních, odstraňuje bolest, uvolňuje napětí, zlepšuje prokrvení a podporuje proces hojení*

a vstřebávání poúrazových otoků, účinná u poruch pohybového aparátu.

- *Magnetoterapie: Léčba elektromagnetickým polem, má široké spektrum indikací u chronických i akutních pohybových problémů, poúrazových stavů, poruch prokrvení.*

Masáže:

- *Klasické masáže: Celková nebo částečná ruční masáž prováděná parafínovým olejem nebo masážní emulzí, aplikací speciálních hmatů s působením na jednotlivé svalové skupiny. Dochází ke zvýšenému prokrvení masírovaných tkání (kůže, podkoží, svaly), k rychlejšímu odplavování škodlivin z těla a k uvolňování místních patologických změn a tím ke zmírnění či vymizení bolestivých syndromů.*
- *Aromaterapeutické masáže: Je prováděna olejem s přísadou vonných silic, vybraných podle charakteru obtíží. Stimulační látky při únavě, nedostatku energie, potřebě tonizace. Uklidňující při nespavosti, nervozitě, psychickém napětí.*
- *Podvodní masáž: Masáž těla ve vodě teplé 35-38°C, cíleným proudem vody. Spojuje účinek tepla, koupele, masáže a pohybu ve vodním prostředí. Vede ke svalovému uvolnění, zlepšení prokrvení kůže a podkoží, stimulaci lymfatického systému, zlepšuje kloubní pohyblivost a zároveň zmírňuje bolesti pohybového systému.*
- *Hydromasáž: Automatická podvodní masáž těla ve speciální vaně, vybavené hydromasážním systémem, pomocí trysek směřovaných na oblasti, které jsou nejvíce postižené zvýšeným napětím.*
- *Medová masáž: Kombinuje účinky ruční masáže a působení přírodního prostředku - medu. Pomocí speciálních hmatů se docílí podtlaku a silného prokrvení masírovaných tkání v oblasti zad, současně med pomáhá k očištění. Výsledkem je odstranění toxických látek z kůže, podkoží a svalů a účinné uvolnění svalových spasmů.³⁴*

34 Alžbětiny lázně: hlavní strana [online] [citováno 20.4. 2009] < <http://www.spa5.cz/index.php?ln=03&lang=CZ> >

6.3.11.1.2.1 Otázky k textu:

- V textu podtrhněte slova, kterým nerozumíte.
- Pokuste se ve skupině přijít na význam vámi podtržených slov. Pokud nebudete vědět, hledejte ve slovníku (např. Slovník cizích slov).
- Na papír si nakreslete velký trychtýř. Vlastností tohoto trychtýře je odfiltrování důležitých informací, které v něm zůstanou zachyceny. Vpište do trychtýře 20 informací z textu, které se vám zdají nejdůležitější.
- Z informací v trychtýři vytvořte věty a předneste je ostatním spolužákům.
- Diskutujte se spolužáky o správnosti vybraných informací.
- Z vybraných informací si samostatně vypracujte zápisky do sešitu.

Vytvoř své lázně 1

- Které historické lázeňské budovy znáte?
- Které lázeňské procedury byly nejčastěji používány?
- Popište průběh těchto léčebných kúr: koupele, pitné kúry, bahenní koupele a sázení baněk.
- Kde a jakým způsobem byly procedury vykonávány?
- Měnily se procedury v průběhu let? Pokud ano, jakým způsobem?
- Byly kúry pro všechny lázeňské hosty stejné?
- Bylo předepisované množství čerpání jednotlivých kúr vždy přiměřené?
- Jak se projevovalo nadměrné využívání pitných a koupelových kúr?
- Které nemoci se pomocí těchto kúr léčily?
- Vyjmenujte přísady, které se přidávaly do koupelí.
- Vysvětlete důvody ústupu od koupelových kúr.

- Používají se při těchto kúrách některé specifické nástroje?
- Vysvětlíte termín pramenářky.

Vytvoř své lázně 2

- Které nemoci se léčí v Karlových Varech?
- Jakým způsobem se tyto nemoci projevují?
- Které lázeňské budovy znáte?
- Ukažte je na mapě.
- Které procedury karlovarské lázně nabízejí?
- Popište způsob, kterým se tyto procedury provádějí?
- Které procedury jsou podle vašeho názoru nejnavštěvovanější? Vysvětlíte, proč si to myslíte.
- S kterými zdravotními problémy pomáhají masáže?
- Můžeme jít na masáž pouze do lázeňských domů?
- Používají se k masáží nějaké pomůcky nebo přísady? Vyjmenujte je a vysvětlíte proč.
- Vysvětlíte pojem aromaterapie?
- Zamyslete se, proč jsou cenové rozdíly mezi jednotlivými lázeňskými domy a svůj názor obhajujte.
- Za jakým účelem jezdí hosté do lázeňských měst?
- Která další lázeňská města znáte?
- Najděte je na mapě.
- Které nemoci se v nich léčí?
- Jak můžeme nemocem předcházet?

Porovnání

- Které z hlavních historických lázeňských procedur přetrvaly do dnešní doby?
- Popište rozdíl mezi dnešní a historickou pitnou kúrou? Jsou stejné po celou dobu jejího trvání?
- Jakým způsobem se změnilo dávkování vody při koupelích a pitné kúře?
- Za jakým účelem se lázeňské procedury aplikují?
- Změnil se v průběhu času účel procedur?
- Jsou některé procedury, které se objevují až v dnešní době?
- Napište které.
- Zamyslete se, proč se některé procedury objevily až v dnešní době a ne již dříve. Např. kryoterapie, léčba elektrickým proudem.
- Které procedury se v dnešní době využívají minimálně?
- Používají se některé prostředky využívané při procedurách i v jiných oborech než v lázeňství?
- V jakých jiných souvislostech jste slyšeli o skotských střících a léčbě elektrickým proudem?

6.3.11.2 Práce s obrazovým materiálem

Obraz 1³⁵

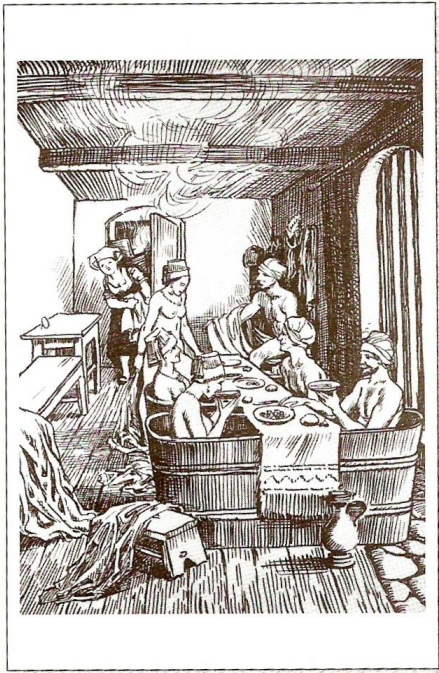
Práce s obrazovým materiálem

- Co vidíte na obrázku?
- Která lázeňská kúra je na obrázku zobrazena?
- K čemu tato kúra sloužila?
- Vysvětlete, jak se tato kúra prováděla.
- Jak mělo sázení baněk pomoci pacientovi?
- Jak byste tuto proceduru ohodnotili a proč?
- Proč se v dnešní době tato metoda již nevyužívá?

35 KŘÍŽEK V.: *Obrazy z dějin lázeňství*, Praha, 2002.

- Na kterých místech / v kterých budovách se sázení baněk provádělo?
- Objasněte pojem lazebna.
- Objasněte, co se v lazebně vykonávalo.

Obráz 2

37

36

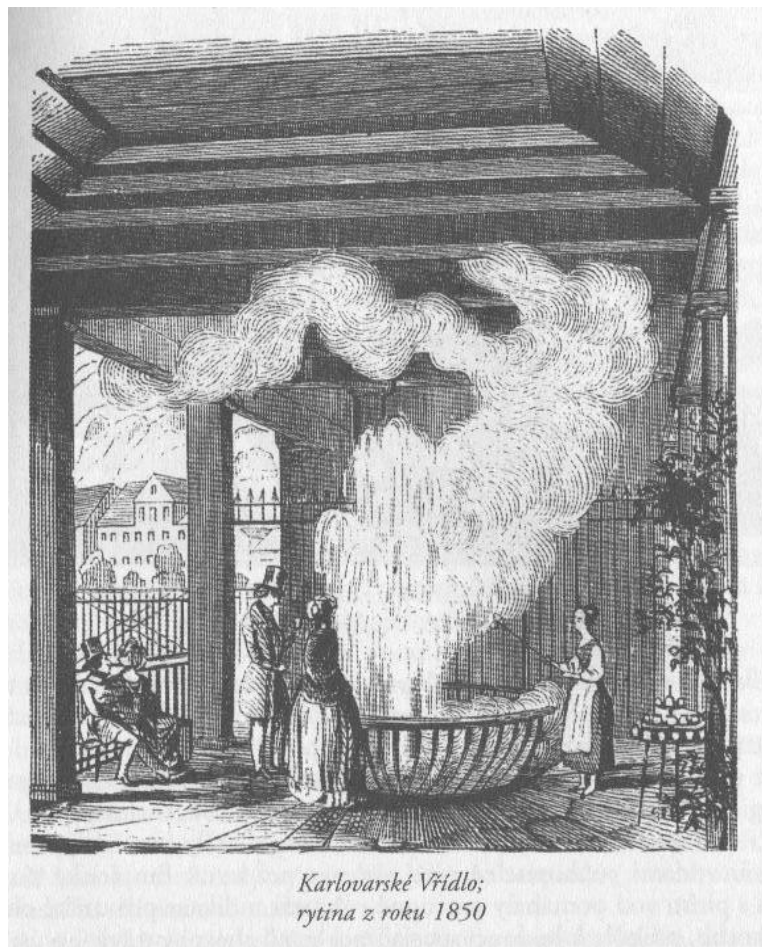
- Co vidíte na obrázcích?
- Který obrázek je starší?
- Do které doby byste je zařadili?
- Které lázeňské kúře se lidé věnují?
- Kde se tato kúra aplikuje?
- V čem se koupele provádějí?
- Popište rozdíly mezi materiály, ze kterých jsou vany vyrobeny.

36 Léčebné lázně Mariánské lázně, a.s.: Hlavní strana [online] [citováno 22. 4. 2009]

<http://www.marienbad.cz/img/u/s2/procedures/viriva_koupel.jpg>

37 VILITA B. - KLSÁK J. - BURACHOVIČ S., DOLINA J.: *Karlovy Vary na přelomu tisíciletí*, Karlovy Vary, 2001.

- Odůvodněte tyto rozdíly.
- Popište, jak probíhala historická koupel.
- Vlastními slovy vyjádřete, jak se aplikuje koupel dnes.
- Najděte rozdíly mezi historickou a dnešní koupelovou kúrou.
- V které době je více druhů koupelové kúry?
- Vysvětlete proč.
- Která dnešní lázeň je na obrázku?
- Kolik lidí bylo v historické koupeli? Dokážete říci, proč tomu tak bylo?
- Kolik lidí je v koupeli dnes?
- Čím jsou tyto rozdíly zapříčiněné? Objasněte.
- Co dělají lidé ve středověké lázni?
- Je to možné i dnes? Vysvětlete.

Co vidíte na obrázku?

- Jak se nazývá stavba, která je vyobrazena na obrázku?
- Který karlovarský pramen zastřešuje?
- Z kterých materiálů může být tato stavba postavena?
- Zastřešuje podobná stavba tento pramen i v dnešní době?
- Jak se tato stavba jmenuje dnes?
- Porovnejte stavbu na obrázku s její dnešní podobou.

38 KŘÍŽEK V.: *Obrazy z dějin lázeňství*, Praha, 2002.

- Diskutujte: Které z těchto dvou staveb byste dali přednost a proč?
- Co dělá žena v pravé části obrázku?
- Jak se tyto ženy nazývaly?
- Do čeho je tato žena oblečená?
- Z kterých společenských vrstev tyto ženy pocházely?
- Které činnosti vykonávala žena a které muž?
- Jaké bylo postavení ženy ve společnosti v 19. století?
- Jak se postavení ženy od té doby změnilo?
- Co bylo příčinou změny postavení ženy ve společnosti?
- Co dělají lidé v levé části obrázku?
- Které lázeňské kúře se věnují?
- Kterých předmětů mohou k aplikování této kúry používat?
- Vyjmenujte karlovarské prameny.
- Do čeho jsou tito lidé oblečení?
- Zkuste zjistit, do kterého slohu by toto oblečení mohlo patřit.
- Porovnejte chování lázeňských hostů dnes a dříve. Nad svými závěry diskutujte s ostatními spolužáky.

6.3.11.3 Co jste si zapamatovali?

Spojte jména významných lékařů se správnými tvrzeními, která k nim patří.

Dr. Payer z Lokte	požadoval individuální přístup k pacientovi
Jean de Carro	požadoval více tělesného pohybu pacientů; mnohé jeho metody platí dodnes
doktor Friedrich Hoffmann	prvním ve střední a západní Evropě, kdo zavedl vedle koupelí i pitnou kúru
doktor Karl Gottlob Springsfeld	je považován za následníka doktora Davida Bechera
doktor David Becher	jeho spis je pravděpodobně příčinou zákazu vývozu karlovarské soli

Doplňte chybějící slova do vět:

Termální bazény byly nejprve venku pod Byly mělké, pacienti v nich
....., jedli, hrály V Karlových Varech nebyly
bazénky venku, ale Voda se do nich přiváděla pomocí
..... Do termální vody v koupeli se přidávaly nejrůznější přísady
např.
Voda se nejdříve ohřívala přiléváním teplé vody, nebo vkládáním
....., později se začala ohřívat pomocí

Podtrhni pojmy, které souvisejí s léčbou elektrickým proudem.

minus 160°C, elektroléčba, voda, ultrazvuk, elektromagnetické pole, aromaterapie, med, mechanické vlnění, rašelina, magnetoterapie, bublinky, prokrvení, svalové napětí, frekvence, studená a teplá voda, chlad, snížení bolesti, hydroterapie

Podtrhni správné věty a své rozhodnutí zdůvodni:

Mezi léčbu teplem patří parní lázeň, sauna, perličková koupel a parafinový zábal.

V sauně po působení horkého suchého vzduchu následuje ochlazení.

V parní lázni se používá studená pára.

Používaný parafin má 40 – 42°C.

K rašelinovým zábalům se používá rašelina smíchaná s vřídelní vodou.

Odpovězte na otázky:

V jakých oborech se používá ultrazvuk?

Při jakých zdravotních potížích pomáhá ultrazvuk léčit?

Pomocí internetu zjistěte, jak ultrazvuk funguje.

Na internetu vyhledejte, co je to magnet.

Jednou barvou podtrhněte informace patřící k historii lázní a druhou barvou informace o současnosti lázní:

Skotské stříky, mravenčí koupele, 55 koflíků vody, elektromagnetické pole, 100 až 200 hodin v koupeli, Friedrich Hoffmann, kryoterapie, Davida Becher, pramenářky, Bahenní koupele, pijavice, perličkové koupele, elektrický proud různé frekvence;

Jste novinářem významných karlovarských novin 18. století. Napište článek o příčinách vydání císařského patentu z let 1739 – 1740, kterým císař Karel VI. zakazuje vývoz karlovarské minerální soli. Zamyslete se, které události mohly tomuto patentu předcházet.

Spoj, co k sobě patří:

Perličkové koupele

- jódová koupel, calmonalová koupel, pивní, vinná,

Uhličitě koupele

- pohybová a relaxační koupel, bahenní koupel

Minerální koupele

- rozpuštěný přírodní kysličník uhličitý proniká přes pokožku do krve

Prísadové koupele

- masáž těla vířením teplé vody
- vstřebávání minerálních látek obsažených ve vřidelní vodě

Uhličitě koupele

- koupel ve vřidelní vodě teplé 37-38°C s malými vzduchovými bublinkami.
- koupel ve vřidelní vodě s obsahem přírodního oxidu uhličitěho

Vířivé koupele

Dramatizace:

Ve skupinkách po 3 – 4 žácích předved'te následující scénky:

- turisté se v informačním centru informují o významných lázních Karlových Varů a jejich nabídce
- turisté se zajímají o historii jednotlivých procedur
- turisté hledají vysvětlení pojmů: pramenářky, sázení baněk, počítače pohárků
- turisté chtějí na recepci informace o obsahu vybraných procedur
- turisté chtějí informace o cenách proceduru

6.3.11.4 Aktivita

Kdo / co jsem (cca 15 min)

Vytvořte kartičky s názvy jednotlivých lázeňských procedur. Každému žákovi dejte jednu kartičku, kterou si přečte. To, co má na kartičce, nesmí nikomu přímo říct. Obsah kartičky může žák vyjádřit jen opisem, pomocí synonym, definicí. Žáci musí vytvořit skupiny podle zadaných kritérií, např.: vytvořte skupiny se shrnujícími pojmy: koupele, baňky, léčba chladem, léčba elektrickým proudem, masáže.

Bingo (cca 20 min)

Žáci si nakreslí na papír čtverec o 4 x 4 čtverečky (můžete použít i níže vytvořenou předlohu). Napište na tabuli 20 pojmů, ze kterých si žáci 16 vyberou a zapíší si je do čtverečků. Říkejte vysvětlení pojmů v libovolném pořadí. Žáci si křížkují již definované pojmy a snaží se vytvořit linii. Ti, kteří zakřížkují slova v linii, zakřičí BINGO! Hra pokračuje, dokud některý žák nemá zakřížkovaný celý arch. Na konci hry si zopakujeme problematické pojmy.

BINGO

Možné pojmy s definicemi

Perličkové koupele: Koupel s malými vzduchovými bublinami.

Uhličitě koupele: Koupel ve vřidelní vodě nasycené oxidem uhličitým.

Prísadové koupele: Koupel využívající účinky např. piva, jódu, atd.

Skotské stříky: Kúra využívající střídavého proudu teplé a studené vody

Kryoterapie: Lázeňská procedura používající extrémně nízkých teplot.

Parní lázeň: Lázeňská kúra prohřívající organismus horkými vodními parami.

Sauna: Procedura působící na organismus nejprve suchým horkým vzduchem a poté následným ochlazením.

Rašelinový zábal: Aplikace ohřáté směsi rašeliny a vřídelní vody na konkrétní části těla.

Elektroléčba: Léčba probíhá s využitím elektrického proudu různé intenzity a frekvence.

Magnetoterapie: Jde o léčbu elektromagnetickým polem.

Klasické masáže: Působením speciálních hmatů na svalové skupiny může dojít ke zmírnění i vymizení bolesti.

Aromaterapeutické masáže: Procedura využívající speciálních hmatů na svalové skupiny a vonné silice, vybrané podle charakteru obtíží.

Doktor Jan Becher: Karlovarský rodák, který doporučoval pití vody přímo u pramene a vyžadoval po pacientech více tělesného pohybu.

Doktor Friedrich Hoffmann: Autor léčebných kapek doporučoval spojení pitné a koupelové kúry.

Jean de Carro: Autor životopisu doktora Jana Bechera.

Pexeso (cca 30 min)

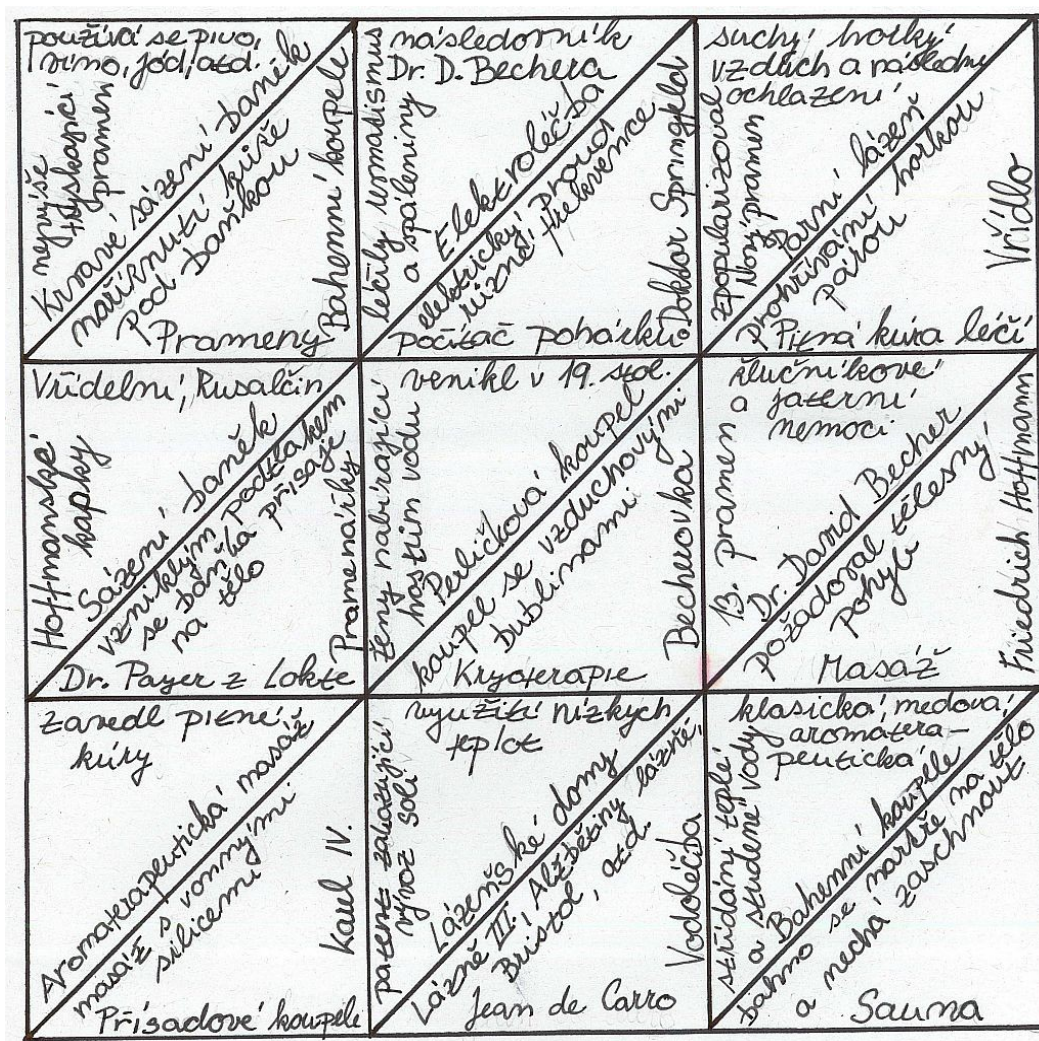
Kartičky rozstříhejte. Na lavici rozprostřete kartičky nepopsanou stranou nahoru a postupně otáčejte. V otáčení se žáci pravidelně střídají. Hledejte název kúry a její popis. Vyhrává žák s největším počtem správně spojených kartiček.

UHLIČITÁ KOUPEL	SKOTSKÉ STŘIKY	Koupel ve vodě doplněné přírodním oxidem uhličitým.	Střídavá aplikace proudu studené a teplé vody na tělo
PERLIČKOVÁ KOUPEL	HYDROMASÁŽ	Koupel s malými vzduchovými bublinami.	Podvodní masáž těla ve speciální vaně.
SÁZENÍ BANĚK	KLASICKÁ MASÁŽ	Baňky se nahřívají a díky podtlaku se přisávají na kůži. Vzniká podlitina.	Působení speciálních hmatů na jednotlivé svaly.
BAHENNÍ KOUPELE	ULTRAZVUK	Bahno se natírá na tělo a nechá zaschnout	Založen na mechanickém vlnění a vzniku tepla v tkáních.
PITNÉ KÚRY	RAŠELINOVÝ ZÁBAL	Pití minerální vody z pramenů	Aplikace ohřáté rašeliny s vřídelní vodou.

KOUPELE	PARNÍ LÁZEŇ	Koupání v minerální vodě	Prohřívání organismu horkými vodními parami.
----------------	--------------------	--------------------------	--

Skládanka (cca 20 min)

Skládanku rozstříháme na jednotlivé trojúhelníky. Žáci dostanou trojúhelníky pomíchané a za úkol je mají je správně složit k sobě do čtverce 3×3 čtverce. Každý čtverec se skládá ze dvou trojúhelníků, na kterých jsou poloviny informací. Žáci skládají informace k sobě a získají tak výsledný čtverec.

Volné psaní (cca 5 – 10 minut)

Učitel žákům zadá téma. Každý žák si vezme tužku a papír a svým tempem píše všechny své myšlenky na dané téma. Žáci si text dopředu nepromýšlejí, nepřipravují, v průběhu práce se k již napsanému nevrací, neopravují své chyby. Snaží se psát vše, co je v dané chvíli napadne. Po ukončení činnosti mohou žáci svůj text přečíst. V průběhu aktivity vedeme žáky k tomu, aby se druhému nesmáli, naopak ocenili jeho nápady a myšlenky.

Možná témata:

Proč lidé jezdí do lázní? Jak se lázně mění v čase? Jak by vypadaly mé ideální lázně? Co je důležitější: zdraví nebo peníze? Jak se lidé v lázních chovají? Čím je pro město důležitý turistický ruch? Jaké výhody mají lázně pro obyvatele města?

Brainstorming (cca 20 minut)

Na tabuli napíšeme téma: lázeňství / lázeňské procedury. Dva vybraní žáci mají úlohu zapisovatele a píšou na tabuli k zadanému tématu všechny informace. Cílem všech žáků je shromáždit co nejvíc nápadů a myšlenek týkajících se zadaného tématu. Žáci říkají informace, své nápady a myšlenky. V průběhu aktivity nehodnotíme zapisované informace, žáci by se neměli obávat říct kterýkoli svůj nápad. Na konci aktivity můžeme barevně zvýraznit informace, které budou důležité pro další práci nebo můžeme aktivitu použít ke zjištění dosavadních znalostí žáků.

Myšlenková mapa (cca 20 minut)

Žáci se rozdělí do skupin, nejlépe po čtyřech až šesti žácích. Skupinky si napíší na list papíru téma: lázeňství / lázeňské procedury. Žáci ve skupině zapisují a zakreslují informace tak, aby mezi nimi byly patrné vztahy, souvislosti a jejich hierarchie. Skupiny pracují samostatně. Na konci aktivity mapy porovnáme a diskutujeme o tom, jak se žákům pracovalo, podle kterých kritérií informace řadily, jaké vztahy a souvislosti objevily. Z aktivity můžeme využít jako přípravu pro další práci.

Sněhová koule (cca 10 – 15 minut)

Žák si na papír napíše téma: lázně / lázeňské procedury a čtyři své informace k danému tématu. Na tuto část úkolu stačí několik minut. Poté žáky spojíme do dvojic, které si porovnají své informace a postřehy, každý žák si zapíše a podtrhne informace nové. Následně žáky spojíme do čtveřic a postup probíhá stejně: zapíší a podtrhnou nové informace. Žáky můžeme spojit i do osmic. Po ukončení této části úkolu si skupiny ze svého středu vyberou mluvčího, který bude prezentovat jejich výsledek. Diskutujeme s žáky, které nové informace získali, co si uvědomili nového, jak se jim pracovalo, atd. Tuto aktivitu je možné využít i pro práci s textem.

I.N.S.E.R.T (cca 10 minut)

Při čtení si žák text na okraji označuje domluvenými znaménky. Žáci musí číst pozorně a uvědomovat si obsah zadaného textu. Znaménka: $\sqrt{}$ žák si „zafajfkne“ informaci, kterou již zná; + plus označuje novou informaci; ? Otazník žák udělá u informace, které nerozumí a potřebuje ji vysvětlit. V aktivitě je možné využít i tabulku, kdy si žáci zapisují informace do sloupečků se znaménky. Po ukončení aktivity žáci řeknou, co již věděli, co se nového dověděli a navzájem si pokusí vysvětlit informace, kterým nerozuměli. Pokud si žáci s některou informací nevědí rady, objasní ji učitel. K aktivitě je možné využít části textu z podkapitoly Získané informace.

$\sqrt{}$	+	-

Filtr (cca 15 minut)

Při této aktivitě mohou žáci pracovat samostatně nebo ve dvojici. Cílem je naučit žáky pracovat s textem, vyhledávat důležité informace a klíčová slova. Žáci si nakreslí do sešitu trychtýř, v sešitě A5 aspoň na půl stránky. Tento trychtýř má tu vlastnost, že se v něm zachytí důležitá slova. Úkolem žáků bude zapsat z určeného textu pět, deset, dvacet nebo i více klíčových slov. Počet slov upravujeme podle délky a obtížnosti textu, podle potřeby, časové dispozice, individuálních potřeb žáků, aj. Text můžeme vybrat z podkapitoly Získané informace. Jakmile jsou žáci s činností hotovi, napíší svá slova do trychtýře na tabuli. Až se u tabule vystřídají všichni žáci, vybíráme z tabule základní informace.

Pyramida (cca 20 min)

Žáci pracují s textem o životě doktora Davida Bechera, hledají hlavní myšlenky a důležité informace. Tyto informace vpisují žáci do pyramidy tak, že na vrcholku je hlavní myšlenka nebo informace a směrem k základně pyramidy zapisují sestupně detaily a méně důležité informace. Po ukončení aktivity pyramidu s žáky probereme a porovnáme pyramidy různých žáků, diskutujeme nad důležitostí vybraných informací, které žáci obtížněji identifikovali nebo měli problém s jejich pochopením. S žáky hovoříme o tom, proč je důležité poznat hlavní myšlenky a informace v textu.

David Becher a jeho dílo

Vědecká teorie a následná praktická aplikace poznatků o karlovarské léčbě našly své vyvrcholení v díle doktora Davida Bechera. Svým celoživotním působením prosadil realizaci pokrokových léčebných metod, které si zachovaly platnost až do současnosti. Zcela právem se pro Davida Bechera vžil čestný titul Hippokrates Karlových Varů.

David Becher se narodil v Karlových Varech dne 19. února 1725 v domě „U dvou řetězů“. Pocházel z nejstaršího karlovarského rodu, z něhož téměř v každé generaci vzešel nějaký lékař či lékárník. Vyrůstal v těsné blízkosti Vřídla a tak byl bezpochyby již od malička silně ovlivněn fenoménem léčivých, v ústním podání přímo zázračných zřidel. Kromě toho žil v osvícenské době, která jevila nezvyklý zájem o veškeré přírodní jevy.

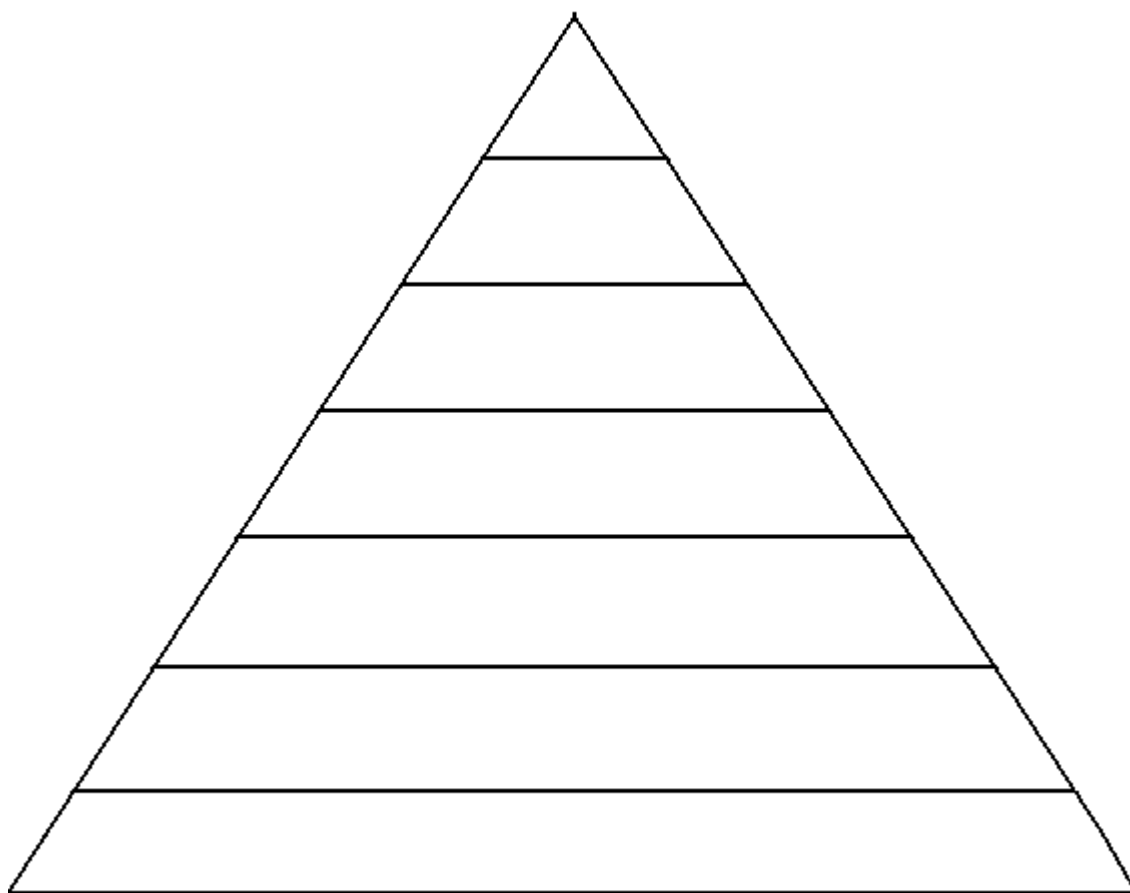
Po absolvování latinské školy při piaristickém klášteře v Ostrově odešel David Becher roku

1746 na pražskou univerzitu. Svá studia začal filozofií, ale po dvou letech přešel na medicínu. Jeho největší zálibou byla chemie. Po gradaci na doktora medicíny (1751) působil krátce jako lékař ve Vídni, odkud se však vrátil do rodných Karlových Varů, aby se zde naplno věnoval balneologické praxi a studiu pramenů. Hnán tímto svým nejvyšším zájmem odmítal i lákavé nabídky z Prahy. Roku 1758 se stal lázeňským lékařem, jenž měl díky nejlepšímu dobrozdáním od vídeňské lékařské obce vždy postaráno o vybranou klientelu. Jako všestranně nadaný a erudovaný lékař věděl o nejnovějších poznatcích své doby a také je dokázal uvádět v praxi. Právě v tomto směru převyšoval všechny své předchůdce.

Postupem doby stále intenzivněji zaváděl, mnohdy v experimentální rovině, do vžitého systému lázeňské léčby nové metody. Provedl první skutečně vědecký chemický rozbor karlovarských vod. Předepisoval k běžnému užívání vodu z dosud neuznávaných zřídels. Zasadil se o umírněnější dávky vypité vody – jako optimální množství stanovil 15 – 20 koflíků. Pozvedl koupele ve vřidelní vodě, na něž se stále více zapomínalo. David Becher celý život zdůrazňoval a propagoval pití vody přímo u pramenů, kde je nejúčinnější. Tato zásada vedla v praxi k budování kolonád a specializovaných lázeňských zařízení, tj. ke změně celého způsobu lázeňského života. Becher objevil v karlovarské vodě kyslíčník uhličitý a nazval jej *Fixe Luft*. V zájmu léčebného efektu požadoval na pacientech více tělesného pohybu během léčby, doporučoval proto hojné vycházky. Chemicky prozkoumal Zámecký pramen a ordinoval jej k pitné kúře.

Působení Davida Bechera se neomezilo jen na úsek balneologický. Jeho zásluhou bylo po mnoha protivenstvích získáno císařské privilegium k výrobě a vývozu vřidelní soli. Sám vypracoval jednoduchou a efektivní technologii jejího získávání. S výrobou soli podle Becherovky návrhu se začalo roku 1764. Becherův vliv se kladně odrazil i v kulturní historii města. Přičinil se o výstavbu nového divadla v Karlových Varech roku 1788. Přispěl větší finanční částkou a provoz divadla zabezpečil ziskem z prodeje vřidelní soli. Přišel první s nápadem leštit vřidelní kámen a a takto upravený jej využívat k výrobě upomínkových předmětů. Nad kostelem Máří Magdaleny založil velkou lázeňskou zahradu, kam vodil významné hosty a podával jim zde zasvěcený výklad o krásách a přednostech města, čímž pro Karlovy Vary získal mnoho mecenášů. Jako horlivý propagátor Karlových Varů se stal předchůdcem Jeana de Carro. Doktor David Becher zemřel v roce 1792.³⁹

39 BURACHOVIČ, S.: *Karlovy Vary a jejich vlastivědné písemnictví*, Karlovy Vary, 2000, s 61 – 65.

Letadlo (cca 15 – 20 min.):

Otázky k textu můžeme využít i v aktivitě letadlo. Žáci jsou pasažéry v letadle, dají to najevo tím, že stojí nebo mají ruce na lavici. Učitel jim dává do dvojice otázky, kdo odpoví dřív a správně, zůstává v letadle. Kdo odpoví špatně nebo pozdě, je vyhozen z letadla. To dá žák najevo tím, že si sedne nebo dá ruce z lavice. Vyhrává poslední žák, který vydrží v letadle.

Horká židle (cca 20 až 30 minut)

Žáci utvoří kruh kolem židle. Žák / učitel sedící na židli přejímá roli určité postavy, např. doktora Davida Bechera, lázeňského návštěvníka, pramenářky. Žák / učitel na začátku aktivity jasně řekne, že vstupuje do role určité postavy, a na konci oznámí, že roli opouští. Žák představující jinou osobu může mít i nějakou rekvizitu, např. lázeňský pohárek. Ostatní

žáci se ptají osoby na židli na její život, činy, názory, postoje, chtějí po ní objasnit různé události, části příběhu, atd.. Žáci se učí formulovat otázky, vyjádřit své názory, komunikovat a naslouchat.

Obhajoba (cca 30 min)

Žáci vytvoří skupiny maximálně po třech žácích. Každá skupina dostane název jedné procedury nebo skupiny procedur (např. léčba elektrickým proudem). Skupina se má vžít do zadaného pojmu a vytvořit obhajobu „proč by mě neměli zrušit“. Skupina dostane 5 – 10 minut na přípravu. Po jejich uplynutí žáci předstoupí před třídu a přednesou svou obhajobu v ich – formě.

Je to pravda? (cca 20 min)

Učitel vypráví životopis doktora Jana Bechera, v kterém jsou úmyslné chyby. Žáci si zapisují nalezené chyby. Po ukončení vyprávění se žáci střídají v napravování chyb. Musí chybu označit a opravit, Případně říct, které informace se do textu zamotaly. Chyby jsou podtrženy a opraveny pod textem.

Doktor David Becher

David Becher se narodil 19. února 1725 v Karlových Varech v domě „U dvou slunců“ (1). Vyrůstal na okraji Karlových Varů, (2)přesto se u něj objevil zájem o přírodní vědy a Vřídlo. Po absolvování latinské školy při piaristickém klášteře v Ostrově odešel studovat univerzitu v Liberci (3). Poté co stal doktorem medicíny, odešel do Vídně, kde působil jako lékař. Krátce poté se vrátil do Karlových Varů, aby se zde věnoval své kardiochirurgické (4) praxi. V roce 1780 (5) se stal lázeňským lékařem a léčil hlavně vybranou klientelu. Neuznával nová zřídla, proto doporučoval pití vody jen z osvědčených pramenů (6). Množství vypité vody stanovil na 15 – 20 koflíků denně a doporučoval spojení koupelí s pitnou kúrou. Svým pacientům doporučoval více odpočinku s minimální tělesnou námahou(7). Vypracoval technologii na získávání soli. Přičinil se o postavení nového divadla a jeho provoz podporoval ze zisků z prodeje karlovarských ruží (8). Nad kostelem Máří Magdalény založil lázeňskou zahradu, kam vodil významné hosty a propagoval Mariánské lázně. (9). Doktor Jan Becher zemřel v roce 1804 (10).

- (1) v domě „U dvou řetězů“; V domě „U dvou slunců“ žil Jan Neruda
- (2) vyrůstal v centru, u Vřídla
- (3) univerzita v Liberci byla založena až v roce 1953 (Vysoká škola strojní)
- (4) balneologickou praxi
- (5) rok 1758; rok 1780 – např. Smrt Marie Terezie, nástup Josefa II.
- (6) doporučoval pití vody i z neuznaných pramenů
- (7) po pacientech vyžadoval více tělesného pohybu, procházky, pití u pramenů
- (8) soli
- (9) Karlovy Vary
- (10) doktor David Becher zemřel v roce 1792; rok 1804 – např. Napoleon Bonaparte se stal císařem, František I. se prohlásil císařem, atd.

Pravda nebo lež (cca 25 min)

Žáky rozdělíme do skupin po čtyřech žácích. Skupiny si mají v průběhu 10 minut připravit pravdivé a nepravdivé výroky. Ty by měly být promyšlené tak, aby ostatním skupinám dalo práci přijít na jejich pravdivost. Po uplynutí času přednesou své výroky ostatním skupinám, které určují ty pravdivé. Skupiny se postupně prostřídají. Na konci s žáky probereme, které výroky byly matoucí, těžko určitelné a lživé výroky uvedeme na pravou míru.

Hádej kdo (cca 30 min)

Kartičky s pojmy rozstříhejte a zamíchejte. Žáci se rozdělí do skupin po čtyřech a posadí se k lavici tak, aby na sebe všichni dobře viděli. Každé skupině dejte doprostřed lavice jeden zamíchaný balíček karet. Žáci si hodí kostkou, aby určili své pořadí ve hře. Žák si vezme kartu z balíku, přečte si její obsah tak, aby jej nikdo jiný neviděl. Cílem ostatních hráčů je pomocí dobře volených otázek zjistit pojem na kartě. Hráč, který pojem uhodne, si kartu vezme k sobě. Vyhrává žák s největším počtem získaných karet.

UHLIČITÁ KOUPEL	SKOTSKÉ STŘIKY	MINERÁLNÍ KOUPEL	VÍŘIVÁ KOUPEL	PRAMENÁŘKY
PERLIČKOVÁ KOUPEL	HYDROMASÁŽ	PŘÍSADOVÁ KOUPEL	KRYOTERAPIE	DOKTOR JAN BECHER
SÁZENÍ BANĚK	KLASICKÁ MASÁŽ	SAUNA	PARAFINOVÉ ZÁBALY	KARL GOTTLOB SPRINGSFELD
BAHENNÍ KOUPELE	ULTRAZVUK	ELEKTRO- LÉČBA	ULTRAZVUK	DOKTOR FRIEDRICH HOFFMANN
PITNÉ KŮRY	RAŠELINOVÝ ZÁBAL	MAGNETOTER APIE	AROMA MASÁŽ	JEAN DE CARRO
KOUPELE	PARNÍ LÁZEŇ	PODVODNÍ MASÁŽ	MEDOVÁ MASÁŽ	DR. PAYER Z LOKTE

6.3.11.5 Test

Zaškrtněte správnou odpověď: (5 bodů)

Do koupele se nepřidávaly žádné další látky, které mohly pomoci léčení. ANO NE

Dr. Payer jako první v 16. stol. ve střední a západní Evropě zavedl pitnou kúru. ANO NE

Karel VI. vydal patent dovolující vývoz karlovarské soli. ANO NE

Při krvavém použití baněk se kůže pod baňkou nařízla. ANO NE

Kryoterapie využívá střídání teplého a studeného proudu vody ANO NE

Zakroužkujte správnou odpověď / odpovědi: (5 bodů)

1. V Karlových Varech:

- byl jeden velký veřejný bazén
- byly dřevěné bazénky v lázeňských domech
- se koupelová kúra neaplikovala

2. V Karlových Varech se léčí:

- choroby žlučnickové a jaterní
- choroby srdce
- choroby pohlavního ústrojí

3. Mezi karlovarské lázeňské domy nepatří:

- Lázně III.
- Bristol
- Grandhotel Pupp

4. Při léčbě elektrickým proudem se využívá:

- elektrický proud
- teplá voda
- horký vzduch
- elektromagnetické pole

Odpovězte na otázky: (12 bodů)

Z jakého důvodu se v 16. století začaly dostávat do popředí pitné kúry?

Jmenujte 3 osoby, které zasáhly do rozvoje lázeňství v Karlových Varech.

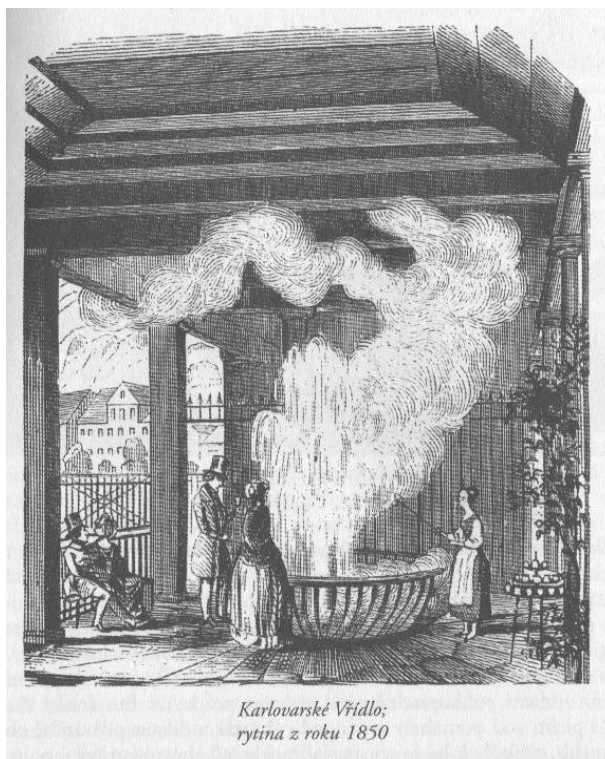
Napište, ke zlepšení kterých částí těla / funkcí se v dnešní době využívá koupelí. (3)

Popište postup při sázení baněk.

Napište rozdíly mezi aromaterapií a hydromasáží. (2)

Ke kterým kúram je zapotřebí rašeliny a parafínu?

Podívejte se na obrázek⁴⁰ a odpovězte na otázky: (10 bodů)

Který pramen je na obrázku vyobrazen?

Napište jména dalších pěti pramenů.

Co dělá žena vpravo na obrázku?

Jak se tyto ženy nazývaly?

Z kterých společenských kruhů tyto ženy pocházely?

40 KŘÍŽEK V.: *Obrazy z dějin lázeňství*, Praha, 2002.

Vyhodnocení:

maximum bodu 32

Počet bodů	Známka
32 – 28 bodů	1
27 – 22 bodů	2
21 – 15 bodů	3
14 – 10 bodů	4
9 – 0 bodů	5

6.4 Výchovně vzdělávací projekt pro 8. a 9. ročník ZŠ

6.4.1 Název projektu:

Karlovarské suvenýry

6.4.2 Doba trvání:

Krátkodobý až střednědobý projekt

Vhodný do historického nebo výběrového semináře; můžeme jej také použít v rámci projektového dne / týdne

celková doba: 7 vyučovacích hodin

2 vyučovací hodiny na vytvoření plakátu

1 vyučovací hodina na vypracování otázek

1 vyučovací hodiny na pracovní list

1,5 vyučovací hodiny na aktivity

1 vyučovací hodina na diskuzi a vyhodnocení

6.4.3 Prostorová orientace:

Školní třída

Exkurze do Muzea Becherovky

6.4.4 Téma:

Historie a současnost karlovarských suvenýrů

6.4.5 Pomůcky

čtvrťka (nejlépe A3); pastelky, fixy, vodové barvy, nebo tempery; lepidlo; pero, propisovací tužka; tužka; pravítko

6.4.6 Motivace:

1. Úvodní

- tvořivá činnost – tvorba plakátu
- získání nových informací
- využití dřívějších poznatků
- skupinová práce

2. Průběžná

- chválení

3. Vystavení výsledků projektu a ohodnocení známkou

6.4.7 Cíle:

1. Vzdělávací

- Pojmenuje nejznámější karlovarské suvenýry
- Uvede příklady karlovarských suvenýrů
- Ke karlovarským suvenýrům přiřadí materiál a místo, kde se vyrábějí
- Popíše vzhled karlovarských suvenýrů
- Suvenýry seřadí podle jejich stáří
- Vysvětlí, jak se suvenýry vyrábějí
- K suvenýrům přiřadí jména, která s nimi souvisejí
- Odhadne, které suvenýry jsou nejžádanější
- Orientuje se a pracuje s textovým materiálem
- Orientuje se a pracuje s obrazovým materiálem
- Je schopen samostatně vyhledat informace a materiály

- Rozhodne, které informace jsou vhodné
- Diskutuje nad výsledky své práce a práce spolužáků
- Navrhne a naplánuje řešení zadaného úkolu
- Použije získané znalosti při realizaci projektu
- Obhájí své řešení zadaného úkolu
- Dokáže ocenit a podpořit názory a nápady ostatních spolužáků
- Argumenty podpoří své návrhy a názory
- Obhájí své názory a je schopen oponovat ostatním spolužákům
- Je schopen kriticky ohodnotit svou práci
- Skupinově pracuje
- Dovede zorganizovat svou práci
- Rozvíjí svou komunikaci a slovní zásobu
- Dovede zvolit odpovídající jazykový kód
- Je schopen vhodným způsobem komunikovat
- Rozvíjí výtvarné schopnosti a dovednosti
- Rozvíjí estetické cítění
- Rozvíjí orientaci v prostoru

Rozvíjí tvořivost žáka

2. Výchovné

- Rozvoj spolupráce mezi žáky
- Utvrzování a rozvoj kladných vztahů ve třídě
- Je schopen vyslechnout názory druhého člověka
- Akceptuje je
- Je schopen klidným způsobem diskutovat

- Ovládá své chování ve chvílích nesouhlasu
- Při diskusi a nesouhlasu se nechová agresivně
- Je schopen přijmout lepší, rozumnější nápad, názor
- Je schopen bez problémů pracovat ve skupině

Je schopen spolupracovat

6.4.8 Klíčové kompetence

Kompetence k učení

- vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě,
- operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy,
- poznává smysl a cíl učení, má pozitivní vztah k učení, posoudí vlastní pokrok a určí překážky či problémy bránící učení, naplánuje si, jakým způsobem by mohl své učení zdokonalit, kriticky zhodnotí výsledky svého učení a diskutuje o nich.

Konkretizace: žáci si vyhledají potřebné informace, třídí je podle jejich důležitosti, vybírají vhodné poznatky a aplikují je pro svou činnost v projektu a aktivitách; v textu vyhledávají klíčová slova, hlavní myšlenky, důležité informace a učí se číst s porozuměním, žáci se účastní mnohých aktivit, při kterých vyhledávají, zpracovávají a opakují si informace z různých zdrojů; žáci propojují své nové a dříve získané znalosti, dovednosti, zkušenosti; žáci získávají nový pohled na učení, plánují si svou práci na projektu, rozdělují si činnosti, jsou schopni vyjádřit, co se naučili, a ohodnotit svou práci.

Kompetence k řešení problémů

- rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností,
- vyhledává informace vhodné k řešení problému, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky, využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant

řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému,

- samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení, užívá při řešení problémů logické, matematické a empirické postupy,
- ověřuje prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problémů,
- kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí.

Konkretizace: žáci řeší problémové úkoly, rozpoznají a naleznou problém, označí jeho příčiny, promyslí a navrhnou jeho řešení; žáci sami kladou problémové otázky a diskutují o nich; ve vhodné literatuře naleznou informace, které jim pomohou problém vyřešit; najdou společné znaky problémových úloh, které již řešili a které by jim mohli pomoci problém vyřešit, žák vyjádří svůj názor, obhájí svůj návrh řešení problému, přejímá za svoje činy odpovědnost, pracuje podle navrženého řešení; žáci se účastní aktivit a úkolů při kterých hledají, řeší, vyslovují závěry, atd..

Kompetence komunikativní

- formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu,
- naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhájí svůj názor a vhodně argumentuje,
- rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů, běžně užívaných gest, zvuků a jiných informačních a komunikačních prostředků, přemýšlí o nich, reaguje na ně a tvořivě je využívá ke svému rozvoji a aktivnímu zapojení do společenského dění,
- využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi.

Konkretizace: Žáci se účastní aktivit a činností, které rozvíjejí jejich jazykové a komunikační dovednosti; žák obhájí své názory logicky, výstižně, souvisle, promyšleně a volí vhodný způsob komunikace, rozšiřuje svou slovní zásobu; žáci znají pravidla diskuse a dodržují je, naslouchají ostatním, neskáčou do řeči, na nesouhlas či

napomenutí reagují neagresivně, dodržují pravidla komunikace i slušného chování, respektují názory ostatních; žáci pracují s textem, mapou, obrazovým materiálem, orientují se v nich a s jejich pomocí odpovídají na otázky; žáci se učí spolupracovat, vytvářejí kladné vztahy mezi sebou; žáci volí vhodné jazykové prostředky k rozmluvě se spolužáky a s dospělými; prezentují svou tvorbu, názory, myšlenky; žáci využívají moderní informační technologie, pracují např. s internetem, textovými editory, prezentacemi, znají pravidla bezpečného internetu, jsou seznámeni s pravidly autorského zákona a uvádějí své zdroje;

Učitel se snaží o vytvoření kladného a přátelského prostředí, ve kterém se žáci nebodou bát a stydět pracovat, odpovídat na otázky, navrhnout řešení, diskutovat, aj.

Kompetence sociální a personální

- účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce,
 - podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevňování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá,
 - přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají.
- Konkretizace: žáci spolupracují ve skupině, organizují svou práci, stanovují si pravidla chování a práce v průběhu projektu; vytváří pozitivní atmosféru ve skupině, jednají mezi sebou klidně, neagresivně, naslouchají svým názorům, žáci si navzájem pomáhají; žáci komunikují s žáky a dospělými nepracujícími na projektu, kterých se ptají v rámci ankety, dotazníku nebo rozhovoru.

Žák se vžívá do role lázeňského návštěvníka a hodnotí lázně a suvenýry z jeho pohledu, vyjadřuje návštěvníkovy domněnky a názory, své postřehy zdůvodní.

Kompetence občanské

- respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost, aktivně se zapojuje do kulturního dění a sportovních aktivit.

Konkretizace: žáci poznávají a pracují s kopiemi historických obrazů a textů, učí se o kultuře v lázních ve vybraných historických epochách, seznamují se s vybranými tématy české historie a kultury, učí se jí ocenit a chránit, účastní se exkurze do Muzea Becherovky, kde se podrobněji seznámí s vybraným karlovarským suvenýrem; ohodnotí důležitost suvenýrů pro lázně i turisty.

Kompetence pracovní

- používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky.

Konkretizace: žáci bezpečně pracují s nástroji potřebnými k vytvoření např. plakátu; pracují s výpočetní technikou, která je na škole k dispozici, žáci pracují s textovým a tabulkovým editorem; na internetu vyhledávají informace a obrazový materiál, umí pracovat s internetovým vyhledávačem; vytváří tabulky, texty, grafy a prezentace; účastní se všech vybraných aktivit.

6.4.9 Průřezová témata

Osobnostní a sociální výchova

Osobnostní rozvoj

- Rozvoj schopností poznávání – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovedností zapamatování, řešení problémů; dovednosti pro učení a studium,
- Kreativita – cvičení pro rozvoj základních rysů kreativity (pružnosti nápadů, originality, schopnosti vidět věci jinak, citlivosti, schopnosti „dotahovat“ nápady do reality), tvořivost v mezilidských vztazích.

Konkretizace: žáci jsou nuceni se na práci nad projektem a úkoly soustředit; v průběhu vlastní práce si lépe zapamatují důležité informace; řeší problémy vzniklé s vypracováním projektu a úkolů; tyto problémy jsou nuceni řešit ve skupině, čímž se rozvíjí jejich schopnost komunikace a spolupráce s ostatními spolužáky, úkoly řeší kreativně, originálně a nápaditě; pro správné splnění projektu a úkolů žáci potřebují dokončit jim zadanou činnost.

Sociální rozvoj

- Mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy; chování podporující dobré vztahy, empatie a pohled na svět očima druhého, respektování, podpora, pomoc; lidská práva jako regulativ vztahů; vztahy a naše skupina/třída (práce s přirozenou dynamikou dané třídy jako sociální skupiny,
- Komunikace – dovednosti pro sdělování verbální i neverbální; komunikace v různých situacích (informování, odmítání, omluva, pozdrav, prosba, přesvědčování, řešení konfliktů, vyjednávání, vysvětlování, žádost, apod.),
- Kooperace a kompetice – rozvoj sociálních dovedností pro kooperaci (jasná a respektující komunikace, řešení konfliktů, podřízení se, vedení a organizování práce skupiny); rozvoj individuálních a sociálních dovedností, dovednosti pro etické zvládání situací soutěže, konkurence.

Konkretizace: Učitel se snaží ve třídě vytvořit pozitivní a příjemné klima, ve kterém se žáci nebudou bát pracovat, odpovídat na otázky a diskutovat. Žáci na projektu pracují ve skupině, je tedy nutné, aby byli schopni: komunikovat mezi sebou, sdělovat informace, respektovat ostatní spolužáky, navrhnout, vysvětlit a obhájit svůj nápad na řešení, diskutovat nad návrhy, neagresivně řešit konflikty vzniklé při řešení různých problémů, požádat o pomoc spolužáky i učitele, rozdělit si práci tak, aby na ní pracovali všichni členové skupiny, seberegulovat své pocity a činnost při nesouhlasu s vítězným nápadem, řešením, zvoleným vedoucím skupiny, vést skupinu, zorganizovat si časové rozmezí dané práce, vyrovnat se se zátěží vyplývající z konkurence, atd..

Morální rozvoj

- Řešení problémů a rozhodovací dovednosti – dovednosti pro řešení problémů a rozhodování z hlediska různých typů problémů a sociálních rolí, problémy v mezilidských vztazích, zvládání učebních problémů vázaných na látku předmětů, problémy v seberegulaci.

Konkretizace: žáci rozpoznají problémovou úlohu, vyhledají vhodné informace a navrhnou způsob řešení, v aktivitě Horká židle se vžívají do jiných rolí; žáci neagresivně řeší problémy v mezilidských vztazích vzniklé v různých situacích

v průběhu projektu, např. nesouhlas s navrženým řešením, nesplnění zadaného úkolu členem skupiny; vžije se do role lázeňského hosta, odpovídá na otázky z jiného pohledu, posuzuje a hodnotí lázně a suvenýry jako lázeňský host.

Mediální výchova

- Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení – rozlišování zábavných („bulvárních“) prvků ve sdělení od informativních a společensky významných; hledání rozdílů mezi informativním, zábavným a reklamním sdělením; identifikování základních orientačních prvků v textu,
- Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality – různé typy sdělení, jejich rozlišování a jejich funkce; identifikace společensky významných hodnot v textu, prvky signalizující hodnotu, o kterou se sdělení opírá.

Konkretizace: žáci vyhledají vhodné prameny a informace k vypracování projektu a úkolů, jsou schopni rozeznat historický, odborný, beletristický a reklamní text od textu bulvárního a podle toho s ním zacházet; rozpoznají reklamní plakát, jsou schopni s ním pracovat a vytvořit jej; k vyhotovení projektu a úkolů vyhledají vhodnou odbornou literaturu, získají z ní informace a aplikují je; v textu vyhledávají klíčová slova, hlavní myšlenky a nejdůležitější informace, pracují s nimi, zapamatují si je a využijí ke splnění projektu a úkolů; vyhledané materiály kriticky zhodnotí a vyberou pouze texty z důvěryhodných zdrojů

6.4.10 Činnosti v jednotlivých předmětech

Dějepis:

Žáci se díky vybraným aktivitám, např. brainstormingu, myšlenkové mapě, seznámí s tématem projektu. Stanoví si otázky, které by je zajímaly, a zpracují je do ankety nebo dotazníku. Dotazník / anketu vyplní jejich spolužáci a rodiče. Výsledky šetření žáci zpracují do tabulek, grafů, nebo přehledů.

Žáci jsou rozděleni do několika skupin (čtyři žáci ve skupině); z nabídnutého materiálu si vyberou obrázky a informace, které použijí (mohou si potřebné texty a obrázky z domova); skupiny si vyberou z nabídky karlovarských suvenýrů a jejich úkolem bude vytvořit plakát, na kterém bude průřez vývoje vybraného suvenýru; žáci

mohou kreslit, psát, lepit texty a obrázky, mohou použít útržky z reklam; na plakátu byly být informace z historie suvenýru, výrobky, obrázky a případně také jejich složení (karlovarská růže).

Suvenýry: karlovarská růže, lázeňské kalíšky, oplatky, Becherovka.

Žáci se účastní všech vybraných aktivit.

Český jazyk:

Žák je schopen zvolit odpovídající jazykový kód a dovede vhodně prezentovat svůj projekt.

Má dostatečné komunikační schopnosti a dovednosti.

Zná gramatické jevy a umí je používat.

Výtvarná výchova:

Žáci mohou výtvarně zpracovávat svůj plakát.

6.4.11 Struktura projektu

1. Identifikace problému

Žáci se pomocí úvodních a motivačních aktivit seznamují s problémem.

V této části projektu je možné využít těchto aktivit: Přímka postojů, Bingo, Zada k zádům, Podomní prodejce a volné psaní. (viz. podkapitola Aktivita)

2. Analýza problému

Žáci zjišťují, z kterých hledisek je možné téma karlovarských suvenýrů zkoumat.

V této části využijeme např. brainstorming, myšlenkovou mapu a sněhovou kouli.

3. Hledání jádra problému

Žáci konkretizují oblasti zkoumání, vyjadřují, co by je zajímalo jako oblast zkoumání.

4. Stanovení hypotéz

Skupiny si vybírají téma a stanovují hypotézu. Formulují svou představu o výsledku zkoumání.

Témata: Které suvenýry považují obyvatelé Karlových Varů za typické? Který suvenýr je podle obyvatel Karlových Varů nejhezčí? Který suvenýr podle obyvatelů Karlových Varů do tohoto města nepatří.

5. Ověřování hypotéz

Žáci formulují otázky k vybranému tématu. V terénu (v rodině, ve škole, mezi kamarády) zjistí odpovědi a vytvoří přehled, žebříček nebo graf odpovědí.

Žáci pracují s textem a odpovídají na otázky, viz podkapitoly Získané informace, Otázky k textu a Co jste si zapamatovali. Při práci s textem je možné využít aktivity I.N.S.E.R.T., Filtr a Pyramida z podkapitoly Aktivita.

Žáci vytvoří plakát, na kterém budou základní informace a zajímavosti k vybranému suvenýru.

Žáci se účastní vybraných aktivit z podkapitoly Aktivita, např. Letadlo, Obhajoba, Pravda nebo lež, Je to pravda? a Exkurze.

6. Hodnocení

- Žáci prezentují výsledky svého výzkumu, své grafy, žebříčky, aj.
- Žáci představí své lázně, porovnají je a vysvětlí své závěry.
- Žáci hodnotí sami sebe i práci ostatních skupin.
- Žák vyplní tabulku, ve které se zamyslí, co se mu dařilo, co se nepovedlo, co je nutné

zlepšit, jak může svou činnost zlepšit, co jej bavilo a nudilo.

PODAŘILO SE MI	NEPODAŘILO SE, JE NUTNÉ ZLEPŠIT	CO PRO ZLEPŠENÍ UDĚLÁM	CO MĚ BAVILO	CO MĚ NUDILO

- Žáci odevzdají vypracované úkoly.
- Žáci odevzdají vypracované úkoly.
- Můžeme zadat test s funkcí zjišťovací i hodnotící. (viz. podkapitola Test)
- Práci žáků ohodnotíme známkou.
- Práce vystavíme v areálu školy, pokud je to možné třeba i v knihovně nebo v jiných veřejných prostorech.

6.4.11.1 Získané informace

V této kapitole jsou informace, které můžeme dát žákům jako základní text k vypracování úkolů. Žáci mají za úkol si podklady k projektu vyhledat sami, přesto si někteří žáci nic nepřinesou, protože na projekt zapomenou, nebo se jim nechce nic dělat. V této situaci může učitel využít text této kapitoly a dát ji žákům jako podklady pro práci.

Becherovka

Becherovka, likér nazývaný třináctým karlovarským pramenem, je přírodním produktem bez přidaných konzervačních látek, umělých barviv a emulgátorů. Vyrábí se z karlovarské vody, kvalitního lihu, přírodního cukru a ze specifické směsi bylin a koření. Přidávaná směs bylin a koření je tajná a v dnešní době ji znají čtyři lidé. Jedinou ženou, která zná recept

na výrobu Becherovky je dcera Alfréda Bechera Hedda. Likér zraje několik měsíců v ručně vyrobených sudech.

V roce 1805 vymyslel Josef Becher společně s Dr. Frodrigem recept na alkoholický nápoj, který se původně prodával jako žaludeční kapky s názvem „English Bitter“. Za zakladatele firmy je považován Jan Becher, který obchod převzal v roce 1838 a značně jej rozšířil. Jan Becher požádal svého příbuzného, Karla Laubeho, aby navrhl pro Becherovku lahev. Vznikla tak typická plochá lahev, do které se Becherovka plní od roku 1841. Roku 1907 je láhev odlévána ze zeleného skla.

V první polovině 19. stol. se Becherovka začala exportovat. Byla vyvážena např. do Španělska, Itálie, Turecka, Francie, USA a Anglie. Roku 1867 přesunul Jan Becher výrobu do nové továrny. V této budově nalezneme Becherovku dodnes. Za první světové války byla Becherovka dovážena na frontu a pili ji vojáci obou stran i v druhé světové válce. Za druhé světové války v budově Becherovky probíhala jednání Anglie a Francie s nacistickým Německem, která vedl lord Runciman. Po druhé světové válce byl podnik znárodněn a současným vlastníkem je francouzský koncern Pernod Ricard.

Lázeňské pohárky

Lázeňské pohárky se používají k pohodlnějšímu nabírání a pití minerální vody z pramenů. Na konci středověku a začátku novověku se používaly lázeňské pohárky kameninové a kovové, nejčastěji z cínu nebo stříbra. Pokud host chtěl, mohl si koupit pohárek z různých druhů dřeva. Od druhé poloviny 18. století se používal k výrobě pohárků porcelán. Od 19. století se pohárky začaly vyrábět v četných západočeských porcelánkách, např. ve Slavkově, Klášterci, Staré Roli, atd.

Pohárky měly nejprve obyčejný válcový tvar, později se začaly vyrábět i jiné tvary a pohárky s ozdobami, oušky, zlacením a barevným dekorem. Zpočátku byly zdobeny pouze květinovými motivy, ale po čase si hosté mohli koupit i pohárky zdobené vedutami, miniaturními pohledy na lázně, město, prameny a kolonády. Četné byly pohárky s vyobrazením pověsti vzniku lázní. Na pohárku nemohlo chybět jméno lázní a rok návštěvy.

Kamenné karlovarské růže

Mezi známé karlovarské suvenýry patří pokamenované růže, amfory a vázičky. Tyto suvenýry vznikají v místnostech pod budovou Vřídla, kde se růže, vázičky a amfory pět až šest týdnů sprchují vřidelní vodou. Voda, v jejíž lázni se pokamenovávají, má 73 stupňů Celsia. Aby mohly být suvenýry vyndány z lázně, musí být místnost nejprve odvětrána, přesto v ní je 40 až 50 stupňů Celsia.

Moser

V roce 1857 založil Ludwig Moser ryteckou dílnu a obchod se sklem v Karlových Varech. V roce 1873 má již obchodní zastoupení v Londýně, New Yorku, Paříži a Petrohradu. V roce 1893 staví vlastní hut' ve Dvorech u Karlových Varů. Za svůj život získá Ludwig Moser titul dvorního dodavatele perského šáha, řád Slunce a Lva 3. řádu, titul c.k. dvorního dodavatele císaře Františka Josefa I. a dvorního dodavatele anglického krále Edwarda VII.. V roce 1916 se stává ředitelem a uměleckým vedoucím sklárny Leo Moser. Ten se zapříčinil o zakoupení sklárny Meyr's Neffe v Adolfově u Vimperka a otevření reprezentační prodejny v Praze. V roce 1934 odcházejí potomci rodiny Moserů ze sklárny a prodávají ji České Unionbance. Firma Moser byla v roce 1939 zestátněna Německým státem a v roce 1945 Československým státem. V roce 2007 oslavila firma Moser 150 let od svého založení.

Některé výrobky firmy Moser byly vytvořeny nebo darovány významným světovým osobnostem. Firma Moser dodala skleněný servis španělskému králi Alfonsu XIII., papeži Piovi XI., Edvard Beneš věnoval skleněný soubor anglické princezně Alžbětě a Václav Havel věnoval skleněný kříž, vyrobený firmou Moser, papeži Janu Pavlu II..

6.4.11.1.1 Otázky k textu:

- Které karlovarské suvenýry znáte?
- Proč si lidé suvenýry kupují?
- Jak se jinak říká Becherovce?
- Kdo je tvůrce Becherovky?
- Z čeho se Becherovka vyrábí?
- Kdo zná tajemství výroby Becherovky?
- Kolik žen zná tajemství Becherovky?
- Za druhé světové války probíhala v prostorách Becherovky jednání. Které státy, nebo kdo se tohoto jednání účastnil?
- Vysvětlete, proč tato jednání probíhala.
- Vyjmenujte důvody počátku druhé světové války.
- Jak 2. světová válka probíhala? Vzpomeňte si na hlavní události.
- Které země spolu válčily?
- Kdo obsadil Československou republiku?
- Jak probíhal život v Československé republice v průběhu 2. světové války?
- Kdo v 2. světové válce vyhrál?
- Jaké měla 2. světová válka důsledky?
- Jaké důsledky má válka všeobecně?
- Jaké důsledky může mít válka na lázeňství?
- Z kterých materiálů se lázeňské pohárky vyráběly?
- V kterých západočeských porcelánkách se pohárky vyráběly?
- Co bylo na pohárcích zobrazeno?

- Vysvětlete pojem veduty. Co veduty zobrazují?
- Jak vypadají pohárky dnes?
- Které výrobky se v Karlových Varech pokamenovávají?
- Jaké jsou podmínky pro pokamenování suvenýrů?
- V kterých prostorách se pokamenování provádí?
- Kdo je zakladatelem firmy Moser?
- Co tato firma vyrábí?
- Z čeho se vyrábí sklo?
- Popište postup výroby skla.
- Které tituly a řády Ludwig Moser získal?
- Vlastními slovy vysvětlete, co znamená být dvorním dodavatelem.
- Do kterých zemí firma Moser vyvážela své zboží?
- Kam se sklo firmy Moser dováží dnes?
- Bylo darováno významným osobnostem. Vzpomenete si kterým?

6.4.11.2 Co jste si zapamatovali?

Přiřaďte k suvenýrům správné informace:

Becherovka	<ul style="list-style-type: none">• Současným vlastníkem je francouzský koncern Pernod Ricard
pohárky	<ul style="list-style-type: none">• K výrobě se dnes používá porcelán
Moser	<ul style="list-style-type: none">• Vznikaly v západočeských porcelánkách, např. ve Slavkově, Klášterci, Staré Roli.• Často byly s vyobrazením pověsti vzniku lázní• Vznikají v místnostech pod budovou Vřídla
Karlovarské růže	<ul style="list-style-type: none">• Lázeň, ve které vznikají, má 73 stupňů Celsia• Firma vlastnila huť ve Dvorech u Karlových Varů.

Označte správnou odpověď:

Dcera Alfréda Bechera je jediná žena, která zná recept na výrobu Becherovky.

ANO NE

Becherovka se vyrábí se z karlovarské vody, kvalitního lihu, přírodního cukru a ze specifické směsi bylin a koření.

ANO NE

V roce 1805 vymyslel sám Josef Becher recept na Becherovku.

ANO NE

Becherovka se původně prodávala jako mazání na klouby.

ANO NE

V roce 1907 vznikla typická plochá lahev, odlévaná ze zeleného skla.

ANO NE

Za druhé světové války v budově Becherovky probíhala jednání Itálie a USA s nacistickým Německem.

ANO NE

Jednání s nacistickým Německem vedl lord Runciman.

ANO NE

Stejnými barvami podtrhněte k sobě patřící informace.

73 stupňů Celsia, Becherovka, veduty, koncern Pernod Ricard, kamenné karlovarské růže, problémy s plagiátorstvím, cín a stříbro, Ludwig Moser, lázeňské pohárky, přes 150 let, květinové motivy, amfory, Vřídlo, Moser, huť, západočeské porcelánky, specifické směsi bylin a koření

Podtrhněte pravdivou informaci:

Na konci středověku a začátku novověku se používaly lázeňské pohárky kameninové a kovové, nejčastěji z cínu nebo stříbra.

Západočeské porcelánky jsou ve městech: Slavkov, Klášterec a Mariánské Lázně.

Mezi známé karlovarské suvenýry patří pocukrované růže, amfory a vázičky.

Pokamenované suvenýry vznikají v místnostech pod budovou Vřídla.

Ludwig Moser založil ryteckou dílnu a obchod se sklem v Karlových Varech.

Výrobky firmy Moser neslouží jako dárky.

Doplňte text:

..... je zakladatel dílny
a se sklem. V 19. století měla firma Moser obchodní zastoupení
v
..... a Firma Moser vlastní huť
ve u Karlových Varů. Rodina Moserů prodala firmu
..... V roce 1939 byla firma zestátněna a v roce 1945
.....

Vysvětlete pojmy:

Hut =

Zestátnění =

nacistické Německo =

pokamenování =

veduta =

Podle svého názoru doplňte a své mínění odůvodněte.

Napište:

- nejznámější karlovarský suvenýr
- nejkupovanější karlovarský suvenýr
- nejdražší karlovarský suvenýr
- nejvyváženější karlovarský suvenýr
- suvenýr s nejsložitější výrobou

Stali jste se novinářem významných karlovarských novin a vaším prvním úkolem je napsat článek o významu karlovarských suvenýrů.

V pěticích přeškrtněte pojem, který do skupiny nepatří. Vysvětlete proč.

1. karlovarská voda, líh, přírodní cukr, koření, jahody
2. Slavkov, Poděbrady, Klášterec, Stará Role
3. Londýn, New York, Peking, Paříž, Petrohrad

Výsledky:

1. přísady likéru Becherovka; jahody
2. západočeské porcelánky; Poděbrady – lázeňské město ve středních Čechách
3. města, kde měla firma Moser v roce 1873 obchodní zastoupení

6.4.11.3 Aktivita

Přímka postojů (cca 20 minut)

Žáci si ve třídě představí pomyslnou přímku. Na jednom konci této přímky je ano, na druhém ne a uprostřed nevím/nejsem si jistý. Čím blíží jsou u konce, tím víc jsou přesvědčeni o svém ano/ne. Žáci odpovídají na učitelovi otázky tím, že se po přímce přesouvají. Po otázce se učitel zeptá několika žáků, proč si stoupli na toto místo. Je možné vést i krátkou diskusi. Tvrzení si připravuje učitel předem podle cíle, kterého chce dosáhnout.

Možná tvrzení:

Znám aspoň pět karlovarských suvenýrů.

Považuji suvenýry za důležité.

Na svých výletech si suvenýry kupuji.

Vozím suvenýry z výletů pro své blízké.

Vím, který karlovarský suvenýr se mi líbí.

Koupil bych si v Karlových Varech suvenýr, kdybych byl turista.

Považuji všechny suvenýry, které si mohu v Karlových Varech koupit, za typické pro naše město.

Myslím, že ne všechny suvenýry v Karlových Varech prodávané sem patří.

Vím o karlovarském suvenýru, který se mi nelíbí.

Bingo (cca 20 minut)

Žáci si nakreslí na papír čtverec o 3 x 3 čtverečky (můžete použít i níže vytvořenou předlohu). Napište na tabuli 13 pojmů, ze kterých si žáci 9 vyberou a zapíší si je do čtverečků. Říkejte vysvětlení pojmů v libovolném pořadí. Žáci si křížkují již definované pojmy a snaží se vytvořit linii. Ti, kteří zakřížkují slova v linii, zakřičí BINGO! Hra pokračuje, dokud některý žák nemá zakřížkovaný celý arch. Na konci hry si zopakujeme problematické pojmy.

BINGO

Možné pojmy s definicemi

Becherovka: bylinný likér, karlovarský třináctý pramen

English Bitter: původní název Becherovky

Josef Becher: jeden z autorů receptu Becherovky

Karel Laube: vytvořil návrh láhve, do které se Becherovka plní

lord Runciman: osoba, která v prostorách Becherovky vedla jednání mezi Anglií, Francií a nacistickým Německem

Pernod Ricard: současný vlastník firmy Becherovka

kamenina: materiál, ze kterého se vyráběly lázeňské pohárky

Slavkov: západočeské město s porcelánkou

Vřídlo: pramen, v jehož vodě se pokamenovávají předměty

Ludwig Moser: zakladatel karlovarské firmy vyrábějící sklo

Jan Pavel II. papež, kterému Václav Havel věnoval skleněný kříž vyrobený firmou Moser

Alfons XIII.: španělský král využívající služby firmy Moser

řád Slunce: ocenění, které se dostalo Ludwigu Moserovi za práci

Záda k zádům (10 – 15 minut)

Žáky rozdělíme do dvojic a posadíme zády k sobě. Měli by sedět dostatečně blízko, aby se slyšeli. Žáci se rozhodnou, kdo bude A a B. Žákovi A dáme obrázek karlovarského suvenýru. Žák A drží obrázek tak, aby jej ostatní neviděli, a snaží se jej žákovi B popsat tak, aby jej mohl nakreslit. Žák B obdrží papír a tužku a snaží se podle instrukcí žáka A obrázek nakreslit. Cílem je vytvořit repliku popisovaného obrázku. Po dokreslení žáci porovnají originál a se svou kopií. Na konci aktivity provedeme reflexi, co se jim dařilo, jak to šlo, atd.

Podomní prodejce (10 – 15 minut)

Do třídy přineseme ukázky karlovarských suvenýrů. Žáci si mezi objekty jeden vyberou a mají se pokusit předmět prodat ostatním spolužákům. Prodávající žák má 1 – 2 minuty na svou řeč, v této době mu nikdo nesmí skákat do řeči. Po uplynutí času se zeptáme ostatních žáků, zda by předmět koupili. V jeden okamžik se nemusí vystřídat všichni žáci, aktivitu si můžeme rozdělit na několikrát a využít ji jako úvodní motivaci na začátek hodiny.

Volné psaní (cca 5 – 10 minut)

Učitel žákům zadá téma. Každý žák si vezme tužku a papír a svým tempem píše všechny své myšlenky na dané téma. Žáci si text dopředu nepromýšlejí, nepřipravují, v průběhu práce se k již napsanému nevrací, neopravují své chyby. Snaží se psát vše, co je v dané chvíli napadne. Po ukončení činnosti mohou žáci svůj text přečíst. V průběhu aktivity vedeme žáky k tomu, aby se druhému nesmáli, naopak ocenili jeho nápady a myšlenky.

Možná témata:

Proč si lidé kupují suvenýry? Tento suvenýr bych za nic na světě nevyměnil. Karlovarské suvenýry. Suvenýry netypické pro Karlovy Vary.

Brainstorming (cca 20 minut)

Na tabuli napíšeme téma: Suvenýry Karlových Varů. Dva vybraní žáci mají úlohu zapisovatele a píší na tabuli k zadanému tématu všechny informace. Cílem všech žáků je shromáždit co nejvíc nápadů a myšlenek týkajících se zadaného tématu. Žáci říkají informace, své nápady a myšlenky. V průběhu aktivity nehodnotíme zapisované informace, žáci by se neměli obávat říct kterýkoli svůj nápad. Na konci aktivity můžeme barevně zvýraznit informace, které budou důležité pro další práci nebo můžeme aktivitu použít ke zjištění dosavadních znalostí žáků.

Myšlenková mapa (cca 20 minut)

Žáci se rozdělí do skupin, nejlépe po čtyřech až šesti žácích. Skupinky si napíší na list papíru téma: Suvenýry Karlových Varů. Žáci ve skupině zapisují a zakreslují informace tak, aby mezi nimi byly patrné vztahy, souvislosti a jejich hierarchie. Skupiny pracují samostatně. Na konci aktivity mapy porovnáme a diskutujeme o tom, jak se žákům pracovalo, podle kterých kritérií informace řadili, jaké vztahy a souvislosti objevili. Z aktivity můžeme využít jako přípravu pro další práci.

Sněhová koule (cca 10 – 15 minut)

Žák si na papír napíše téma: Suvenýry Karlových Varů a čtyři své informace k danému tématu. Na tuto část úkolu stačí několik minut. Poté žáky spojíme do dvojic, které si porovnají své informace a postřehy, každý žák si запиše a podtrhne nové informace. Následně žáky spojíme do čtveřic a postup probíhá stejně: zapíší a podtrhnou nové informace. Žáky můžeme spojit i do osmic. Po ukončení této části úkolu si skupiny ze svého středu vyberou mluvčího, který bude prezentovat jejich výsledek. Diskutujeme s žáky, které nové informace získali, co si uvědomili nového, jak se jim pracovalo, atd.. Tuto aktivitu je možné využít i pro práci s textem.

I.N.S.E.R.T (cca 10 minut)

Při čtení si žák text na okraji označuje domluvenými znaménky. Žáci musí číst pozorně a uvědomovat si obsah zadaného textu. Znaménka: √ žák si „zafajfkne“ informaci, kterou již zná; + plus označuje novou informaci; ? Otazník žák udělá u informace, které nerozumí a potřebuje ji vysvětlit. V aktivitě je možné využít i tabulku, kdy si žáci zapisují informace

do sloupečků se znaménky. Po ukončení aktivity žáci řeknou, co již věděli, co se nového dověděli a navzájem si pokusí vysvětlit informace, kterým nerozuměli. Pokud si žáci s některou informací nevědí rady, objasní ji učitel. K aktivitě je možné využít části textu z podkapitoly Získané informace.

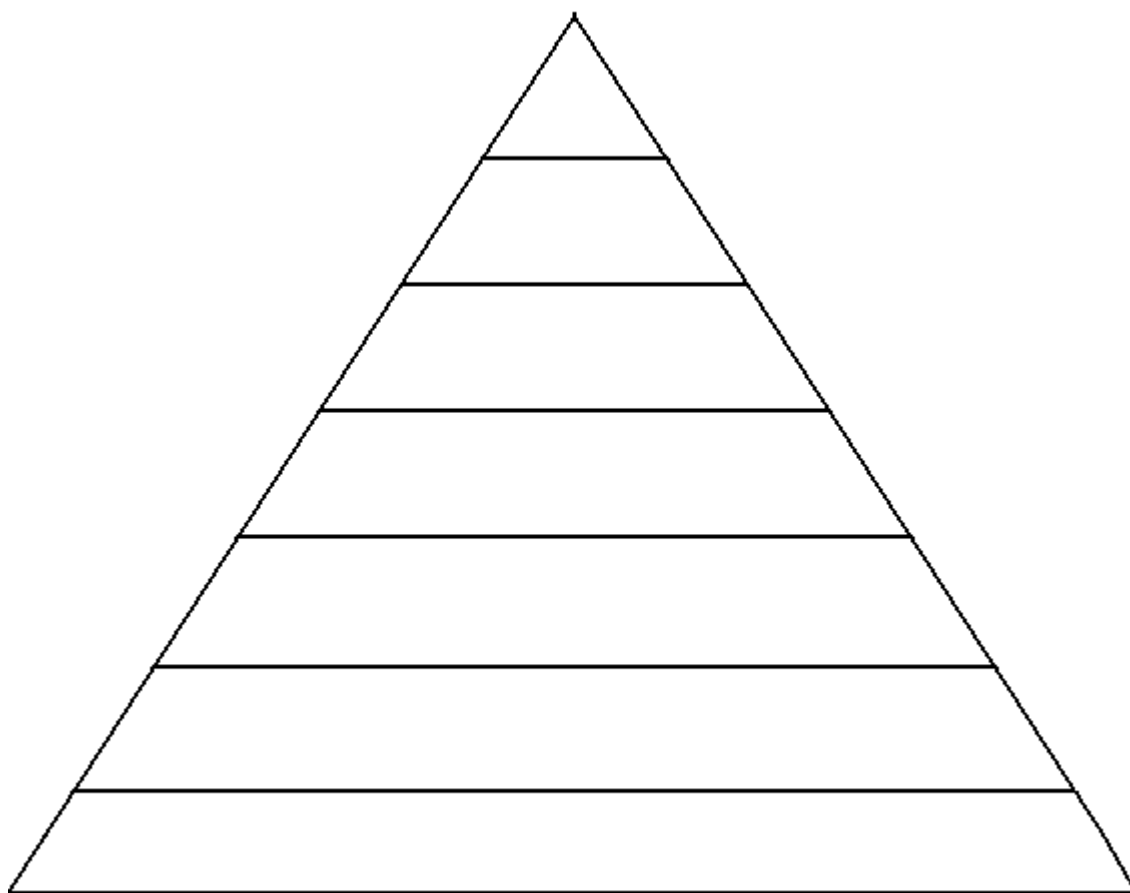
√	+	-

Filtr (cca 15 minut)

Při této aktivitě mohou žáci pracovat samostatně, nebo ve dvojici. Cílem je naučit žáky pracovat s textem, vyhledávat důležité informace a klíčová slova. Žáci si nakreslí do sešitu trychtýř, v sešitě A5 aspoň na půl stránky. Tento trychtýř má tu vlastnost, že se v něm zachytí důležitá slova. Úkolem žáků bude zapsat z určeného textu pět, deset, dvacet, nebo i více klíčových slov. Počet slov upravujeme podle délky a obtížnosti textu, podle potřeby, časové dispozice, individuálních potřeb žáků, aj. Text můžeme vybrat z podkapitoly Získané informace. Jakmile jsou žáci s činností hotoví, napíší svá slova do trychtýře na tabuli. Až se u tabule vystřídají všichni žáci, vybíráme z tabule základní informace.

Pyramida (cca 20 min)

Žáci pracují s textem, hledají hlavní myšlenky a důležité informace. Tyto informace vpisují žáci do pyramidy tak, že na vrcholku je hlavní myšlenka nebo informace a směrem k základně pyramidy zapisují sestupně detaily a méně důležité informace. K této činnosti můžeme využít kteroukoli část textu z podkapitoly Získané informace. Po ukončení aktivity pyramidu s žáky probereme a porovnáme pyramidy různých žáků, diskutujeme nad důležitostí vybraných informací, které žáci obtížněji identifikovali nebo měli problém s jejich pochopením. S žáky hovoříme o tom, proč je důležité poznat hlavní myšlenky a informace v textu.

Letadlo (cca 15 – 20 min.):

Otázky k textu můžeme využít i v aktivitě letadlo. Žáci jsou pasažéry v letadle, dají to najevo tím, že stojí nebo mají ruce na lavici. Učitel jim dává do dvojice otázky, kdo odpoví dřív a správně, zůstává v letadle. Kdo odpoví špatně nebo pozdě, je vyhozen z letadla. To dá žák najevo tím, že si sedne nebo dá ruce z lavice. Vyhrává poslední žák, který vydrží v letadle.

Obhajoba (cca 30 minut)

Žáci pracují samostatně, nebo ve skupinách maximálně po čtyřech žácích. Mají obhájit suvenýr na kartičce, vysvětlit: „proč jsem na světě“. Žáci promýšlejí obhajobu 5 – 10 minut, poté ji přednesou před ostatní třídou, kteří mohou obhajobu doplnit a rozhodují, zda suvenýr uspěl, či nikoli. Můžete obhajovat všechny předměty, které si mohou turisté v Karlových

Varech koupit jako suvenýr.

„Obyvatelé města Karlovy Vary se rozhodli, že mají ve městě již velké množství suvenýrů, proto je zruší a zachovají jich jen velmi malé množství. Vaším úkolem je obhájit vámi vylosovaný suvenýr a přesvědčit své spoluobčany, proč by zrovna váš suvenýr neměli zrušit.“

Karlovarské růže	Becherovka	Moser	Lázeňské oplatky
Český granát	Pohledy	Lázeňské pohárky	Turistické známky

Pravda nebo lež (cca 25 min)

Žáky rozdělíme do skupin po 4 žácích. Skupiny si mají v průběhu 10 minut připravit pravdivé a nepravdivé výroky. Ty by měly být promyšlené tak, aby ostatním skupinám dalo práci přijít na jejich pravdivost. Po uplynutí času přednesou své výroky ostatním skupinám, které určují ty pravdivé. Skupiny se postupně prostřídají. Na konci s žáky probereme, které výroky byly matoucí, těžko určitelné a lživé výroky uvedeme na pravou míru.

Je to pravda? (cca 20 min)

Učitel vypráví text, v kterém jsou úmyslné chyby. Žáci si zapisují nalezené chyby. Po ukončení vašeho vyprávění se žáci střídají v napravování chyb. Musí chybu označit a opravit, Případně říct, které informace se do textu zamotaly. Chyby jsou podtrženy a opraveny pod textem.

Becherovka je likér s velkým množstvím konzervačních látek, umělých barviv a emulgátorů. Vyrábí se z poděbradské vody, lihu, přírodního cukru, bylin a koření. Přidávaná směs koření a bylin je tajná a zná ji jen jeden člověk. Likér zraje několik měsíců v lahvích. V roce 1805 vymyslel Josef Becher společně s F. Hoffmannem recept Becherovky. Za zakladatele firmy je považována dcera Alfréda Bechera Hedda.

1. Becherovka je přírodním produktem bez konzervačních látek, atd.
2. karlovarské vody
3. recept znají jen čtyři lidé

4. zraje v sudech
5. Dr. Frodrigem
6. Jan Becher

Exkurze: (cca 3 vyučovací hodiny podle vzdálenosti školy od centra)

Muzeum Becherovky se nachází v ulici T. G. Masaryka v Karlových Varech nedaleko centrální zastávky městské hromadné dopravy Tržnice. Muzeum je otevřené denně od 9 do 17 hodin. Rezervace je možná na telefonu +420 359 578 143, emailem vstupenky@jan-becher.com, nebo přes internetovou stránku http://www.becherovka.cz/o_becherovce/.⁴¹

⁴¹ Becherovka [online] Česká republika [cit. 16. 6. 2010]. <http://www.becherovka.cz/o_becherovce/>

6.5 Výchovně vzdělávací projekt pro 9. ročník ZŠ

6.5.1 Název projektu:

Návštěvníci Karlových Varů

6.5.2 Doba trvání:

Střednědobý projekt

Vhodný do historického nebo výběrového semináře; můžeme jej také použít v rámci projektového dne / týdne

celková doba: 11 vyučovacích hodin

2 vyučovací hodiny na vytvoření plakátu

20 minut na vypracování otázek k textu

1,5 vyučovací hodiny na pracovní list

30 minut na práci s textem

5,5 vyučovací hodiny na aktivity

1 vyučovací hodina na diskuzi a vyhodnocení

6.5.3 Prostorová orientace:

Školní třída

6.5.4 Téma:

Významní lázeňští hosté

6.5.5 Pomůcky

čtvrťka (nejlépe A1); pastelky, fixy, vodové barvy, nebo tempery; lepidlo; pero, propisovací tužka; tužka, pravítko

6.5.6 Motivace:

1. Úvodní

- Tvořivá činnost
- Využití dřívějších poznatků
- Skupinová práce
- Práce s obrazovým a textovým materiálem

2. Průběžná

- chválení

3. Závěrečná

- Vystavení projektů a ohodnocení známkou
- Ohodnocení známkou
- Diskuse a obhájení svých názorů
- Vystavení projektů v areálu školy

6.5.7 Cíle

1. Vzdělávací

- Získají informace o významných návštěvnících Karlových Varů
- Zapamatují si nejvýznamnější karlovarské návštěvníky a jsou schopni je zařadit do století, ve kterém žili
- Uvede příklady významných Karlovarských návštěvníků, případně jejich děl.
- Seřadí nejznámější návštěvníky Karlových Varů podle století / let, kdy žily
- Přiřadí k nejznámějším spisovatelům, hudebníkům, básníkům, atd. názvy několika jejich děl
- Rozliší obory, kterým se návštěvníci věnují
- Vysvětlí pojem chronologická mapa
- Objasní, jakým způsobem se do chronologické mapy zapisuje

- Na příkladu demonstruje, jak se do chronologické mapy zapisuje
 - Navrhne a načrtne vlastní chronologickou mapu
 - Probuzení zájmu o historii
 - Probuzení zájmu o město Karlovy Vary a jeho historii
 - Orientuje se a pracuje s textovým materiálem
 - Orientuje se a pracuje s obrazovým materiálem
 - Je schopen samostatně vyhledat informace a materiály
 - Rozhodne, které informace jsou vhodné
 - Diskutuje nad výsledky své práce a práce spolužáků
 - Navrhne a naplánuje řešení zadaného úkolu
 - Použije získané znalosti při realizaci projektu
 - Obhájí své řešení zadaného úkolu
 - Dokáže ocenit a podpořit názory a nápady ostatních spolužáků
 - Argumenty podpoří své návrhy a názory
 - Obhájí své názory a je schopen oponovat ostatním spolužákům
 - Je schopen kriticky ohodnotit svou práci
 - Skupinově pracuje
 - Dovede zorganizovat svou práci
 - Rozvíjí svou komunikaci a slovní zásobu
 - Dovede zvolit odpovídající jazykový kód
 - Je schopen vhodným způsobem komunikovat
 - Rozvíjí výtvarné schopnosti a dovednosti
 - Rozvíjí estetické cítění
 - Rozvíjí orientaci v prostoru
- Rozvíjí tvořivost žáka

2. Výchovné

- Rozvoj spolupráce mezi žáky
- Utvzování kladných vztahů ve třídě
- Je schopen vyslechnout názory druhého člověka
- Akceptuje je
- Je schopen klidným způsobem diskutovat
- Ovládá své chování ve chvílích nesouhlasu
- Při diskusi a nesouhlasu se nechová agresivně
- Je schopen přijmout lepší, rozumnější nápad, názor
- Je schopen bez problémů pracovat ve skupině
- Je schopen spolupracovat

6.5.8 Klíčové kompetence

Kompetence k učení

- vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě,
- operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy,
- poznává smysl a cíl učení, má pozitivní vztah k učení, posoudí vlastní pokrok a určí překážky či problémy bránící učení, naplánuje si, jakým způsobem by mohl své učení zdokonalit, kriticky zhodnotí výsledky svého učení a diskutuje o nich.

Konkretizace: žáci řeší problémové úkoly, rozpoznají a naleznou problém, označí jeho příčiny, promyslí a navrhnou jeho řešení; žáci sami kladou problémové otázky a diskutují o nich; ve vhodné literatuře naleznou informace, které jim pomohou problém vyřešit; najdou společné znaky problémových úloh, které již řešili a které by jim mohli pomoci problém vyřešit, žák vyjádří svůj názor, obhájí svůj návrh řešení problému, přejímá za svoje činy odpovědnost, pracuje podle navrženého řešení; žáci

se účastní aktivit a úkolů při kterých hledají, řeší, vyslovují závěry, atd..

Kompetence k řešení problémů

- vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu k tomu vlastního úsudku a zkušeností,
- vyhledává informace vhodné k řešení problému, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky, využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému,
- samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení, užívá při řešení problémů logické, matematické a empirické postupy,
- ověřuje prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problémů,
- kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů hodnotí.

Konkretizace: žáci řeší problémové úkoly, rozpoznají a naleznou problém, označí jeho příčiny, promyslí a navrhnou jeho řešení; žáci sami kladou problémové otázky a diskutují o nich; ve vhodné literatuře naleznou informace, které jim pomohou problém vyřešit; najdou společné znaky problémových úloh, které již řešili a které by jim mohli pomoci problém vyřešit; žák vyjádří svůj názor, obhájí svůj návrh řešení problému, přejímá za svoje činy odpovědnost, pracuje podle navrženého řešení; žáci se účastní aktivit a úkolů při kterých hledají, řeší, vyslovují závěry, atd.;

Kompetence komunikativní

- formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu,
- naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhájí svůj názor a vhodně argumentuje,
- rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů, běžně užívaných gest, zvuků a jiných informačních a komunikačních prostředků, přemýšlí o nich, reaguje

na ně a tvořivě je využívá ke svému rozvoji a aktivnímu zapojení do společenského dění,

- využívá získané komunikační dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi.

Konkretizace: Žáci se účastní aktivit a činností, které rozvíjejí jejich jazykové a komunikační dovednosti; žák obhájí své názory logicky, výstižně, souvisle, promyšleně a volí vhodný způsob komunikace, rozšiřuje svou slovní zásobu; žáci znají pravidla diskuse a dodržují je, naslouchají ostatním, neskáčou do řeči, na nesouhlas či napomenutí reagují neagresivně, dodržují pravidla komunikace i slušného chování, respektují názory ostatních; žáci pracují s textem, mapou, obrazovým materiálem, orientují se v nich a s jejich pomocí odpovídají na otázky; žáci se učí spolupracovat, vytvářejí kladné vztahy mezi sebou; žáci volí vhodné jazykové prostředky k rozmluvě se spolužáky a s dospělými; prezentují svou tvorbu, názory, myšlenky; žáci využívají moderní informační technologie, pracují např. s internetem, textovými editory, prezentacemi, znají pravidla bezpečného internetu, jsou seznámeni s pravidly autorského zákona a uvádějí své zdroje.

Učitel se snaží o vytvoření kladného a přátelského prostředí, ve kterém se žáci nebudou bát a stydět pracovat, odpovídat na otázky, navrhnout řešení, diskutovat, aj..

Kompetence sociální a personální

- účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce,
- podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevňování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá,
- přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají.

Konkretizace: žáci spolupracují ve skupině, organizují svou práci, stanovují si pravidla chování a práce v průběhu projektu; vytváří pozitivní atmosféru ve skupině, jednají mezi sebou klidně, neagresivně, naslouchají svým názorům, žáci si navzájem

pomáhají; žáci komunikují s žáky a dospělými nepracujícími na projektu, kterých se ptají v rámci ankety, dotazníku nebo rozhovoru.

Žáci porozumí chování, názorům, postojům, činům ostatních spolužáků, významných osobností, ale i literárních postav; jsou schopni se na některé události podívat očima jiné osoby a vyjádřit jeho názory a postoje, objasní příčiny chování vybraných osob a důsledky, které toto chování mělo; rozvíjí svoji schopnost empatie.

Kompetence občanské

- respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost, aktivně se zapojuje do kulturního dění a sportovních aktivit,

Konkretizace: žáci poznávají a pracují s kopiemi historických obrazů a textů, učí se o kultuře v lázních ve vybraných historických epochách, seznamují se s vybranými tématy české historie a kultury, učí se jí ocenit a chránit; seznamují se s životem lidí ve vybraných epochách prostřednictvím literárních, hudebních a výtvarných děl; poznávají příčiny a důsledky historických událostí, seznamují se s dílem a životem významných českých a světových osobností a jejich přínosem pro kulturu, historii a Karlovy Vary

Kompetence pracovní

- používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky.

Konkretizace: žáci bezpečně pracují s nástroji potřebnými k vytvoření např. plakátu; žáci pracují s textovým a tabulkovým editorem, který je ve škole k dispozici; umí pracovat s internetovým vyhledávačem, aktivně vyhledávají informace a obrazový materiál; vytváří tabulky a grafy v textovém editoru; účastní se všech vybraných aktivit.

6.5.9 Průřezová témata

Osobnostní a sociální výchova

Osobnostní rozvoj

- Rozvoj schopností poznávání – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovednosti zapamatování, řešení problémů; dovednosti pro učení a studium,
- Kreativita – cvičení pro rozvoj základních rysů kreativity (pružnosti nápadů, originality, schopnosti vidět věci jinak, citlivosti, schopnosti „dotahovat“ nápady do reality), tvořivost v mezilidských vztazích.

Konkretizace: žáci jsou nuceni se na práci nad projektem a úkoly soustředit; v průběhu vlastní práce si lépe zapamatují důležité informace; řeší problémy vzniklé s vypracováním projektu a úkolů; tyto problémy jsou nuceni řešit ve skupině, čímž se rozvíjí jejich schopnost komunikace a spolupráce s ostatními spolužáky, zadané úkoly řeší kreativně, originálně a nápavitě; pro správné splnění projektu a úkolů žáci potřebují dokončit jim zadanou činnost.

Sociální rozvoj

- Mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy; chování podporující dobré vztahy, empatie a pohled na svět očima druhého, respektování, podpora, pomoc,
- Komunikace – dovednosti pro sdělování verbální i neverbální (technika řeči, výraz řeči, cvičení v neverbálním sdělování); specifické komunikační dovednosti (monologické formy – vstup do tématu „rétorika“); dialog (vedení dialogu, jeho pravidla a řízení, typy dialogů); komunikace v různých situacích (informování, odmítání, omluva, pozdrav, prosba, přesvědčování, řešení konfliktů, vyjednávání, vysvětlování, žádost, apod.),
- Kooperace a kompetice – rozvoj individuálních dovedností pro kooperaci (seberegulace v situaci nesouhlasu, odporu apod., dovednost odstoupit od vlastního nápadu, dovednost navazovat na druhé a rozvíjet vlastní linku jejich myšlenky, pozitivní myšlení apod.); rozvoj sociálních dovedností pro kooperaci (jasná a respektující komunikace, řešení konfliktů, podřízení se,

vedení a organizování práce skupiny); rozvoj individuálních a sociálních dovedností pro etické zvládání situací soutěže, konkurence.

Konkretizace: Učitel se snaží ve třídě vytvořit pozitivní a příjemné klima, ve kterém se žáci nebudou bát pracovat, odpovídat na otázky a diskutovat. Žáci na projektu pracují ve skupině, je tedy nutné, aby byli schopni: komunikovat mezi sebou, sdělovat informace, respektovat ostatní spolužáky, navrhnout, vysvětlit a obhájit svůj nápad na řešení, diskutovat nad návrhy, neagresivně řešit konflikty vzniklé při řešení různých problémů, požádat o pomoc spolužáky i učitele, rozdělit si práci tak, aby na ní pracovali všichni členové skupiny, seberegulovat své pocity a činnost při nesouhlasu s vítězným nápadem, řešením, zvoleným vedoucím skupiny, vést skupinu, zorganizovat si časové rozmezí dané práce, vyrovnat se se zátěží vyplývající z konkurence, atd. Žáci přemýšlí nad příčinami a důsledky činů literárních postav i historických osobností, poznávají, proč vybraná osobnost jednala daným způsobem, vcítí se do myšlenek, názorů a postojů vybrané osoby a vysvětlí vybranou událost z jejího pohledu; porovnávají život v dnešní a dřívější době.

Morální rozvoj

- Řešení problémů a rozhodovací dovednosti – dovednosti pro řešení problémů a rozhodování z hlediska různých typů problémů a sociálních rolí, problémy v mezilidských vztazích, zvládání učebních problémů vázaných na látku předmětů, problémy v seberegulaci.

Konkretizace: žáci rozpoznají problémovou úlohu, vyhledají vhodné informace a navrhnou způsob řešení, v aktivitě Horká židle se vžívají do jiných rolí, vysvětlí postoje, názory a myšlenky vybrané osoby, vysvětlí příčiny a důsledky vybraných událostí z pohledu vybrané literární, historické, aj. osobnosti; žáci neagresivně řeší problémy v mezilidských vztazích vzniklé v různých situacích v průběhu projektu, např. nesouhlas s navrženým řešením, nesplnění zadaného úkolu členem skupiny.

Mediální výchova

- Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení – rozlišování zábavných („bulvárních“) prvků ve sdělení od informativních a společensky významných; hledání rozdílu mezi informativním, zábavným a reklamním sdělením; identifikování základních orientačních prvků v textu,
- Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality – různé typy sdělení, jejich rozlišování a jejich funkce; identifikace společensky významných hodnot v textu, prvky signalizující hodnotu, o kterou se sdělení opírá.

Konkretizace: žáci vyhledají vhodné prameny a informace k vypracování projektu a úkolů, jsou schopni rozeznat historický, odborný, beletristický a reklamní text od textu bulvárního a podle toho s ním zacházet; rozpoznají reklamní plakát, jsou schopni s ním pracovat a vytvořit jej; v textu vyhledávají klíčová slova, hlavní myšlenky a nejdůležitější informace, pracují s nimi, zapamatují si je a využijí ke splnění projektu a úkolů.

Žáci ke své práci využívají výpočetní techniku a interaktivní tabuli, umí pracovat s textovým a tabulkovým editorem, vytvářejí prezentace; na internetu odliší vhodné a důvěryhodné informace, které mohou použít v projektu.

6.5.10 Činnosti v jednotlivých předmětech

Dějepis

Žáci se pomocí vybraných aktivit seznámí s tématem projektu. Zjistí, které otázky a problémy s projektem související by je zajímaly. Tyto otázky zpracují do dotazníku, či ankety pro spolužáky nebo širší veřejnost (rodiče). Výsledky svého šetření vyjádří pomocí grafu, tabulky, nebo přehledu.

Skupiny žáků vytvoří chronologickou mapu, která bude zobrazovat 18 – 20. století. Na chronologickou linku vpiší vybrané karlovarské návštěvníky, dobu jejich návštěvy, základní životní údaje a vlepí, nebo nakreslí jejich portrét. Návštěvníky si mohou vybrat z poskytnutého seznamu karlovarských návštěvníků. Obrázky si žáci donesou sami, některé jim poskytne učitel. Skupiny mohou v projektu zdůraznit, čím se návštěvník proslavil, nebo zda vykonal něco důležitého pro Karlovy Vary.

Žák se účastní všech vybraných aktivit.

Český jazyk

Žák je schopen zvolit odpovídající jazykový kód a dovede vhodně prezentovat svůj projekt.

Má dostatečné komunikační schopnosti a dovednosti.

Zná gramatické jevy a umí je používat.

Získá informace o významných představitelích české a světové literatury, kteří navštívili Karlovy Vary.

Přečte si ukázky některých významných děl.

Hudební výchova

Žáci se seznámí s vývojem hudby a poslechnou si ukázky autorů, kteří navštívili Karlovy Vary. Poznají hudební žánry. Porovnají hudební ukázky jednotlivých slohů.

Žáci se seznámí se vznikem filmu a jeho vývojem. Porovnají první a dnešní filmy a jejich možnosti. Podívají se na některý film Miloše Formana.

Občanská výchova

Vyjmenují některé významné filozofy.

Získají informace o životě významných filozofů.

Pochopí myšlenky některých filozofů.

6.5.11 Struktura projektu

1. Identifikace problému

Žáci se pomocí úvodních a motivačních aktivit seznamují s problémem.

V této části projektu je možné využít těchto aktivit: Přímka postojů, Bingo, Pexeso a volné psaní. (viz. podkapitola Aktivity)

2. Analýza problému

Žáci zjišťují, z kterých hledisek je možné téma karlovarských návštěvníků zkoumat.

V této části využijeme např. brainstorming, myšlenkovou mapu a sněhovou kouli.

3. Hledání jádra problému

Žáci konkretizují oblasti zkoumání, vyjadřují, co by je zajímalo jako oblast zkoumání.

4. Stanovení hypotéz

Skupiny si vybírají téma a stanovují hypotézu. Formulují svou představu o výsledku zkoumání.

Témata: Kteří světoví návštěvníci Karlových Varů z 18. až 20. století jsou v podvědomí obyvatel nejznámější. Kteří čeští návštěvníci Karlových Varů z 18. až 20. století jsou v podvědomí obyvatel nejznámější. Čím se návštěvníci Karlových Varů z 18. až 20. století zabývali a kolik obyvatel zná jejich dílo, úlohu v dějinách, atd.

5. Ověřování hypotéz

Žáci formulují otázky k vybranému tématu. V terénu (v rodině, ve škole, mezi kamarády) zjistí odpovědi a vytvoří přehled, žebříček, nebo graf odpovědí.

Žáci pracují s textem a obrazovým materiálem, odpovídají na otázky, viz podkapitoly Získané informace, Otázky k vypracování, Co jste si zapamatovali, Práce s textem.

Žáci vytvoří chronologickou mapu, která bude zobrazovat 18 až 20. století. Na chronologickou linku vpíší vybrané karlovarské návštěvníky, dobu jejich návštěvy, základní životní údaje a vlepí, nebo nakreslí jejich portrét.

Žáci se účastní vybraných aktivit z podkapitoly Aktivity, např. Letadlo, Pravda nebo lež, Volební kampaň, Kdo jsem? Horká židle, Myslím si ..., Kdo bych byl, kdyby ..., Kvarteto, Obhajoba a Detektivové

6. Hodnocení

- Žáci prezentují výsledky svého výzkumu, své grafy, žebříčky, aj.
- Žáci představí své chronologické mapy, porovnají je a vysvětlí své závěry.
- Žáci hodnotí sami sebe i práci ostatních skupin.
- Žák vyplní tabulku, ve které se zamyslí, co se mu dařilo, co se nepovedlo, co je nutné zlepšit, jak může svou činnost zlepšit, co jej bavilo a nudilo.

PODAŘILO SE MI	NEPODAŘILO SE, JE NUTNÉ ZLEPŠIT	CO PRO ZLEPŠENÍ UDĚLÁM	CO MĚ BAVILO	CO MĚ NUDILO

- Žáci odevzdají vypracované úkoly.
- Práci žáků ohodnotíme známkou.
- Práce vystavíme v areálu školy, pokud je to možné třeba i v knihovně nebo v jiných veřejných prostorech.

6.5.11.1 *Získané informace*

V této kapitole jsou informace, které můžeme dát žákům jako základní text k vypracování úkolů. Žáci mají za úkol si podklady k projektu vyhledat sami, přesto si někteří žáci nic nepřinesou, protože na projekt zapomenou, nebo se jim nechce nic dělat. V této situaci může učitel využít text této kapitoly a dát ji žákům jako podklady pro práci.

Období návštěvy	Návštěvník	Společenské postavení	Umělecké dílo
1705, 1712 a 1717	August II.	polský král a saský kurfiřt	
1708	Friedrich I.	pruský král	
1711 a 1712	Petr Veliký	ruský car	
1712	G. W. Leibniz	německý filosof	
1718 a 1720	J. S. Bach	německý hudební skladatel	
1721 a 1732	Marie Terezie	rakouská císařovna	
1732	Evžen Savojský	rakouský princ	
1732	Karel VI.	rakouský císař	
1763	Ch. F. Gellert	německý spisovatel	
1763	G. E. Laudon	rakouský polní maršál	
1766	Josef II.	rakouský císař	
1768	Orlov - Česmský	ruský generál	
1785	G. Casanova	italský literát	
1785 - 1823 (13 pobytů)	J. W. Goethe	německý básník	Faust, Utrpení mladého Werthera
1786	J. G. Herder	německý filosof	
1791	Friedrich Schiller	německý básník	Loupežníci, Vilém Tell
1799	F. Gilly	německý architekt	
19. století			
1810	Maria Ludovica	rakouská císařovna	
1810, 1811 a 1813	T. Körner	německý básník	
1810	K. Sternberg	český učenec	
1812	L. v. Beethoven	německý hudební skladatel	
1812	František I.	rakouský císař	
1812	Marie Louisa	francouzská císařovna	
1816	G. L. Blücher	pruský polní maršál	
1817	A. von Arnim	německý spisovatel	
1818	A. Catalani	italská pěvkyně	
1818	J. Dobrovský	český učenec	Dějiny českého jazyka a literatury
1819	K. L. V. Metternich	rakouský kancléř	
1819	J. Kollár	český básník	Slávy dcera
1821	K. N. Baťuškov	ruský básník	
1822	J. Berzelius	švédský chemik	
1828	N. Paganini	italský houslista	
1829	A. Mickiewicz	polský básník	Tryzny, Konrád Wallenrod
1832 a 1833	R. Chateaubriand	francouzský spisovatel	Atala, Mučedníci

Období návštěvy	Návštěvník	Společenské postavení	Umělecké dílo
1835	R. Wagner	německý hudební skladatel	Bludný Holanďan, Prsten Nibelungů
1835	F. Chopin	polský hudební skladatel	
1836	J. K. Tyl	český spisovatel	Fidlovačka aneb Žádný hněv a žádná rvačka
1837	J. Jungmann	český učenec	
1844	W. A. Mozart	rakouský hudební skladatel	Don Giovanni;
1845	N. V. Gogol	ruský spisovatel	Revizor, Mrtvé duše
1849	K. H. Borovský	český novinář a spisovatel	Obrazy z Rus, Tyrolské elegie,
1849	F. Palacký	český historik a politik	Dějiny národa českého v Čechách i v Moravě
1852	Otto I.	řecký král	
1853	F. Liszt	maďarský hudební skladatel	
1853	J. Barrande	francouzský vědec	
1862	J. E. Purkyně	český vědec	
1863	Otto von Bismarck	německý kancléř	
1864 a 1904	František Josef I.	rakouský císař	
1865	A. Stifter	rakouský spisovatel	
1869	Vilém I.	pruský král	
1869	J. Arány	maďarský básník	
1871	Don Pedro II.	brazilský císař	
1872	Jan Neruda	český spisovatel	Hřbitovní kvítí, Knihy veršů
1874, 1875 a 1876	K. Marx	německý filosof	
1874	I. S. Turgenev	ruský spisovatel	Snídaně u maršála šlechty, Otcové a děti
1879 - 1895	Antonín Dvořák	český hudební skladatel	Rusalka, Čert a Káča
1881	H. Schliemann	německý archeolog	
1887	E. Grieg	norský hudební skladatel	
1887, 1911, 1912, 1914 a 1915	Sigmund Freud	rakouský psycholog	
1888	E. Holub	český cestovatel	
1891	Albert Saský	saský král	
1896	J. Brahms	německý hudební skladatel	
1898	T. Fontane	německý spisovatel	
20. století			
1902	Muzzafer Edin	perský šáh	
1904	Ema Destinová	česká pěvkyně	

Období návštěvy	Návštěvník	Společenské postavení	Umělecké dílo
1907	Eduard VII.	anglický král	
1913	Leoš Janáček	český hudební skladatel	Šárka, Její pastorkyňa
1916	Franz Kafka	český spisovatel	Proměna
1918	K. Atatürk	turecký státník	
1922	Alfons Mucha	český malíř	divadelní plakáty
1923 - 1932	Tomáš Garrigue Masaryk	prezident ČSR	
1926	R. Strauss	rakouský hudební skladatel	
1926	M. Pickfordová	americká herečka	
1926	D. Fairbanks	americký herec	
1927	I. P. Pavlov	ruský fyziolog	
1930	F. Móra	maďarský spisovatel	
1932-1935	Karel Čapek	český spisovatel	Matka, Věc Makropulos, Krakatit, Válka s mloky, R.U.R.
1933	G. A. von Mannerheim	finský generál a státník	
1936 a 1946	E. E. Kisch	český novinář a spisovatel	Pražské obrázky, Temnou Prahou
1936	A. Tolstoj	ruský spisovatel	Vojna a mír, Anna Karenina
1938	A. Hitler	německý diktátor	
1946	I. S. Koněv	ruský maršál	
1947	Edvard Beneš	prezident ČSR	
1947	R. Hayworthová	americká herečka	
1955	A. Chačaturjan	arménský hudební skladatel	Šavlový tanec
1958	A. Zweig	německý spisovatel	Spor o seržanta Grišu
1958	N. Hikmet	turecký básník	Město, jež ztratilo hlas, Mona Lisa a Si-Ya-U
1959	Hailé Sellasie	etiopský císař	
1961	D. F. Oistrach	ruský houslista	
1963	Ch. Barber	anglický jazzový hudebník	
1963	L. Chiron	francouzský automobilový závodník	
1964	C. Cardinalová	italská herečka	
1966	J. A. Gagarin	ruský kosmonaut	
1967	L. Brežněv	ruský státník	
1968	P. Brice	francouzský herec	
1968	A. N. Kosygin	ruský státník	
1969	B. Polevoj	ruský spisovatel	
1970	Henry Fonda	americký herec	

Období návštěvy	Návštěvník	Společenské postavení	Umělecké dílo
1974	J. Aldridge	anglický spisovatel	
1984	J. P. d. Cuellar	generální tajemník OSN	
1985	G. Bécaud	francouzský zpěvák	
1987	Juan Carlos I.	španělský král	
1988	Ch. Sartzetakis	řecký prezident	
1988	B. Bertolucci	italský filmový režisér	film Poslední tango v Paříži
1990 - 2007	Václav Havel	prezident ČR	Zahradní slavnost. Audience
1992	Miloš Forman	česko-americký režisér	Lásky jedné plavovlásky, Amadeus
1994	J. de Luxemburg	velkovévoda lucemburský	
1994	V. Finnbogadottir	islandská prezidentka	
1994	Max von Sydow	švédský herec	
1994	Suarez	portugalský prezident	
1995	G. Lollobrigida	italská filmová herečka	
1995	M. York	americký herec	
1996	Sayako	japonská princezna	
1996	Shankar Dayal Sharma	indický prezident	
1996	G. Peck	americký herec	
1996	P. Richard	francouzský herec	
1997	Harald V.	norský král	
1998	Michael Douglas	americký herec	
1999	Woody Harelson	herec	
1999	Dolores Chaplinová	herečka	

6.5.11.1.1 Otázky k vypracování:

Proč jste si vybrali tyto osobnosti?

Které významné osobnosti navštívily Karlovy Vary?

Čím se tyto osobnosti proslavily?

Kterí významní panovníci mezi nimi byli?

Panovníci kterých zemí navštívili Karlovy Vary?

Kterí hudebníci / malíři / herci / básníci / filosofové /aj. navštívili Karlovy Vary?

Které návštěvníky považujete za nejdůležitější a proč?

Jak se v historii počítá čas?

Které roky zahrnuje 18. století?

Vysvětlete pojem: chronologická mapa.

6.5.11.2 Co jste si zapamatovali?

Uveďte, čím byly tyto osobnosti:

Petr Veliký

I. P. Pavlov

Marie Terezie

Sigmund Freud

J. W. Goethe

Marie Louisa

Miloš Forman

Maria Ludovica

Václav Havel

Evžen Savojský

A. Tolstoj

G. E. Laudon

Edvard Beneš

G.Casanova

Tomáš Garrigue Masaryk

N. V. Gogol

Doplňte tabulku:

Osobnost	Dílo	Národnost
	Film Amadeus	
	Slávy dcera	
Václav Havel		
R. Wagner		
	Spor o seržanta Grišu	německá
	Rusalka	
	Loupežníci, Vilém Tell	
Alfons Mucha		
	Její pastorkyňa	
W. A. Mozart		
	Proměna	
K. H. Borovský		
	Matka, Věc Makropulos,	
J. K. Tyl		
K. H. Borovský		
	Utrpení mladého Werthera	
R. Chateaubriand		
	Hřbitovní kvítí	
N. V. Gogol		
	Válka s mloky, R. U. R	
	Šavlový tanec	

Urči, která z tvrzení jsou pravdivá:

Fridrich I. byl ruský král.	ANO	NE
K. L. V. Metternich byl rakouský kancléř.	ANO	NE
Významným polským spisovatelem byl N. Paganini.	ANO	NE
Mezi italské spisovatele patřil F. Chopin.	ANO	NE
Karlovy Vary navštívil český spisovatel Emil Holub.	ANO	NE
Marie Terezie vydala Toleranční patent.	ANO	NE
Návštěvníci byla i česká operní pěvkyně Ema Destinová.	ANO	NE
Režisér Miloš Forman natočil film Ostře sledované vlaky.	ANO	NE

V pěticích přeškrtněte pojem, který do skupiny nepatří. Vysvětlete proč.

1. August II, Marie Terezie, Josef II., Friedrich I., Haile Sellasie
2. Slávy dcera, Fidlovačka aneb žádný hněv a žádná rvačka, Revizor, Hřbitovní kvítí, Zahradní slavnost
3. H. Shliemann, J. W. Goethe, Friedrich Schiller, J. Arány, N. Hikmet
4. Václav Havel, Edvard Beneš, J. Brams, A. Hitler, Ch. Sartzetakis
5. Prsten Nibelungů, Don Giovanni, Rusalka, Atala, Její pastorkyňa

Výsledky:

1. Evropští panovníci 18. století; Haile Sellasie – 20. století, panovník Etiopie
2. česká literární díla; Revizor – N. V. Gogol, Rusko
3. básníci; H. Schliemann – archeolog
4. prezidenti / vládci 20. století; J. Brams – německý hudební skladatel, 19. století
5. hudební díla; Atala – literární dílo, R. Chateaubriand

Opravte chyby:

Mezi spisovateli, kteří navštívili Karlovy Vary, byli např. Johann Sebastian Bach, Karel Havlíček Borovský, K. L. V. Metternich a Ferenc Liszt. Návštěvníkem byl i známý ruský skladatel G. Casanova. Karel Havlíček Borovský napsal Tyrolské elegie, Král Ládra, Povídky malostranské a Křest svatého Vladimíra. Karel Havel byl prezidentem České republiky a je autorem knih Audience, Zahradní slavnost a Parsifal. Paličovu dceru napsala C. Cardinalová.

K následujícím dvěma ukázkám přiřaďte autora a název:

1. *„V kamnech praská, dědek každou chvíli
zvadlé ruce sobě zahřívá,
kolo vrčí, syn si s prací pílí,
nádobu si z dřeva vyrývá.*

*Kolečko si divnou píseň šumí,
vnoučeti se očka kmitají -
„Hlele, co náš táta všechno umí,
jak mu tříšťky z rukou lítají!*

*Dřevo ukradl jsi v panském lese -
komu děláš z něho koryto?“
„Dědovi; - již se mu ruka třese,
nádobí už všechno rozbito.“*

*„Nauč mne to!“ - „Vida toho kluka,
nač by tvá to ruka uměla?!“
„Až se tobě třásti bude ruka,
koryto ti synek udělá!“*

*V kamnech praská, dědek shrben pláče,
zvadlé ruce syn mu zulíbá,
kolo mlčí, vnouče kolem skáče -
„Táto, proč se kolo nehýbá?“ “⁴³*

43 SOUKAL, J.: *Čítanka pro 7. ročník základní školy*, Praha 1998, s 42.

2. *Jehly, špičky, sochory a kůly*

stesal,

skoval,

zostřil

sebral

kvůli

vojně s hloupostí a zlobou

místo šavel

*Borovský Havel.*⁴⁴

Odpovězte na otázky k výše uvedeným ukázkám:

- ukázka č. 1

Který předmět táta vyrábí?

Z jakého důvodu jej vyrábí?

Co tátu přimělo změnit názor?

Jaké ponaučení může z ukázky plynout?

Podtrhněte rýmy

- ukázka č. 2

Co autor míní pojmy: jehly špičky, sochory a kůly? Co tím myslí ve skutečnosti?

Proti čemu/ komu autor bojoval?

Jaký byl autorův osud?

Vysvětlete pojem epigramy.

Zjistěte, zda jsou v Karlových Varech pomníky významných návštěvníků. Kde se tyto pomníky v Karlových Varech nacházejí?

Napište: „Kým bych byl, kdybych byl spisovatel, který navštívil Karlovy Vary.“ Vysvětlete proč.

⁴⁴ SOUKAL, J.: Čítanka pro 8. ročník základní školy, Praha, 2005, s 67.

Spojte osobnost se správnou informací:

1. Marie Terezie	• první prezident Československé republiky
2. Leoš Janáček	• vydání Tolerančního patentu
3. Josef Kajetán Tyl	• opera Její pastorkyňa
4. Johan Sebastian Bach	• opera Don Giovanni
5. Edvard Beneš	• polský spisovatel; román Tryzny
6. Adam Mickiewicz	• autor díla, ze kterého pochází hymna ČR
7. Josef II	• rakouská císařovna
8. Wolfgang Amadeus Mozart	• autor klávesové skladby fuga h-moll
9. Tomáš Garrigue Masaryk	• druhý československý prezident

Odpovězte na otázky:

Vysvětlete:

absolutismus

reforma

Kdy a kdo vydal Pragmatickou sankci?

Z jakého důvodu byla Pragmatická sankce vydána?

Co Pragmatická sankce ustanovovala?

Jaké problémy řešila Marie Terezie po svém nástupu na trůn?

Jak tyto problémy spojené s uznáním Pragmatické sankce vyřešila?

Jak se jmenoval syn Marie Terezie, který nastoupil po její smrti na trůn?

Které reformy zavedl?

Kdy byl vydán Toleranční patent a co obsahoval?

Vysvětlete pojem poddaný.

Jaké povinnosti měl poddaný vůči vrchnosti?

Co poddaným umožňoval patent o zrušení nevolnictví?

Jste novinářem významných karlovarských novin a máte za úkol napsat článek s významným návštěvníkem Karlových Varů. Důležitým bodem článku je i rozhovor.

Do tabulky doplň ke každé zemi osobnost příslušné národnosti. Zkus si vzpomenout na co nejvíce osobností.

Rusko	
Polsko	
Čechy	
Rakousko	
Německo	
Itálie	
Anglie	
Skandinávie	
Ostatní	

K českým osobnostem napiš názvy jejich nejznámějších děl:

Josef Dobrovský -

Josef Kajetán Tyl -

Antonín Dvořák -

Karel Čapek -

Jan Neruda -

Karel Havlíček Borovský -

Leoš Janáček -

Václav Havel -
Franz Kafka -
Jan Kollár -

6.5.11.3 Práce s textem:

„Dějství III.

ŽENSKÝ HLAS V AMPLIONU

Slyšte, slyšte, slyšte! Voláme všechny muže do zbraně. Voláme všechny muže. Na nás už nezáleží. Už nebojujeme za sebe, ale za zem svých otců a dětí. Ve jménu mrtvých i budoucích, voláme do zbraně celý národ!

MATKA

Ne, Toni nepůjde. Já ti ho nedám!

MUŽSKÝ HLAS V AMPLIONU

Haló, haló! Hlavní stan hlásí: Při ranním náletu nepřátel bylo zničeno město Villamedia. O život přišlo před osm set civilních osob, z toho většina žen a dětí ...

TONI

Slyšíš, mami?

MUŽSKÝ HLAS V AMPLIONU

Letecká puma zasáhla nemocnici, kde zahynulo šedesát nemocných. Město Villamedia hoří.

TONI

Maminko, prosím tě -

ŽENSKÝ HLAS V AMPLIONU

Slyšte, slyšte, slyšte! Voláme k amplionu celý svět! Voláme lidi! Nepřátelská letadla napadla dnes ráno vesnici Borgo a svrhla pumy na obecnou školu. Do prchajících střílela ze strojních pušek. Osmdesát dětí bylo raněno. Devatenáct dětí postříleno. Tricet pět dětí bylo výbuchem ... roztrháno.

MATKA

Co říkáš? Děti? Copak někdo zabíjí děti?

TONI (hledá na mapě)

Kde to je ... kde to je

MATKA (stojí jako zkamenělá)

Děti! Malé, usmrkané děti!

Ticho.

MATKA (strhne ze stěny pušku a podává jí oběma rukama TONIMU)

(S velkým gestem) Jdi! “⁴⁵

Otázky k textu:

- Které postavy vystupují v ukázce?
- Co se v ukázce odehrává?
- Vysvětlíte slovo puma.
- Vysvětlíte slovo amplion.
- Které informace hlásí hlasy v amplionu?
- Pojmenujte a vysvětlíte důvody lidí, kteří jdou bojovat do války.
- Proč nechce matka Toniho pustit do války?
- Proč jej na konci úryvku pošle do války?
- Popište důsledky války.
- Dotýkají se války i civilního obyvatelstva?
- Vysvětlí jak.
- Z kterého díla je tento úryvek?
- Kdo je jeho autorem?
- V které době toto dílo vzniklo?
- Na kterou událost dílo reagovalo?
- Jak mohou umělci reagovat na politické a společenské události?
- Kteří další autoři reagovali na současné dění?
- Dotkla se 2. světová válka i Karlových Varů?

⁴⁵ ČAPEK, K.: *Matka*, Praha, 1954.

- Která národnost v Karlových Varech za 2. světové války převládala?
- Ke kterému území byly Karlovy Vary připojeny?
- Znáte některého karlovarského rodáka, který měl významné postavení v Protektorátu Čechy a Morava?
- Jak se tato osoba jmenuje?
- Karlovy Vary osvobodila vojska těchto států:

6.5.11.4 Aktivita

Přímka postojů (cca 20 minut)

Žáci si ve třídě představí pomyslnou přímku. Na jednom konci této přímky je ano, na druhém ne a uprostřed nevím/nejsem si jistý. Čím blíž jsou u konce, tím víc jsou přesvědčeni o svém ano/ne. Žáci odpovídají na učitelovi otázky tím, že se po přímce přesouvají. Po otázce se učitel zeptá několika žáků, proč si stoupli na toto místo. Je možné vést i krátkou diskusi. Tvrzení si připravuje učitel předem podle cíle, kterého chce dosáhnout.

Možná tvrzení:

Byl jsem někdy v jiných lázních než v Karlových Varech.

Chodím do lázeňské části Karlových Varů.

Zúčastňuji se kulturních akcí města Karlovy Vary.

Vím, jak se mám na kulturních akcích chovat.

Vím, jak se má chovat lázeňský host.

Vím, co znamená pojem etiketa.

Řídím se některými zásadami etikety.

Vím, která pravidla dodržovali lázeňští hosté v dřívějších dobách.

Chtěl bych být lázeňským hostem např. počátkem 20. století.

Znám některého z návštěvníků z období 18. až 20. století.

Znám některé světové návštěvníky Karlových Varů z období 18 až 20. století.

Znám významného českého návštěvníka z období 18. až 20. století.

Bingo (cca 20 min)

Žáci si nakreslí na papír čtverec o 4 x 4 čtverečky (můžete použít i níže vytvořenou předlohu). Napište na tabuli 20 pojmů, ze kterých si žáci 16 vyberou a zapíší si je do čtverečků. Říkejte vysvětlení pojmů v libovolném pořadí. Žáci si křížkují již definované pojmy a snaží se vytvořit linii. Ti, kteří zakřížkují slova v linii, zakřičí BINGO! Hra pokračuje, dokud některý žák nemá zakřížkovaný celý arch. Na konci hry si zopakujeme problematické pojmy.

BINGO

Možné pojmy s definicemi

- Petr Veliký: ruský car
- G. E. Laudon: rakouský polní maršál
- Ludwig van Beethoven: německý hudební skladatel
- Marie Luisa: francouzská císařovna
- J. Dobrovský: český učenec; Dějiny českého jazyka a literatury
- K. H. Borovský: český novinář a spisovatel; Tyrolské elegie
- F. Liszt: maďarský hudební skladatel
- J. E. Purkyně: český vědec
- Sigmund Freud: rakouský psycholog
- Ema Destinová: česká pěvkyně
- Franz Kafka: český spisovatel; Proměna
- K. Atatürk: turecký politik

- Tomáš Garrigue Masaryk: prezident ČSR
- I. P. Pavlov: ruský fyziolog
- A. Tolstoj: ruský spisovatel
- I. S. Koněv: ruský maršál
- C. Cardinálová: italská herečka
- J. A. Gagarin: ruský kosmonaut
- Miloš Forman: česko-americký režisér; film Amádeus
- Sayako: japonská princezna

Volné psaní (cca 5 – 10 minut)

Učitel žákům zadá téma. Každý žák si vezme tužku a papír a svým tempem píše všechny své myšlenky na dané téma. Žáci si text dopředu nepromýšlejí, nepřipravují, v průběhu práce se k již napsanému nevrací, neopravují své chyby. Snaží se psát vše, co je v dané chvíli napadne. Po ukončení činnosti mohou žáci svůj text přečíst. V průběhu aktivity vedeme žáky k tomu, aby se druhému nesmáli, naopak ocenili jeho nápady a myšlenky.

Možná témata:

Já a kniha. Proč je kniha / hudba / film / aj. důležitá? Trnitá cesta ke slávě.

Brainstorming (cca 20 minut)

Na tabuli napíšeme téma: Návštěvníci Karlových Varů 18. až 20. století. Dva vybraní žáci mají úlohu zapisovatele a píší na tabuli k zadanému tématu všechny informace. Cílem všech žáků je shromáždit co nejvíc nápadů a myšlenek týkajících se zadaného tématu. Žáci říkají informace, své nápady a myšlenky. V průběhu aktivity nehodnotíme zapisované informace, žáci by se neměli obávat říct kterýkoli svůj nápad. Na konci aktivity můžeme barevně zvýraznit informace, které budou důležité pro další práci nebo můžeme aktivitu použít ke zjištění dosavadních znalostí žáků.

Myšlenková mapa (cca 20 minut)

Žáci se rozdělí do skupin, nejlépe po čtyřech až šesti žácích. Skupinky si napíší na list papíru téma: Návštěvníci Karlových Varů 18. až 20. století. Žáci ve skupině zapisují a zakreslují informace tak, aby mezi nimi byly patrné vztahy, souvislosti a jejich hierarchie. Skupiny pracují samostatně. Na konci aktivity mapy porovnáme a diskutujeme o tom, jak se žákům pracovalo, podle kterých kritérií informace řadili, jaké vztahy a souvislosti objevili. Z aktivity můžeme využít jako přípravu pro další práci.

Sněhová koule (cca 10 – 15 minut)

Žák si na papír napíše téma: Návštěvníci Karlových Varů 18. až 20. století a čtyři své informace k danému tématu. Na tuto část úkolu stačí několik minut. Poté žáky spojíme do dvojic, které si porovnají své informace a postřehy, každý žák si zapíše a podtrhne nové informace. Následně žáky spojíme do čtveřic a postup probíhá stejně: zapíší a podtrhnou nové informace. Žáky můžeme spojit i do osmic. Po ukončení této části úkolu si skupiny ze svého středu vyberou mluvčího, který bude prezentovat jejich výsledek. Diskutujeme s žáky, které nové informace získali, co si uvědomili nového, jak se jim pracovalo, atd. Tuto aktivitu je možné využít i pro práci s textem.

Letadlo (cca 15 – 20 min.):

Aktivitu Letadlo můžeme využít na zopakování získaných poznatků. Můžeme se ptát na díla jednotlivých autorů, přiřazovat k autorům zemi, ve které žili, ptát se na významné politiky a panovníky významných zemí, kteří Karlovy Vary navštívili, atd.. Žáci jsou pasažéry v letadle, dají to najevo tím, že stojí nebo mají ruce na lavici. Učitel jim dává do dvojice otázky, kdo odpoví dřív a správně, zůstává v letadle. Kdo odpoví špatně nebo pozdě, je vyhozen z letadla. To dá žák najevo tím, že si sedne, nebo dá ruce z lavice. Vyhrává poslední žák, který vydrží v letadle.

Pravda nebo lež (cca 25 minut)

Žáky rozdělíme do skupin po 4 žácích. Skupiny si mají v průběhu 10 minut připravit pravdivé a nepravdivé výroky. Ty by měly být promyšlené tak, aby ostatním skupinám dalo práci přijít na jejich pravdivost. Po uplynutí času přednesou své výroky ostatním skupinám, které určují ty pravdivé. Skupiny se postupně prostřídají. Na konci s žáky probereme, které výroky byly matoucí, těžko určitelné a lživé výroky uvedeme na pravou míru.

Volební kampaň (cca 45 min)

Rozdělíme žáky do skupin po čtyřech až pěti žácích. Tématem aktivity je volba nejvýznamnějšího spisovatele, hudebníka, státníka, atd., který navštívil Karlovy Vary v 18. až 20. století. Můžeme volit i nejvýznamnějšího návštěvníka ze všech. Oblast zvolíme podle aktuální potřeby.

Žáci ve skupině si vyberou návštěvníka odpovídajícího zadaným požadavkům a najdou si k němu potřebné informace. Skupina sepiše informace, které by jim mohly pomoci kampaň vyhrát. Po uplynutí zadaného času, cca. 20 minut, skupiny prezentují své myšlenky před třídou, kde z lavice vytvoříme zasedací stůl. Zbytek třídy se mění na novináře, kteří pokládají doplňující otázky. Na konci hodiny proběhnou volby, kdy žáci zapisují na lístek osobnost, které by dali svůj hlas. Nesmí hlasovat pro svou osobnost.

Kdo jsem? (cca 15minut)

Žákům rozdáme kartičky, každému jednu. Žáci se musí spojit do skupin, aniž by promluvili, mohou se domlouvat pouze posunky. Klíčem ke spojení žáků do skupin je zaměstnání osob na kartičkách. Např. žák s kartičkou hudebního skladatele předvádí hru na hudební nástroj.

skladatelé	Johan Sebastian Bach	Ludwig van Beethoven	Wolfgang Amadeus Mozart	Antonín Dvořák	Richard Wagner	Fryderyk Chopin
spisovatelé	Karel Čapek	Jan Neruda	Adam Mickiewicz	Josef Kajetán Tyl	Nikolaj Vasiljevič Gogol	Karel Havlíček Borovský
panovníci	August II. (polský král)	Marie Terezie (rakouská císařovna)	Josef II. (rakouský císař)	Karel VI. (rakouský císař)	Don Pedro II. (brazilský císař)	František Josef I. (rakouský císař)
Politici /státníci	Tomáš Garrigue Masaryk	L. Brežněv (ruský státník)	A. Hitler	Edvard Beneš	Václav Havel	A. N. Kosygin (ruský státník)
Herci /herečky	M. Pickfordová (americká herečka)	P. Brice (francouzský herec)	C. Cardinálová (italská herečka)	Henry Fonda (americký herec)	G. Lollobrigida (italská herečka)	Michael Douglas (americký herec)

Horká židle (cca 20 až 30 minut)

Žáci utvoří kruh kolem židle. Žák / učitel sedící na židli přejímá roli určité postavy, např. panovníka, skladatele, spisovatele, hlavní postavy v knize, opeře. Žák / učitel na začátku aktivity jasně řekne, že vstupuje do role určité postavy, a na konci oznámí, že roli opouští. Žák představující jinou osobu může mít i nějakou rekvizitu, např. housle u N. Paganiniho. Ostatní žáci se ptají osoby na židli na její život, činy, názory, postoje, chtějí po ní objasnit různé události, části příběhu, atd. Žáci se učí formulovat otázky, vyjádřit své názory, komunikovat a naslouchat.

Myslím si ... (cca 15 minut)

Žáci si vyberou jednu postavu z návštěvníků Karlových Varů. Nikomu neřeknou její jméno. Vybraný žák si stoupne před tabuli a ostatní mu kladou otázky tak, aby zjistili, kterou osobnost si vybral. Podmínkou je, že žák u tabule může odpovídat pouze ANO / NE.

Kdo bych byl, kdyby (cca 20 minut)

Zadáme žákům téma úkolu: „Kým bych byl, kdybych byl spisovatel/skladatel/státník/atd., který navštívil Karlovy Vary. Svůj výběr zdůvodní. Každý žák si téma zapíše na papír, nebo do sešitu, a pracuje samostatně. Na konci aktivity si práce přečteme.

Kvarteto (cca 30 minut)

Třídu rozdělíme na skupiny po 5 žácích. Vyberte jeden ze dvou archů s pojmy. Každý arch má osm osobností a u každé jsou čtyři jejich významná díla. Můžete archy mezi skupinami střídát, nebo archy navzájem promíchat, podle vaší aktuální potřeby. Arch s pojmy rozstříháme, zamícháme a jeden balíček dáme každé skupině.

Žáci ve skupině si karty rozdají. Každý žák se snaží získat čtveřici k sobě patřících karet. Žáci si rozdají všechny karty. „*Hru začíná hráč po levici rozdávajícího hráče. Zeptá se kteréhokoliv hráče na konkrétní kartu z kvarteta, od které má alespoň jednu kartu. Jestliže tuto oslovený hráč má, musí ji tazajcímu se hráči odevzdat. Ten se pak může opět zeptat na další kartu a to jak stejného, tak kteréhokoliv z ostatních hráčů. Pakliže hráč nevlastní kartu, na kterou je dotazován, dostává se tím na tah a může se sám někoho zeptat na libovolnou kartu, která by se mu hodila do jeho kvartet.*“⁴⁶

46 Matěj Bařha, hrejsi.cz [online]. Aktualizace 30. ledna 2008 [cit. 21. 4. 2010].
<<http://hrejsi.cz/karty/kvarteto.htm>>

Nikolaj Vasiljevič Gogol (1809 – 1852) Revizor	Nikolaj Vasiljevič Gogol (1809 – 1852) Mrtvé duše	Nikolaj Vasiljevič Gogol (1809 – 1852) Ženitba	Nikolaj Vasiljevič Gogol (1809 – 1852) Petrohradské povídky
Karel Čapek (1890 – 1938) R. U. R.	Karel Čapek (1890 – 1938) Krakatit	Karel Čapek (1890 – 1938) Bílá nemoc	Karel Čapek (1890 – 1938) Válka s mloky
Richard Wagner (1813 – 1883) Bludný holand'án	Richard Wagner (1813 – 1883) Prsten Nibelungů	Richard Wagner (1813 – 1883) Tristan a Izolda	Richard Wagner (1813 – 1883) Parsifal
Johann Wolfgang Goethe (1749 – 1832) Ifigenie na Tauridě	Johann Wolfgang Goethe (1749 – 1832) Faust	Johann Wolfgang Goethe (1749 – 1832) Utrpení mladého Werthera	Johann Wolfgang Goethe (1749 – 1832) Král duchů
Karel Havlíček Borovský (1821 – 1856) Tyrolské elegie	Karel Havlíček Borovský (1821 – 1856) Křest svatého Vladimíra	Karel Havlíček Borovský (1821 – 1856) Král Lávra	Karel Havlíček Borovský (1821 – 1856) Epigramy

Friedrich Schiller (1759 – 1805) Loupežníci	Friedrich Schiller (1759 – 1805) Vladštejnská trilogie	Friedrich Schiller (1759 – 1805) Vilém Tell	Friedrich Schiller (1759 – 1805) Marie Stuartovna
Arnold Zweig (1887 – 1968) Spor o seržanta Gríšu	Arnold Zweig (1887 – 1968) Mladá žena z roku 1914	Arnold Zweig (1887 – 1968) Dozrál čas	Arnold Zweig (1887 – 1968) Ledy se lámou
Václav Havel (1936) Zahradní slavnost	Václav Havel (1936) Audience	Václav Havel (1936) Pokoušení	Václav Havel (1936) Largo desolato

Josef Kajetán Tyl (1808 – 1856) Fidlovačka aneb žádný hněv a žádná rvačka	Josef Kajetán Tyl (1808 – 1856) Krvavé křtiny aneb Drahomíra a její synové	Josef Kajetán Tyl (1808 – 1856) Paličova dcera	Josef Kajetán Tyl (1808 – 1856) Paní Marjánka, matka pluku
Jan Neruda (1834 – 1891) Hřbitovní kvítí	Jan Neruda (1834 – 1891) Arabesky	Jan Neruda (1834 – 1891) Knihy veršů	Jan Neruda (1834 – 1891) Povídky malostranské

Antonín Dvořák (1841 – 1904) Rusalka	Antonín Dvořák (1841 – 1904) Čert a Káča	Antonín Dvořák (1841 – 1904) Jakobín	Antonín Dvořák (1841 – 1904) Slovanské tance
Karel Čapek (1890 – 1938) Krakatit	Karel Čapek (1890 – 1938) Válka s mloky	Karel Čapek (1890 – 1938) R. U. R.	Karel Čapek (1890 – 1938) Bílá nemoc
Franz Kafka (1883 – 1924) Proměna	Franz Kafka (1883 – 1924) Ortel	Franz Kafka (1883 – 1924) V kárném táboře	Franz Kafka (1883 – 1924) Zámek
Josef Dobrovský (1753 – 1829) Dějiny českého jazyka a literatury	Josef Dobrovský (1753 – 1829) Zevrubná mluvnice jazyka českého	Josef Dobrovský (1753 – 1829) Slovník německo- český	Josef Dobrovský (1753 – 1829) Dějiny české řeči a starší literatury
Václav Havel (1936) Audience	Václav Havel (1936) Zahradní slavnost	Václav Havel (1936) Largo desolato	Václav Havel (1936) Pokoušení

Karel Havlíček Borovský (1821 – 1856) Křest svatého Vladimíra	Karel Havlíček Borovský (1821 – 1856) Král Lávra	Karel Havlíček Borovský (1821 – 1856) Epigramy	Karel Havlíček Borovský (1821 – 1856) Tyrolské elegie
---	--	--	---

Obhajoba (cca 30 minut)

Žáci pracují samostatně, nebo ve skupinách maximálně po 4 žácích. Mají obhájit osobu na kartičce, vysvětlit: „proč jsem na světě“. Žáci promýšlejí obhajobu 5 – 10 minut, poté ji přednesou před ostatní třídou, kteří mohou obhajobu doplnit a rozhodují, zda osoba uspěla, či nikoli.

„Jste osobou, jejíž jméno máte na kartičce. Jeli jste lodí na důležitou konferenci, ale při velké bouřce jste ztroskotali. Zachránili jste se a doplvali na tropický ostrov, kde vás zajali lidožrouti. Ti si na vás již brousí nože a zuby, ale dají vám možnost se zachránit. Musíte je přesvědčit, proč by vás (osobu na kartičce) měli nechat žít. Vzpomeňte si, co všechno jste vytvořili, o co jste se zasloužili, atd. Po promyšlení obhajoby ji přednesete lidožroutům (třídě), kteří rozhodnou, zda vás snědí nebo nechají z ostrova odejít.“

Petr Veliký	Marie Terezie	František Palacký	Karl Marx	Jan Evangelista Purkyně
Alfons Mucha	Tomáš Garrigue Masaryk	Ivan Petrovič Pavlov	Karel Čapek	Edvard Beneš
Václav Havel	Josef II.	Mustafa Kemal Atatürk	K. L. V. Metternich	Niccolo Paganini
Wolfgang Amadeus Mozart	Otto von Bismarck	Sigmund Freud	Josef Kajetán Tyl	Leonid Iljič Brežněv
Jurij Alexejevič Gagarin	Antonín Dvořák	Karel Havlíček Borovský	Josef Dobrovský	I. S. Koněv

Pexeso (cca 30 min)

Kartičky rozstříhejte. Na lavici je rozprostřete kartičky nepopsanou stranou nahoru a postupně otáčejte. V otáčení se žáci pravidelně střídají. Hledejte název kúry a její popis. Vyhrává žák s největším počtem správně spojených kartiček.

J. KOLLÁR	JOSEF DOBROVSKÝ	VÁCLAV HAVEL	SIKMUND FREUD	EMA DESTINOVÁ
WOLFGANG AMADEUS MOZART	KAREL ČAPEK	MARIE TEREZIE	A. CHAČATURJAN	TOMÁŠ GARRIGUE MASARYK
ADOLF HITLER	JOSEF KAJETÁN TYL	ANTONÍN DVOŘÁK	G. E. LAUDON	MILOŠ FORMAN
SLÁVY DCERA	DĚJINY ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY	AUDIENCE	RAKOUSKÝ PSYCHOLOG	ČESKÁ PĚVKYNĚ
DON GIOVANNI	R. U. R.	RAKOUSKÁ CÍSAŘOVNA	ŠAVLOVÝ TANEC	PREZIDENT ČSR
NĚMECKÝ DIKTÁTOR	FIDLOVAČKA ANEŽ ŽÁDNÝ HNĚV A ŽÁDNÁ RVAČKA	RUSALKA	RAKOUSKÝ POLNÍ MARŠÁL	LÁSKY JEDNÉ PLAVOVLÁSKY

Detektivové (cca 20 minut)

Rozdělte žáky ve třídě do skupin po čtyřech až pěti žácích. Každý žák dostane kus informace (indicii). Skupina má za úkol složit indicie a poznat osobnost, která se pod indiciemi skrývá. Zvolí si jednoho hlavního detektiva, který zapisuje získané poznatky. Ostatní žáci si ústně předávají informace, nesmí si indicie ukazovat. Níže naleznete dvě skryté osobnosti v indiciích.

„Ráno jste se probudili jako slavní detektivové. Získali jste svou první zakázku. Máte zjistit identitu pohřešované osoby. Maté však jen část informací a další indicie mají vaši další kolegové detektivové. Proto s nimi musíte spolupracovat.“

Indicie č. 1

1. „*Juraj (...) se vrací po osmi letech z Ameriky domů ke své ženě Polaně a dcerce Hafii. Zažívá obrovské zklamání. Žena je chladná, vyhýbá se mu, dítě se ho bojí. O hospodářství se stará čeledín Štěpán Many, zavedl výnosný chov koní. (...) se stále více cítí cizincem. Pole mu prodali, koňům nerozumí a žena podporuje čeledína. Jednoho dne se v hostinci dozvídá o ženině nevěře. Snaží se hájit její čest, strhne se bitka a (...) je těžce raněn. V této svízelné situaci si však začne uvědomovat, že se jeho manželství rozpadá. Svě ženě je věkově vzdálen, nemůže soupeřit s mladým čeledínem. Snaží se ale ještě zachránit, co se dá. Čeledína vypovídá ze služby, sám pracuje za všechny. Z lásky k Polaně zanedlouho přijímá Manyu zpět. Aby netrpěla Polanina pověst, zasnubuje jej se svou mladičkou dcerou. Avšak Many není spokojen, bojí se výsměchu. (...) čeledína opět vyhazuje, ruší zasnoubení, sepíše závěť, ve které vše odkazuje Polaně, a chce odejít z domova. Jeho záměry jsou zpřetrhány těžkou nemocí – zápallem plic. Many s Polaniným souhlasem umírajícího zavraždí, chce se zmocnit jeho úspor. Rozbíhá se vyšetřování.*“⁴⁷

2. 9. 1. 1890 Malé Svatoňovice – 25. 12. 1038 Praha

47 ULRICOVÁ, L.: *Obsahy z děl české literatury*, Humpolec, 2005, s 92.

3. Loupežník, Ze života hmyzu, Povětroň, Obyčejný život, Devatero pohádek, Italské listy, Anglické listy, Povídky z jedné kapsy, Povídky z druhé kapsy

4. Působil v redakci Národních listů a Lidových novin

5.

48

6. *„Poslední řada pokusů se obírala regenerační schopností Mloků. Usekne-li se Mlokovi ocas, doroste mu nový ve čtrnácti dnech; u jednoho Mloka jsme tento pokus opakovali sedmkrát se stejným výsledkem. Stejně mu dorůstají i useknuté nohy. Jednomu pokusnému zvířeti jsme amputovali všechny čtyři končetiny a ocas; ve třiceti dnech byl opět celý. Zlomí-li se Mlokovi stehenní, nebo ramenní kost, odpadne mu celý ulomený úd a naroste mu nový. Rovněž tak dorůstá vyloupané oko nebo vyříznutý jazyk; zajímavé je, že Mlok, kterému jsem odňal jazyk, zapomněl mluvit a musel se tomu učit znovu. Amputuje-li se Mlokovi hlava nebo přerézne-li se jeho tělo mezi krkem a pánevní kostí, zvíře hyne ...“⁴⁹*

48 Radioservis-as.cz. www.rozhlas.cz [online]. vystaveno roku 2010 [cit. 23. 4. 2010].
<http://www.rozhlas.cz/hradec/zpravy/_zprava/528928>

49 PECH, J.: *Čítanka pro střední školy*, Praha, 2006.

Indicie č. 2

1. 9. 7. 1834 Praha – 22. 8. 1891 Praha
2. Písně kosmické, Balady a romance, Trhání, Kniha veršů. Hřbitovní kvítí
3. „V třinácti povídkách zachytil autor život zdánlivě poklidné Malé strany kolem roku 1848, tedy v době svého dětství a mládí. Zobrazil drobné postavy a figurky, jejich rázovitý způsob života. Většinu postav znal osobně nebo z vypravování.“⁵⁰

4.

5. „V kamnech praská, dědek každou chvíli
zvadlé ruce sobě zahřívá,
kolo vrčí, syn si s prací pílí,
nádobu si z dřeva vyrývá.

*Kolečko si divnou píseň šumí,
vnoučeti se očka kmitají -*

50 ULRICOVÁ, L.: *Obsahy z děl české literatury*, Humpolec, 2005, s 37.

*„Hlele, co náš táta všecko umí,
jak mu tříšťky z rukou lítají!*

*Dřevo ukradl jsi v panském lese -
komu děláš z něho koryto?“
„Dědovi; - již se mu ruka třese,
nádobí už všechno rozbito.“⁵¹*

6.

52

51 SOUKAL, J.: *Čítanka pro 7. ročník základní školy*, Praha 1998, s 42.

52 Dostál, Ondřej. Český-jazyk [online]. Vystaveno 9.5.2004 [cit. 23.4.2010] <<http://www.cesky-jazyk.cz/zivotopisy/jan-neruda.html>>

7 Vypracování na základní škole

7.1 Výchovně vzdělávací projekt pro 8. a 9. ročník ZŠ

Název projektu:

Karlovarské suvenýry

Doba trvání:

3 vyučovací hodiny

Téma:

Historie a současnost karlovarských suvenýrů

Projekt vypracován na:

Základní škole Jana Amose Komenského

Kollárova 19

360 01 Karlovy Vary

tel: 353 300 321

Třída:

8. A, 8. B

8. A

21. září 2007

6. vyučovací hodina

24. září 2007

2. vyučovací hodina

28. září 2007

6. vyučovací hodina

8. B

20. září 2007

2. vyučovací hodina

25. září 2007

4. vyučovací hodina

27. září 2007

2. vyučovací hodina

hodiny dějepisu s Mgr. Radkou Hodačovou

Počet žáků

8. A

24 žáků

13 chlapců

11 dívek

(Počet žáků se každou hodinu měnil. Mnozí chyběli, někteří noví přišli, atd.)

8.B

26 žáků

12 chlapců

14 dívek

(Počet žáků se každou hodinu měnil. Mnozí chyběli, někteří noví přišli, atd.)

1 hodina

8.A

21. 9. 2007

6. vyučovací hodina

8.B

20. 9. 2007

2. vyučovací hodina

Žáci samostatně vypracovali anketu o Karlových Varech. Účelem bylo zjistit jejich znalosti a vědomosti o Karlových Varech v oblastech, kterých se budou týkat některé projekty. Výsledky ankety jsou v samostatné kapitole.

Žáci vyjmenovali suvenýry, popsali jejich vzhled a snažili si vzpomenout na informace

a zajímavosti, které o nich vědí. Poté jsem jim podrobně vysvětlila projekt a každé skupině dala vytištěný návod k vypracování projektu. Následovaly otázky žáků k projektu a rozdělení žáků do skupin po 4 žácích. V některých skupinách byli tři nebo pět žáků, protože celkový počet žáků ve třídě nedovoloval vytvořit všechny skupiny stejně početné. Žáci se rozdělili nejprve sami a já s paní učitelkou Mgr. Radkou Hodačovou jsme skupiny upravily tak, aby byly vyvážené a byl v nich odpovídající počet žáků. Některé žáky jsme již předem rozdělili do jiných skupin, protože byli známí svým častým společným vyrušováním. V 8. A byla skupina, kde každý žák pracoval jen jednu hodinu. První hodinu byli ve skupině všichni čtyři žáci. V dalších dvou hodinách již vždy dva chyběli.

Žáci dostali jako domácí úkol zjistit si informace o karlovarských suvenýrech a na další hodinu si přinést obrázky, které by rádi ve svém projektu použili. Žáci si měli donést i výtvarné potřeby (lepidlo, nůžky, tužky, pastelky a fixy) a psací potřeby (propisovací tužky a pera).

2. - 3. hodina

8.A

24. 9. 2007

2. vyučovací hodina

8.B

25. 9. 2007

4. vyučovací hodina

8.A

Většina žáků nesplnila svůj domácí úkol a nenašla si žádné informace o karlovarských suvenýrech. Žáci tedy pracovali hlavně s informacemi, které jsem jim dodala a letáky, které jsem získala na informačním centru v Karlových Varech a v muzeu Becherovka. Z těchto letáčků a dodaných informací mohli žáci opisovat, vystřihávat, obkreslovat, nalepovat, získávat informace i inspiraci. Většina žáků si přinesla všechny výtvarné pomůcky, jen jedna skupina vyrušovala neustálým si půjčováním nůžek, lepidla, propisek a tužek. Ti, co zapomněli, si mohli některé výtvarné potřeby půjčit od vyučujících.

Většinu žáků práce bavila, svědomitě pracovali na svých projektech, vzájemně spolupracovali, společně vymýšleli postup práce, rozmístění textu a obrázku, výběr vhodného textu, atd. Ve většině skupin si žáci práci mezi sebe rozdělili, aby projekt včas stihli. Žáci se snažili vymyslet originální, kreativní a vlastní zhotovení projektu.

Pouze jedna skupina v této třídě byla problémová. Nepřinesla si žádné pomůcky, takže vyrušovala ostatní neustálým vypůjčováním si věcí, žáci ve skupině si hlasitě povídali, pracoval v ní jen jeden žák a jeden se střídavým zaujetím. Zbytek skupiny se nepodařilo motivovat k práci. Pracující členové skupiny se snažili zbylé žáky přimět k činnosti. Nepracující a vyrušující žáci v této skupině byli napomenuti za vyrušování a za to, že nespolečně pracovali a úmyslně kazili snahu ostatních spolužáků. V závěrečné diskuzi nebyli schopni reagovat a neznali odpovědi na zadané úkoly. V celkovém hodnocení byli klasifikováni nižším stupněm.

Všechny skupiny stihly vypracovat své projekty a představily je v závěrečné diskuzi. Každá skupina si projekt ohodnotila a byla ohodnocena i ostatními skupinami. Žáci vyjadřovali své názory, co se jim na projektu líbí a naopak nelíbí, co by udělali jinak, co je zaujalo, co zajímavého se dověděli, atd. Následovaly kontrolní otázky učitele.

Nejpovedenější projekty byly vystaveny na stěně v aule školy.

8. B

Většina žáků nesplnila svůj domácí úkol a nenašla si žádné informace o karlovarských suvenýrech. Žáci tedy pracovali hlavně s informacemi, které jsem jim dodala a letáky, které jsem získala na informačním centru v Karlových Varech a v muzeu Becherovka. Z těchto letáčků a dodaných informací mohli žáci opisovat, vystřihávat, obkreslovat, nalepovat a získávat informace. Jedna skupina byla pochválena za výbornou přípravu projektu. Její členové si přinesli letáčky, informace a obrázky z internetu a knížky o Karlových Varech. Mnohé z těchto věcí v průběhu projektu ochotně poskytli i ostatním skupinám, aby si mohly najít potřebné informace. Někteří žáci si nepřinesli výtvarné pomůcky a zdržovali ostatní členy skupiny, kteří museli čekat např. na nůžky. V jedné skupině neměl nůžky ani jeden

její člen, tak si je museli půjčit od jiných skupin.

Všechny žáky práce bavila, svědomitě pracovali na svých projektech, spolupracovali spolu, společně vymýšleli postup práce, rozmístění textu a obrázku, výběr vhodného textu, půjčovali si letáčky a knížky, atd. Žáci si ve skupinách práci mezi sebe rozdělili, aby projekt včas stihli. Žáci se snažili vymyslet originální, kreativní a vlastní zhotovení projektu. V jedné skupině chlapec nakreslil velice zručně a pěkně vývoj designu láhve likéru Becherovka.

Všechny skupiny stihly vypracovat své projekty a představily je v závěrečné diskuzi. Každá skupina si projekt ohodnotila a byla ohodnocena i ostatními skupinami. Žáci vyjadřovali své názory, co se jim na projektu líbí a naopak nelíbí, co by udělali jinak, co je zaujalo, co zajímavého se dověděli, atd. Následovaly kontrolní otázky učitele.

Nejpovedenější projekty byly vystaveny na stěně v aule školy.

Třída 8.B se odmítla nechat v průběhu vypracování projektů fotit. Jsou vyfoceny pouze jejich výsledné projekty a vybrané projekty na hotové nástěnce.

7.2 Výchovně vzdělávací projekt pro 9. ročník ZŠ

Název projektu:

Návštěvníci Karlových Varů

Doba trvání:

2 vyučovací hodiny

Třída 9. A má hodinu dějepisu rozdělenou na dvě půlené hodiny. Jde o dvě hodiny dějepisu za sebou a každé hodiny se účastní jen polovina třídy. Třída je na tyto hodiny rozdělena abecedně.

Téma:

Významní lázeňští hosté

Projekt vypracován na:

Základní škola Jana Amose Komenského

Kollárova 19

360 01 Karlovy Vary

tel: 353 300 321

Třída:

9.A

19. září 2007

1. a 2. vyučovací hodina

26. září 2007

1. a 2. vyučovací hodina

hodiny dějepisu s Mgr. Radkou Hodačovou

Počet žáků

22 žáků

14 chlapců

8 dívek

1. hodina

19. září 2007

1. a 2. vyučovací hodina

Pomocí ankety jsme se snažili zjistit jejich znalosti a vědomosti o Karlových Varech v oblastech, kterých se budou týkat některé projekty. Výsledky ankety jsou v samostatné kapitole.

Společně s žáky jsme si vyprávěli pověst o založení Karlových Varů. Každá skupina si napsala návštěvníky Karlových Varů, které znala, na papír a červeně podtrhla ty nejznámější, modře ty nejvýznamnější a zelenou barvou ty, kteří vykonali něco významného pro Karlovy Vary. Své názory museli žáci objasnit a obhájit. U vyjmenovaných návštěvníků jsme si společně řekli jejich povolání a společenské postavení. Poté jsem jim podrobně vysvětlila projekt a každé skupině dala vytištěný návod k vypracování projektu. Následovali otázky žáků k projektu a rozdělení žáků do skupin po čtyřech žácích. V některých skupinách byli i tři žáci, protože počet žáků ve třídě nedovoloval vytvořit všechny skupiny stejně početné. Žáci se rozdělili nejprve sami a společně s paní učitelkou Mgr. Radkou Hodačovou jsme skupiny upravili tak, aby byly vyvážené a byl v nich odpovídající počet žáků. Některé žáky jsme již předem rozdělili do jiných skupin, protože byli známí svým častým společným vyrušováním. Problémem byl ten, že žáci byli na hodiny rozdělení na dvě poloviny. Nebylo možné vytvořit stejně početné skupiny a rozdělit žáky podle jejich přání. Výhodou byla lehká kontrolovatelnost malého počtu skupin.

Žáci dostali jako domácí úkol zjistit si informace o karlovarských návštěvnících a na další hodinu si přinést obrázky, které by rádi ve svém projektu použili. Žáci si měli donést i výtvarné potřeby (lepidlo, nůžky, tužky, pastelky a fixy) a psací potřeby (propisovací tužky a pera).

2. hodina

26. září 2007

1. a 2. vyučovací hodina

Žáci této třídy se připravili na hodiny a projekt tak, že si všichni přinesli výtvarné a psací potřeby, informace o vybraných návštěvnicích, jejich portréty, obrázky z knížek, atd. Přinesla jsem žákům několik letáček, ze kterých mohli opisovat, vystřihávat, obkreslovat, nalepovat, získávat informace i inspiraci.

V této třídě byla integrována zrakově postižená dívka. V průběhu vyučování jsem se snažila o individuální přístup, pomáhat jí, úkoly jí bylo nutné několikrát vysvětlit, špatně se soustředila. Bylo nutné ji hodně motivovat a často chválit. Na práci a úkoly potřebovala více času. Materiály se jí kopírovaly ve zvětšené podobě a ke čtení z učebnic používala speciální lupu. Tato žákyně mi na začátku druhé hodiny, kdy měli žáci projekt vypracovávat, přinesla do kabinetu projekt již hotový. Vypracovala jej za pomoci maminky jako domácí úkol. Ostatní žáci s ní nechtěli spolupracovat, což bylo vzájemné, a tak vypracovávala úkoly sama. Vypracovávala projekt 8. třídy – Suvenýry Karlových Varů. Pracovala s podklady, které jsem jí dala k dispozici (informace o suvenýrech, letáčky, obrázky, atd.). Žákyně pracovala na projektu velice pilně a svědomitě. Pracovala s menším počtem úkolů, aby je stihla dokončit. Její doma vypracovaný projekt jsem použila na nástěnce v aule školy, z čehož měla žákyně velkou radost.

Většinu žáků práce bavila, svědomitě pracovali na svých projektech, vzájemně spolupracovali, společně vymýšleli postup práce, rozmístění textu a obrázku, výběr vhodného textu, atd. Ve většině skupin si žáci práci mezi sebe rozdělili, aby projekt včas stihli. Žáci se snažili vymyslet originální, kreativní a vlastní zhotovení projektu. Skupiny přišly na mnohé způsoby zobrazení chronologické řady a rozmístění fotek návštěvníků Karlových Varů. Chronologické řady byly zobrazovány svisle, vodorovně i šikmo, některé skupiny se zaměřily na návštěvníky a jejich fotografie a některé na letopočty a vypsání největšího počtu návštěvníků.

Všechny skupiny stihly vypracovat své projekty a představily je v závěrečné diskuzi. Každá skupina si svůj projekt ohodnotila a byla ohodnocena i ostatními skupinami. Žáci vyjadřovali své názory, co se jim na projektu líbí a naopak nelíbí, co by udělali jinak, co je zaujalo,

co zajímavého se dověděli, atd. Následovaly kontrolní otázky učitele.

Nejpovedenější projekty byly vystaveny na stěně v aule školy.

7.3 Výchovně vzdělávací projekt pro 6. ročník ZŠ

Název projektu:

Pravěká vesnice

Doba trvání:

2 vyučovací hodiny

Téma:

Pravěká vesnice a její obyvatelé

Projekt vypracován na:

Základní škole Jana Amose Komenského

Kollárova 19

360 01 Karlovy Vary

tel: 353 300 321

Třída:

6.B

24. září 2007

4 .vyučovací hodina

26. září 2007

4 .vyučovací hodina

hodiny dějepisu s Mgr. Radkou Hodačovou

Žáci měli pracovat i jednu hodinu v době výtvarné výchovy, kdy si měli hotové projekty nabarvit.

Počet žáků

21 žáků

11 dívek

10 chlapců

1. hodina

24. září 2007

4. vyučovací hodina

Žáci samostatně vypracovali anketu o Karlových Varech. Účelem bylo zjistit jejich znalosti a vědomosti o Karlových Varech v oblastech, kterých se budou týkat některé projekty. Výsledky ankety jsou v samostatné kapitole.

Žáci popisovali pravěké vesnice ve vybraných obdobích a vyjmenovávali předměty, které se v této době používaly. Představili si, co by jedli, a pokusili se sestavit pravěký jídelníček. Vysvětlila jsem projekt a každé skupině dala vytištěný návod k vypracování projektu. Následovali otázky žáků k projektu a rozdělení žáků do skupin po 4 žácích. V jedné skupině bylo 5 žáků, protože počet žáků ve třídě nedovoloval vytvořit všechny skupiny stejně početné. Žáci se rozdělili nejprve sami a společně s paní učitelkou Mgr. Radkou Hodačovou jsme skupiny upravili tak, aby byly vyvážené a byl v nich odpovídající počet žáků. Některé žáky jsme již předem rozdělili do jiných skupin, protože byli známí svým častým společným vyrušováním. Skupiny si podle připraveného materiálu promyslely návrh svého modelu pravěké vesnice a pravěkých nástrojů a načrtli své návrhy na papír.

Žáci dostali jako domácí úkol přinést si na další hodinu dějepisu pomůcky jako: toaletní papír, nebo starý novinový papír a lepidlo značky Herkules, nebo lepidlo na koberce. Pomocí papíru namočeného v lepidle měli žáci vytvořit model vesnice.

2 hodina

26. září 2007

4 vyučovací hodina

Polovina žáků této třídy si nepřinesla žádné pomůcky. Společně s Mgr. Hodačovou jsme měly připravené náhradní pomůcky, takže mohli pracovat všichni žáci.

Většinu žáků práce bavila, svědomitě pracovali na svých projektech, spolupracovali spolu,

vytvářeli různé nástroje (mlýnky, pece, sekerky, meče, atd.), šperky, polozemnice a jiné budovy, ale i zvířata. Mnohé skupiny si daly na svých výtvorech velice záležet a jejich výrobky vypadaly velmi zdařile. Žáci pracovali s velkou chutí a bylo vidět, že je tato změna od tradičního způsobu jejich výuky baví. Skupiny byly velmi soutěživé a předháněly se v tom, kdo předvede složitější, propracovanější nebo vtipnější výtvar. Tato soutěživost však nakonec jejich výtvary zničila, a to tak, že při hodině výtvarné výchovy, kdy si je mohli barevně zvýraznit, si je navzájem rozdupali. Bohužel se zachoval pouze zlomek výtvarů a i ty byly částečně poničené. Žádné výrobky tedy nebylo možné nabarvit a vystavit.

V závěrečné diskuzi o úkolech žáci vycházeli ze svých návrhů. Skupina je ohodnotila a byla hodnocena i ostatními skupinami. Žáci vyjadřovali své názory, co se jim na projektu líbí a naopak nelíbí, co by udělali jinak, co je zaujalo, co zajímavého se dověděli, atd. Následovaly kontrolní otázky učitele. Také jsme mluvili o zničení výsledných projektů a většina žáků tento čin odsoudila a mnozí aktéři litovali svého činu a omluvili se za něj.

8 Závěr

Důvodem pro vytvoření příručky pro výuku regionálních dějin byly výsledky empirického výzkumu ve formě ankety, který probíhal v 6. a 9. třídách na Základní škole na Růžovém Vrchu a v primách a kvartách Prvního českého gymnázia v Karlových Varech. Cílem ankety bylo ověřit znalosti z vybraných témat karlovarského regionu a umožnit žákům vyjádřit se k atraktivitě Karlových Varů. Při přípravě ankety se ukázalo problémovým vybrat otázky, které by ověřovaly informace zařaditelné mezi základní vědomosti o karlovarském regionu, neboť historie, kultura i současnost tohoto regionu je velice bohatá. Výzkum prokázal některé nedostatky v žákovských vědomostech, žáci více znali současnost Karlových Varů než jejich historii. Žáci gymnázia vykazovali v anketě lepší výsledky, měli větší procento správných odpovědí a méně nezodpovězených otázek než žáci základní školy. Tito mnohem častěji odpovídali na otázky chybně nebo vůbec.

Žáci základní školy uvedli, že se o Karlových Varech učili hlavně v hodinách dějepisu a občanské výchovy. Při výzkumu se ukázalo, že zeměpisné otázky byly pro žáky základní školy více problémové. Více než polovina žáků správně určila některé návštěvníky žijící v 18. století. Žáci základní školy znají hlavně mediálně známé karlovarské rodáky. Za nejznámější osobnost považuje většina žáků Karla IV.. Většina žáků 6. třídy neví, kolik je v Karlových Varech pramenů. Za významné prameny je považováno Vřídlo a likér Becherovka. Žáci znají turisticky atraktivní místa a dokážou jejich obrázky přiřadit ke Karlovým Varům. Většina žáků ví, že se v Karlových Varech pořádá Mezinárodní filmový festival, ale málo žáků zná další kulturní akce, např. Kanoe Mattoni.

Žáci gymnázia se o Karlových Varech nejčastěji učili v hodinách dějepisu a vlastivědy, méně již v zeměpise. Zeměpisné otázky byly pro žáky gymnázia jednodušší než pro žáky základní školy. Více než polovina žáků správně zaškrtnula návštěvníky Karlových Varů, kteří žili v 18. století. Žáci znají hlavně mediálně známé karlovarské rodáky a Karla IV., který je považován za zakladatele města. Vzhledem k cestovnímu ruchu jsou pro ně turistická místa známá a atraktivní. Velké množství žáků ví, že v Karlových Varech probíhá Mezinárodní filmový festival, ale již neznají další kulturní akce pořádané v Karlových Varech.

Výše uvedené skutečnosti byly pro mě důvodem k vytvoření příručky pro výuku regionálních dějin, ze které by učitelé mohli čerpat konkrétní návrhy, úkoly a aktivity.

Příručka pro výuku regionálních dějin se zaměřuje na vybraná témata související s lázeňským městem Karlovy Vary a jeho okolím. Témata jsou vybrána tak, aby byla aktuální a spojovala současnou a historickou stránku Karlových Varů nebo se týkala vybraného žákům známého místa. Příručka pro výuku regionálních dějin vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Jsou v ní uvedeny klíčové kompetence a průřezová témata, která jsou v příručce naplňována. Učitel dějepisu by měl spolupracovat i s učiteli ostatních výukových předmětů, proto příručka umožňuje možnosti mezipředmětových vztahů.

Příručka pro výuku regionálních dějin obsahuje informační text k danému tématu, ze kterého učitel může čerpat, nebo jej poskytnout žákům, kteří si nevyhledají žádné informace k vypracování úkolů. Učitel v příručce nalezne konkrétní projekt, úkoly a aktivity, které již nemusí nijak upravovat, ale pouze si vybere ty, které splňují jeho požadavky a cíle v dané hodině. Projekt, který je v příručce obsažen, si klade za cíl zjistit informovanost a názory spolužáků k zadanému tématu a jejich odpovědi zpracovat do grafu nebo tabulky.

Žáci pracují s textem, vyhledávají klíčová slova a hlavní myšlenky, čímž rozvíjejí svou schopnost číst s porozuměním. Učitel si může vybrat i práci s obrazovým materiálem. Připravené aktivity se snaží žáka motivovat k činnosti, rozvíjet jeho znalosti, schopnosti a dovednosti a upevnit jeho vědomosti o karlovarském regionu. Příručka pro výuku regionálních dějin navrhuje i způsoby hodnocení práce žáků. Učitel by měl hodnotit žákovskou činnost samostatně i ve skupině, průběžně zjišťovat jejich znalosti a vést je k hodnocení vlastní práce. Žák by měl umět ohodnotit svou práci, vyjádřit, co se mu podařilo, v čem chyboval, co by měl příště udělat jinak, co se naučil, aj. Učitel dbá na dobrou psychickou pohodu žáků, snaží se vytvářet pozitivní a nekonfliktní prostředí, ve kterém se žáci nebudou bát pracovat, odpovídat na otázky, vyjádřit své myšlenky a názory a ohodnotit sebe i druhé. Pomocí zadáných úkolů a aktivit se učitel snaží rozvíjet žákovy schopnosti, znalosti a dovednosti.

Některé části příručky pro výuku regionálních dějin byly realizovány v 6., 8. a 9. třídách Základní školy J. A. Komenského v Karlových Varech. Realizace probíhala v rámci souběžné praxe pod dohledem Mgr. Radky Hodačové. Na projekty mi bylo umožněno využít v každé třídě dvě vyučovací hodiny a podmínkou bylo vystavení výsledků na nástěnce v aule školy.

Z tohoto důvodu jsem vybrala vytvoření plakátu suvenýrů, chronologickou mapu návštěvníků Karlových Varů a vytvoření plastického modelu pravěké vesnice. Tyto činnosti nebyly časově náročné a bylo možné je vystavit v aule školy. Většina žáků pracovala se zájmem a jejich výtvary byly zdařilé.

Realizovaná Příručka pro výuku regionálních dějin bude přínosem pro výuku žáků a studentů základních škol a nižších gymnázií a pomůže vytvořit pocit sounáležitosti s regionem, ve kterém žijí.

9 Seznam použité literatury

9.1 Literatura

- BENEŠ, Z.: *Historický text a historická kultura*, Praha, 1995.
- BURACHOVIČ, S.: *Karlovy Vary krok za krokem*, Karlovy Vary, 2001.
- BURACHOVIČ, S.: *Karlovy Vary a jejich vlastivědné písemnictví*, Karlovy Vary, 2000.
- ČAPEK, K., *Matka*, Praha, 1954.
- ČECHOVÁ, B. a kol.: *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce*, Praha, 2006.
- DOKOUPIL, B.- ZELINSKÝ, M., *Slovník české prózy 1945 – 1994*, Ostrava, 1994.
- HULPACH V.: *Báje a pověsti z Čech a Moravy – Karlovarsko*, nakl. Libri s.r.o., Praha, 2002.
- JULÍNEK, S.: *Úvod do teorie a praxe výuky dějepisu*, Brno, 1995.
- KALHOUS, Z. - OBST, O.,: *Školní didaktika*, Praha, 2002.
- KASÍKOVÁ, H.: *Kooperativní učení a vyučování: Teoretické a praktické problémy*, Praha 2001.
- KASÍKOVÁ, H.: *Kooperativní učení, kooperativní škola*, Praha, 1997.
- KRÍŽEK V.: *Obrázky z dějin lázeňství*, Praha, 2002.
- MAŇÁK, J. - ŠVEC, V.: *Výukové metody*, Brno, 2003.
- NEUŽILOVÁ, V. - MÜHLHAUSEROVÁ, H.: *Metodický průvodce k pracovnímu sešitu: Český jazyk a komunikace pro 6. ročník*, Znojmo, 2007.
- PECH, J.: *Čítanka pro střední školy*, Praha, 2006.
- PRŮCHA, J.: *Moderní pedagogika*, Praha, 2005.

- RULF, J. - VÁLKOVÁ, V.: *Dějepis pro 6. ročník základní školy a 1. ročník osmiletého gymnázia*, Praha, 2004.
- SKALKOVÁ, J.: *Obecná didaktika*, Praha, 2007.
- SOUKAL, J.: *Čítanka pro 7. ročník základní školy*, Praha, 1998.
- SOUKAL, J.: *Čítanka pro 8. ročník základní školy*, Praha, 2005.
- ŠMÍD Z.: *Strašidla a krásné panny*, nakl. Formát a Hart, Praha, 2002.
- TOMKOVÁ, A. - KAŠOVÁ, J. - DVOŘÁKOVÁ, M.: *Učíme v projektech*, Praha, 2009.
- ULRICHOVÁ, L.: *Obsahy z děl české literatury*, Humpolec, 2005.
- ULVR, V. - PASEKOVÁ, M.: *Pomáháme při tvorbě školního vzdělávacího programu: vzdělávací obor Dějepis*, Úvaly, 2006.
- VILITA B. - KLSÁK J. - BURACHOVIČ S. - DOLINA J.: *Karlovy Vary na přelomu tisíciletí*, Karlovy Vary, 2001.
- VÝCHODSKÁ, V.: *Didaktické hry v hodinách dějepisu*, Plzeň, 2003.
- *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*, Praha, 2004.

9.2 Internetové stránky

- Metodický portál RVP: hlavní strana [online] [citováno 15. 4. 2010] <<http://rvp.cz/filtr-Z-DC-1>>
- Alžbětiny lázně: Hlavní strana [online] [citováno 20.4. 2009] <<http://www.spa5.cz/index.php?ln=03&lang=CZ>>
- EDEN HOTELS Karlovy Vary: Hlavní strana [online] [citováno 20.4.2009] <<http://www.edenhotels.cz/sluzby-lazne.php>>
- Léčebné lázně Mariánské lázně, a.s.: Hlavní strana [online] [citováno 22. 4. 2009] <http://www.marienbad.cz/img/u/s2/procedures/viriva_koupel.jpg>
- Dostál, Ondřej. Český-jazyk [online]. Vystaveno 9.5.2004 [cit. 23.4.2010] <<http://www.cesky-jazyk.cz/zivotopisy/jan-neruda.html>>
- Radioservis-as.cz. www.rozhlas.cz [online].vystaveno roku 2010 [cit. 23. 4. 2010]. <http://www.rozhlas.cz/hradec/zpravy/_zprava/528928>
- Matěj Bařha, hrejsi.cz [online]. Aktualizace 30. ledna 2008 [cit. 21. 4. 2010]. <<http://hrejsi.cz/karty/kvarteto.htm>>
- Karlovy Vary , Hlavní strana [online][citováno 11.3.2009 <]<http://www.karlovy-vary.cz/cz/slavni-karlovarsti-navstevnici>>
- Becherovka, Hlavní strana [online] [cit. 25. 4. 2010]<<http://www.becherovka.cz/>>
- Moser, Hlavní strana [online] [citováno 25. 4. 2010] <<http://www.moser-glass.com/cz/>>

10 Seznam příloh

Příloha č. 1: Anketa

10.1 ANKETA

1. Učili jste se někdy ve škole o Karlových Varech? Pokud ano, v kterém předmětu to bylo?
2. Napište, která města náleží do tzv. „lázeňského trojúhelníku“.
3. Napište lázeňské město, které je nejbližší Karlovým Varům.
4. Určete, který z těchto obrazů znázorňuje objevení karlovarských pramenů.

Obrázek 1

Obrázek 2

5. Které z těchto osobností navštívily v průběhu 18. století Karlovy Vary?

● Marie Terezie

● G. Casanova

- F. Palacký
- E. Beneš
- C. Cardinálová
- J.W. Goethe
- Albrecht z Valdštejna
- F. Schiller
- Karel IV.
- A. Mucha
- J.S. Bach
- O. v. Bismark
- G. E. Laudon
- Bohuslav Hasištejnský z Lobkovic
- F. Kafka
- J. Chan

6. Kterého karlovarského rodáka považujete za nejznámějšího?

7. Kterého karlovarského rodáka považujete za nejvýznamnějšího?

8. Kolik je v Karlových Varech pramenů a který z nich je nejznámější?

9. Koná se v Karlových Varech nějaká kulturní a celosvětově známá akce? A jak se tato akce jmenuje?

10. Vyberte typické suvenýry, které si můžete přivést z Karlových Varů?

- lázeňské oplatky
- perníčky
- lázeňské pohárky
- plzeňské pivo
- loutku Českého kašpárka
- obrázek Pražského hradu

- Becherovku
- mušli
- kroj
- turistickou známku

11. Navštívili jste již někdy Karlovy Vary, a která historická památka Vás nejvíce zaujala?

12. Kterou historickou památku Karlových Varů považujete za nejatraktivnější pro turisty?

13. Vyberte obrázky historických památek, které můžete vidět v Karlových Varech.

Obrázek 4

Obrázek 5

Obrázek 3

Obrázek 6

Obrázek 7